

NAZIONALE
VITT. EMANUELE
BIBLIOTECA
12
34 C
16

DIALECTICA ARISTOTELIS,

BOETHIO SEVERINO INTERPRETE,

*

Ab Ioan. Rænerio recognita, ac Scholijs illustrata.

VIRTUTE DUCE,

COMITE FORTUNA.

APUD SEB. GRYPHIUM
LUGDUNI
1543.

LIBRI HOC IN OPERE CONTENTI.

PORPHYRII QVINQVE VOCVM, QVAE PRAEDICABILIA VOCANT, LIBER.

PRAEFATIO.

VM sit necessarium, Chrysaori, et ad eam, quæ est apud Aristotelem prædicamentorum doctrinam nosse quid sit genus, & quid differentia, quid Species, quid Propriū, & quid Accidens: & ad definitionum aßignationem, & omnino ad ea, quæ in diuisione, uel demonstratione sunt, utilia: de istarum rerum speculatione compendiosam tibi traditionem faciens, tentabo breuiter, uelut introductionis modo, ea, quæ ab antiquis dicta sunt, aggredi, altioribus quidem quæstionibus abstinens, simpliciores uerò mediocriter coniectans.

Mox de generibus, & speciebus, illud quidem siue subsistant, siue in solis nudis intellectibus posita sint: siue substantia, corporalia sint, an incorporalia: & utrum separata à sensibilibus, an in sensibilibus posita: & circa ea cōsistentia, dicere recusabo: altißimum enim est huiusmodi negotium, & alterius maioris egens inquisitionis. Illud uerò quemadmodum de his, ac de propositis magis probabiliter antiqui tractauerunt, & horum maximè Peripatetici, tibi nunc tentabo monstrare. In 7. metaph. quæstiones hæ determinãtur.

De genere. CAP. I.

Generis multiplex acceptio.

IDETVR autem neq; genus, neque species simpliciter dici. Genus enim dicitur & aliquorum quodammodo se habentium ad unum aliquid, & ad se inuicem collectio. Secundum quam significationem Romanorum dicitur genus, ab unius scilicet habitudine (dico autem Romuli) & multitudinis habentium aliquo modo adinuicem eam (quæ ab illo est) cognationem, secundùm diuisionem ab alijs generibus dictum. Dicitur autē & aliter rursus genus, quod est uniuscuiusq; generationis principium: uel ab eo qui genuit, uel ab eo loco, in quo quis genitus est. Sic enim Orestem quidem dicimus à Tantalo habere genus, Hylum autem ab Hercule: & rursus Pindarum quidem Thebanum esse genere, Platonem uerò Atheniensem. Etenim patria principium est uniuscuiusque generationis, quemadmodum & pater.

Cōparatio, I. Hæc autem uidetur promptissima esse significatio. Romani enim sunt, qui ex genere descendunt Romuli: & Cecropidæ qui à Cecrope, & horum proximi. Et prius quidem appellatum est genus uniuscuiusq; generationis principium, dehinc etiam & multitudo eorū qui sunt ab uno principio, ut à Romulo. quam diuidentes, & ab alijs separantes, dicebamus omnem illam collectionem esse Roma-
11 norum genus. Aliter autem rursus genus dicitur cui supponitur species. Ad horum fortasse similitudinem dictum: etenim principium quoddam est huiusmodi genus, earum quæ sub ipso sunt specierum. Videtur etiam multitudinem continere omnem specierum, quæ sub eo sunt.

Tripliciter igitur genus cùm dicatur, de tertio apud philosophos sermo est, quod etiam describentes assignaue-

runt,

runt, Genus esse dicentes, quod de pluribus, & differentibus specie in eo quod quid est, prædicatur: ut animal. Eorum enim quæ prædicantur, alia quidem de uno dicuntur solo, sicut indiuidua, ut Socrates, & hic, & hoc: alia uerò de pluribus, quemadmodum genera, & species, & differentiæ, & propria, & accidētia communiter, sed non propriè alicui. Est autem genus quidē, ut animal, Species uerò, ut homo: Differentia autem, ut rationale: Proprium, ut risibile: Accidēs, ut album, nigrum, sedere. Ab ijs uerò, quæ de uno solo prædicantur, differunt genera, eò quòd hæc de pluribus prædicantur. Ab ijs autem quæ de pluribus, à speciebus quidē: quoniam species etsi de pluribus prædicatur, non tamen de differentibus specie, sed numero: homo enim cum sit species, de Socrate, & Platone prædicatur, qui non specie differunt, sed numero: animal uerò cùm sit genus, de homine, & boue, & equo prædicatur, qui differunt à se inuicem specie, non numero solo. A proprio uerò differt genus, quoniam proprium quidem de una sola specie, cuius est proprium, prædicatur, & de ijs, quæ sub ipsa specie sunt, indiuiduis: quemadmodum risibile de homine solo, & de particularibus hominibus: genus autem non de una specie prædicatur, sed de pluribus, & differentibus. A differētia uerò, & ab ijs quæ communiter sunt accidentia, differt genus: quoniā etsi de pluribus, & differentibus specie prædicantur differentiæ, & communiter accidentia: non tamen in eo, quod quid est prædicantur: sed in eo, quod quale quid est. Interrogantibus enim aliquibus, quid est illud, de quo prædicātur hæc, genus respondebimus: differentias autem, & accidentia non respondebimus: non enim in eo, quod quid est, prædicantur de subiecto, sed magis in eo quòd quale quid est.

Generis, de quo apud philosophos sermo est, definitio.

Declaratio definitionis.

Interroganti enim, quale quid est homo, dicimus quoniam rationale: & in eo, quod quale quid est coruus, dicimus quoniam niger. Est autem rationale quidem differẽtia, nigrum uerò accidens. Quando autem quid est homo interrogamur, animal respondemus: est autem hominis genus, animal. Quare de pluribus prædicari diuidit genus ab ijs, quæ de uno solo eorum quæ sunt indiuidua prædicantur: de differentibus uerò specie, separat ab ijs, quæ sicut species prædicantur, uel sicut propria: in eo autem quod quid est prædicari, diuidit genus à differẽtijs, à cõmuniter accidentibus. quæ non in eo quod quid est, sed in eo qđ quale quid est, uel quomodo se habet unumquodq;, prædicantur de ijs, de quibus prædicantur. Corollariũ. *Nihil igitur superfluum, neq; minus continet, generis dicta descriptio notionis.*

De Specie. CAP. II.

Nota hic non esse dicendum Priami, sed primum.

Species autem dicitur quidem & de uniuscuiusq; forma secundum quam dictum est, primum quidem species digna est imperio. Dicitur autẽ species & ea quæ est sub aßignato genere: secũdum quam solemus dicere hominem quidem speciem animalis, cum sit genus animal, album autem coloris speciem, triangulum uerò figuræ speciem. Quòd si etiam genus aßignantes speciei meminimus dicentes, quod de pluribus differentibus specie in eo, quod quid est, prædicatur: & speciem dicimus id, quod sub aßignato genere est. Nosse oportet, quoniam & genus alicuius est genus, & species alicuius est species, utrunq; utriusq;, icirco necesse est in utrorumq; rationibus utrisq; uti. Aßignant ergo & sic speciẽ. Species est, quæ ponitur sub genere. Et de qua genus in eo qđ quid est, prædicatur. Amplius autem sic quoq; Species est, quod de pluribus, & differentibus numero in eo, qđ quid est, prædicatur. Sed hæc quidem

Speciei uariæ finitiones.

quidem aßignatio ſpecialißimæ eſt, & quæ ſolùm ſpecies eſt, non autem etiam & genus: aliæ uerò erunt etiam non ſpecialißimarum. Planum autem erit quod dicitur hoc modo. In unoquoque prædicamēto ſunt quædã generaliſſima, & rurſus alia ſpecialißima: & inter generalißima, & ſpecialißima ſunt alia, quæ genera, & ſpecies dicũtur eadem. Eſt autē generalißimū quidem ſupra quod nullum aliud ſit ſuperueniens genus. Specialißimū autem eſt, poſt quod non eſt alia inferior ſpecies. Inter generalißimū autem, & ſpecialißimum alia, quæ genera, & ſpecies ſunt eadem, ad aliud quidē, & ad aliud ſumpta. Sit autē in uno quidem prædicamēto manifeſtum quod dicitur. Subſtantia eſt quoddam, & ipſa genus: ſub hac autem eſt corpus, ſub corpore autem animatum corpus, ſub quo animal, ſub animali uerò rationale animal, ſub quo homo, ſub homine uerò Socrates, & Plato, & qui ſunt particulares homines: ſed horum ſubſtantia quidem generalißimum eſt, & quod genus ſolum: homo uerò ſpecialißimum, et quod ſolū ſpecies, corpus autem ſpecies quidem eſt ſubſtantiæ, genus uerò animati corporis, & animatum corpus, ſpecies quidem eſt corporis, genus uerò animalis: animal autē ſpecies quidem eſt corporis animati, genus uerò rationalis animalis: ſed rationale animal ſpecies quidē eſt animalis, genus uerò hominis: homo uerò ſpecies quidē eſt rationalis animalis, nō autē genus particulariū hominum, ſed ſolùm ſpecies: & omne quod ante indiuidua proximum eſt, ſpecies erit ſolùm, non etiam genus. Quemadmodū igitur ſubſtantia cùm ſuprema ſit, eò quòd nihil ſupra eam ſit, genus eſt generalißimum: ſic etiam homo cum ſit ſpecies, poſt quam non eſt alia ſpecies, neq; aliquid eorū, quæ poſſunt diuidi, ſed ſolum indiuidua (indiuiduū enim eſt Socrates & Plato)

De animali rationali Platonicū eſt & gentilium.

Crediderunt multi ueterum philoſophorū

deos animalia esse rationalia, cæterū immortalia. *to) species erit solum, & ultima species, & (ut dictum est) specialissima: quæ uerò sunt in medio eorum quidem quæ supra ipsa sunt, erunt species, eorum autem quæ post*

Corollariū I *ipsa sunt, genera,* *Quare hæc quidem duas habent habitudines, eam quæ est ad superiora, secundùm quam species ipsorum esse dicuntur: & eam quæ est ad posteriora,*

II *secundùm quam genera ipsorum esse dicuntur.* *Extrema uerò unam habitudinem [illegible]um & generalissimū ad ea quidem quæ posteriora sunt habet habitudinē, cùm sit genus omnium id quod est supremum: eam uerò quæ ad superiora non habet, cùm sit supremum, & primum principium, & (ut diximus) supra quod non est aliud superueniens genus: specialissimum autem unam habet habitudinem, eam quæ est ad superiora, quorum est species, eam uerò quæ est ad posteriora non diuersam habet, sed etiam species indiuiduorum dicitur: sed species quidem dicitur indiuiduorum, uelut ea continens: species autem superiorum, uelut quæ ab eis continetur.*

Definitio GG. I *Determinant igitur generalissimum genus ita, quod cùm genus sit, non est species.*

II *Et rursus, supra quod non est aliud superueniens genus.*

Definitio SS. I *Specialissimum uerò, quod cùm sit species, non est genus.*

II *Et cùm sit species, nunquam diuiditur in species.*

III *Et quod de pluribus, & differentibus numero in eo, quod quid est, prædicatur.*

Definitio mediorū. *Ea uerò, quæ in medio sunt extremorum, subalterna uocant genera, & species: & unumquodque ipsorum speciem esse, & genus ponunt ad aliud quidem, & aliud sumptum: ea enim, quæ sunt ante specialissima, usq; ad generalissimum ascendentia, & genera dicūtur, & species subalterna: Sicut Agamemnon, Atrides, & Pelopides, & Tantalides, & ultimum Iouis.*

Declaratio in familiis. *Sed in familijs quidem plerunq; ad unum reducūtur principium:*

uerbi

uerbi gratia, ad Iouem *: in generibus uerò , & speciebus non sic se habet.* Neque *enim est commune unum genus* Differentia. *omnium ens, nec omnia eiusdem generis sunt secundùm* Conclusio, I *unum postremum genus, quemadmodũ dicit* Aristoteles*: sed posita sint (quemadmodum in prædicamentis dictum est) prima decem genere, quasi prima decem principia.* Et *si quis omnia, entia uocet, æquiuocè (inquit) nuncupabit, & non uniuocè: si enim unum esset commune omnium genus ens, uniuocè entia dicerentur.* Cùm *uerò decem sint prima, communio secundùm nomen est solùm, non etiam secundùm rationem, quæ secundùm nomen est.* Decem Corollariũ, I *igitur generalißima quidem sunt: specialißima uerò in numero quidem quodam sunt, non tamen infinito : indiuidua autẽ quæ sunt post specialißima, infinita sunt.* Quapro- II *pter usq; ad specialißima à generalißimis descendentes iubebat* Plato *quiescere, descendere autem per media diuidentes specificis differentijs: infinita uerò (inquit) relinquẽda sunt, neque enim eorũ disciplinam posse fieri.* De- III *scendentibus igitur ad specialißima, necesse est diuidentes per multitudinem ire : ascendentibus uerò ad generalißima, necesse colligere multitudinẽ in unum.* Collectiuum *enim multorum in unam naturam, species est, & etiam magis id quod genus est: particularia uerò, & singularia econtrario semper in multitudinẽ diuidunt id, quod unum est.* Participatione *enim speciei, plures homines unus: particularibus autem, & singularibus unus, et communis plures : diuisiuum enim semper est quod singulare est : collectiuum autem, & adunatiuum quod commune est.* Aßi Cõclusio, II *gnato autem genere , & specie, quid sit utrunq; eorum, & genere quidem uno , speciebus uerò pluribus (semper enim in plures species diuisio generis est) genus quidem*

ſemper de ſpeciebus prædicatur, & omnia ſuperiora de in feri͏oribus: ſpecies autem neq; de proximo ſibi genere, neque de ſuperioribus, neq; enim cõuertitur. Oportet enim aut æqua de æquis prædicari, ut hinnibile de equo: aut maiora de minoribus, ut animal de homine: minora uerò de maioribus minime. neque enim dices animal eſſe hominem:

111 *quemadmodum hominem dices eſſe animal.* De quibus *autem ſpecies prædicatur, de ijs neceſſariò & ſpeciei genus prædicabitur, & generis genus uſque ad generaliſsimum. Si enim uerum eſt Socratem hominem dicere, hominem autem animal, animal autem ſubſtantiam, uerum eſt & Socratem animal dicere, atque ſubſtãtiam. Sẽper enim cùm ſuperiora de inferioribus prædicẽtur, & ſpecies quidem de indiuiduis prædicabitur: genus autẽ & de ſpecie, & de indiuiduo, generaliſsimum uerò de genere, uel generibus ſi plura ſint media, & ſubalterna, & de ſpecie, & de indiuiduo. Dicitur enim generaliſsimum quidem de omnibus ſub ſe poſitis generibus, & ſpeciebus, & indiuiduis: genus autem, quod ante ſpecialiſsimũ eſt, de omnibus ſpecialiſsimis, et indiuiduis: ſolùm autẽ ſpecies de omnibus indiuiduis: indiuiduum autem de uno ſolo particulari.* In*diuiduum autem dicitur Socrates, & hoc album, & hic ueniens. Sophronici filius, ſi ſolus ſit ei Socrates filius.*

Indiuiduum autem de uno ſolo: hic eliciũt unam indiuidui definitionem: & duas illi definitiones aſsignant.

Indiuidua autem dicuntur huiuſmodi, quoniam ex proprietatibus conſiſtit unumquodque eorum, quarum collectio nunquam in alio eadẽm erit. Socratis enim proprietates, nunquam in alio quolibet erũt particulariũ eædem. Eæ uerò quæ ſunt hominis proprietates (dico autem eius qui eſt communis) erunt eædem in pluribus, magis autem & in omnibus particularibus hominibus in eo quod homines ſunt. Continetur igitur indiuiduum quidem ſub ſpecie:

cie: species autẽ sub genere. Totũ enim quoddã est genus, Indiuiduũ autẽ pars, species uerò & totũ est, & pars: sed pars quidem alterius, totũ autem non alterius, sed in alijs: in partibus enim totũ est. Igitur de genere quidẽ, & specie, & quid generalißimũ, & quid specialißimũ, & quæ genera eadẽ, & species sint, quæ etiã indiuidua, & quot modis genus, & species dicantur, sufficienter dictum est. Recollectio

De Differentia. CAP. III.

Differentia uerò communiter, & propriè, & magis propriè dicitur. Communiter quidem differre alterum ab altero dicitur, quod alteritate quadã differt quocunque modo, uel à seipso, uel ab alio. Differt enim Socrates a Platone alteritate quadam, & ipse a seipso, & puero, & iam uiro, & iam faciente aliquid, uel quiescente, & semper in aliquo modo habendi se alteritatibus spectatur. Propriè autem differre alterum ab altero dicitur, quando inseparabili accidente alterum ab altero differt. Inseparabile uerò accidens est, ut nasi curuitas, cæcitas oculorum, cicatrix cùm ex uulnere occalluerit. Magis propriè autẽ differre alterum ab altero dicitur, quando specifica differentia differt: quemadmodum homo, ab equo specifica differentia differt, rationali qualitate. Vniuersaliter ergo omnis differentia alteratum facit cuilibet adueniens, sed eæ, quæ communiter, & propriè sunt, alteratum faciunt: illæ uerò quæ magis propriè sunt, aliud. Differentiarum ergo aliæ quidem alteratum faciunt, aliæ uerò aliud. Illæ quidem, quæ aliud faciunt, specificæ uocantur: illæ uerò quæ alteratum, simpliciter differentiæ. Animali enim differẽtia adueniens rationalis, aliud facit, & speciem animalis facit: illa uerò quæ est mouendi, alteratum solum à quiescente facit: quare hæc quidem aliud, illa uerò alteratum

Diuisio differẽtiarum I.

Communitas

Diuisio II.

ratum solum facit. Secundùm igitur aliud facientes differentias, diuisiones fiunt à generibus in species, & definitiones assignantur: quæ sunt ex genere, & huiusmodi differentijs. Secundùm autem eas, quæ solùm alteratum faciunt, alterationes solum consistunt, & aliquo modo habentis se permutationes.

III *A' superioribus ergo rursus inchoanti dicendum, differentiarum quidem alias esse separabiles: alias uerò inseparabiles. moueri enim & quiescere, & ægrum esse, & sanum esse, & quæcunq; his proxima sunt, separabilia sunt: at uerò aquilum esse, uel simum, uel rationale, uel irrationale, inseparabilia sunt.*

IIII *Inseparabilium autem aliæ quidem sunt per se, aliæ uerò per accidens. Nam rationale per se inest homini, & mortale, & disciplinæ esse perceptibile: at uerò aquilum esse, uel simum, per accidēs, & non per se. Illæ igitur, quæ per se sunt, in substantiæ ratione accipiuntur, & faciunt aliud: illæ uerò quæ secundùm accidens, nec in substantiæ ratione accipiuntur, nec faciunt aliud, sed alteratum. Et illæ quidem, quæ per se sunt, non suscipiunt magis, & minus: illæ uerò quæ per accidens (& si inseparabiles sint) intensionem accipiūt, & remißionem. Nam neque genus aut magis, aut minus prædicatur de eo, cuius fuerit genus: neq; generis differentiæ, secundùm quas diuiditur. Ipsæ enim sunt, quæ uniuscuiusque rationem complent: esse autem unicuique unum, & idem, neque intensionem, neq; remißionem suscipiens est: aquilum autem esse, uel simum, uel coloratum, aliquo modo & intenditur, & remittitur.*

V *Cùm igitur tres species differentiæ considerentur, & cùm hæ quidem sint separabiles, illæ uerò inseparabiles: & rursus, inseparabilium cum hæ quidem sint per se, illæ uerò per accidens: rursus earum quæ per se sunt differentiarum,*

tiarum, aliæ quidem sunt secundùm quas diuidimus genera in species, aliæ uerò secũdùm quas ea, quæ diuisa sunt, specificantur: ut cùm per se differentiæ omnes huiusmodi animalis sint, animati, & sensibilis: rationalis, & irrationalis: mortalis, & immortalis: ea quidem, quæ est animati & sensibilis, differentia constitutiua est substantiæ animalis: (est enim Animal, substantia animata sensibilis) ea uerò, quæ est mortalis & immortalis differentia, & quæ rationalis & irrationalis, diuisiuæ sunt animalis differentiæ: per eas enim genera in species diuidimus. Sed eæ quidem, quæ diuisiuæ sunt differentiæ generum, completiuæ sunt, & constitutiuæ specierum. Diuiditur enim animal rationali, & irrationali differẽtia, & rursus mortali, et immortali differẽtia: sed rationalis, & mortalis differẽtiæ cõstitutiuæ sunt hominis: rationalis uerò, & immortalis, dei. Illæ uerò, quæ sunt irrationalis, & mortalis, irrationaliũ sunt animalium. Sic etiam et supremæ substantiæ cùm diuisiuæ sint animati, & inanimati differentiæ: sensibilis, & insensibilis: animata, & sensibilis congregatæ ad substantiam, animal perfecerunt: animata uerò, & insensibilis perfecerunt plantam. Quoniam ergo eædem aliquo modo quidem acceptæ sunt constitutiuæ, aliquo modo autem diuisiuæ, specificæ omnes uocantur: & his maximè opus est ad diuisiones generũ, & definitiones specierũ, sed nõ ijs, quæ secundùm accidẽs inseparabiles sunt, nec magis ijs quæ sunt separabiles, quas etiam determinãtes dicunt. Differentia est, qua abundat species à genere. Homo enim animali plus habet, rationale, & mortale: animal enim ipsum neque nihil horum est. Vndè nam igitur habebunt species differentias? Neque enim omnes oppositas genus habet, quoniam in eodem simul haberet opposita: sed quemadmo

Animalis definitio.

Platonicum est istud.

Definitio differentiæ, 1

admodum probant, potestate quidem habet omnes sub se differentias, actu uerò nullam: ac si neque ex iis, quæ non
II sunt, aliquid fit: neque opposita in eodem erunt. Definiunt autem eam & hoc modo: Differentia est, quæ de pluribus, & differentibus specie in eo quod quale quid est, prædicatur. Rationale enim, & mortale de homine prædicantur in eo, quod quale quid est homo, dicitur: sed non in eo, quod quid est. Quid est enim homo nobis interrogatis, conueniens est dicere animal: quale autem animal inquisitis, quoniam rationale, & mortale est, conuenienter assignabimus. Rebus enim ex materia, & forma constantibus, uel ad similitudinem proportionemq; materiæ, & formæ, constitutionem habentibus: quemadmodum statua ex materia quidem est ære, ex forma autem figura: sic & homo cõmunis, & specialis ex materia quidem similiter, proportionaliterq; consistit ex genere, ex forma autem differentia. Totum autem hoc animal rationale mortale, homo est: quemadmodum illic statua. Describunt autem
III huiusmodi differentiam & hoc modo: Differẽtia est, quod natum est diuidere ea, quæ sub eodem genere sunt. Rationale enim, & irrationale, hominem, & equum, quæ sub eodem genere sunt, (quod est animal) diuidũt. Assignãt
IIII autem & hoc modo: Differentia est, qua differunt à se sin-
Platonicum. gula. Nanq; homo, & equus secundùm genus non differũt, sunt enim animalia, & nos: sed additum rationale disiunxit nos ab illis: & rationales sumus & nos, et dij: sed mor-
V tale appositum, diuisit nos ab illis. Interius autem perscrutantes differentiam, dicunt nõ quodlibet eorum, quæ sub eodem genere sunt, diuidentium, esse differentiam: sed quod ad esse conducit, & quod quid erat esse, & eius rei pars est. Neq; enim quod natum est nauigare, est hominis

diffe

differētia, etsi sit proprium hominis: dicimus enim, animalium hæc quidem apta esse ad nauigandum, illa uerò minime, diuidentes hominem ab alijs: sed aptum natum esse ad nauigādum, non est substantiæ completiuū, nec eius pars: sed aptitudo quædam solùm, iccirco quia non est talis, quales sunt quæ specificæ dicuntur differentiæ. Erūt ergo specificæ differentiæ, quæcunq; alteram faciunt speciem, & quæcunque in eo, quod quid erat, esse accipiuntur. Et de differentijs quidem ista sufficiant. Corollarium

De Proprio. CAP. IIII.

PRoprium uerò quadrifariam diuidunt. Nam & id, quod soli alicui speciei accidit, etsi nō omni, propriū dicitur: ut homini, medicū esse, uel geometram. Et quod omni accidit, etsi non soli: quemadmodum homini, esse bipedem. Et quod soli, & omni, & aliquando: ut omni homini, in senectute canescere. Et quod soli, & omni, & semper: quemadmodum homini, esse risibilem. Nam etsi non semper rideat, tamen risibilis dicitur, non quòd rideat semper, sed quòd aptus natus sit ut rideat: hoc autē ei semper connaturale est, ut equo hinnibile. Hæc autem dicūt propriè propria: quoniam etiam conuertuntur. Si quid enim equus, hinnibile est: & si quid hinnibile est, equus est. Proprii diuisio.

De Accidente. CAP. V.

ACcidens est, quod adest, & abest præter subiecti corruptionem. Diuiditur autem in duo: nanq; id eius separabile est, & illud inseparabile: est enim dormire, separabile accidens: nigrū uerò inseparabiliter coruo, & Aethiopi accidit. Potest autem subintelligi & coruus albus, & Aethiops nitens colore præter subiecti corruptionem. Definitur autem sic quoque: Accidēs est, quod contingit eidem inesse, & non inesse. Et quod neque genus Descriptio accidentis, I.

II

III

nus est, neq; differentia, neq; species, neq; proprium: semper autem est in subiecto subsistens. Omnibus igitur determinatis, quæ proposita sunt (dico autem genere, specie, differentia, proprio, accidente) dicendum est quæ eis communia sunt, & propria.

De communitatibus, & differentijs quinque uocum, CAP. VI.

Genus, species Differētia, Proprium, & Accidens in quibus conueniant.

Commune quidem est omnibus de pluribus prædicari, quemadmodum dictum est. Sed Genus quidem, de omnibus sub se speciebus, & indiuiduis, & differētia similiter: Species autem de ijs, quæ sub ipsa sunt indiuiduis: at uerò Proprium de specie, cuius est propriū, & de ijs quæ sub specie sunt indiuiduis: Accidēs autem & de speciebus, & de indiuiduis. Nam animal de equo, & boue prædicatur, quæ sunt species: & de hoc equo, & de hoc boue, quæ sunt indiuidua. Irrationale uerò & de equo, & boue, & de ijs qui sunt particulares, prædicatur: Species autem ut homo, solùm de ijs, qui sunt particulares homines prædicatur: Proprium uerò de specie, cuius est proprium, et de ijs, quæ sub specie sunt indiuiduis: ut risibile de homine, & de ijs, qui sunt particulares: nigrum autem & de specie coruorū, & de ijs, qui sunt particulares, quod est accidens inseparabile: & moueri de homine, & de equo, quod est accidens separabile: sed principaliter quidem de indiuiduis, secūdo uerò loco de ijs, quæ cōtinēt indiuidua.

Genus & Differētia in quibus conueniant.

Cōmune autem est Generi, & Differētiæ cōtinētia specierū. Continet enim et differētia species, etsi nō oēs quot genera. Rationale enim (etsi nō cōtinet ea, quæ sunt irrationalia, ut genus, quēadmodū animal) tamē cōtinet hominē, et Deū, quæ sunt species.

Platonicum.

Et quæcūq; prædicātur de genere, ut genere, &

re, & de ijs quæ sub ipso sunt speciebus prædicantur: & quæcunq; prædicantur de differentia, ut differentia, & de ea, quæ ex ipsa est, specie prædicabuntur. Nam cùm genus animal sit, nõ solùm de eo prædicantur ut genere substantia, & animatum, & sensibile, sed etiã de ijs, quæ sunt sub animali speciebus omnibus prædicantur hæc, usq; ad indiuidua. Cumq; differentia sit rationale, prædicatur de ea ut differentia, id quod est ratione uti, & non solùm de eo quod est rationale, sed etiam de ijs, quæ sunt sub rationali, speciebus, prædicabitur ratione uti. Commune autem *est perempto genere, uel differentia, simul perimi quæ sub ipsis sunt.* Quemadmodum *enim si non sit animal, non est equus, neq; homo: ita si non sit rationale, nullũ erit animal, quod utatur ratione.* Propriũ *autem est generi de pluribus prædicari quàm differentia, & species, & proprium, & accidens. Animal enim de homine, & equo, & aue, & serpente prædicatur: quadrupes uerò de solis quatuor pedes habentibus: homo uerò de solis indiuiduis: & hinnibile de equo solùm, & de ijs, qui sunt particulares: & accidens similiter de paucioribus.* Oportet *autem differentias accipere, quibus diuiditur genus: non eas, quæ complent substantiam generis, sed quæ sunt diuisiuæ.* Amplius. Genus cõ*tinet differentiam potestate (animalis enim hoc quidem rationale est, illud uerò irrationale) differentiæ uerò nõ continẽt genera. Amplius.* Genera *quidem priora sunt ijs, quæ sunt sub se positæ, differentijs, propter quod simul quidem eas auferunt, non autem simul auferuntur ab eis. Sublato enim animali, aufertur rationale, & irrationale: differẽtiæ uerò nõ amplius simul auferunt genus.* Nam *etsi omnes interimantur, tamen substantia animata sensibilis subintelligi potest, quæ est animal.* Amplius. Genus *quidem in eo,*

In quibus differant.

b quod

quod quid est: differentia uerò in eo quod quale quiddam est (quemadmodum dictum est) prædicatur. Amplius: Genus quidem unum est secundùm unamquanq; speciem, ut hominis id quod est animal: differentiæ uerò plurimæ sunt, ut rationale, mortale, mentis, & disciplinæ perceptibile, quibus ab alijs animalibus differt. Et genus quidem consimile est materiæ, formæ uerò differentia. Cùm autem sint & alia communia, & propria generis & differentiæ, nunc ista sufficiant.

Genus & Species in quibus conueniant.

Genus autem & species commune quidem habent de pluribus (quemadmodum dictum est) prædicari. Sumatur autem species, ut species solùm, non etiam ut genus, si fuerit idem species, & genus. Commune autem ijs est, & priora esse ijs, de quibus prædicantur: & totũ quoddam esse utrũq;.

In quibus differant.

Differunt autem, eò quòd Genus quidem continet species sub se, Species uerò cõtinetur, & non continet genera: de pluribus enim Genus, quàm Species, prædicatur. Amplius: Genera præiacere oportet, & informata specificis differentijs perficere species: unde & priora sunt naturaliter genera, & simul interimentia, sed quæ non simul interimantur: & species quidem cùm sit, est & genus omnino: genus uerò cùm sit, non omnino erit species. Et genera quidem uniuocè de speciebus prædicantur, species uerò de generibus minime. Amplius: Genera quidem abundant earum, quæ sub ipsis sunt, specierum continentia, species uerò à generibus abundant proprijs differentijs. Amplius: Neq; species fiet unquam generalissimum: neq; genus fiet unquam specialissimum.

Cõmunia generis, & proprii.

Generis autem, & Proprij commune quidẽ est, sequi species. Nam si homo est, animal est: & si homo est, risibile est. Et æqualiter prædicari genus de speciebus, & proprium de ijs, quæ illo participant,

indiu

indiuiduis: æqualiter enim & homo, & bos animal est: & Cato, & Cicero risibilis est. Commune autẽ est etiã uniuocè prædicari genus de proprijs speciebus, & proprium de ijs, quorũ est proprium. Differũt autẽ, quoniã genus quidem prius est, posterius uerò proprium. Oportet enim esse animal, dehinc diuidi differẽtijs, & proprijs. Et genus quidem de pluribus speciebus prædicatur, proprium uerò de una sola specie, cuius est propriũ. Amplius: Propriũ quidem cõuersim prædicatur de eo, cuius est proprium: genus uerò de nullo conuersim prædicatur. Nam neq; si animal est, homo est: neq; si animal est, risibile est. Sin uerò homo est, risibile est, & econuerso. Amplius: Proprium omni speciei inest, cuius est proprium, & soli, & semper: genus uerò omni quidẽ speciei inest, cuius fuerit genus, & semper, non autem soli. Amplius: Species quidem interemptæ, non simul interimunt genera, quorum sunt species: propria uerò interempta, simul interimunt ea, quorum sunt propria: & ijs, quorum sunt propria, interemptis, & ipsa simul interimuntur. Generis uerò, & accidentis commune est, de pluribus (quemadmodum dictum est) prædicari, siue separabilium illud accidens sit, siue inseparabilium. Etenim moueri, de pluribus: & nigrum de coruis, & de omnibus Aethiopibus, & aliquibus inanimatis prædicatur. Differt autem genus ab accidente: quoniã genus ante speciem est, accidẽtia uerò speciebus posteriora sunt. Nam etsi inseparabile sumatur accidens, tamen prius est illud, cui accidit, quàm accidens. Et genere quidem quæ participãt, æqualiter participant: accidẽte uerò nõ æqualiter. Intensionem enim, & remissionem suscipit accidentium participatio, generum uerò minimè. Et accidentia quidem in indiuiduis prin-

Gen⁹, & Propriũ in quib⁹ differant.

Hic à Græco nunc euariat.

Genus, et Accidẽs in quibus cõueniãt.

In quibus differant.

cipaliter subsistunt: genera uerò, & species naturaliter priora sunt indiuiduis substantijs. Et genera quidem in eo, quod quid est, prædicantur de ijs, quæ sub ipsis sunt: accidentia uerò in eo, quod quale aliquid est, uel quomodo se habeat unumquodque. Qualis enim est Aethiops interrogatus, dicis, niger: & quemadmodum se Socrates habeat, dicis, quoniam sedet uel ambulat. Genus igitur quo ab alijs quatuor differat, dictum est: contingit autem etiam unumquodque aliorum differre ab alijs quatuor. Quare cùm quinq; quidem sint, unumquodque autem ab alijs quatuor differat, quater quinque, hoc est, uiginti fiunt omnes differētiæ. Sed semper deinceps enumeratis, & secundis quidem una differentia deficientibus (propterea quoniam iam sumpta est) tertijs uerò duabus, quartis uerò tribus, quintis uerò quatuor, decem omnes fiunt. Quatuor, tres, duæ, una. Genus enim quo differt à differentia, & specie, & proprio, & accidente, dictum est, quatuor igitur differentiæ. Differentia uerò quòd differat à genere dictū est, quādo quo differt genus ab ea dicebatur: reliquum est igitur quo differat differentia, à specie, proprio, & accidente dicatur, & fiunt tres. Rursus species quo quidem differat à differentia dictum est, quando quo differt à specie differentia dicebatur: quo etiam differat species à genere dictum est, quādo quo differt genus à specie dicebatur: reliquum est igitur ut quo differat species à proprio, & accidēte dicatur. duæ igitur sunt hæ differentiæ. Proprium autem quo differat ab accidente relinquetur: nam quo à specie, & differentia, & genere differat, prædictū est in illorum ad ipsum differentijs. Quatuor igitur sumptis generis ad alia differētijs, tribus uerò differētiæ, duabus autem speciei, una uerò proprij ad accid

Secundis, tertiis, quartis, quintis, quæ secūdo sunt loco, tertio, quarto, quinto, ita Hermolaus exponit.

accidens, decem erunt omnes: quarū quatuor, quæ sunt generis ad reliqua, superius demonstrauimus. Commune ergo differentiæ & speciei est, æqualiter participari: homine enim æqualiter participāt particulares homines, & rationali differentia. Commune uerò est & semper adesse ijs, quæ illis participant. Semper enim Socrates rationalis est, & semper Socrates homo. Proprium autē differentiæ quidem est in eo, quod quale est, prædicari: speciei uerò in eo, quod quid est. Nā etsi homo uelut quale quid accipiatur, nō tamen simpliciter erit quale, sed secundùm id quod generi aduenientes differentiæ eum constituerunt. Amplius: Differentia quidem in pluribus sæpe speciebus consideratur, quemadmodum quadrupes in pluribus animalibus specie differentibus: Species uerò in solis ijs, quæ sub specie sunt, indiuiduis est. Amplius: Differentia prior est ea specie, quæ est secundū ipsam. Simul enim ablatum rationale interimit hominē: homo uerò interemptus, non aufert rationale, cùm sit Deus. Amplius: Differentia quidē componitur cū alia differētia, (rationale enim, & mortale compositū est in substantia hominis) Species uerò speciei nō componitur, ut gignat aliam aliquam speciem. Quædam enim equa cuidam asino permiscetur ad muli generationem: equa autem simpliciter, asino composita, nunquā perficeret mulum. Differentia uerò, & Propriū commune quidē habent, æqualiter participari ab ijs, quæ illis participant. Aequaliter enim rationalia, rationalia sunt: & risibilia, risibilia sunt. Et semper, & omni adesse cōmune utrisq;. Etsi enim curtetur qui bipes est, tamen ad id quod natū est, semper dicitur: quoniā & risibile in eo, quod natum est, semper dicitur: sed non in eo, quòd semper rideat. Proprium autē Differentiæ est,

Species, & Differētia in quibus cōueniant.

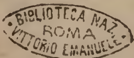
In quibus differant.

Platonicum.

Differētia, & Proprium in quibus cōueniant.

In quibus nō conueniant.

b 3 quon

quoniam hæc quidem de pluribus speciebus dicitur sæpe: ut rationale de Deo & homine: Proprium uerò dicitur de una sola specie cuius est proprium. Et differentia quidem illis est consequens quorum est differentia, sed nō conuertitur: Propria uerò cōuersim prædicantur de ijs, quorum sunt propria, propter id quod conuertuntur.

Differētia, & Accidens in quibus cōueniant.

Differentiæ autem & Accidenti commune quidem est, de pluribus dici. Commune uerò est & ad ea, quæ sunt inseparabilia accidentia, semper, & omni adesse. Bipes enim semper adest omni homini, & omnibus coruis nigrū esse similiter.

In quibus differant.

Differunt autem, quoniam differentia quidem continet species, & non continetur, (continet enim rationale Deum, & hominem) Accidentia uerò aliquo quidem modo continent, eò quòd in pluribus sint: aliquo uerò modo continentur, eò quòd non unius accidentis susceptibilia sint subiecta, sed plurium. Et Differentia quidem inintensibilis est, & irremißibilis: Accidētia uerò magis, & minus suscipiunt. Et impermistæ quidem sunt contrariæ differentiæ: mista uerò nonnunquam sunt contraria accidentia. Huiusmodi quidem communiones, & proprietates differentiæ, & cæterorum sunt. Species uerò quo quidem differt à genere, & differentia dictum est: in eo quod dicebamus quo genus differt à cæteris, & quo differentia differt à cæteris: reliquum est quo differt à proprio, & accidēte, ut dicatur.

Species & Proprium in quibus cōueniunt.

Speciei autē, & proprij cōmune quidē est adinuicem cōuersim prædicari. Nā si homo est, risibile est: & si risibile est, homo est. Risibile uerò quoniā secundùm id quod natum est ridere sumendum, sæpè iam dictum est. Commune autem est, æqualiter esse. Aequaliter enim assunt species ijs, quæ illis participant: & propria ijs, quorū sunt propria.

In quibus differunt.

Differt autē species à proprio,

quon

quoniam species quidem potest & aliorum genus esse: proprium uerò & aliarum specierum esse proprium impossibile est. Et species quidem antè subsistit, quàm propriū: *proprium uerò pòst fit in specie.* Oportet enim hominem *esse, ut sit risibile.* Amplius: Species quidem semper actu *adest subiecto: proprium uerò aliquando, & potestate.* Homo enim semper actu est Socrates: non uerò semper *ridet, quamuis natus sit semper ut sit risibilis.* Amplius: Quorum termini sunt differentes, & ipsa sunt differentia. *Est autem speciei quidem sub genere esse, & de pluribus, & differentibus numero in eo quod quid est, praedicari, & caetera huiusmodi: proprij uerò, & soli, & omni, & semper adesse.* Speciei uerò, & accidētis commune quidem est de pluribus praedicari. Rarae uerò sunt *aliae communitates, propterea quòd quàm plurimum distant abinuicem accidens, & id cui accidit.* Propria uerò sunt utriusque, *speciei quidem in eo, quod quid est, praedicari de ijs, quorum est species: accidentis autem in eo, quod quale quiddam est, uel quomodo se habens est.* Et *unamquanque substantiam una quidem specie participare, pluribus autem accidentibus, & separabilibus, & inseparabilibus.* Et species quidem praeintelliguntur accidentibus, *etsi etiam sint inseparabilia, (oportet enim esse subiectum, ut illi aliquid accidat) accidētia uerò posterioris generis sunt, & aduentitiae naturae.* Et *speciei quidem participatio aequaliter est, accidentis uerò etsi inseparabile sit, non aequaliter.* Aethiops enim Aethiopis ha*bebit colorem uel intensum amplius, uel remissum secundùm nigredinem.* Restat autem de proprio, & accidente *dicere: quo enim proprium à specie, & differentia, & genere differt, dictum est.* Commune autem proprio, &

Species & Accidēs in quibus cōueniāt.

In quibus differant.

Proprium, & Accidēs in quibus cōueniāt.

inseparabili accidenti est, quòd praeterea nunquam consistant illa, in quibus considerantur. Quemadmodum enim praeter risibile non subsistit homo, ita nec praeter nigredinem subsistit Aethiops. Et quemadmodum semper, & omni adest proprium, sic & inseparabile accidens.

In quibus differant.

Differunt autem, quoniã proprium uni soli speciei adest, quemadmodum risibile homini, inseparabile uerò accidens, ut nigrum, non solùm Aethiopi, sed etiam coruo adest, & carboni, & hebeno, & quibusdam alijs. Amplius: Proprium cõuersim praedicatur de eo, cuius est proprium, & aequaliter: inseparabile uerò accidens conuersim non praedicatur. Et proprij quidem aequalis est participatio, accidentium uerò uel magis, uel minus. Sunt quidem aliae communitates, uel proprietates eorum, quae dicta sunt, sed sufficiunt etiam haec ad discretionem eorum, communitatis'que traditionem.

Introductionis Quinq; uocum Porphyrij Finis.

CATEGORIARVM, PRAEDICAMENTORVM'QVE ARISTOTELIS LIB.

De Aequiuocis, Vniuocis, & Denominatiuis. CAP. I.

EQVIVOCA *dicuntur, quorum nomen solùm commune est, secundùm nomen uerò substantiæ ratio diuersa. Vt animal, & homo, & quod pictum est. Horum enim solum nomen commune est, secundùm nomen uerò substantiæ ratio diuersa. Si enim quis aßignet quid sit eorum utrũque quo animal est, propriam aßignabit utriusque rationem. Vniuoca uerò dicuntur, quorum nomen commune est, & secundùm nomen eadem substantiæ ratio: ut animal & homo, atque bos. communi enim nomine, horum utrunque animal nuncupatur, & est ratio substantiæ eadẽ. Si quis enim aßignet utriusq; rationem, quid utrunque est quo animal est, eandem aßignabit rationem. Denominatiua uerò dicuntur, quæcunque ab aliquo, solo differentia casu, secundùm nomen habent appellationem, ut à grammatica grammaticus, & à fortitudine fortis.*

Definitio æquocorum.

Hic Ratio, pro definitione accipitur.

Vniuocorũ.

Denominatiuorum.

De Complexis, & Incomplexis. CAP. II.

E*Orum quæ dicuntur, alia quidem secundùm complexionem dicuntur, alia uerò sine complexione. Et ea igitur, quæ secundùm complexionẽ dicuntur, sunt: ut homo*

Dici de subiecto, hic aliud non est, quàm superius de inferiori prædicari.

currit, homo uincit. Ea uerò, quæ sine complexione dicuntur, sunt, ut homo, bos, currit, uincit. Eorum quæ sunt, alia de subiecto aliquo dicuntur, in subiecto uerò nullo sunt, ut homo de subiecto quidem dicitur quodam homine, in subiecto uerò nullo est. Alia autem in subiecto quidem sunt, de subiecto autem nullo dicuntur. In subiecto uerò esse dico, quod cùm in aliquo sit, non sicut quædam pars, impoßibile est esse sine eo, in quo est: ut quædam grammatica in subiecto quidem est, in anima, de subiecto uerò nullo dicitur. Et hoc album in subiecto quidem est corpore. omnis enim color in corpore est. Alia uerò de subiecto dicũtur, & in subiecto sunt: ut scientia in subiecto quidem est, in anima: de subiecto uerò dicitur, ut de grammatica. Alia uerò neque in subiecto sunt, neque de subiecto aliquo dicuntur: ut quidam homo, & quidam equus. Nihil enim talium neque in subiecto est, neque de subiecto aliquo dicitur. Simpliciter autem quæ sunt indiuidua, & numero singularia, de subiecto nullo dicuntur: in subiecto autem nihil aliqua prohibet esse: quædam enim grammatica in subiecto est, at de subiecto nullo dicitur.

De Regulis. CAP. III.

Regula 1.

QVando alterum de altero prædicatur ut de subiecto: quæcunq;, de eo, quod prædicatur, dicuntur, omnia etiam de subiecto dicentur. Vt homo de homine quodam prædicatur, animal uerò de homine, ergo & de quodam homine animal prædicabitur. quidam enim homo, & homo est, & animal. Diuersorum generum, & non subalternatim positorum, diuersæ sunt species, & differentiæ: ut animalis, & scientiæ. Animalis enim differentiæ sunt, greßibile, bipes, & uolatile, & aquatile. Sciẽtiæ uerò nulla earum est: neq; enim scientia à scientia differt,

fert, in eo quòd bipes eſt. Subalternorū uerò generum, nihil prohibet eaſdē eſſe differentias: ſuperiora enim de ijs, quæ ſub ipſis ſunt generibus prædicantur: quare quæcūq; differentiæ prædicati fuerint, eædem erunt etiam ſubiecti.

De decē Prædicamētis generatim. CAP. IIII.

EOrum quæ ſecundùm nullam complexionem dicuntur, ſingulum, aut Subſtantiam ſignificat, aut Quantitatem, aut Qualitatem, aut Ad aliquid, aut Vbi, aut Quando, aut Situm eſſe, aut Habere, aut Agere, aut Pati. Eſt autem ſubſtantia quidem, ut figuraliter dicatur, ut homo, equus. Quantitas autem, ut bicubitum, tricubitum. Qualitas ut album, grammaticum. Ad aliquid, ut duplū, dimidium, maius. Vbi uerò, in foro, in Lycio. Quādo autem, ut heri, ſuperiore anno. Situm uerò eſſe, ut iacet, ſedet. Habere autem, ut calceatum eſſe, armatum eſſe. Agere uerò, ut ſecare, urere. Pati, ut ſecari, uri. Singula igitur eorū, quæ dicta ſunt, ipſa quidem ſecundùm ſe, in nulla affirmatione dicuntur, uel negatione. Horum autem ad ſeinuicem complexione, affirmatio, uel negatio fit. Videtur autem omnis affirmatio uel uera, uel falſa eſſe: eorum autem, quæ ſecundùm nullam complexionem dicuntur, nullum neque uerum, neque falſum eſt: ut homo, album, currit, uincit.

Diuiſio.

Decem genera generaliſſima.

Concluſio.

De Subſtantia. CAP. V.

SVbſtantia autē, quæ propriè, & principaliter, & maximè dicitur, eſt, quæ neq; de ſubiecto aliquo dicitur, neque in ſubiecto aliquo eſt: ut quidam homo, & quidam equus. Secundæ autem ſubſtantiæ dicuntur ſpecies, in quibus eæ, quæ principaliter ſubſtantiæ dicuntur, inſunt, & eæ quidē, & harum ſpecierū genera: ut quidā homo, in ſpecie quidem eſt in homine: genus uerò ſpeciei animal eſt. Secundæ igitur hæ ſubſtantiæ dicuntur: ut eſt homo,

Definitio ſubſtantiæ primæ.

Definitio ſecūdæ ſubſtantiæ.

atq;

Conclusio 1. *atq; animal.* Manifestum est autẽ ex ijs, quæ dicta sunt, quoniam eorum, quæ de subiecto dicuntur, necesse est & nomen, & rationem de subiecto prædicari: ut homo de subiecto quodam homine dicitur, prædicatur etiam & nomen: hominem enim de quodam homine prædicabis, & ratio quoque hominis de quodam homine prædicabitur. quidam enim homo & homo est, & animal rationale, mortale: quare & nomen, & ratio de subiecto prædicabitur. Eorum uerò quæ in subiecto sunt, in plurimis quidem neq; nomẽ, neq; ratio prædicabitur de subiecto: in aliquibus autem nomen quidẽ nihil prohibet prædicari aliquando de subiecto, rationem uerò impoßibile est: ut album cùm in subiecto sit corpore, prædicatur de subiecto, (dicitur enim corpus album) ratio uerò albi nunquã de corpore prædicabitur. Alia uerò omnia aut de subiectis dicuntur primis substantijs, aut in subiectis eis sunt. Hoc autem manifestum ex ijs quæ per singula proponuntur: ut animal de homine prædicatur, ergo & de quodam homine animal prædicabitur. Nam si de nullo quorundam hominum, neq; omnino de homine. Rursus color in corpore est, ergo & in quodam corpore. Nam si nõ in aliquo esset singulorum, nec omnino in corpore: quare alia omnia aut de subiectis primis dicuntur substantijs, aut in subiectis eis sunt. Non ergo existentibus primis substantijs, impoßibile est aliquid aliorum esse. Omnia enim alia aut prædicantur de eis, aut in subiectis eis sunt: quare nõ existentibus primis substantijs, impoßibile est aliorum aliquid esse. Secundarũ uerò substantiarum, magis substantia est species, quàm genus. Propinquior enim est primæ substantiæ: si quis enim aßignet primã substantiã quid est, euidentius, & cõuenientius aßignabit speciem, quàm genus aßignans:

gnans:ut hominem quendam manifestius aßignabit, homi nem, quàm animal aßignans. Illud enim proprium magis cuiusdã hominis, hoc autẽ communius. Et cũ quandã arbo rem aßignauerit, manifestius aßignabit aßignando arbo= rem, quàm plantã. Amplius: Primæ substãtiæ ideo quòd alijs omnibus subijciũtur, & omnia alia uel de ipsis præ= dicantur, uel in ipsis sunt, propter hoc maximè substantiæ primæ dicuntur. Quemadmodũ autẽ primæ substantiæ ad alia omnia se habẽt, sic & species ad genus se habet. Subij citur enim species generi, genera enim de speciebus prædi cantur: species autẽ cũ generibus nõ cõuertuntur. Quare & ex his species genere magis substãtia est. Ipsarũ ue= III
rò specierum, quæcunq; nõ sunt genera, nihil magis alte= rum altero substantia est. Nihil enim familiarius aßignabis de quodam homine, hominem aßignando, quàm de quodã equo, equum. Similiter autem & in primis substantijs, IIII
nihil magis alterum altero substantia est. Nihil enim ma= gis quidã homo substantia est, quàm quidã bos. Meritò V
autẽ post primas substantias, sola aliorũ omnium species, & genera secundæ substantiæ dicuntur: sola enim hæc, eo= rum quæ prædicãtur, primam substantiã indicant. Quen= dam enim hominẽ si quis aßignauerit quid est, speciẽ qui= dem, quàm genus, aßignando familiarius demonstrabit, & manifestius faciet, hominem aßignando, quàm animal. Aliorum uerò omnium quicquid aßignauerit quis, aßigna bit extraneè, uelut album, aut currit, aut aliud quodcun talium aßignans: quare meritò hæ solæ aliorum secundæ substantiæ dicũtur. Amplius: Primæ substantiæ eò quòd alijs omnibus subijciuntur, & omnia alia de illis prædi= cantur, uel in ipsis sunt, proprijßimæ substantiæ dicuntur. Sicut autem primæ substantiæ ad alia omnia se habent, ita

ita genera, & species primarum substantiarum ad reliqua omnia se habent: de his enim reliqua omnia prædicantur: quendã enim hominẽ dices grammaticũ esse, ergo & hominem, & animal grammaticum dices. Similiter autẽ &

Cómunitas 1. in alijs. Commune autem omni substantiæ, est in subiecto non esse. Prima nanque substantia, nec in subiecto est, nec de subiecto aliquo dicitur. Secundarũ uerò substantiarũ constat quidem etiam sic, quia nulla est in subiecto. Homo enim de subiecto quidem quodam homine dicitur, in subiecto uerò nullo est, neq; enim in quodã homine homo est: similiter autem & animal de subiecto quidẽ dicitur quodam homine, non etiam est animal in quodã homine. Amplius: Eorũ, quæ in subiecto sunt, nomen quidem de subiecto aliquando nihil prohibet prædicari, rationem uerò impoßibile est: secundarum uerò substantiarũ de subiecto ratio prædicatur, & nomẽ: rationem autem hominis de quodã homine prædicabis: & animalis similiter. Quare non erit eorum substantia, quæ sunt in subiecto. Non est autẽ proprium substantiæ hoc, sed & differentia eorũ est, quæ non sunt in subiecto. Bipes enim, & greßibile de subiecto quidem quodã homine dicitur, in subiecto uerò nullo est: neq; enim in homine est bipes, neq; greßibile: ratio quoq; differẽtiæ de illo prædicatur, de quocunq; ipsa differẽtia dicitur. Velut si greßibile de homine prædicatur, & ratio greßibilis de homine prædicabitur: est enim homo greßibilis. Nõ uos uerò cõturbent substantiarũ partes, quæ ita sunt in toto, quasi in subiecto sint, ne forte cogãmur eas non esse substantias confiteri: nõ enim sic in subiecto esse dicebãtur, quasi partes essent. Inest autẽ sub-

II stantijs, & differẽtijs omnia uniuocè prædicari. Omnia enim quæ ab his prædicata sumuntur, aut de indiuiduis prædic

prædicantur, aut de speciebus. à prima nãq; substantia nulla est prædicatio: de nullo enim subiecto dicitur: secundarum uerò substantiarum species quidem de indiuiduo prædicatur, genus uerò & de specie, & de indiuiduo. Similiter autem & differentiæ, & de speciebus, & de indiuiduis prædicãtur: & rationem quoq; suscipiunt primæ substantiæ specierum, & generum, & species generis. Quæcunq; enim de prædicato dicuntur, eadem & de subiecto dicentur. Similiter autem rationẽ differentiarum suscipiunt species, & indiuidua. Vniuoca autem sunt, quorum & nomẽ commune est, & ratio eadem: quare omnia, quæ à substantijs, & differentijs sunt, uniuocè prædicantur. Omnis autem substantia uidetur hoc aliquid significare, & in primis igitur substantijs indubitabile, & uerum est, quoniam hoc aliquid significant. Indiuiduum enim, & unum numero est, quod significatur. In secundis uerò substantijs uidetur quidem similiter propter appellationis figuram hoc aliquid significare, quando quis dixerit hominem, uel animal, non tamen uerum est, sed magis quale aliquid significant: neque enim unum est quod subiectum est, quemadmodum primæ substantiæ, sed de pluribus homo dicitur, & animal. Non autem simpliciter quale quid significat, quemadmodum album: (nihil enim aliud significat album, quàm qualitatem) at species, & genus circa substantiam qualitatem determinant, qualem enim quandam substantiam significant: plus autem in genere determinatio fit, quàm in specie: dicens enim animal, plus complectitur, quàm qui hominem. Inest autem substantijs nihil illis esse contrariũ. Primæ enim substantiæ quid erit contrarium? Vt cuidam homini, uel cuidã animali, nihil est cõtrariũ. At uerò nec homini, nec animali aliquid est cõtrarium. IIII

Non

Non est autem hoc substantiæ proprium, sed etiam multorum aliorũ, ut quãtitati: bicubito enim, uel tricubito nihil est contrariũ: at uerò nec decem, nec alicui talium: nisi fortè quis multũ pauco dicat esse contrarium, uel magnum paruo. Determinatorũ uerò quantorum nullum nulli est contrarium. Videtur autem substantia non suscipere magis & minus. Dico autem non quoniam substantia non est à substantia magis & minus substantia (hoc enim dictum est quoniam est) sed quoniã unaquæq; substantia hoc ipsum quod est, non dicitur magis & minus: ut si est hæc substantia, homo, non erit magis & minus homo, nec ipse à seipso, nec alter ab altero, non enim est alter altero magis homo, sicut est album alterum altero magis album, & alterum altero magis bonũ: sed & ipsum à se magis & minus dicitur: ut corpus cùm sit album, magis nunc albũ esse dicetur, quàm prius: & cùm calidum sit, magis & minus calidum dicitur. Substantia uerò non dicitur magis neque minus: nihil enim homo magis nunc homo, quàm prius dicitur: neq; aliorum quicquam quæ substantiæ sunt: quapropter non recipiet substantia magis & minus.

VI Maximè uerò proprium substantiæ esse uidetur, quod cùm unum, & idem numero sit, contrariorum susceptiuum esse: ut in alijs quidem non habet quisquam quod proferat, quæcunq; non sunt substantiæ, quod cùm sit unũ numero, susceptibile contrariorum sit: uelut color, qui est unus, & idẽ numero, non dicitur albus, & niger: neq; eadem actio, & una numero, praua, & studiosa. similiter autem & in alijs quæcunq; nõ sunt substantiæ. Substantia uerò cùm unũ, & idẽ numero sit, capax contrariorum est: ut quidam homo, cùm unus, & idem sit, aliquando quidem albus, aliquãdo fit niger, & calidus, & frigidus: & prauus, & studiosus: in

alijs

Quòd quantitati nihil sit cõtrarium, fusius uidebit in prædicamẽto quãtitatis.

Nullum nulli est cõtrarium. duæ negationes negant, & tantum est, ac si dicatur, nullum alij cuilibet est contrarium.

aliis autem nullis, aliquid tale uidetur. Nisi quis forsitan instet, dicens orationem, & opinionem contrariorum esse susceptibilia: eadem enim oratio uera, & falsa uidetur esse: ueluti si uera sit oratio, sedere quendam, eo surgente ipsa eadem falsa erit. similiter autem & de opinione: si quis enim uerum putet aliquem sedere, surgente eo falsò putabit eandem de eodem opinionem habēs. Sed & si quis hoc suscipiat, tamen modo differt: nam ea, quæ in substantijs sunt, ipsa quidem mutata susceptibilia sunt contrariorum. Frigidū enim ex calido factum mutatum est (alteratū enim est) & nigrum ex albo, & studiosum ex prauo: similiter autem & in alijs unumquodq; eorum mutationem suscipiens, susceptibile contrariorum est. Oratio nanq;, & opinio, ipsa quidem immobilia omnino perseuerant: cùm uerò res mouetur, contraria circa ipsam fiunt. Oratio nanq; eius, quod sedeat aliquis, permanet eadem: cùm uerò res mota sit, aliquando quidem uera, aliquando autem falsa dicitur. Similiter autem est in opinione, quapropter saltem hoc modo, proprium substantiæ est, ut secundùm mutationem suiipsius susceptibilis sit contrariorum. Si quis autem recipiat etiam hæc, orationem, & opinionē susceptibilia esse contrariorum, non est hoc uerum. Oratio nanq;, & opinio non in eo, quòd ipsa aliquid recipiant, contrariorū susceptibilia esse dicuntur, sed eo quòd circa alterū aliqua paßio facta sit. nam in eo quòd res est, aut non est, in eo etiam oratio uera, uel falsa esse dicitur, non in eo quòd ipsa susceptibilis sit contrariorum. Simpliciter enim à nullo, neq; oratio, neq; opinio mouetur: quapropter non erunt susceptibilia cōtrariorum, cùm nulla contrarij sit paßio in eis facta: uerùm substantia in eo quòd ipsa contraria recipiat, in hoc susceptibilis esse contrariorū dicitur. Languorē

Obiectio.

enim, & sanitatem suscipit, & candorem, & nigredinem, & unũquodq; talium ipsa suscipiendo, contrariorum susceptibilis esse dicitur. Quare proprium erit substantiæ hoc, quòd cùm unũ, et idem numero sit, secundùm suiipsius mutationem, susceptibilem contrariorum esse. De substantia quidem hæc dicta sunt.

De Quantitate. CAP. VI.

Diuisio quantitatis prima.

QVantitatis autem, aliud est continuum, aliud est discretum: & aliud quidem ex habentibus positionem ad se inuicem in ipsis partibus constat: aliud autem ex nõ habentibus positionem. Est autem discreta quantitas, ut numerus, & oratio: continua uerò, ut linea, superficies, corpus. amplius autem præter hæc, tempus, & locus. Partium etenim numeri nullus est communis terminus, ad quẽ copulantur partes eius. ut quinq; si sunt denarij partes, ad nullum terminum communem copulantur quinq; & quinq;, sed semper discreta sunt: & tria, & septem ad nullum communem terminum copulantur. Neq; omnino habeas in numero communem terminum partium accipere, sed semper discretæ & separatæ sunt: quapropter numerus quidem discretorum est. Similiter autem & oratio discretorum est. Quòd etenim quantitas est oratio, manifestum est: mensuratur enim syllaba breui, & lõga. dico autẽ cum uoce orationẽ factã: ad nullũ enim cõmunẽ terminum particulæ eius copulantur: non enim est cõmunis terminus ad quẽ syllabæ copulentur, sed unaquæq; diuisa est, ipsa secundum seipsam. Linea uerò cõtinuum est: est enim sumere cõmunem terminũ, ad quẽ partes eius copulẽtur, id est pũctũ: & superficiei, lineã. Plani nanq; partes ad aliquẽ cõmunẽ terminũ copulantur. Similiter autẽ & in corpore habeas sumere communẽ terminũ, lineam, uel superficiem, ad

quam

quam corporis partes copulantur. Est autem taliũ & Tẽpus & Locus: præsens enim tempus, copulatur ad præteritum, & ad futurum. Rursus locus continuorum est: locũ enim quendam partes corporis obtinent, quæ ad communem terminum copulantur. ergo & loci partes, quæ obtinent singulas corporis partes, ad eundem communẽ terminũ copulantur, ad quem et corporis partes: quapropter continuus erit & locus. Ad unũ enim communem terminũ eius partes copulãtur. Amplius autẽ: Alia quidẽ constant ex partibus, quæ in eis sunt, positionẽ habentibus ad se inuicẽ: alia autẽ ex non habentibus positionẽ. Vt lineæ quidẽ partes positionẽ habent ad se inuicẽ: singulũ nãq; eorũ situũ est alicubi, & habes unde sumas, & aßignes ubi unũquodq; situũ est in plano, & ad quam partẽ reliquarũ copulatur. similiter autẽ & partes plani positionẽ habent aliquam: similiter nanq; aßignetur unũquodq; ubi iacet, & quæ copulantur ad se inuicem: sed & soliditatis quoq; similiter & loci. In numero autem non poßit quisquam ostendere, quemadmodũ partes eius positionẽ aliquam habent ad se inuicem, aut ubi iacent, aut quæ partes ad se inuicem connectuntur: neq; eæ quæ temporis sunt, nihil enim permanent partes temporis. Quod autem non est permanẽs, quomodo positionẽ aliquam habebit? Sed magis ordinẽ quendam particularum dices habere, quòd aliud quidem prius sit temporis, aliud uerò posterius. Sed & de numero similiter, eò quòd prius numeratur unus, quàm duo, & duo quàm tria: & sic habebunt aliquem ordinem, positionem uerò non multum accipies. Sed & oratio similiter, nihil enim permanent partes eius, sed dictum est, & non potest hoc amplius assumi. Quapropter non erit ulla positio partium eius, siquidem nihil permanent. Igitur

Locus à superficie nõ differt, uide Aristo. in 4. Physic.

Diuisio quãtitatis, II

Ad positionẽ tria requiruntur: Ordo partiũ, Permanentia, & Cõtinuatio ad aliquem terminum communem.

alia ex habentibus positionem partibus constant, alia ex non habētibus positionem. Propriè autē *quanta dicuntur,*

Conclusio. *quæ dicta sunt: alia uerò omnia secundùm accidēs.* Ad hæc *enim aspicientes, & alia dicimus quanta: ut multū dicitur album, eò quòd superficies multa sit: & actio longa, eò quòd tempus multum sit, et motus multus.* Neq; *enim horū singulum, per se quantū dicitur: ut si quis assignet quanta actio est, tempore definiet annuam, uel sic aliquo modo assi gnans: & album quantum quid sit assignans, superficie definiet: quanta enim fuerit superficies, tantū album esse di cet.* Quare *sola propriè, et secūdùm seipsa dicuntur quāta, quæ dicta sunt: aliorū uerò nihil per se: sed si fortè, per ac-*

Cōmunitas, 1 *cidens.* Amplius: Quantitati *uerò, nihil est contrariū.* In *definitis enim manifestum est, quoniam nihil est contrariū: ut bicubito, uel tricubito, uel superficiei, uel alicui talium:*

Instantia, 1 *nihil enim illis est contrarium.* Nisi *quis fortè dicat mul tum pauco esse cōtrarium, uel magnū paruo.* Horum autē *nihil est quantitas, sed magis ad aliquid.* Nihil *enim per seipsum magnum, uel paruum dicitur, sed eò quòd ad alte= rum refertur: ut mons quidem paruus dicitur, milium uerò magnum, eò quòd hoc ijs quæ sunt sui generis, maius sit: illud ijs, quæ sui sunt generis, minus: ergo ad aliud est eo- rum relatio.* Nam *si per seipsum magnum, uel paruum di= ceretur, nunquam mons quidē aliquando paruus, milium uerò magnum diceretur.* Rursus *in uico quidem plures ho mines esse dicimus, Athenis uerò paucos, cùm sint illis multò plures: & in domo quidem multos, in theatro uerò paucos, cùm sint plures.* Amplius: *Bicubitum uerò, & tri= cubitū, & unumquodq; talium quantitatem significat: ma= gnum uerò, uel paruum non significat quantitatem, sed ma gis ad aliquid, quoniam ad aliud consideratur magnū &*

paruum

paruū: quare manifeſtū eſt, quoniam hæc ad aliquid dicuntur. Amplius: Siue aliquis ponat quantitates eſſe hæc, ſiue non ponat, nihil illis contrarium eſt: quod enim non poteſt ſumi per ſeipſum, ſed ad ſolam alterius relationē refertur, quomodo huic aliquid erit contrarium? Amplius: Si ſunt magnum, & paruum contraria, contingit enim ſimul contraria ſuſcipere, & ea ipſa contraria: contingit enim ſimul idem paruum eſſe, & magnū: eſt enim ad hoc quidem paruum, ad aliud uerò idipſum magnum: quare idem & paruum & magnum eodem tempore eſſe contingit, quare ſimul contraria ſuſcipit: ſed nihil eſt quod uideatur ſimul contraria ſuſcipere poſſe. Vt in ſubſtantia quidē, ſuſceptibilis enim contrariorū eſſe uidetur: ſed nullus ſimul ſanus eſt, & æger: neque albus, & niger eſt ſimul: nihilq; aliud ſimul contraria ſuſcipiet. Et eadem ſibijpſis continget eſſe contraria: nam ſi eſt magnum paruo contrarium, ipſum autem idem ſimul eſt magnum, et paruū, ipſum ſibi erit contrarium: ſed impoßibile eſt aliquid ſibijpſi eſſe contrarium. non eſt igitur magnum paruo contrarium, neq; multum pauco: quare uel ſi non ad aliquid hæc quis dicat, ſed quantitatis, nihil contrarium habebunt. Maximè autem circa locum eſſe uidetur cōtrarietas quantitatis: ſurſum enim ei, quod eſt deorſum, contrarium ponunt, locum qui in medio eſt deorſum dicentes, eò quòd plurima diſtantia eſt medietatis ad mundi terminos. Videtur et aliorum contrariorum ab his afferre definitionem: quæ enim plurimum à ſe inuicem diſtant ſub eodem genere, cōtraria eſſe definiunt. Non uidetur autem quantitas ſuſcipere magis & minus, ut bicubitum: neq; enim aliud eſt alio magis bicubitum: neq; in numero, ut tria quàm quinq; nihil magis dicuntur, uel quinq; magis quàm tria: nec tem-

Inſtantia 11

Commu. 11

pus aliud magis & minus dicitur tempus: nec in ullo eorum, quæ dicta sunt, omnino magis & minus dicitur: quare
III *quantitas non suscipit magis et minus.* Proprium autem *maximè quantitatis est, quod æquale, & inæquale dicitur. Singula queq; enim earum, quæ dictæ sunt, quantitatum, æqualis, & inæqualis dicitur: ut corpus, æquale, & inæquale dicitur: & numerus, & tempus, æquale, & inæquale: & oratio, æqualis, & inæqualis: similiter autem & in alijs, quæ dicta sunt, unũquodq; æquale, & inæquale dicitur. In cæteris uerò quæ quantitates non sunt, non multũ uidebitur æquale, & inæquale dici: ut dispositio æqualis, & inæqualis non multum dicitur: sed magis similis, & dissimilis. & album æquale, & inæquale non multùm dicitur sed simile, uel dißimile. Quare quantitatis maximè sit proprium, æquale & inæquale dici.*

De Ad aliquid. CAP. VII.

Definitio, 1 AD *aliquid uerò talia dicuntur, quæcunq; hoc ipsum quod sunt, aliorũ esse dicuntur, uel quomodolibet aliter ad aliud. Vt maius hoc ipsum quod est altero dicitur, aliquo enim maius dicitur: & duplum alterius dicitur hoc*
1. *ipsum quod est, alicuius enim duplũ dicitur: similiter autẽ & alia quæcunq; huiusmodi sunt. At uerò etiam et hæc ad aliquid, ut habitus, dispositio, scientia, sensus, & positio. Hæc enim omnia, quæ dicta sunt, hæc ipsa quæ sunt, aliorum esse dicuntur, uel quomodolibet aliter ad aliud, & non ad aliud quiddam. Habitus enim alicuius habitus esse dicitur, & scientia alicuius scientia, & positio alicuius positio, & alia quidẽ similiter. Ad aliquid igitur sunt, quæcunq; hoc ipsum quod sunt, aliorum esse dicuntur, uel quomodolibet aliter ad aliud: ut mons magnus dicitur ad alium montem, (magnum enim ad aliquid dicitur) & simile*

& simile alicui simile, & cætera talia similiter ad aliquid
dicuntur. Sunt autem & accubitus, & statio, & sessio
positiones quædam, positiones uerò ad aliquid sunt: iacere
autem, & stare, uel sedere, ipsa quidem non sunt positio-
nes, denominatiuè uerò dicuntur ab ijs, quæ dictæ sunt,
positionibus. Inest autem contrarietas in ijs, quæ sunt Cõmunitas
ad aliquid: ut uirtus uitio cõtrarium, cùm sit utrunq; eorũ
ad aliquid: & scientia ignorantiæ. Non autem omnibus
ijs, quæ sunt ad aliquid, insunt contraria: duplo enim ni-
hil est contrariũ, neq; dimidio, neq; ulli talium. Videtur II
autẽ magis & minus ea, quæ ad aliquid sunt, suscipere. Si-
mile enim, & dissimile magis & minus dicitur: et æquale,
& inæquale magis & minus dicitur: cùm utrũq; sit ad ali
quid. Simile enim alicui simile dicitur, & inæquale alicui
inæquale. Non autẽ omnia, quæ sunt ad aliquid, suscipiunt
magis & minus: duplum enim non dicitur magis & minus
duplũ, nec aliquid taliũ. Omnia autẽ, quæ sunt ad aliquid, III
ad conuertentiã dicuntur. Vt seruus, domini seruus: & do-
minus, serui dominus esse dicitur: & duplũ, dimidij duplũ:
& dimidium, dupli dimidium: & maius, minore maius: &
minus, maiore minus. similiter autem & in alijs. Sed casũ Conclusio, 1
aliquoties differũt secundũ loquutionẽ: ut disciplina, disci-
plinati disciplina dicitur: & disciplinatum, disciplina disci
plinatum: & sensus, sensibilis sensus: & sensibile, sensu sen-
sibile. At uerò aliquoties non uidebitur cõuerti, nisi cõ- II
uenienter ad quod dicitur assignetur, sed peccet is qui assi
gnat: ut ala si assignetur auis, non conuertitur, ut sit auis
alæ: nõ enim prius cõuenienter assignatũ est ala auis. neq;
enim in eo quòd auis est, ala auis dicitur, sed in eo quòd
alata est: multorum enim & aliorũ alæ sunt, quæ nõ sunt
aues. Quare si assignetur conuenienter, & conuertitur: ut

Aliquoties nomen fingere necesse ni habeat nomen

ala,alati ala est:& alatum,ala alatum. Aliquoties autem fortè & nomen fingere necesse erit, si non fuerit nomen impositum, ad quod conuenienter aßignetur: ut remus si aßignetur nauis,non est aßignatio cōueniens. neq; enim in eo quòd nauis est, in eo eius remus dicitur. sunt enim naues,quarum remi non sunt:quare non conuertitur. nauis enim non dicitur remi nauis. Sed fortè conuenientior aßignatio erit,si sic quodam modo aßignetur:remus, remitæ rei remus est, aut quomodocunq; aliter: nomen enim non est positum. Conuertitur autem si conuenienter aßignetur:remitum enim remo remitum est. Similiter autē & in alijs: ut caput conuenientius aßignabitur capitati caput, quàm si animalis aßignetur. neq; enim in eo quod est animal,caput habet: multa enim animalia sunt capita non habentia. Sic autem fortasse facilimè quis sumet, quibus posita non sint nomina:si ab ijs quæ prima sunt, et ijs,ad quæ conuertuntur, nomina ponuntur: ut in ijs, quæ prædicta sunt,ab ala alatū, à remo remitū. Omnia igitur, quæ ad aliquid dicuntur, si conuenienter aßignentur, ad cōuertentia dicuntur: quoniam si ad quodlibet aliud aßignentur,et non ad id,ad quod dicūtur,non conuertuntur. Dico autem quoniam neq; eorum,quæ indubitanter ad cōuertentia dicuntur,& nomina eis posita sunt,nihil conuertitur,si ad aliquid eorum, quæ sunt accidentia aßignētur, & nō ad id,ad quod dicūtur:ut seruus,si non domini aßignetur,sed hominis,uel bipedis,uel cuiuscunq; talium, nō conuertitur:nanq; dici non potest, homo est serui homo. nō enim cōueniens est aßignatio. Amplius:Si autem conuenienter aßignetur ad id, ad quod dicitur,omnibus alijs sublatis,quæcūq; accidētia sunt,relicto solo illo, ad quod aßignatum est conuenienter,semper ad ipsum dicetur: ut

si ser

si seruus ad dominum dicitur, circunscriptis omnibus, quæ accidentia sunt domino, ut esse bipedem, uel scientiæ susceptibilem, uel hominē, relicto uerò solo quod dominus est, semper seruus ad ipsum dicetur: seruus enim domini seruus dicitur. Si autem non conuenienter ad id, ad quod dicitur, aßignetur, circunscriptis omnibus alijs, relicto eo solo, ad quod aßignatū est, non dicetur ad ipsum: aßignetur enim seruus hominis, & ala auis, & circunscribatur ab homine esse dominum, non iam seruus ad hominem dicitur: cùm enim dominus non sit, neq; seruus est. Similiter & de aue, si adimatur eam alatam esse. non enim amplius erit ala ad aliquid: cùm enim nō sit alatū, nec ala erit alicuius. Quare oportet aßignari ad id, ad quod conuenienter dicitur, & si sit nomē positum, facilis erit aßignatio: si autem non sit, fortaße neceßarium erit nomē fingere: si autem sic aßignetur, manifestum est quoniam omnia ad conuertentia dicuntur. Videntur autem ad aliquid, simul esse natura: & in plurimis quidem uerum est, in aliquibus uerò nō uerum. simul enim duplum, & dimidium sunt: & cùm sit dimidium, duplum est: & cùm sit dominus, seruus est: & cum sit seruus, dominus est. similiter autem his, & alia. Simul autem hæc auferūt se inuicē: si enim nō sit duplum, nō erit dimidium: & si nō sit dimidiū, nō erit duplum. Similiter autem & in alijs, quæcunq; talia sunt. Non autem in omnibus relatiuis uerum uidetur, esse simul natura. scibile enim scientia prius uidebitur esse: nanq; in pluribus subsistentibus rebus scientias accipimus: in paucis uerò, uel nullo quisquam hoc perspiciet, simul cum scibili scientiam esse factam. Amplius: Scibile sublatum simul aufert scientiam, scientia uerò simul non aufert scibile. nam si scibile non sit, nō erit scientia, nullius enim erit sciētia: scientia

Communitas IIII

Conclusio III

Hippocrates Chius conatus est circuli quadraturam de-

monstrare: cuius demonstrationem affert Georgius Valla. c. 8. li. 1. suæ Geometriæ.

tia uerò si non sit, nihil prohibet esse scibile: ut circuli quadratura si est scibilis, scientia quidem eius nondum est, illa uerò scibile est. Amplius: Animali quidem sublato non erit scientia: scibilium uerò plurima esse contingit. Similiter his sese habent ea, quæ de sensu sunt: sensibile enim prius, quàm sensus esse uidetur: sublatum enim sensibile simul aufert sensum: sensus uerò sensibile non simul aufert. sensus enim circa corpus, & in corpore sunt. sensibili autem sublato, aufertur & corpus: sensibile enim corpus est: cùm autem corpus non sit, aufertur sensus, quare simul aufert sensibile, sensum. Sensus uerò sensibile non simul aufert: sublato enim animali, sensus quidem aufertur: sensibile autem erit corpus, ut calidum, dulce, amarum, & omnia alia quæcunq; sunt sensibilia. Amplius: Sensus quidem simul cum sensitiuo fit, simul enim fit animal, & sensus, sensibile uerò ante animal, & sensum est: ignis enim, & aqua, & alia huiusmodi, ex quibus ipsum animal constat, antè sunt, quàm animal omnino sit, uel sensus: quare prius sensibile quàm sensus esse uidebitur.

Dubium.

Habet autem dubitationẽ, utrũ nulla substantia ad aliquid dicatur, quẽadmodũ uidetur: an hoc contingat secundũ quasdã secũdas substantias. Nã in primis substãtijs uerũ est, nã neq; totæ, neq; partes primarum substantiarũ dicũtur ad aliquid: nã quidã homo, nõ dicitur alicuius quidam homo: neq; quidã bos, alicuius quidam bos. Similiter autem & partes. quædam enim manus, dicitur non alicuius quædam manus, sed alicuius manus: & quoddam caput, non dicitur alicuius quoddam caput, sed alicuius caput. Similiter autẽ et in secundis substantijs, atq; hoc quidem in pluribus: ut homo, non dicitur alicuius homo: nec bos, alicuius bos: nec lignum, alicuius lignũ: sed alicuius possessio dicitur. In huiusmodi

modi ergo manifestũ est quoniã non sunt ad aliquid. In aliquibus uerò secũdis substantijs, habet aliquam dubitatiõnẽ: ut caput, alicuius caput dicitur: & manus, alicuius dicitur manus: & singula huiusmodi: quare hæc fortasse ad aliquid esse uidebũtur. Si igitur sufficienter eorum, quæ sunt ad aliquid, definitio aßignata est, aut nimis difficile, aut impoßibile est ostẽdere, quòd nulla substantia eorum, quæ sunt ad aliquid, dicitur. Si autẽ nõ sufficiẽter, sed sunt ad aliquid, quibus hoc ipsum est esse, ad aliquid quodã modo se habere, fortasse aliquid contra ista dicetur. Prior uerò definitio sequitur quidem omnia ea, quæ sunt ad aliquid, non tamẽ hoc eis est esse, quòd sunt ad aliquid, quòd eã ipsa quæ sunt, aliorum dicũtur. Ex his ergo manifestum est, quòd si quis aliquid eorum, quæ sunt ad aliquid, definitè sciet, & illud, ad quod dicitur, definitè sciturus est. Palàm itaq; & ex his est, si enim nouit aliquis quiddam, quod ad aliquid est (est autem esse ijs, quæ ad aliquid sunt, idem ac ad aliquid aliquo modo se habere) & illud nouit, ad quod hoc aliquo modo se habet. Si enim non nouit omnino ad quod hoc aliquo modo se habet, neq; si ad aliquid hoc aliquo modo se habet, noscet. Sed in singulis palàm hoc est, ut si quid nouit quis definitè, quia duplum est, & cuius duplum est, mox definitè nouit: si uerò nullius definitorum nouit ipsum duplum esse, neq; si sit duplum omnino nouit. Similiter autem et hoc aliquid si nouit quis quod melius est definitè, & quo melius est statim definitè necessarium est nosse. Propter hæc, non indefinitè sciet quia hoc est peiore melius. suspicio enim hæc est, non scientia: non enim sciuit exactè, quod est peiore melius, si enim sic accidit, nihil est deterius ipso. Quapropter palàm est, quia necessarium est, si nouerit quis aliquod

Definitio 11

Corollarium

aliquod relatiuorum definitè, & id, ad quod dicitur, definitè nosse. Caput uerò, & manus, & eorum singula, quæ substantiæ sunt, ea ipsa quæ sunt, sciri definitè possunt: ad quod uerò dicantur, non est necessariũ scire. cuius enim hoc caput, uel cuius hæc manus sit, non est scire definitè: quare non erunt hæc ad aliquid. Si uerò non sunt hæc eorũ, quæ sunt ad aliquid, uerũ erit dicere, quia nulla substantia aliquid eorum est, quæ sunt ad aliquid. Fortasse autem difficile sit de huiusmodi rebus confidenter declarare, nisi id sæpe pertractatum sit: dubitasse autem de horum unoquoque non est inutile.

De Qualitate. CAP. VIII.

Qualitatis species, 1

Habitus. Dispositio.

Qualitatem uerò dico, secundùm quam quales quidẽ esse dicuntur. Est autem qualitas eorum quæ multipliciter dicuntur. Et una quidem species qualitatis, Habitus, & Dispositio dicantur. Differt autem habitus à dispositione, quòd permanentior, & diuturnior est. Tales uerò sunt scientiæ, & uirtutes. Scientia enim uidetur esse permanentium, & eorum, quæ difficilè moueantur, si quis uel mediocriter sumat scientiam: nisi grandis permutatio facta sit, uel ab ægritudine, uel ab aliquo huiusmodi. Similiter autem & uirtus, ut iustitia, & castitas, & singula talium, non uidentur posse moueri, neq; facilè permutari. Dispositiones uerò dicũtur, quæ sunt facilè mobiles, & citò permutabiles: ut calor, & frigidas, & ægritudo, & sanitas, & quæcunq; alia huiusmodi: afficitur enim quodam modo secundum eas homo: citò autem permutatur, & ex calido frigidus fit, & ex sanitate in ægritudinem transit. Similiter autem & in alijs, nisi fortè quæ earum contingit per tẽporis longitudinẽ in naturã cuiusq; trãsferri, & immobilis, uel difficilè mobilis existẽs, quã iam quilibet habitum

tam uocet. Manifestum est autem, quoniã hæc uolunt habitus dicere,quæ sunt diuturniora,uel difficilè mobilia:nãq; in disciplinis non multũ retinentes,sed facilè mobiles, nõ dicũtur habitum habere,quãuis sint ad disciplinam peius, meliusúe dispositi : quare differt habitus à dispositione, quòd hæc quidem facilè mobilis sit : ille uerò diuturnior, & difficilius mobilis. Sunt autẽ habitus, & dispositiones:dispositiones uerò nõ necesse est habitus esse:qui enim retinent habitũ,& quodammodo dispositi sunt ad ea,quæ habent,uel peius,uel melius : qui autem dispositi sunt,non omnino retinent habitum. Aliud uerò genus qualitatis est,secundùm quod pugillatores,uel cursores,uel salubres, uel insalubres dicimus:& simpliciter quæcunq; secundùm potentiam naturalem , uel impotentiam dicuntur. Non II *enim quoniam sunt dispositi aliquo modo unumquodque huiusmodi dicitur,sed quòd habent naturalem potentiam, uel impotentiam facilè quidem facere,uel nihil pati:ut pugillatores,uel cursores dicuntur , non quòd sint dispositi aliquo modo,sed quòd habeant potentiam naturalem hoc facilè faciendi. Salubres uerò dicuntur,eò quòd habeãt potentiam naturalem ut nihil à quibuslibet accidentibus facilè patiantur : insalubres uerò quòd impotentiã habeant naturalem nihil facilè ab accidentibus patiendi. Similiter his,durum,& molle se habent. durũ enim dicitur, quod habeat potentiam non facilè secari:molle uerò quod eiusdem ipsius habeat impotentiã. Tertia uerò species qualitatis* III *est,paßibiles qualitates,& paßiones. Sunt autẽ huiusmodi ut dulcedo, & amaritudo, & austeritas, & omnia his cognata:amplius , & calor, & frigus,& albedo, & nigredo. Et quoniam igitur hæ qualitates sunt,manifestũ est: quæcunq; enim has susceperint,qualia dicuntur secundùm ipsas:*

Qui enim retinent habitum. litera Græca paulò aliter nunc habet, ut ex notis agnoscitur.

Naturalis potentia, aut impotentia.

Paßio, paßibilis qualitas.

ipsas: ut mel quoniam dulcedinem suscipit, dicitur dulce: & corpus album, quoniam albedinem suscipit. Similiter autem & in cæteris. Paßibiles uerò qualitates dicũtur, nõ quòd ea, quæ illas susceperint qualitates, aliquid patiantur: neq; enim mel, quoniam aliquid passum sit, dicitur dulce, neq; aliquid aliud huiusmodi: similiter autem his, & calor, & frigus paßibiles qualitates dicuntur, non quòd ea, quæ illas suscipiunt, aliquid passa sint, sed quoniam secundùm sensus unaquæque dictarum qualitatum paßionis effectiua est, paßibiles qualitates dicuntur: dulcedo enim paßionem quandam secundùm gustum efficit, & calor secundùm tactum. Similiter autem & aliæ. Albedo autem, & nigredo, & cæteri colores non eodem modo ijs, quæ dicta sunt, paßibiles qualitates dicũtur, sed eò quòd ipsæ ab aliqua paßione innascũtur. Quoniã enim fiunt propter aliquam paßionem multæ colorum mutationes, manifestum est: erubescens enim aliquis, rubeus factus est: & timens, pallidus: & unumquodq; taliũ. quare etiã si quis natura aliquid talium accidentiũ, perturbationum'ue passus est, similem colorem uerisimile est eum habere. Quæ enim affectio nunc in eo quòd uerecũdetur, circa corpus facta est, etiam secũdùm naturalem constitutionem eadem fiet affectio, ut & naturalis color similis sit: quæcunq; igitur talium accidentium ab aliquibus paßionibus difficilè mobilibus, & permanentibus principium sumpserũt, paßibiles qualitates dicũtur: siue enim secũdùm naturalem constitutionẽ pallor fit, aut nigredo, qualitates dicũtur, (quales enim secundùm eas dicimur) siue propter ægritudinem longam, uel propter æstum aliquid tale contingit, uel nigredo, uel pallor, & non facilè prætereũt, uel etiam in uita permanent, & paßibiles qualitates istæ dicũtur:

tur:

tur: similiter enim quales secũdùm eas dicimur. Quæcunq; uerò ex ijs, quæ facilè soluuntur, & citò transeuntes fiũt, paßiones dicuntur, qualitates uerò minimè: non enim aliqui secundùm ipsas dicũtur quales: neq; enim qui propter uerecundiam rubeus factus est, rubeus dicitur: neq; cui pallor propter timorem uenit, pallidus est, sed magis eò quòd aliquid passus est: quare paßiones quidem huiusmodi dicuntur, qualitates uerò minimè. Similiter autem his, & secundùm animam paßibiles qualitates, & paßiones dicũtur: quæcunq; enim mox innascendo ab aliquibus paßionibus difficulter mobilibus fiunt, qualitates dicuntur & ipsæ: ut amentia, mentis alienatio, & ira, & alia huiusmodi: quales enim secundùm eas dicuntur, id est, iracundi, atq; amentes. Similiter autem & quæcunq; alienationes non naturales, sed quæ ab aliquibus alijs accidentibus factæ sunt difficilè prætereuntes, & omnino immobiles, qualitates sunt etiam huiusmodi: quales enim et secundùm eas dicuntur. Quæcunq; uerò ab ijs quæ facilè, & citò prætereunt, fiunt, paßiones dicuntur: ut si quis contristatus, iracundior fiat. Non enim dicitur iracundus, qui huiusmodi paßione iracundior est, sed magis quia aliquid passus: quare paßiones quidem huiusmodi dicuntur, qualitates uerò minimè. Quartum uerò genus qualitatis est figura, & circa unumquoq; constans forma. Amplius autem ad hæc rectitudo, & curuitas, & si quid aliud his simile est: secundùm enim unumquodq; eorum quale quid dicitur. Triangulum enim, uel quadrangulum esse, quale quid dicitur, & rectum, aut curuum, & secundùm etiam formam unumquodque quale dicitur. Rarum uerò, & spissum, & asperum, & leue putabuntur quidem quale quid significare: sed aliena huiusmodi

iiii ipsa forma et figura

modi putātur esse à diuisione, quæ circa qualitatē est: quādam enim positionē magis uidentur partiū utrūq; mōstrare. Spissum enim dicitur, eò quòd partes sibi ipsis propinquæ sint, rarum uerò eò quòd distent à se inuicem: & lene quidem, quòd in rectitudinem aliquo modo partes iaceāt: asperum uerò quòd hæc quidem superet, illa uerò sit inferior. Et *fortasse alius quicunq; modus apparuerit qualitatis, sed ferè qui maximè dicuntur hi sunt: qualitates*

Definitio qualium. *itaq; sunt, quæ dictæ sunt. Qualia uerò sunt, quæ secundùm has denominatiuè dicuntur, uel quomodolibet aliter ab his. In plurimis siquidem, & ferè in omnibus denominatiuè dicuntur: ut à candore candidus, & à grammatica grammaticus, & à iustitia iustus. Similiter & in alijs. In aliquibus uerò, eò quòd non sunt posita qualitati nomina, non cōtingit ea, quæ dicuntur, ab ijs denominatiuè dici: ut cursor, aut pugillator, qui secundùm naturalē dicitur potētiam, à nulla qualitate denominatiuè dicitur: nō enim posita sunt nomina potētijs, secundùm quas isti quales dicuntur, sicuti disciplinis, secundùm quas pugiles, uel palæstrici secundùm dispositionem dicuntur.* Pugillatoria *enim, & palæstrica disciplina dicitur, quales uerò ab his denominatiuè dicuntur, qui disponuntur.* Aliquādo *autē et posito nomine non dicitur denominatiuè, quod secundùm eam quale dicitur, ut à uirtute studiosus: eo enim quòd uirtutē habeat, studiosus dicitur, sed nō denominatiuè à uirtute.* Nō *autē in pluribus hoc tale est. Qualia ergo dicūtur, quæ denominatiuè à dictis qualitatibus dicuntur, aut ali-*

Commu. I *quo modo aliter ab eis. Inest autem & contrarietas secundùm qualitatem: ut iustitiæ iniustitia contraria est, & albedo ingredini, & alia. Similiter autem & ea, quæ secūdùm eas qualia dicūtur: ut iniustum iusto, & album nigro.*

Non

Non in omnibus autem hoc est:rubro enim,& pallido,aut huiusmodi coloribus, nihil est cõtrarium earum quæ qualitates sunt. Amplius:*Si cõtrarium alterum fuerit qualitas,& reliquum erit qualitas: hoc palàm est proponenti ex singulis alia prædicamenta. Nam si est iustitia iniustitiæ contrarium,qualitas autem est iustitia, qualitas igitur & iniustitia: nullum enim aliorum prædicamẽtorum aptabitur iustitiæ, neq;* ad Aliquid,*neq;* Vbi, *nec omnino aliquid huiusmodi nisi quale. Sic autem & in alijs, quæ secundùm q̃ales sunt contraria.* Regula.

Suscipiunt autem qualia magis & minus. Album *enim magis & minus album altero albo dicitur, & iustum alterum altero magis uel minus. Sed & ipsa crementum suscipiunt: cùm candidum nanque sit,contingit amplius candidum fieri, non tamen omnia,sed plura. Iustitia nanq; si dicatur magis & minus iustitia,potest quilibet ambigere,similiter autẽ & in alijs dispositionibus. Quidam enim dubitant de talibus:iustitiam nanq; iustitia non multum aiunt magis & minus dici, nec sanitatem sanitate:minus autem habere alterum altero sanitatem aiunt, & iustitiam alterum minus altero habere dicitur:sic autem & grammaticam,& alias dispositiones: quare ea, quæ secundùm eas dicuntur, indubitanter recipiunt magis & minus: grammaticior enim alter altero dicitur: & iustior, & sanior: sic autem & in alijs.* Commu. 11. Dubium, 1.

Trian*gulum uerò, & quadrangulum non uidentur magis & minus suscipere,neq; aliqua aliarum figurarũt: quæ enim definitionem trianguli recipiunt, & circuli,omnia similiter trianguli,uel circuli sunt: eorum autem, quæ non recipiunt rationem ipsam,nihil magis alterũ altero dicetur: nihil enim quadratum magis, quàm parte altera longius, circulus est:neq; alterum enim recipit circuli rationẽ. Sim* A B

*pliciter autem si utraq; non recipiunt propositi rationem, non dicetur alterum altero magis:non ergo omnia qualia recipiunt magis & minus.*Horũ itaq;,*quæ prædicta sunt,*
Commu.III. *nihil est proprium qualitatis. Similia uerò, & dissimilia secundùm solas dicuntur qualitates. Simile enim, & dissimile alterum alteri non est secundùm aliud,nisi secundùm id,quod quale est.*Quare propriũ *est qualitatis secundùm*
Dubium,II. *eam simile,uel dissimile dici. At uerò non decet conturbari,ne quis nos dicat de qualitate propositionem faciẽtes, multa eorum , quæ sunt ad aliquid,interposuisse. Habitus enim,et dispositiones eorum, quæ ad aliquid sunt, esse dicebamus.* Penè *enim in omnibus talibus genera ad aliquid dicuntur,nihil autem eorũ,quæ sunt singularia: nam cùm disciplina genus sit,id ipsum quod est alterius dicitur:alicuius enim disciplina , disciplina dicitur: eorum uerò quæ singularia sunt , nihil ipsum quod est alterius dicitur : ut grammatica:nec musica,alicuius alterius musica:sed fortè secundùm genus,& hæ ad aliquid dicuntur:ut grãmatica alicuius dicitur disciplina,non alicuius grãmatica:& musica,alicuius disciplina,non alicuius musica : quapropter quæ singularia quidem sunt,non sunt ad aliquid.*Dicimur *autem quales secũdùm singulorum singula, hæc enim & habemus:sciẽtes enim dicimur,eo quòd habemus singularum scientiarum aliquas, quare hæ erũt etiam qualitates, quæ singulares sunt,secundùm quas aliquando & quales dicimur:hæ autem non sunt eorum,quæ sunt ad aliquid. Amplius:Si cõtingit idẽ ipsum,et quale,& ad aliquid esse: nihil est inconueniẽs in utrisq; hoc generibus enumerari.*

De Actione,& Passione. CAP. IX.

Commu.I. R*Ecipit autem agere, & pati,& contrarietatem , & magis,& minus.Calefacere enim ei,quod est frigefacere,*

cere,contrarium est:& calefieri ei,quod est frigefieri:&
delectari ei,quod est contristari:quare suscipiũt cõtrarie-
tatem.Et magis,et minus:est enim calefacere et magis, & 11
minus:& calefieri magis,& minus:& tristari magis,&
minus. Suscipiunt igitur magis,& minus,agere,& pati:
& de his igitur hæc dicta sint. Dictum est autem & de
eo,quod est Situm esse,in ijs quæ sunt ad aliquid,quod de-
nominatiuè à positionibus dicitur.De reliquis uerò,id est
Quando, & Vbi,& Habere, propterea quòd manifesta
sunt,nihil de his aliud dicitur, quàm quæ in principio di-
cta sunt:quod habere quidem significat calceatum esse, ar
matum esse:ubi uerò,ut in Lycio,in foro:& alia quæcun-
que de his dicta sunt. Igitur de omnibus generibus, quæ
proposuimus,sufficiunt dicta.

De Oppositis. CAP. X.

DE *oppositis quoties solent opponi dicendum est.Di-*
citur enim alterũ alteri opponi quadrupliciter : aut
ut ad aliquid:aut ut contraria:aut ut priuatio,& habitus:
aut ut affirmatio, & negatio. Opponitur autẽ unum-
quodq; istorum ut sit figuratim dicere, tanquã ad aliquid
quidem,ut duplum dimidio:tanquam contraria, ut malum
bono:tanquam autem secundùm priuationem & habitum,
ut cæcitas,& uisio:tanquam uerò affirmatio, & negatio,
ut sedet,non sedet. Quæcunq; igitur ut ad aliquid op- Definitio,1.
ponuntur, ea ipsa, quæ sunt, oppositorum dicuntur, aut
quomodolibet aliter ad ipsa: ut duplũ dimidij, hoc ipsum
quod est,alterius dicitur:alicuius enim duplum dicitur.&
disciplina,disciplinato tanquam ei,quod est,ad aliquid op-
ponitur,& dicitur disciplima ipsum quod est disciplinati,
& disciplinatum dicitur quod est oppositum ad discipli-
nam : disciplinatum enim aliquo dicitur, scilicet discipli-

na disciplinatum. Quæcunq; ergo opposita sunt tanquam ad aliquid, ea ipsa, quæ sunt, oppositorum, uel alio quolibet modo ad inuicem dicuntur. Illa uerò, quæ opponuntur ut contraria, ea ipsa quidem, quæ sunt, nullo modo ad se inuicem dicuntur: cõtraria uerò sibi inuicem dicuntur. Neq; enim bonum, mali dicitur bonum, sed cõtrarium: nec album nigri album, sed contrarium: quare differunt ab inuicem hæ oppositiones. Quæcunq; uerò cõtrariorum talia sunt, ut in quibus nata sunt fieri, & de quibus prædicantur, necessarium sit alterum ipsorum inesse, horum nihil est medium. Quorum uerò non est necessarium alterum inesse, horum omnino est aliquid medium: ut ægritudo, & sanitas in corpore animalis nata sunt fieri, et necessarium est alterum ipsorum inesse animalis corpori, uel ægritudinem, uel sanitatem. Et par quidem & impar de numero prædicantur: & necesse est horum alterum numero inesse, uel par, uel impar, & nõ est horum aliquod medium, neque ægritudinis, & sanitatis, neq; imparis, atque paris. Quorum autem non est necessarium alterum inesse, eorum est aliquod medium: ut nigrum, & album in corpore nata sunt fieri, & non est necessarium alterum eorum inesse corpori: non enim omne corpus uel album, uel nigrum est. Sed & prauum, et studiosum prædicantur quidem de homine, & de alijscompluribus, non est autem necessarium alterum eorum inesse ijs, de quibus prædicãtur: non enim omnia aut praua, aut studiosa sunt, sed est aliquid eorũ medium, ut albi, & nigri fuscum, & pallidum, & quicunq; alij colores: praui uerò, & studiosi, quod neque prauum, neq; studiosum est. In aliquibus igitur medijs posita sunt nomina: ut albi, & nigri fuscum, & pallidum, & quicunq; alij huiusmodi colores. In aliquibus uerò non

Marginalia: Conclusio, I (beside "bet modo ad inuicem dicuntur"); Definitio II (beside "inuicem hæ oppositiones"); III (beside "hil est medium").

rò non est nomine facile medium aßignare, utriusq; uerò extremorum negatione medium definitur: ut quod neque bonum, neq; malum est, neq; iustum, neq; iniustum. Pri 1111
uatio uerò, & habitus dicuntur quidem circa idẽ aliquid: ut uisio, & cæcitas circa oculum. Vniuersaliter autem dicere, est in quo natus est habitus fieri, circa hoc dicitur utrunq; eorum fieri. Priuari uerò tunc dicimus unũquodque habitus susceptibilium, quando is, in quo natus est inesse, uel quando illud natum est habere, nullo modo insit. Edentulum enim dicimus, non quod non habet dentes: & cæcum, nõ quod nõ habet uisum: sed quod nõ habet, quando natum est habere. Aliqua enim ex natiuitate neq; dentes habent, neq; uisum: sed nõ dicuntur edentula, neq; cæca. Priuari uerò, & habere habitum, nõ est priuatio, & Conclusio 11.
habitus. Habitus enim uisus est, priuatio uerò cæcitas. Habere autem uisum, nõ est uisus: nec cæcum esse, cæcitas. Priuatio enim quædam est, cæcitas: cæcum uerò esse priuari, non priuatio est. Amplius: Si idem esset cæcitas, & cæcum esse, utraq; de eodem prædicarentur: sed cæcus quidem dicitur homo, cæcitas uerò homo nullo modo dicitur. Opponi quidem etiam ista uidentur, priuari scilicet, & habere habitum, quemadmodum priuatio, & habitus: idem enim modus est oppositionis: nam sicut cæcitas uisui opponitur, sic cæcũ esse, & uisum habere opponuntur. Non est au- 111
tem neq; hoc, quod sub affirmatione, & negatione est, affirmatio, & negatio: affirmatio nanq; oratio affirmatiua est: & negatio, oratio negatiua: quod uerò sub affirmatione, & negatione est, nulla est oratio. Dicuntur autẽ etiam hæc esse opposita ad inuicem tanquam affirmatio, & negatio, nam & in his, modus oppositionis idem est. Sicut enim affirmatio ad negationẽ opponitur (ut quod sedet, ei quod

non sedet) sic & res quæ sub utroq; est opponitur, scilicet
IIII cet sedere aliquem, ad non sedere. Quoniam autem priuatio, & habitus non opponūtur ut ad aliquid manifestum est. non enim dicitur idipsum quod est oppositorum: uisus enim non est cæcitatis uisus, nec ullo alio modo idipsum dicitur. Similiter autem neq; cæcitas uisionis cæcitas dicitur, sed priuatio quidem uisionis dicitur: cæcitas uerò uisionis nō dicitur, neq; uisus cæcitatis. Amplius: Ad aliquid omnia ad conuertentia dicuntur: quare si cæcitas eorum, quæ ad aliquid sunt, esset: utiq; & conuerteretur ad illud ad quod dicitur, sed non conuertitur: non enim dicitur uisus, cæcitatis uisus.
V Quoniam autem neq; ut cōtraria opponuntur, quæ secundùm priuationē & habitū dicuntur, ex his manifestū est: contrariorū enim, quorū nihil est mediū, necesse est in quibus fieri nata sunt, aut de quibus prædicari, alterum ipsorū inesse semper. Eorū enim nihil medium erat, quorū alterum inesse susceptibili necessarium erat: ut in lāguore, & sanitate: & impari, atq; pari. Quorum uerò aliquid mediū est, nunquam necesse est omni susceptibili inesse alterū: neq; enim necesse est omne susceptibile uel candidum, uel nigrum esse: neq; frigidum, uel calidum. Horum enim medium aliquid, nihil esse prohibet: insuper autem & eorum erat aliquid medium, quorum alterum inesse susceptibili non necessarium erat, præter illa quibus unum inest naturaliter, ut igni calidum esse, & niui candidum. In his enim determinatè necessariū alterum est inesse, & non alterutrū contingit: non enim poßibile est, ignem frigidum esse: neq; niuem, nigram: quare omni quidem susceptibili non necessarium est alterum ipsorum inesse, sed solis, quibus natura unum inest, & his determinate unum, non alterutrū contingit. In priuatione autem, & habi

& habitu, neutrum eorum, quæ dicta sunt, uerum est: non enim semper alterum eorũ inesse susceptibili necessarium est: quod enim nondum natũ est habere uisum, neq; cæcum, neq; uisum habens dicitur: quare non erunt hæc, ut ea contraria, quorum nihil est medium, sed neq; ut ea, quorum aliquid est medium: necessarium enim est aliquando omni susceptibili alterum eorum inesse: quando enim iam ad habendam uisionem natum fuerit, tunc aut cæcum, aut habẽs uisum dicetur. Et eorum non determinatè alterum, sed alterutrum contingit: nõ enim necessarium est uel cæcum, uel uisum habens esse, sed utrumuis contingit. In contrarijs autem, quorum aliquid medium est, nunquam necessarium erit omni susceptibili alterum inesse: sed quibusdam, & his determinatè unum, & non utrũuis contingit. Vnde palàm est, quòd secundũ neutrum modorum tanquam contraria opponuntur ea, quæ secundùm priuationem, & habitum opponuntur. Amplius: In contrarijs quidem cùm sit susceptibile, ad inuicem mutationem fieri poßibile est, nisi alicui unum natura inest, ut igni calidum: etenim sanum poßibile est languere, & candidum nigrum fieri, & calidum frigidũ: & ex studioso prauum, & ex prauo studiosum fieri poßibile est: prauus enim ad meliores exercitationes deductus, & doctrinas, etsi ad modicum aliquid proficiat, ut melior sit: si certè semel quamuis modicũ incrementum sumpserit, palàm est quia aut perfectè mutabitur, aut satis multum incrementum sumet: semper enim bene mobilior ad uirtutem fit, etiam quodcunq; crementum sumpserit à principio, quare etiam uerisimile est, plenius eum sumere incrementum: & hoc dum semper fit, perfectè in contrarium habitum restituetur, nisi fortè tempore prohibeatur. Verùm in priuatione, & habitu impoßibile

est ad inuicem mutationem fieri: ex habitu enim in priuationem mutatio fit: à priuatione uerò in habitum impossibile est: neq; enim cæcus factus aliquis, rursus uidit: neq; cùm caluus fuerit, rursus comatus factus est: neq; cùm fuerit edentulus, dentes ei iterum orti sunt.

VI Quæcunq; uerò tanquam affirmatio, & negatio opponuntur, palam est quia nullo prædictorum modo opponuntur: in solis enim his necessarium est semper, hoc quidem eorum uerum, illud autem falsum esse. Neq; enim in contrarijs, necessarium est semper alterum uerum esse, alterum autem falsum, neq; in ijs, quæ ad aliquid sunt, neq; in habitu, & priuatione: ut sanitas, & languor contraria sunt, & neutrū neq; uerum, neq; falsum est. Similiter autem & duplum, & dimidium tanquam ad aliquid opposita sunt: & non est eorum neutrum, neq; uerum, neq; falsum, sed neq; ea secundùm priuationem, & habitū dicuntur, sicut uisio, & cæcitas. Omnino autem eorum, quæ secundùm nullam dicuntur complexionem, nihil neq; uerū, neq; falsum est: omnia autem, quæ dicta sunt, sine complexione dicuntur. Veruntamen maximè tale hoc contingere uidebitur in ijs, quæ secundùm complexionem contraria dicuntur. Sanum nanq; esse Socratem, ad languere Socratem contrarium est. Sed neq; in his necessarium semper alterū uerum esse, & alterum falsum: cùm enim Socrates sit, aliud quidem uerū, aliud autem falsum erit: cùm uerò non sit, ambo falsa sunt: neque enim languere, neque sanū esse uerum est, cùm ipse non sit omnino Socrates. In priuatione uerò, & habitu, cùm non sit omnino, neutrum uerum est: cùm autem sit, non semper alterum quidem uerū erit, alterum autem falsum: habere nanq; uisum Socratem, ei, quod est cæcū esse Socratē, opponitur, sicut priuatio, & habitus: & cùm sit, nō necessa-

rium

*rium est alterum uerum esse, uel falsum. cùm enim nondum
sit natus habere, utraq; falsa sunt: & cùm non sit omnino
Socrates, similiter quoq; falsa sunt utraq;, & uisum eum
habere, & cæcum eum esse. In affirmatione uerò, & nega
tione, semper siue sit, siue non sit, hoc quidem falsum erit,
illud autem uerum. Languere nanq; Socratem, & non lan
guere Socratem, cùm ipse sit, palam est quoniam alterum
eorum uerum, alterum uerò falsum est: & cùm non sit, si-
militer. Languere etenim cùm non sit, falsum est: non lan=
guere autem, uerum. Quare in his solis propriũ erit sem=
per alterum eorum uerum, alterum falsum esse, quæcunq;
tanquam affirmatio, & negatio opponuntur. Contra=
rium autem bono quidem ex necessitate malum est: hoc au
tem per singulorum inductionem palàm est: ut sanitati lan
guor, & iustitiæ iniustitia, & fortitudini timiditas, simili-
ter autem & in alijs. Malo autem aliquando quidem* II
*bonum est contrarium: aliquando malum. Defectui enim
(cùm malum sit) superabundantia contraria est, cùm sit
etiam ipsa malum. Similiter autem & mediocritas cùm
utriq; contraria sit, bonum est. Sed in paucis quis tale hoc
aspiciet, in pluribus uerò semper malo bonum contrarium
est. Amplius: Contrariorum non necessarium est si alte-* III
*rum sit, & reliquum esse. Sanis nanq; omnibus, sanitas
quidem erit: languor uerò non. Similiter autem albis o=
mnibus, albedo quidẽ erit, nigredo uerò nõ. Amplius: Si* IIII
*ei quod est Socratem sanum esse, Socratem languere con=
trarium est, non contingit, simul utraque eidem inesse: non
utique continget cùm alterum contrariorum sit, & reli=
quum esse: cùm enim sit Socratem sanum esse, languere So
cratem non erit. Palàm uerò est, quia circa idem aut
specie, aut genere nata sunt fieri. Languor nanque &* V

sanitas in corpore animalis nata sunt fieri: albedo autem,
VI *& nigredo, simpliciter in corpore: iustitia uerò, & iniustitia, in anima hominis. Necessarium autem est omnia contraria uel in eodem genere esse, uel in contrarijs generibus, uel ipsa genera esse: album enim, & nigrum in eodem genere sunt: color enim eorum genus est: iustitia uerò, & iniustitia in contrarijs generibus, illius nanq; uirtus genus est, huius autem uitium: bonum uerò, et malum non in genere sunt, sed ipsa sunt genera aliquorum existentia.*

De modis Prioris. CAP. XI.

PRius autem alterum altero dicitur quadrupliciter. Primò quidem, & maximè propriè secundùm tēpus, secundùm quod scilicet antiquius alterum altero, & uetustius dicitur. In eo enim quòd tempus amplius est, & antiquius, & uetustius dicitur. Secundò autem quod non conuertitur secundùm subsistendi consequētiam: ut unum duobus prius est: duobus enim existentibus, mox unum esse consequens est: uno uerò existente, duo esse non necessarium est: quare non conuertitur ab uno consequentia, ut reliquum sit. Prius autem illud esse uidetur, à quo non conuertitur eius quod est esse consequentia. Tertio uerò secundùm ordinem quendam prius dicitur, quemadmodum in disciplinis, & in orationibus: nam in demonstratiuis disciplinis est prius, & posterius ordine: elementa enim in geometria priora sunt ordine ijs, quæ describuntur. Sed & in grammatica, elementa syllabis priora sunt: & in orationibus similiter proœmium narratione prius ordine est. Amplius, præter ea, quæ dicta sunt, quod melius, & honorabilius est, prius natura esse uidetur. Consueuerunt etiam multi honorabiliores, & magis dilectos à se, priores apud se dicere. Est quidem & penè alienißimus priorum

priorum hic modus. Modi igitur qui dicti sunt de priore, ferè hi sunt. Videtur autē præter eos, qui dicti sunt, alter esse prioris modus. Eorum enim, quæ conuertuntur secundùm essentiæ consequentiam: quod alteri quomodolibet causa est, dignè prius natura dici poßit: quoniam uerò quædam sunt huiusmodi, palàm est. Esse nanq; hominem, secundùm essentiæ consequentiam ad ueram de se conuertitur orationem. Nam si homo est, uera est oratio, qua dicitur, quia homo est: & si uera est oratio, qua dicimus quòd homo est: etiam conuertetur. Nam si uera est oratio, qua dicimus quòd homo est: est homo. Et uera quidem oratio nequaquam causa est, ut sit res, ueruntamen res quodammodo causa uidetur, ut sit uera oratio: eo enim quòd res est, aut non est, uera oratio, aut falsa dicitur. Quare secundùm quinq; modos, prius alterum altero dicatur.

De modis Simul. CAP. XII.

Simul autem dicuntur simpliciter quidem, & proprijssimè, quorum generatio in eodem est tēpore: neutrum enim eorum neque prius, neque posterius est. Simul itáque secundùm tempus hæc dicuntur. Natura autem simul sunt, quæcunq; conuertuntur quidem secundùm quod est esse consequentiam, sed nequaquam alterum alteri causa est ut sit: ut in duplo, & dimidio. conuertuntur etenim hæc: nam cùm duplum sit, dimidium est: & cùm dimidium sit, duplum est: sed neutrum alteri causa est, ut sit. Dicuntur autem simul natura, & quæ ex eodem genere ediuerso ab inuicem diuiduntur. Ediuerso autem diuidi ab inuicem dicuntur, quæ secundùm eandem sunt diuisionem: ut uolatile, greßibile, & aquatile. Hæc enim ab inuicem ediuerso diuiduntur, quæ ex eodē genere sunt. Animal nanq; diuiditur in hæc, uolatile, greßibile, & aquatile: & nihil

horum

horum prius, uel posterius est, sed simul hæc natura esse uidetur. Diuiditur autem & singulum horum in species rursus: ut uolatile animal, aliud greßibile, aliud aquatile. Erunt ergo & illa simul natura, quæcunque ex eodem genere secundùm eandem sunt diuisionem. Genera uerò speciebus semper priora sunt, neq; enim conuertuntur secundùm eius quod est esse consequentiam: ut cùm quidem aquatile sit, animal est: cùm uerò sit animal, non necesse est ut aquatile sit. Simul ergo natura dicũtur, quæcunq; quidem conuertuntur secundùm eius quod est esse consequentiam, sed nequaquam alterum alteri ut sit, causa est: & ea, quæ ex eodem genere ediuerso diuiduntur ab inuicem, & simpliciter simul sunt, quorum generatio in eodem est tempore.

De speciebus Motus. CAP. XIIII.

Motus autem species sunt sex: generatio, corruptio, augmentum, diminutio, alteratio, secundùm locum mutatio. Alij itaq; motus palàm est quia ab inuicem diuersi sunt: nõ enim est generatio, corruptio, neq; augmẽtum, diminutio, neq; secundùm locum mutatio: similiter autem & alij. In alteratione uerò habet quãdam dubitationem, Dubium. *ne sit fortè necessarium id quod alteratur, per aliquam reliquarum motionum alterari. Hoc autem non uerum est. nam secundùm omnes penè paßiones, aut complures accidit nos alterari, nulla aliarum communicante motionum: nam neq; augeri necessarium est, quod per paßionem mouetur, neq; diminui: similiter autem et in alijs. Quare alia præter alios motus erit alteratio: nam si esset eadem, oporteret id, quod alteratur, mox & augeri, uel minui, uel quandam aliarum motionum sequi. sed non necesse est. Similiter autem & quod augetur, aut alia aliqua mutatione*

ne mouetur, alterari oporteret: sed sunt quædam, quæ augmentantur, quæ non alterantur: ut quadratum gnomone circumposito creuit quidem: alteratum uerò nihil factum est. Sic & in alijs huiusmodi: quare alij motus sunt ab inuicem. Est autem simpliciter motui quidem quies contrarium: ijs uerò, quæ per singula sunt, et singula: generationi quidem corruptio, augmentato uerò diminutio, secundùm locum mutationi, secundùm locum quies maximè uidetur oppositum esse, & fortè in contrarium loci mutatio: ut ei, quæ inferius est, ea quæ superius est: & ei, quæ superius est, ea quæ inferius est. Reliquo uerò aßignatorum motuum, non facilè est aßignare quid fortè est cõtrarium. Videtur autem nihil esse ei contrarium, nisi quis & in hoc secundùm qualitatem quietem opponat, aut in contrarium qualitatis, mutationem: sicut & in mutatione secundùm locum, quietem secundùm locum, aut in contrarium locum mutationem. Est enim & alteratio mutatio secundùm qualitatem, quapropter opponitur mutationi secundùm qualitatem, quies secundùm qualitatem, aut in cõtrarium qualitatis mutatio: ut album fieri ad id, quod nigrum est fieri. Alteratur enim in contraria, qualitatis mutatione facta.

In hoc: In reliquo motu, scilicet alteratione.

De modis Habere. CAP. XIIII.

HAbere secundùm plures modos dicitur. Aut enim ut secundùm habitum, & dispositionem, aut aliam aliquam qualitatem: dicimur etiam disciplinam aliquam, atq; uirtutem habere. Aut ut quantitatem, quod ei, qui magnitudinem habet, contingit: dicitur enim tricubitam habere magnitudinem, uel quadricubitam. Aut ea, quæ circa corpus sunt, ut uestimentum, uel tunicam: aut ut in parte, ut in manu annulum. Aut ut partem, ut pedem, uel manum. Aut ut in uase, ut modius grana tritici, aut la-

gena uinum. uinum enim habere lagena dicitur, & modius grana tritici. Hæc enim omnia habere dicũtur: ut in uase. *Aut ut possessionem. Habere enim domum, & agrum dicimus.* *Dicitur etiam & uir uxorem habere, & uxor uirum. Sed qui nunc dictus est modus, alienissimus est eius, quod est habere: nihil enim aliud uxorem habere significamus, quàm quòd cohabitant. Fortè tamen & alij quidam, eius quod est habere, apparebunt modi: sed qui dici consueuerunt, penè omnes enumerati sunt.*

Categoriarum, Prædicamentorumq; Aristotelis,
Finis.

PERI HERMENIAS ARISTOTELIS LIBER PRIMUS.

De Signis. CAP. I.

RIMVM oportet constituere quid sit Nomen, & quid uerbum, posteà quid est Negatio, & Affirmatio, & Enuntiatio, & Oratio. Sunt ergo ea, quæ sunt in uoce, earum, quæ sunt in anima, paßionum notæ: & ea quæ scribuntur, eorum, quæ sunt in uoce. Positio, I.

Et quemadmodum nec literæ omnibus eædem, sic nec II eædem uoces. Quarum autem hæ primùm notæ sunt, eædem omnibus paßiones animæ sunt: & quarum hæ similitudines, res etiam eædem. De his uerò dictum est in ijs, qui sunt de Anima: alterius enim est negotij. Est autē, quemadmodum in anima, aliquando quidem intellectus sine uero, uel falso: aliquando autem cui iam necesse est horum alterum inesse: sic etiam in uoce. Circa cōpositionem enim, & diuisionem, est uerum, & falsum. Nomina igitur ipsa, & uerba consimilia sunt ei, qui sine compositione, & diuisione est, intellectui. Vt homo, uel album, quando non aliquid additur, neque enim falsum, neque uerum adhuc est. Signum autem huius est: hircoceruus enim aliquid significat: sed nondum uerum aliquid, uel falsum, si non uel esse, uel non esse addatur, uel simpliciter, uel secundùm tempus.

De

De nomine. CAP II.

NOmen igitur est uox significatiua secundùm placitum sine tempore: cuius nulla pars significatiua est, separata. In nomine enim, quod est equiferus, ferus nihil per se significat, quemadmodũ in oratione, quæ est equus ferus. At uerò non quemadmodum in simplicibus nominibus, sic se habet in compositis. In illis enim nullo modo pars significatiua est: in his autẽ uidetur quidẽ, sed nullius est, separata: ut in eo quod est equiferus hoc, quod est ferus. Secundùm placitum uerò, quoniam natura, nominum nullum est, sed quando fit nota. quoniam designant & illiterati soni, ut ferarum: quorum nihil nomen est. Non homo uerò non est nomen. at uerò nec positum nomen est, quo illud oportet appellare. neque enim oratio, neque negatio est: sed sit nomen infinitum, quoniam similiter in quolibet est, & quod est, & quod non est. Catonis autem, & Catoni, & quæcunque talia sunt, non sunt nomina, sed casus nominis. ratio autem eius est, alia tamen sunt secundùm se ipsa: quoniam cùm est, uel fuit, uel erit, neque uerum, neque falsum est, nomen uerò semper: ut Catonis est, uel non est. nondum enim aliquis neq; uerum dicit, neque falsum.

De Verbo. CAP. III.

VErbum autem est, quod consignificat tempus, cuius nulla pars significat extra: et est semper eorum, quæ de altero prædicantur, nota. Dico autem quoniam consignificat tempus, ut sanitas quidem nomen est, sanatur uerò uerbum: consignificat enim nunc esse, & semper eorum, quæ de altero dicuntur nota est, ut eorũ quæ de subiecto, uel in subiecto sunt. Non sanatur uerò, non ægrotat, non uerbum dico. Consignificat enim tẽpus, & semper de aliquo est. Differentiæ autẽ huic, nomẽ positum nõ est,

sed

sed infinitum uerbum sit: quoniam similiter in quolibet est, & quod est, & quod nõ est. Similiter autem & sanabitur, & sanabatur, non uerbum est, sed casus uerbi. Differũt autem à uerbo, quòd hoc quidẽ præsens consignificat tempus, illa uerò id quod circuncirca est. Ipsa igitur secundùm se dicta uerba, nomina sunt, & significant aliquid: constituit enim qui dicit intellectum, & qui audit, quiescit: sed si est, uel non est, nondum significat. neque enim signum est rei, esse, uel non esse, nec si hoc ipsum, est, purum dixeris: ipsum enim nihil est, consignificat autem compositionem quandam, quam sine compositis nõ est intelligere.

De Oratione. CAP. IIII.

Oratio autem est uox significatiua, cuius partium aliquid significatiuum est separatum, ut dictio, sed non ut affirmatio, uel negatio. Dico autem, ut homo aliquid significat, sed non quoniam est, aut non est: sed erit affirmatio, uel negatio, si quid addatur. Sed non hominis syllaba una, neq; enim in eo quod est sorex, rex significat, sed uox nunc est solùm. In duplicibus uerò significat quidẽ aliquid, sed non secundùm se, quemadmodum dictum est. Est autem oratio omnis quidem significatiua, non sicut instrumentum, sed, quemadmodum dictum est, secundùm placitum.

Enuntiatiua uerò non omnis, sed in qua uerum, uel falsum est, non autem in omnibus inest: ut deprecatio, oratio quidem est, sed neque uera, neq; falsa. Cæteræ igitur relinquantur: rhetoricæ enim, uel poëticæ conuenientior est consideratio: enuntiatiua uerò præsentis est speculationis.

Est autem una prima oratio enuntiatiua, affirmatio, deinde negatio: aliæ uerò omnes coniunctione unæ. Necesse est autem omnem enuntiatiuam orationem, ex uerbo esse, uel ex casu uerbi. Etenim hominis ratio, si non addatur, Conclusio.

tur, aut est, aut fuit, aut erit, aut aliquid huiusmodi, nondum oratio enuntiatiua est. Quare autem unum quiddam est, & non multa, animal greßibile bipes, (non enim eo quòd propinquæ partes dicuntur, una erit) est certè alterius hoc tractare negotij. Est autem una oratio enuntiatiua, quæ unum significat, uel coniunctione una. Plures autem, quæ plura, & non unum, uel inconiunctè. Nomē igitur, & uerbum, dictio sit solum: quoniam non est dicere sic aliquid significantem, uoce enuntiare, uel aliquo interrogante, uel non, uerùm ipso proferēte. Harum autem hæc quidem simplex est enuntiatio. Vt aliquid de aliquo, uel aliquid ab aliquo. hæc autem ex his coniuncta uelut oratio quædam iam composita. Est autē simplex enuntiatio: uox significatiua de eo, quod est aliquid, uel nō est, quemadmodum tempora diuisa sunt. Affirmatio uerò est enūtiatio alicuius de aliquo. Negatio uerò enuntiatio alicuius ab aliquo. Quoniam autem enuntiare est, & quod est, non esse: & quod non est, esse: & quod est, esse: & quod nō est, non esse: & circa ea quæ extra præsens tempus sunt. Similiter, omne utique contingit quod quis affirmauerit, negare: & quod quis negauerit, affirmare. Quare manifestum est quoniā omni affirmationi, opposita est negatio: & omni negationi, affirmatio. Et sit hoc cōtradictio, affirmatio & negatio opposita. Dico autem opponi, eiusdem de eodem: non autem æquiuocè, & quæcunque cætera talium contra sophisticas determinauimus importunitates.

De subiectis, & prædicatis enunciationum. CAP. V.

De oppositionibus, & enunciationum legibus.

Quoniam autem sunt hæc quidem rerum uniuersalia, illa uerò singularia. Dico autem uniuersale, quod in pluribus prædicari natum est: singulare uerò quod non: ut

ut homo quidem uniuersale est: Callias uerò eorum, quæ sunt singularia. Necesse est autem enuntiare cùm inest aliquid, aut non: aliquando quidem alicui eorum, quæ uniuersalia sunt, aliquando autem, quæ singularia sunt. Si ergo in uniuersali uniuersaliter enuntiet quis, quoniam est, aut non est: cōtrariæ enuntiationes erunt. Dico autem in uniuersali enuntiare uniuersaliter: ut, omnis homo albus est, nullus homo albus est. Quando autem in uniuersalibus non uniuersaliter, non sunt contrariæ. Quæ autem significantur, est esse aliquando contraria. Dico autem non uniuersaliter enuntiare in ijs, quæ uniuersalia sunt: ut est, albus homo, non est albus homo: cùm enim uniuersale sit homo, non uniuersaliter utitur enuntiatione. Omnis nanque, non uniuersale significat, sed quoniā uniuersaliter. In eo uerò quòd uniuersale prædicatur, id quod est uniuersaliter prædicari non est uerum. Nulla enim affirmatio uera erit, in qua cùm uniuersale sit prædicatum, uniuersaliter prædicatur: ut est omnis homo, omne animal. Opponi autē affirmationem negationi dico contradictoriè, quæ uniuersaliter significat eidē quoniam nō uniuersaliter: ut omnis homo albus est, non omnis homo albus est: nullus homo albus est, aliquis homo albus est. Contrariè uerò uniuersalem affirmationem, & uniuersalem negationem: ut omnis homo iustus est, nullus homo iustus est.

Contrariæ.

Regula uniuersalis.

Contradictoriæ.

Contrariæ.

De Regulis oppositorum. CAP. VI.

Quocirca has quidē impossibile est simul esse ueras. His uerò oppositas, contingit aliquando in eodem simul esse ueras: ut non omnis homo albus est, & aliquis homo albus est. Quæcunque igitur contradictiones uniuersalium sunt uniuersaliter, necesse est alterā esse ueram, uel falsam: & quæcunque in singularibus sunt: ut est

Cōtrariæ nūquàm simul ueræ.

Socrates albus. non est Socrates albus. Quæcunque autem in uniuersalibus non uniuersaliter, non semper hæc quidem uera est, illa uerò falsa est. Simul enim uerum est dicere quoniam est homo albus, & quoniam non est homo albus: & est homo pulcher, & non est homo pulcher. Si enim turpis est, non est pulcher; & si fit aliquid, non est. Videbitur autem subitò inconueniens esse, iccirco quoniam uidetur significare hæc, non est homo albus, simul & hæc, nullus homo est albus. Hæc autem neque idem significat, neque simul necessario. Manifestum est autem quoniam una negatio unius affirmationis est: hoc enim idem oportet negare negationem, quod affirmatio affirmauit, & de eodem, uel de aliquo singularium, uel de aliquo uniuersalium ut uniuersaliter, uel ut non uniuersaliter: dico autem ut est Socrates albus, non est Socrates albus. Si autem aliud aliquid de eodem, uel de alio idem, non est opposita, sed erit ab ea diuersa. Huic uerò quæ est, omnis homo albus est, contradictio est illa, quæ est, non omnis homo albus est. illi uerò quæ est, aliquis homo albus est, illa quæ est, nullus homo albus est. illi autem quæ Epilogus. *est, est homo albus: illa quæ est, nõ est homo albus. Quoniam igitur una affirmatio uni negationi opponitur contradictoriè; & quæ sunt hæ dictũ est, & quoniã cõtrariæ aliæ, & quæ sunt illæ, dictũ est, & quoniam nõ omnis uera uel falsa cõtradictio, & quare, et quãdo uera, uel falsa.*

De Affirmatione & Negatione una. CAP. VII.

VNa autem Affirmatio, & Negatio est, quæ unum de uno significat, uel cùm sit uniuersale uniuersaliter, uel non similiter; ut omnis homo albus est, non omnis homo albus est: est homo albus, non est homo albus. Nullus homo

homo albus est, aliquis homo albus est, si album unũ significat. Sin uerò duobus unum nomen positum est, ex quibus non est unum, non est una affirmatio, neque una negatio: ut si quis ponat hoc nomen tunica homini, & equo: quòd tunica alba est, hæc non est una affirmatio, nec una negatio. Nihil enim differt hoc quàm dicere, quoniam est homo equus, albus. Hoc autẽ nihil differt, quàm dicere, est homo albus, & est equus albus. Si ergo hæ multa significant, & sunt plures: manifestum est quoniam & prima uel multa, uel nihil significat: neq; enim est aliquis, homo equus.

Quare nec in his necesse est hanc contradictionem ueram, illam uerò falsam esse. Corollariũ.

De Futuris contingentibus. CAP. VIII.

IN *ijs ergo quæ sunt, & quæ facta sunt, necesse est affirmationem, uel negationem uerã esse, uel falsam. In uniuersalibus quidem uniuersaliter, semper hanc quidem ueram, illam uerò falsam esse, & in his quæ singularia sunt, quemadmodum dictum est: in ijs uerò quæ in uniuersalibus non uniuersaliter dicuntur, non necesse est, dictum est autem & de his.* Regula 1

In singularibus uerò, & futuris, non similiter. Nam si omnis affirmatio, & negatio uera, uel falsa est: & omne necesse est esse, uel non esse: quare si hic dicat futurum esse aliquid, ille uerò non futurum dicat hoc ipsum: manifestum est quoniam necesse est uerum dicere alterum ipsorum, si omnis affirmatio, uel negatio uera, uel falsa est: utraque enim non erunt simul in talibus. Nam si uerum est dicere, quoniam album, uel nõ album: necesse est esse album, uel non album. Et si est album, uel non album, uerum erat affirmare, uel negare. Et si non est, falsum dicit: & si falsum dicit, non est: quare necesse est aut affirmationem, aut negationem ueram esse, uel falsam. 11

sam. Nihil igitur neque est, neque fit, nec à fortuna, nec utrunlibet, neque erit, neque non erit: sed ex necessitate omnia, & non utrunlibet. Aut enim qui dicit, uerus est: aut qui negat. Similiter enim uel fieret, uel non fieret: utrunlibet enim nihil magis sic, uel non sic se habet, uel habebit. Amplius autem, si est album nunc, uerum erat dicere prius, quoniam erit album. Quare semper fuit uerum dicere quodlibet eorum quæ facta sunt, quoniam est, uel erit. Si autem semper uerum fuit dicere, quoniam est, uel erit: non potest hoc non esse, uel non futurum esse. Quod autem non potest non fieri, impossibile est non fieri. Et quod impossibile est non fieri, necesse est fieri. Omnia igitur, quæ futura sunt, necesse est fieri. Nihil igitur utrũlibet neq; à fortuna erit: nam si à fortuna, non ex necessitate. At uerò nec quoniam neutrum uerum est, dicere contingit: ut quoniam neque erit, neque non erit. Primum enim cùm sit affirmatio falsa: negatio non uera erit. Et cum hæc falsa sit, contingit affirmationem nõ ueram esse. Adhæc si uerum sit dicere quoniam albũ est, & magnum: oportet esse utrunq;. Si uerò erit cras, oportet fore cras. Si autem neque erit, neque non erit cras, non erit utrunlibet: ut est nauale bellum. oportet enim neque fieri nauale bellũ, neq; non fieri. Quæ ergo contingunt inconuenientia hæc sunt, & huiusmodi alia: si omnis affirmationis, & negationis, uel in ijs, quæ in uniuersalibus dicuntur, ut uniuersaliter, uel in ijs, quæ sunt singularia, necesse est oppositarum hanc quidem ueram esse, illam uerò falsam. Nihil autem utrunlibet esse in ijs, quæ fiunt: sed omnia esse, & fieri ex necessitate. Quare neque consultare oportebit, neque negotiari: quoniam si hoc quidem facimus, erit hoc: si uerò non hoc, non erit hoc. Ni-

hil

hil enim prohibet, & in annum decies millesimum, hunc quidem dicere hoc futurum esse: illum uerò non dicere. Quare ex necessitate erit: quodlibet eorum uerum erat dicere tunc. At uerò nec hoc differt, si aliqui dixerint contradictionem, uel non dixerint. Manifestum enim quòd sic se habent res, etiam si non hic quidem affirmauerit quid, ille uerò negauerit. Non enim propter negare, uel affirmare, erit, uel non erit, nec in decies millesimum annum, magis quàm in quantolibet tempore. Quare si in omni tempore sic se habebat, ut alterum uerè diceretur: necesse erat hoc fieri. Et unumquodque eorum quæ fiunt, sic se habebat, ut ex necessitate fieret. Si enim uerè dixit quis quoniam erit, non potest non fieri. Et quod factum est, uerum erat dicere semper, quoniam erit. Si quidem hæc impossibilia sunt: uidemus enim esse futurorum principium, & ab eo quod consultamus, atque aliquid agimus, & quoniam est omnino in ijs, quæ non semper actu sunt, esse possibile, & non esse similiter: in quibus utrunque contingit, & esse, & non esse. Quare & fieri, & non fieri, & multa nobis manifesta sunt sic se habentia: ut quoniam hanc uestem possibile est incidi, & non incidetur, sed prius exteretur. Similiter autem & non incidi possibile est: non enim esset eam prius exteri, nisi possibile esset non incidi: quare quod in alijs generationibus, quæ secundùm huiusmodi potentiam dicuntur.

Manifestum igitur est, quoniam non omnia ex necessitate uel sunt, uel fiunt. Sed alia quidem utrunlibet: & nihil magis uel affirmatio, uel negatio uera. Alia uerò magis quidem in pluribus alterum: sed contingit fieri & alterum, alterum uerò minimé. Igitur esse quod est, quando est, & non esse quod non est, quando

non est,necesse est: sed non omne quod est, necesse est esse, nec quod non est, necesse est non esse. Non enim idem est, *omne quod est,necessariò esse,quãdo est: & simpliciter ex necessitate esse.Similiter autem & in eo quod non est.* Et *in contradictione eadem ratio est.Esse quidem,uel non esse omne necesse est:& futurum esse, uel non.non tamen diuidentem, dicere alterum necessarium.* Dico autem ut ne*cesse est futurum esse bellum nauale cras, uel non futurum esse. Sed nõ futurum esse cras bellum nauale,necesse est,uel non futurum esse: futurum autem esse uel non esse, necesse est.*

Conclusio. Quare *cùm similiter orationes ueræ sint,quemadmodum & res:manifestum est quoniam quæcunque sic se habent,ut utrunlibet sint,& contraria contingãt,necesse est similiter se habere & contradictionem: quod contingit in ijs,quæ non semper sunt, uel non semper non sunt.* Ho*rum enim necesse est alteram partem cõtradictionis ueram esse,uel falsam: non tamen hanc, uel illam, sed utrunlibet: & magis quidem ueram alteram, non tamen iam ueram, uel falsam.* Quare *manifestum est quoniam non est necesse omnis affirmationis, uel negationis oppositarum, hanc quidem ueram, illam autem falsam esse: non enim quemadmodum in ijs, quæ sunt sic,se habent & in ijs, quæ non sunt quidem, possibilibus tamen esse, uel non esse,uel quemadmodum dictum est.*

Primi libri Peri hermenias Aristotelis Finis.

PERI HERMENIAS ARISTOTELIS LIBER SECVNDVS.

De Enuntiationibus infinitis. CAP. I.

VONIAM *autem est aliquid de aliquo affirmatio significans: hoc autem uel nomen est, uel innominatum: unum autem oportet esse, & de uno id quod est in affirmatione (nomen autem dictum est, & innominatum prius: non homo enim nomen quidem nō dico, sed nomē infinitum, unum enim significat aliquo modo, infinitū nomē: quemadmodū & non sanatur, non uerbum, sed infinitum uerbum) erit omnis affirmatio, & negatio uel ex nomine, & uerbo, uel ex infinito nomine, & uerbo. Præter uerbum autē nulla affirmatio, uel negatio est. Est enim, uel* Fuit*, uel* Erit*, uel* Fit*, uel quæcunq; alia huiusmodi uerba, ex ijs sunt, quæ posita sunt: consignificant enim tempus. Quare prima est affirmatio & negatio, est homo, non est homo: deinde est non homo, non est non homo. Rursus est omnis homo, non est omnis homo: est omnis non homo, non est omnis non homo. Et in ijs, quæ extrinsecus sunt, temporibus eadem ratio est. Quando autem, est, tertium adiacens prædicatur: dupliciter dicuntur oppositiones. Dico autem, ut est iustus homo. est tertium, dico adiacere nomen, uel uerbum in affirmatione. Quare ob idipsum quatuor erunt illæ, quarum duæ quidem ad affirmationem & negationem se*

Conclusiō.

Est, secundum adiacens est, cū præter ipsum aliud prædicatū nō est: ut homo est. Tertiū adiacēs est, cum præter ipsum aliud apponitur: ut homo est animal.

habebunt secundùm consequẽtiam ut priuationes: duæ uerò minimé. Dico autem quoniam est, aut iusto adiacebit, aut iniusto: quare etiam negatio: quatuor igitur erunt. Intelligimus uerò quòd dicitur ex ijs, quæ subscripta sunt.

A. Antecedens.
C. Cõsequẽs

Simplices.

A. Homo iustus est	C. Homo iustus non est

Priuatoriæ.

C. Homo iniustus non est	A. Homo iniustus est.

Infinitæ.

C. Homo non iustus non est.	A. Homo non iustus est.

Vniuersales & particulares affirmationes & negationes.

Simplices.

A. Omnis homo est iustus	C. Non omnis homo est iustus.

Infinitæ.

C. Non omnis homo est non iustus	A. Omnis homo est non iustus.

Est iustus homo: huius negatio est, non est iustus homo. Est non iustus homo: huius negatio est, non est non iustus homo. Est enim hoc in loco, & non est: iusto & non iusto adiacet. Hæc igitur quemadmodum in resolutiuis dictum est, sic sunt disposita. Similiter autem se habebunt etsi uniuersalis nominis sit affirmatio: ut omnis est homo iustus: negatio, non omnis est homo iustus, omnis est homo non iustus: non omnis est homo non iustus. Sed Regula III *non similiter angulares ueras esse cõtingit. Contingit autem aliquãdo: hæ igitur duæ oppositæ sunt. Aliæ autem duæ ad non homo, quasi subiectum aliquod additum: ut est iustus non homo, non est iustus non homo, est non*

iustus non homo, non est non iustus non homo. Plures autem his non erunt oppositiones. Hæ autem extra illas, ipsæ secundùm se erunt, ut nomine utentes eo quod est non homo. IIII *In quibus uerò est non conuenit, ut in eo quod est sanum esse, & ambulare: in ijs idem facit sic positum, ac si est adderetur: ut est, sanus est omnis homo, non sanus est omnis homo: sanus est omnis non homo, non sanus est omnis non homo. Non enim dicendum est, non omnis homo, sed non negationem ad id quod est homo addendum est: omnis enim non uniuersale significat, sed quoniam uniuersaliter. Manifestum est autem ex eo, quod est sanatur homo, non sanatur homo: sanatur non homo, non sanatur non homo. Hæc enim ab illis differunt, eo quòd uniuersaliter non sunt: quare omnis, uel nullus nihil aliud consignificat quàm uniuersaliter de nomine uel affirmationem, uel negationem: ergo & reliqua eadem oportet apponi.* V *Quoniam uerò contraria est negatio ei, quæ est, omne est animal iustum, illa, quæ significat, quoniam nullū est animal iustum, hæ quidē manifestum est quoniam nunquam erūt neq; ueræ simul, neq; in eodē. His uerò oppositæ, erunt aliquando: ut, nō omne animal iustum est, &, est aliquod animal iustum. sequuntur uerò & hæ, eam quidem quæ est, omnis est homo non iustus, hæc, nullus homo est iustus: illam uerò quæ est, aliquis est homo iustus, opposita, quoniam nō omnis homo est non iustus, necesse est enim aliquem esse.* VI *Manifestum est autem etiam quoniam in singularibus si uerū est interrogatum negare, quoniam & affirmare uerum est: ut, putas'ne Socrates sapiēs est? nō. Socrates igitur est nō sapiēs. In uniuersalibus uerò nō est uera, quæ similiter dicitur, uera autē negatio est: ut, putas'ne omnis homo sapiēs est? nō.*

omnis

omnis igitur homo nō sapiens est: hoc enim falsum est, sed non igitur omnis homo sapiens est, uerum est. Hæc enim
Dubium. *opposita est, illa uerò contraria. Illæ uerò secundum infinita contra iacentes nomina & uerba (ut in eo quod est non homo, uel non iustus) quasi negationes sine nomine & uerbo esse uidebuntur, sed non sunt. Semper enim uel ueram, uel falsam esse necesse est negationem. qui uerò nō homo dixit, nihil magis quàm qui dixit homo, sed etiā mi*
VII *nus, uerus uel falsus fuit, si non aliquid addatur. Significat autem, est omnis nō homo iustus, nulli aliarum idem, nec huic opposita, quæ est, non est omnis non homo iustus: ea uerò quæ est, omnis non iustus non homo est: illi quæ est, nullus est iustus nō homo, idem significat. Transposita uerò nomina, & uerba idē significant: ut est albus homo: & est homo albus. Nam si hoc non est, eiusdem multæ erunt negationes: sed ostensum est quoniam una unius est. Eius enim quæ est, est albus homo: negatio est, nō est albus homo: eius autem quæ est, est homo albus, si non eadem est ei quæ est, est albus homo: erit negatio, uel ea quæ est, non est non homo albus: uel ea quæ est, non est homo albus. Sed altera quidē est negatio eius, quæ est, est non homo albus: altera uerò eius quæ est, est albus homo. quare erunt duæ unius. Quoniā igitur transposito nomine & uerbo eadem fit affirmatio, & negatio, manifestum est.*

De coniunctis, & diuisis Enunciationibus. CAP. II.

Conclusio, I *At uerò unum de pluribus, uel plura de uno affirmare, uel negare, nisi sit unum aliquid, quod ex pluribus significatur, non est affirmatio, uel negatio una. Dico autem unum: non si unum nomen positum sit, non sit autem unum aliquid ex illis: ut homo est fortasse & animal,*

animal, & bipes, & mansuetum, sed ex his unum fit: ex albo autem, & homine & ambulare, non est unum. Quare nec si unum aliquid de his affirmet aliquis, erit affirmatio una, sed uox quidem una, affirmationes uerò multæ; nec si de uno ista, sed similiter plures. Si ergo Dialectica interrogatio responsionis est petitio, uel propositionis, uel alterius partis contradictionis, propositio uerò contradictionis est unius pars: non erit una responsio ad hæc, neque enim interrogatio una, nec si sit uera. Dictum est autem de his in Topicis. Simul autem manifestum est, quoniam nec hoc ipsum, quid est, Dialectica interrogatio est: oportet enim datum esse ex interrogatione eligere, utram uelit contradictionis partem enuntiare: sed oportet interrogantem determinare: utrum hoc sit homo, an non hoc. Quæstio 1 *Quoniam uerò hæc quidem prædicantur composita, ut unum omne prædicatum fiat, eorum quæ extrà prædicantur: alia uerò non, quæ est differentia? De homine enim uerum est dicere & extra animal, & extra bipes: & hæc ut unum, & hominem, & album, & hæc ut unum: sed non si citharœdus est, & bonus, etiam citharœdus bonus.* Concl. 11 *Si enim quoniam utrunque uerum, esse oportet simul utrunque: multa inconuenientia erunt. De homine enim & hominem uerum est dicere: & album, quare & omne. rursus si album ipsum, & omne. quare erit homo albus, albus. & hoc in infinitū. Et rursus musicus albus ambulans: & hæc eadē frequēter implicita. Amplius: Si Socrates, Socrates est, & homo: & Socrates, Socrates homo: & si homo & bipes, erit homo bipes. Quoniam igitur si quis simpliciter dicat complexiones fieri, multa accidit dicere inconuenientia manifestum est. Quemadmodum autem*

Σκυτεὺς ponitur Græcè, quod cerdonem, & sutorē significat, non citharœdum.

Regula I tem ponendum est, nunc dicimus. Eorum igitur, quæ prædicantur, & de quibus prædicari accidit, quæcunque secundùm accidens dicuntur uel eodem, uel alterum de altero: hæc non erunt unum: ut homo albus est, & musicus: sed non est unum album, & musicum: accidentia enim sunt utraque eidem. Nec si album, musicum uerum est dicere, tamen non erit album musicum unum aliquid: secundùm accidens enim album musicum: quare non erit album musicum unum aliquid. quocirca nec citharœdus bonum simpliciter, sed animal bipes: non enim secun-

Reg. II dùm accidens. Amplius: Nec quæcunq; insunt in altero: quare neque album frequenter, neque homo, homo animal est uel bipes: insunt enim in homine animal, &

Concl. III bipes. Verum est autem dicere de aliquo & simpliciter: ut aliquem hominem, hominem, aut aliquem album

Reg. III hominem, hominem album: non autem semper. Sed quando in adiecto quidem aliquid oppositorũ inest, quod consequitur contradictio, non uerum sed falsum est: ut hominem mortuum, hominem dicere. Quando autem non

Quæstio II inest, uerum. An etiam quando inest, semper non uerum est: quando uerò non inest, non semper uerum est? ut Homerus est aliquid, ut poëta: ne ergo est, an non? secundùm accidens enim prædicatur est, de Homero (quoniam enim est poëta) sed non secundùm se prædicatur de Home

Reg. IIII ro, ipsum est. Quare in quibuscunque prædicationibus neque contrarietas inest, si definitiones pro nominibus dicantur, & secundùm se prædicantur, & non secundùm accidens, & in his aliquid, & simpliciter uerum erit dicere. Quod autem non est, quoniam opinabile est, non est uerum dicere esse aliquid. Opinio enim eius est, non quoniam est, sed quoniam non est.

De

De enuntiationibus modorum, Poßibilis, Contingentis, Impoßibilis, & Necessarij. CAP. III.

HIs uerò determinatis perspiciendum est quemadmodum sese habent negationes, & affirmationes ad se inuicem: eæ scilicet quæ sunt de poßibili esse, & non poßibili: & de contingenti, & non contingenti, & de impoßibili & necessario. Habent enim aliquas dubitationes: nam si eorũ, quæ complectuntur, illæ sunt sibi inuicem opposita contradictiones, quæcunque secundum esse, & non esse disponuntur: ut eius, quæ est esse hominem, negatio est non esse hominem, nõ ea, quæ est, esse nõ hominem: & eius, quæ est, esse album hominem: ea quæ est, non esse album hominem, sed non ea quæ est esse nõ album hominem: si enim de omni aut affirmatio, aut negatio est, lignum erit uerum dicere esse non album hominem: quod si hoc modo & in quibuscunque esse non additur, idem faciet quod pro, esse, dicitur: ut eius quæ est, homo ambulat, non hæc, ambulat nõ homo, negatio erit, sed hæc, nõ ambulat homo: nihil enim differt dicere, hominem ambulare, uel hominem ambulantem esse: quare si hoc modo ubique, & eius quæ est poßibile esse, negatio erit, poßibile non esse, sed non ea quæ est, non poßibile esse. Videtur autem idem posse, & esse, & non esse. omne enim quod est poßibile diuidi, uel ambulare, & non ambulare, & non diuidi poßibile est. Ratio autem est, quoniam omne quod sic poßibile est, non semper in actu est: quare inerit ipsi etiam negatio. Potest igitur & non ambulare, quod est ambulabile: & non uideri, quod est uisibile. At uerò impoßibile est de eodem oppositas ueras esse enuntiationes: non igitur eius quæ poßibile est esse, negatio est hæc, poßibile est non esse. Contingit

git enim ex his, aut idē affirmare, & negare simul de eodem: aut non secundum esse, uel non esse, quæ apponuntur, fieri affirmationes & negationes. Si ergo illud impoßibile est, hoc erit magis eligendū. Est igitur negatio eius, quæ est, poßibile esse: ea quæ est, non poßibile esse: sed non ea quæ est, poßibile nō esse. Eadem quoque ratio est, & in eo quod est, contingens esse: etenim negatio eius est, non contingens esse: & in alijs quoque simili modo, ut in necessario, & impoßibili. Fiunt enim quemadmodum in illis esse, & non esse appositiones: subiectæ uerò res, hoc quidem album, illud uerò homo, eodem quoque modo hoc in loco esse quidem & non esse ut subiectum fit: posse uerò, & contingere appositiones determinantes (quemadmodum in illis esse, & non esse) ueritatem, & falsitatem. Similiter hæ in eo quod est esse poßibile, & esse non poßibile: eius uerò quæ est, poßibile est non esse, negatio est: non ea quæ est, non poßibile est esse, sed ea quæ est, non poßibile est non esse: & eius quæ est, poßibile est esse: non ea quæ est, poßibile est non esse, sed ea quæ est, non poßibile est esse. Quare & sequi sese inuicem uidebuntur, poßibile est esse, & poßibile est non esse: idem enim poßibile est esse, & non esse. Non enim contradictiones sunt sibi inuicem huiusmodi, poßibile est esse, & poßibile est non esse: sed poßibile est esse, & non poßibile est esse, nunquam simul in eodem ueræ sunt, opponuntur enim: neque ea quæ est poßibile non esse, & non poßibile non esse, nunquam simul in eodem ueræ sunt. Similiter autem & eius quæ est, necessarium est esse: negatio non est ea, quæ est, necessarium non esse, sed ea quæ est, non necessarium est esse. eius uerò quæ est, necessarium est non esse: ea quæ est, non necessarium non esse

esse, & eius quæ est, impossibile esse: nõ est ea quæ est, impossibile non esse, sed hæc, non impossibile esse. eius uerò quæ est, impossibile non esse: ea quæ est, non impossibile non esse. Vniuersaliter uerò (quemadmodum dictum est) esse quidem, & non esse oportet ponere quemadmodum subiecta: negationem uerò, & affirmationem hæc facientem, adesse, & non esse apponere. & has oportet putare esse oppositas dictiones, possibile, & non possibile: contingens, non contingens: impossibile, non impossibile: necessarium, & non necessarium: uerum, non uerum. Consequentiæ uerò secundùm rationem fiunt cùm ita ponuntur: illam enim quæ est, possibile esse, sequitur ea quæ est, contingit esse, & hæc illi cõuertitur: & non impossibile esse, & non necessarium esse: illa uerò quæ est; possibile non esse, & contingens non esse, ea quæ est, non necesse non esse, & non impossibile non esse: illam autem quæ est, non possibile esse, & non contingens esse, ea quæ est, impossibile esse, & necesse non esse: illam uerò quæ est, non possibile non esse, & non contingens non esse, ea quæ est, impossibile est non esse, & necessarium est esse. Consideretur autem ex subscriptione quemadmodum dicimus.

Prima descriptio consequentium.

I	III
Possibile esse	*Non possibile esse*
Contingens esse	*Non contingens esse*
Non impossibile esse	*Impossibile esse*
Non necessarium esse	*Necessarium non esse*
Possibile non esse	*Non possibile non esse*
Contingens non esse	*Non contingens non esse*
Non impossibile non esse	*Impossibile non esse*
Non necessarium non esse	*Necessarium esse*
II	IIII

Conclusio III Hæ igitur impoßibile, & non impoßibile, eam quæ est, contingens, & poßibile, & non contingens, & non poßibile sequuntur quidem contradictoriè: sed conuersim. eam enim quæ est, poßibile esse: negatio impoßibilis sequitur, negationem uerò affirmatio: nam illam, non poßibile esse, ea quæ est, impoßibile esse: affirmatio enim est,
IIII impoßibile esse: non impoßibile uerò negatio. Necessarium uerò quemadmodum se habet considerandum est. Manifestum est enim quoniam non eodem modo, sed contrariè sequuntur: contradictoriæ autem sunt extra: non enim est negatio eius quæ est, necesse non esse, ea quæ est, non necesse est esse: contingit enim ueras esse utrasque in eodem. Quod enim est necessarium non esse, non est necessarium esse. Causa autem huius est, cur non sequitur similiter cæteris: quoniam contrariæ, impoßibile esse, necessariò redditur idem ualens: nam quod impoßibile est esse, necesse est hoc, non quidem esse, sed potius non esse. Quod uerò impoßibile est non esse, hoc necessarium est esse: quare si illa similiter sequuntur poßibile, & non poßibile: hæc econtrario, quoniam non significant idem, necessarium & impoßibile, sed, quemadmodum dictum est, conuersim.
V At certè impoßibile est sic poni contradictiones necessarij. Nam quod est necessarium esse, poßibile est esse: nam si non, negatio consequetur: necesse enim est aut affirmare, aut negare: quare si non est poßibile esse, impoßibile est esse: igitur impoßibile est esse, quod necesse est esse, quod est inconueniens. At uerò illam quæ est, poßibile esse: non impoßibile esse, sequitur. Hanc uerò ea, quæ est, non necessarium esse: quare contingit quod est necessarium esse,
VI non necessarium esse: quod est inconueniens. At uerò neq; necessarium esse, sequitur eam quæ est, poßibile esse: neque

neque ea quæ est, necessarium non esse. Illi enim utraque contingit accidere: harum autem utralibet uera fuerit, non erunt illa uera, simul enim possibile est esse, & non esse. Si uerò necesse est esse, uel non esse, non erit utrunq; possibile: relinquitur ergo non necessarium non esse, sequi eam quæ est, possibile esse. Hæc enim uera est, & de ne- VII *cesse esse. hæc enim fit contradictio eius quæ sequitur illam, quæ est non possibile esse: illam enim sequitur ea quæ est impossibile esse, & necesse est non esse: cuius negatio est, non est necesse non esse. Sequuntur igitur & hæ con-* Corollarium. *tradictiones secundum prædictum modum, & nihil impossibile contingit sic positis.*

Secunda descriptio.

I	III
Possibile esse	*Non possibile esse*
Contingens esse	*Non contingens esse*
Non impossibile esse	*Impossibile esse*
Non necessarium non esse	*Necessarium non esse*
Possibile non esse	*Non possibile non esse*
Contingens non esse	*Non contingens non esse*
Non impossibile non esse	*Impossibile non esse*
Non necessarium esse	*Necessarium esse.*
II	IIII

Dubitabit autem aliquis, si illam quæ est, necessarium esse, ea quæ est, possibile esse, sequitur. Nam si non sequitur, contradictio sequetur, quæ est non possibile esse. Et si quis hanc non esse dicat contradictionem: necesse est dicere possibile non esse: sed utræque falsæ sunt de necesse esse. At uerò rursus idem uidetur esse possibile incidi, & non incidi: & esse, & non esse: quare erit necesse esse, contingens non esse, hoc autem falsum est. Manifestum est autem quo-

niam non omne poßibile uel esse, uel ambulare, etiam opposita posse: sed est in quibus non sit uerum, & primum quidem in ijs, quæ nõ secundùm rationem possunt: ut ignis calefactiuus est: & habet uim irrationalem. quæ igitur secundum rationem potestates sunt, eædem plurium etiam contrariorum sunt: irrationales uerò non omnes: sed (quemadmodum dictum est) ignem non est poßibile calefacere, & non: neque quæcunque alia semper agunt: alia uerò possunt & secundùm irrationales potestates simul opposita suscipere. Sed hoc huius gratia dictum est, quoniam non omnis potestas oppositorum susceptiua est, neque quæcunq; secundùm eandem speciem dicuntur.

VIII *Quædam uerò potestates æquiuocæ sunt: poßibile enim non simpliciter dicitur, sed hoc quidem quoniam uerum est, quod in actu est: ut poßibile est ambulare, quoniam ambulat iam: & omnino poßibile est esse: quoniam iam est in actu quod dicitur esse poßibile. Illud uerò quoniam erit actu, ut poßibile est ambulare, quoniam ambulabit. & hæc quidem in solis mobilibus est potestas, illa uerò & in immobilibus: utrunq; uerò uerum est dicere poßibile ambulare, uel esse: & quod ambulat, & agit, & ambulabile*

IX *est. Sic igitur poßibile non est uerum de necessario simpliciter dicere: alterum autem uerum est. quare, quoniam partem uniuersale sequitur, illud quòd ex neceßitate, consequetur posse esse, sed non omne.*

X *Et est quidem fortasse principium quod necessarium est, & quod non necessarium est omnium uel esse, uel non esse: & alia quemadmodum horum consequentia considerare oportet.*

Tertia

Tertia descriptio.

I	III
Necessarium esse	Non necessarium esse
Non poßibile non esse	Poßibile non esse
Non contingens non esse	Contingens non esse
Impoßibile non esse	Non impoßibile non esse
Necessarium non esse	Non necessarium non esse
Non poßibile esse	Poßibile esse
Non contingens esse	Contingens esse
Impoßibile esse	Non impoßibile esse
II	IIII

Manifestum est autem ex his quæ dicta sunt, quoniam quod ex neceßitate est, secundùm actum est: quare si priora sunt sempiterna, & quæ actu sunt, potestate priora sunt. & hæc quidem sine potestate actus sunt, ut primæ substantiæ: alia uerò cum potestate, quæ natura priora sunt, tempore posteriora. alia uerò nunquam actus sunt, sed potestates solùm.

Quæ magis aptæ enuntiationes contrariæ dicantur. CAP. IIII.

VTrum autem contraria est affirmatio negationi, an affirmatio affirmationi, & oratio orationi, quæ dicit quoniam omnis homo iustus est, ei quæ est, nullus homo iustus est: aut omnis homo iustus est, ei quæ est, omnis homo iniustus est: ut, est Callias iustus: non est Callias iustus, Callias iniustus est: quæ harum contraria est? Nam si ea, quæ sunt in uoce, sequuntur ea, quæ sunt in anima: illic autem contraria est opinio contrarij, ut quoniam omnis homo iustus est, ei quæ est, omnis homo iniustus est, etiam in ijs quæ sunt in uoce affirmationibus necesse

Quæstio. Politianus cum aliis multis hoc caput nō esse Aristo. putauit, quòd litera nimium implexa sit, difficilisq; intellectu.

Conclusio, I

cesse est similiter sese habere: quòd si neq; illic contrarij opinio contraria est, nec affirmatio affirmationi erit contraria, sed ea quæ dicta est negatio. Quare considerãdum est, quæ opinio falsa opinioni ueræ cõtraria est: utrum negationis: an certè ea, quæ contrarium opinatur. Dico autem hoc modo: est quædam opinio uera boni, quoniam bonum est: alia autem, quoniam non bonum est, falsa: alia uerò quoniam malum, similiter falsa: quæ harum contraria

II ueræ? & si est una, secundùm quam contraria. Nam arbitrari contrarias opiniones definiri, eò quòd contrariorum sunt, falsum est. Boni enim quoniam bonũ est, & mali quoniam malum est, eadem fortasse opinio est etiam uera, siue plures, siue una sit. sunt autem ista contraria: sed non eò quòd contrariorum sint, contraria sunt, sed magis quòd

Ista contraria Opiniones cõtrariæ.

III contrariè. Si ergo est boni quidem, quoniam est bonum, opinio, alia autem quoniam non bonum est: est uerò quoniam aliquid aliud est quod nõ est, neq; esse potest. aliarum quidem nulla ponenda est: neq; quæcunq; esse quod non est opinantur, neq; quæcunq; non esse quod est: infinitæ enim utræque sunt, & quæ non esse opinantur quod non est, & quæ non esse quod est. Sed in quibus fallacia est, hæ autem sunt ex ijs, ex quibus sunt generationes: ex oppositis uerò generationes, quare etiam fallaciæ. Si ergo quod bonum est, & bonũ, & non malum est, & hoc quidem secundùm se, illud uerò secundùm accidens, (accidit enim ei nõ malum esse) magis autem in unoquoq; uera est, quæ secũdùm se est, etiam falsa, siquidem & uera: ergo ea quæ est, quoniam nõ est bonum quod bonum est, eius quæ secundùm se est, falsa est. illa uerò quæ est quoniam malum est, eius quæ secundùm accidens. quare magis erit falsa de bono, ea quæ est negationis opinio, quàm ea quæ est contrarij

Sed magis qđ contrariè aduerbium.

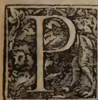
trarij. Falſus autem eſt maximè, qui circa ſingula habet contrariam opinionem. contraria enim eſt eorum, quæ plurimum circa idem differunt. Si igitur harum contraria eſt altera, magis uerò negationis eſt cõtraria: manifeſtum eſt quoniam hæc erit contraria. Illa uerò quæ eſt, quoniam malum eſt quod bonum eſt: implicita eſt. Etenim quoniam non bonum eſt, neceſſe eſt fortè ipſum eundem opinari. Amplius: Si etiam in alijs ſimiliter oportet ſe habere, & hoc modo uidebitur bene eſſe dictum. Aut enim ubique ea quæ eſt contradictionis, aut nuſquam: quibus uerò nõ ſunt contraria, de illis quidem falſa, ea quæ eſt, eſt ueræ oppoſita. ut qui hominem non putat eſſe hominem, falſus eſt. Si igitur hæ contrariæ ſunt, etiam & aliæ, quæ ſunt contradictionis. Amplius: Similiter ſe habet opinio boni, quoniam bonum eſt: & non boni, quoniam non bonum eſt: & præter has, boni quoniam non bonum eſt: & non boni, quoniam bonum eſt. Illi ergo quæ non boni quoniam non bonum, ueræ opinioni, quæ eſt contraria? Non enim ea, quæ dicit quoniam malum eſt: ſimul enim aliquando erit uera: nunquam autem uera ueræ contraria eſt. eſt enim quoddam non bonum malum, quare contingit ſimul eſſe ueras. At uerò nec illa quæ eſt, quoniam non malum. uera enim & hæc, ſimul enim & hæc erunt. Relinquitur igitur ei quæ eſt, non boni, quoniam non bonum eſt, contraria ea quæ eſt, non boni quoniam bonum eſt. falſa enim hæc, quare & ea quæ eſt boni, quoniam non bonum eſt: ei quæ eſt boni, quoniam bonum eſt. Manifeſtum ergo eſt quoniam nihil intereſt, nec ſi uniuerſaliter ponamus affirmationem: uniuerſalis enim negatio contraria erit: ut opinioni quæ opinatur, quoniam omne quod eſt bonum, bonum eſt: ea quæ eſt quoniam nihil eorum quæ

bona sunt, bonum est: nam ea quæ est boni, quoniam bonum, si uniuersaliter sit bonum, eadem est ei quæ opinatur, quoniam quicquid bonum est, quod bonum est. hoc autem nihil differt ab eo quod est: quoniam omne quod est bonum, bonum est. similiter autem & in non bono. Quare si in opinione sic se habet, & sunt hæ quæ sunt in uoce affirmationes, & negationes, notæ earum quæ sunt in anima: manifestum est quoniam affirmationi contraria quidem negatio est, quæ de eodem uniuersaliter: ut ei quæ est quoniam omne bonum, bonum est, uel quoniam omnis homo bonus: ea quæ est quoniam nullum, uel nullus. Contradictoriæ autem quæ est quoniam non omne, aut non omnis. Manifestum est autem, quoniam & ueram ueræ non contingit esse contrariam: neque opinionem, neq; contradictionem. contrariæ enim circa idem opposita sunt. Circa eadem autem contingit uerum dicere eundẽ: simul autem non contingit eidem inesse contraria.

Secundi libri Peri Hermenias Aristotelis finis.

PRIORVM ANALYTICORVM ARISTOTELIS LIB. PRIMVS.

De Propositione, Termino, & Syllogismo. CAP. I.

RIMVM dicendum circa quid, & & de quo est intentio: quoniam circa demonstrationem, & de disciplina demonstratiua est. Deinde determinandum quid Propositio, & quid Terminus, quid Syllogismus, quis perfectus, & quis imperfectus. Posteà uerò quid est in toto esse, uel nō esse hoc in illo: & quid dicimus de omni, aut de nullo prædicari. Propositio ergo est oratio affirmatiua, uel negatiua alicuius de aliquo. Hæc autem aut uniuersalis, aut particularis, aut indefinita. Dico autem uniuersalem quidem, cùm aliquid omni, aut nulli inesse: Particularem uerò, cum alicui,* aut non alicui, aut non omni inesse: Indefinitam autem, cùm quid inesse, uel non inesse significat, sine uniuersali, uel particulari: ut contrariorum eandem esse disciplinam: aut uoluptatem non esse bonum. Differt autem demonstratiua propositio à dialectica: quoniam demonstratiua quidem sumptio alterius partis contradictionis est. Non enim interrogat, sed sumit, qui demonstrat. Dialectica uerò interrogatio contradictionis est. Nihil autem refert ut fiat ex utraq; syllogismus: nam & qui demonstrat, & qui interrogat, syllogizat: sumens aliquid de aliquo esse, uel non esse.

* μὴ τινί, inquit Aristo. aut non alicui, sic & plerunq; aliàs: ubi negā di nota particularitatis notæ præposita, relinquit particularem. Nā non aliquis apud Aristo. non efficit tantundem ac nullus, sed ut aliquis non.

f 5 Quare

Quare erit syllogistica quidem propositio: simpliciter affirmatio uel negatio alicuius de aliquo secundùm dictum modum: Demonstratiua uerò si uera sit, & per primas propositiones sumpta. Dialectica autem percontanti quidem interrogatio contradictionis est, syllogizanti uerò sumptio apparentis, & probabilis, quemadmodum in Topicis dictum est. Quid est ergo propositio, & quid differt syllogistica à demonstratiua & dialectica, diligētius quidem in sequētibus dicetur. Ad præsentem uerò utilitatem, sufficienter nobis determinata sint, quæ nunc dicta sunt.

Terminum autem uoco, in quem resoluitur propositio: ut prædicatum, & de quo prædicatur, uel apposito, uel separato esse, uel non esse. Syllogismus est oratio, in qua quibusdam positis, aliud quiddam ab his, quæ posita sunt, ex necessitate accidit, eò quòd hæc sunt. Dico autem, eò quòd hæc sunt: propter hæc accidere. Propter hæc uerò accidere, est nullius extrinsecus termini indigere, ut fiat necessarium. Perfectum uerò uoco syllogismum, qui nullius alius indiget, præter ea quæ sumpta sunt, ut appareat necessarium. Imperfectum uerò, qui indiget aut unius, aut plurium, quæ sunt quidem necessaria per subiectos terminos: non autem sumpta sunt per propositiones. In toto autem esse alterum in altero: & de omni prædicari alterum de altero idem est. Dicimus autem de omni prædicari: quando nihil est sumere subiecti, de quo non dicatur alterum: & de nullo similiter.

Syllogismus Græcū est, nostri ratiocinationem appellant, collectionem tamen plurium ad ratiocinandum desi gnare uidetur. συλλογὴ, enim collectio congregatioq; dicitur.

De conuersione absolutarum propositionum. CAP. II.

QVoniam autem omnis propositio est, aut de inesse, aut ex necessitate inesse, aut contingere inesse. Harum autem, hæ quidem affirmatiuæ: illæ autem negatiuæ secun

*secundùm unamquanq; appellationem. Rursus autem affirmatiuarum, & negatiuarũ, aliæ sunt uniuersales, aliæ particulares, aliæ indefinitæ. Vniuersalem quidem priuatiuam de eo quod est inesse, necesse est in terminis conuerti. Vt si nulla uoluptas est bonum, * neq; bonum nullum, erit uoluptas. prædicatiuam autem conuerti quidem necessarium est: non tamen uniuersaliter, sed in parte: ut, si omnis uoluptas est bonũ: & bonũ aliquod uoluptas. Particularem autem affirmatiuam quidem cõuerti necesse est particulariter. Nam si uoluptas aliqua, bonum: & bonum aliquod erit uoluptas. Priuatiuam uerò non est necessarium. Non enim si homo non inest alicui animali, & animal non inest alicui homini. Primum ergò sit priuatiua uniuersalis a b, propositio: si ergo nulli b inest a: neq; a, nulli inerit b. nam si alicui inest ut c: non uerum erit nullum b esse a. nam c eorum quæ sunt b aliquod est. Si uerò omni b inest a: & b alicui a inest: nam si nulli, neque a, ulli b inerit, sed positum erat, omni inesse. Similiter autem & si particularis est propositio: nam si inest a alicui b: & b alicui eorũ quæ sunt a necesse est inesse: si enim nulli: nec a, ulli inerit b. Si autẽ a, alicui eorũ quæ sunt b, non inest: non necesse est & b, alicui a non inesse: ut si b quidem sit animal, a uero homo: homo enim non omni animali, animal uerò omni homini inest.*

Neq; bonum nullum, superflua est negatio, neque, nequeq; duæ negatiões frequẽter apud Græcos.

De conuersione propositionum de modo. CAP. III.

EOdem autem modo se habebit in necessarijs propositionibus: nam uniuersalis quidem priuatiua uniuersaliter conuertitur. Affirmatiuarum autem utraq;, particulariter. Nam si necesse est a, nulli b inesse, necesse est & b nulli a inesse: si enim alicui contingit: & a, alicui b continget.

Modi contingentis tres, necessarium, non necessariũ, possibile.

get. Si autẽ ex necessitate a, omni uel alicui b, inest: & b, alicui a necesse est inesse: nam si non ex necessitate inest, neq; a, alicui b ex necessitate inerit. Particularis uerò priuatiua non conuertitur, propter eandem causam, propter quam & supra diximus. In contingentibus uerò quoniam multipliciter dicitur contingere, nam & necessarium, & non necessarium, & possibile contingere dicimus. In affirmatiuis quidem, similiter se habebit secundùm cõuersionẽ in omnibus. Nã si a, omni, aut alicui b contingit: & b, alicui a contingit: si enim nulli, nec a ulli b, ostensum est enim hoc prius. In negatiuis uerò nõ similiter: sed quæcunq; quidem contingere dicũtur, ex eo quòd ex necessitate non insunt, uel in eo quòd nõ ex necessitate insunt similiter. Vt si quis dicat hominẽ cõtingere nõ esse equũ, aut albũ nulli tunicæ inesse. Horũ enim* hoc quidem ex necessitate inest, illud uerò nõ ex necessitate inest, & similiter cõuertitur propositio. Nã si contingit nulli homini equum inesse, & hominem contingit nulli equo inesse: & si albũ contingit nulli tunicæ, & tunica contingit nulli albo: si enim alicui necessario, & album tunicæ alicui inerit ex necessitate: hoc enim ostensum est prius. Similiter autem & in particulari negatiua. Quæcunque uerò ut in pluribus, & in eo quòd nata sunt dicuntur contingere*, secundùm quem modũ determinamus contingens: non similiter se habebat in priuatiuis conuersionibus. Sed & uniuersalis quidem priuatiua propositio non cõuertitur: particularis uerò conuertitur. Hoc autẽ erit manifestũ quando de contingenti dicemus. Nunc autem nobis tantũ sit cum ijs quæ dicta sunt, manifestum quoniam contingere nulli, aut alicui non inesse affirmatiuam habet figurã: nam & Cõtingit ipsi Est similiter ordinatur. Est autẽ, quibuscunq;

*Hoc, sequens non respicit, sed præcedens.

*De contingenti illo secundo modo, præsertim hoc in libro determinabit syllogismos.

cunq; adiacens prædicatur, affirmationem semper facit, & omnino: ut, est non bonum: uel, est non album: uel simpliciter, est non hoc. Ostendetur autem & hoc per sequentia: secundùm conuersiones autem, similiter se habebunt in alijs.

De modis syllogisticis, & asyllogistis absolutis primæ figuræ. CAP. IIII.

His uerò determinatis, dicemus iam per quæ, & quando, & quomodo fit omnis syllogismus: postea uerò dicendum de demonstratione. Prius enim de syllogismo dicendum, quàm de demonstratione, eò quòd uniuersalior est syllogismus: nam demonstratio quidē syllogismus quidam est, syllogismus uerò non omnis, demōstratio. Quando igitur tres termini sic se habent ad inuicem, ut & postremus sit in toto medio, & medius in toto primo uel sit, uel non sit: necesse est extremitatum perfectum esse syllogismum. Voco autem medium quod & ipsum in alio, & aliud in ipso est, quod & positione medium est. Extrema uerò quod & ipsum in alio, & in quo aliud est. Si enim a de omni b, & b de omni c, necesse est a de omni c prædicari. Prius enim dictū est quomodo de omni dicimus. Similiter autem & si a, de nullo b, b autem de omni c: quoniam a, nulli c inerit. Si autem primū quidē omni medio cōsequens est, mediū uerò nulli postremo: non erit syllogismus extremitatum. Nihil enim necessariū accidit, eò quòd hæc sunt: nam & omni, & nulli cōtingit primū postremo inesse: quare neq; particulare, neq; uniuersale fit necessarium. Cùm autem nihil est necessariū, per hæc non erit syllogismus. Termini uerò eius quod est omni inesse, animal, homo, equus: eius uerò quod est nulli, animal, homo, lapis.

Quando

Quando uerò nec primũ medio, nec medium postremo ulli inest, nec sic erit syllogismus. Termini uerò ut inesse, scientia, linea, medicina: ut non inesse, scientia, linea, unitas. Vniuersalibus igitur existẽtibus terminis, manifestũ est in hac figura quando erit, & quando non erit syllogismus: & quoniam cùm est syllogismus, necessariũ est terminos sic se habere, ut diximus: & si sic se habens manifestum quoniam erit syllogismus. Si autem hic quidem terminorum uniuersaliter, alius uerò particulariter ad alium, quando uniuersale quidem ponitur ad maiorem extremitatem uel prædicatiuum, uel priuatiuum, particulare uerò ad minorem prædicatiuum: necesse est syllogismum esse perfectum. Quando uerò ad minorem uel quolibet modo aliter se habeant termini: impoßibile est. Dico autem maiorem extremitatem quidẽ in qua mediũ est: minorẽ uerò, quæ sub medio est. Insit enim a quidem, omni b, b autẽ alicui c: ergo si est de omni prædicari, quod in principio dictum est, necesse est a, alicui c inesse. Et si a quidem, nulli b inest, b uerò, alicui c: necesse est a, alicui c non inesse: determinatum est enim & de nullo, quomodo dicimus, quare erit syllogismus perfectus. Similiter autem & si indefinitũ sit b c prædicatiuũ: nã idẽ erit syllogismus indefinito, & particulari sumpto. Si autem ad minorẽ extremitatem uniuersale ponatur uel prædicatiuũ, uel priuatiuũ: nõ erit syllogismus neq; cũ affirmatiua, neq; negatiua, neq; indefinita, neq; particularis sit: ut si a quidem, alicui b inest, uel non inest: b autem, omni c inest. Termini ut inesse, bonum, habitus, prudẽtia: ubi non inesse, bonum, habitus, indisciplina. Rursum si b quidẽ, nulli c, a uerò, alicui b inest, uel non inest, uel non omni inest, nec sic erit syllogismus. Termini omni inesse, albũ, equus, cygnus: nulli inesse, album, equus, coruus.

coruus.Idem autẽ & si a b indefinitum sit.Nec quando ad maiorem extremitatẽ quidem uniuersale ponatur uel prædicatiuum,uel priuatiuum, ad minorem uerò particulare priuatiuum:non erit syllogismus uel indefinito, uel particulari sumpto. Velut si a quidem,omni b inest: b autem alicui c non inest,uel non omni inest. Cui enim alicui non inest medium,hoc omne & nullum sequatur primum. Ponantur enim termini,animal,homo,album: deinde & de quibus albis non prædicatur homo,sumantur, cygnus,& nix:ergo animal de uno*quidem omni prædicatur, de altero*uerò nullo:quare nõ erit syllogismus.Rursum a quidem,nulli b insit,b autem alicui c non insit:& sint termini, inanimatum, homo, album, deinde sumantur alba, de quibus non prædicatur homo:cygnus & nix: nam inanimatum de hoc*quidem omni prædicatur,de illo* uerò nullo. Amplius:Quoniam indefinitum est alicui eorum quæ sunt c,non inesse b: uerum est autem & nulli inest, & si non omni,quoniam alicui non inest: sumptis autem his terminis uelut nulli inesse,non fit syllogismus (hoc enim dictum est prius)manifestum ergo est, quoniam in eo quòd sic se habent termini non erit syllogismus, esset enim & in his. Similiter autem ostendetur: & si uniuersale ponatur priuatiuum. Neque enim si ambo interualla particularia prædicatiuè,uel priuatiuè dicantur, aut hoc quidem prædicatiuum, illud uerò priuatiuum: uel hoc quidem indefinitum,illud uerò definitum, uel ambo indefinita, non erit syllogismus ullo modo. Termini uerò communes omnium:animal,album,equus: animal,albũ, lapis.

*Albo scilicet cygno.

*Albo,scilicet niue.

*Albo, scilicet de niue.

*Scilicet, cygno.

Manifestum est igitur ex ijs quæ dicta sunt, quoniam si sit syllogismus in hac figura particularis, quoniã necesse est terminos sic se habere ut diximus. Aliter enim sic se

haben

habentibus, nullo fit. Palàm autem quoniam omnes, qui in hac sunt syllogismi, perfecti sunt. Omnes enim perficiuntur per ea, quæ ex principio sumuntur. Et quoniam omnia problemata ostenduntur per hanc figuram. Etenim omni, & nulli: alicui, & non alicui inesse. Voco autem huiusmodi figuram, primam.

De syllogismis absolutis in secunda figura. CAP. V.

QVando uerò idem huic omni quidem, illi uerò nulli inest, uel utique omni, uel nulli, figuram quidem huiusmodi uoco secundam. Medium autem in hac dico, quod de utraq; prædicatur. Extremitates uerò de quibus dicitur hoc. Maiorem quidem extremitatem, quæ iuxta medium posita est. Minorem uerò, quæ longius sita est à medio. Ponitur autem medium foras quidem extremitatum, primum uerò positione. Perfectus igitur non erit syllogismus ullo modo in hac figura: poßibile uerò erit & uniuersalibus, & non uniuersalibus existentibus terminis. Vniuersalibus igitur terminis erit syllogismus, quando medium huic quidem omni, illi uerò nulli inerit, etsi ad utrumuis sit priuatiuum, aliter uerò nullo modo. Prædicetur enim m de n quidē nullo, de x uerò omni: quoniam igitur cōuertitur priuatiua, nulli m inerit n. at m omni x supponebatur, quare n, nulli x inerit: hoc enim ostensum est prius. Rursum si m, n quidem omni inest, x uerò nulli, neque n, ulli x inerit. Nam si m, nulli x, neque x, ulli m inerit: at uerò m, omni n inerat, quare x, nulli n inerit. Facta est enim rursum prima figura. Quoniam autē conuertitur priuatiuū, neq; n, ulli x inerit: quare erit idē syllogismus: est autē ostēdere hæc & ad impoßibile ducētes. Quoniam ergo fit syllogismus sic se habētibus terminis manifestum,

sed

sed non perfectus:nõ enim solùm ex ijs,quæ ab initio sumpta sunt,sed ex alijs perficitur necessarium. Si autem m, de omni n & x prædicetur,non erit syllogismus. Termini inesse, substantia,animal,ratio: non inesse, substantia, animal,lapis; medium,substantia. Nec quando de n, nec de x nullo,prædicatur m. Termini inesse, linea,animal, homo: non inesse,linea,animal,lapis. Manifestum ergo quoniam si sit syllogismus ex uniuersalibus terminis, necesse est terminos sic se habere,ut in principio diximus. aliter enim se habentibus terminis non fit conclusio necessaria. Si autẽ ad alterum sit uniuersaliter medium, quãdo ad maius quidem fuerit uniuersaliter uel prædicatiuè, uel priuatiuè, ad minus autem & particulariter, & opposita uniuersali(dico autem oppositæ, si uniuersale quidem priuatiuum, particulare prædicatiuum:uel si uniuersale prædicatiuum, particulare priuatiuum) necesse est syllogismum fieri priuatiuum particulariter. Nam si m,nulli quidem n,x autem alicui inest: necesse est n, alicui x non inesse. Quoniam enim conuertitur priuatiuum, nulli m, inerit n, m uerò supponebatur, alicui x inesse: quare n alicui eorum quæ sunt x non inerit. Fit enim syllogismus per primam figuram. Rursus si n quidem omni m, x uerò alicui non inest, necesse est n,alicui x non inesse. Nam si x omni,inest n, prædicatur autem & m de omni n:necesse est m omni x inesse:supponebatur autem alicui nõ inesse. Et si m,n omni quidem inest,x autem non omni:erit syllogismus, quoniam non omni x,inest n,demõstratio autem eadem. Si autem de x quidem omni,de n uerò non omni prædicatur m, non erit syllogismus. Termini inesse, animal, substantia, coruus. Nõ inesse,animal,album,coruus. Nec quãdo de x quidem ullo, de n uerò aliquo. Termini inesse, animal, sub-

stantia, lapis. Non inesse, animal, substantia, scientia. Quando igitur oppositum est uniuersale particulari, dictũ est quãdo erit, & quãdo nõ erit syllogismus. Quãdo autẽ similis figuræ fuerint propositiones, ut ambæ priuatiuæ, uel affirmatiuæ: nullo modo erit syllogismus. Sint enim primùm priuatiuæ: & uniuersale ponatur ad maiorem extremitatem: ut m, n quidem nulli, x autem alicui non insit, contingit ergo & omni, & nulli x, inesse n. Termini quidem nulli inesse, nigrum, nix, animal. Omni uerò inesse: non est sumere, si m, alicui quidem x, inest, alicui autem non. Nam si omni x, inest n: & m, nulli n, etiam m, nulli x inerit: sed positum erat alicui inesse, non igitur sic sumere cõtingit terminos. Ex indefinito autẽ ostẽdendum est. Quoniam enim uerum est m, non inesse alicui x, & si nulli inest: nulli uerò cum insit, non erit syllogismus, manifestum quoniam neq; nunc erit. Rursum si prædicatiuæ, & uniuersale ponatur similiter: ut m, omni quidem n, x autem alicui insit: cõtingit ergo & omni, & nulli x, inesse. Termini nulli inesse, album, cygnus, lapis. Omni uerò non erit sumere terminos: propter eandem causam quam & prius: sed ex indefinito monstrandum est. Si autem uniuersale ad minorem extremitatem est, & m, x quidem nulli, n uerò alicui non inest: contingit n, & omni, & nulli x inesse. Termini inesse, album, animal, coruus. Non inesse, album, lapis, coruus. Similiter autem & si prædicatiuæ fuerint propositiones. Termini non inesse, album, animal, nix. Inesse, album, animal, cygnus. Manifestum est igitur quoniam si similis figuræ sint propositiones, & hæc quidem uniuersalis, illa uerò particularis: quoniam nullo modo fit syllogismus. Sed nec si alicui, utriq; inest, uel non inest, uel huic quidem inest, illi uerò non, uel neutri omni, uel

uel indefinitæ. Termini autem communes omnium, albũ, animal, homo. album, animal, inanimatum. Manifestum est igitur ex prædictis quoniã si sic se habent termini ad inuicem, ut dictum est, fit syllogismus ex necessitate: & si fit syllogismus, necesse est terminos sic se habere. Palàm autem & quoniam omnes imperfecti sunt, qui in hac figura sunt syllogismi: omnes enim perficiuntur assumptis quibusdam, quæ uel insunt terminis ex necessitate, uel ponuntur uelut hypotheses, ut quando per impoßibile ostendimus. Et quoniam non fit affirmatiuus syllogismus per hanc figuram, sed omnes priuatiui, & uniuersales, & particulares.

De syllogismis absolutis tertiæ figuræ. CAP. VI.

SI autem eidem hoc quidẽ omni, illud uerò nulli inest, uel ambo omni, uel nulli: figurã quidẽ huiusmodi uoco tertiã. Mediũ autẽ in hac dico, quo de ambo prædicamus. Caput hoc definitiones tres continet, tres cõclusiones, & corollaria tria.

Extremitates uerò, quæ prædicãtur. Maiorem autẽ extremitatẽ, quæ longius est medio: minorem uerò, quæ propius. Ponitur autẽ medium foras quidẽ extremitatum, ultimum uerò positione est. Perfectus igitur nõ fit syllogismus, nec in hac figura: poßibilis uerò erit & uniuersaliter, & non uniuersaliter terminis existentibus ad mediũ. uniuersaliter quidem quando & p & r, inerunt omni s, quoniam alicui r inerit p ex necessitate: nam quoniã conuertitur prædicatiua, inerit s, alicui r, quare quoniam p, inest omni s, & s, alicui r, necesse est p, alicui r inesse. Fit enim syllogismus per primam figuram. Est autem & per impoßibile, & expositione facere demonstrationem. si enim ambo omni s, insunt: si sumatur aliquod eorum quæ sunt s, ut n, huic & p & r inerunt ex necessitate, quare*

*Id est syllogismo expositorio.

alicui r, inerit p. Et si r, omni quidem s, p autem nulli s, inest, erit syllogismus, quoniam p, alicui r non inerit ex necessitate. Nam idem modus erit demonstrationis, conuersa r, s propositione. Ostendetur autem & per impossibile, quemadmodum in prioribus. Si autem insit r, s quidem nulli, p uerò omni s, non erit syllogismus. Termini inesse, animal, equus, homo: non inesse, animal, inanimatum, homo: neq; quando ambo de nullo s, dicuntur: non erit syllogismus. Termini inesse, animal, equus, inanimatum: non inesse, homo, equus, inanimatum: medium, inanimatum. Manifestũ est igitur & in hac figura & quando erit, & quando non erit syllogismus ex uniuersalibus terminis. Quando enim ambo termini sunt prædicatiui, erit syllogismus: quoniam inest alicui extremitas extremitati: quando uerò priuatiui, non erit syllogismus: quando autem hic quidem priuatiuus, ille uerò affirmatiuus, si maior quidem fuerit priuatiuus, alter uerò affirmatiuus, erit syllogismus, quoniam alicui non inest extremitas extremitati. Si autem econuerso, non erit. Si autem hic quidem sit uniuersaliter ad medium, alter uerò particulariter, si uterque sit prædicatiuus, necesse est fieri syllogismum, & si alteruter sit uniuersalis terminorum: nam si r, omni s, insit, p uerò alicui s: necesse est & p, alicui r inesse, nam quoniam conuertitur affirmatiua inerit s, alicui p: quare quoniam r, omni s inest, s autem alicui p, & r, alicui p, inerit, quare & p, alicui r. Rursum si r, alicui s, p uerò, omni s insit, necesse est & p, alicui r inesse: nam idem modus demonstrationis. Est autem demonstrare & per impossibile, & expositione, quemadmodum in prioribus. Si autem unus quidem sit prædicatiuus, alius uerò priuatiuus, uniuersaliter autem prædicatiuus, quando minor

minor quidem fuerit prædicatiuus, erit ſyllogiſmus: nam ſi r,omni ſ, p uerò, alicui ſ non ineſt, neceſſe eſt p, alicui r non ineſſe: ſi enim p, omni r, & r,omni ſ,& p, omni ſ inerit, ſed non inerat. Monſtratur autem & ſine deductione: ſi ſumatur aliquid eorum quæ ſunt ſ, cui p non ineſt. Quando uerò maior fuerit prædicatiuus, non erit ſyllogiſmus: ut ſi p, inſit omni ſ: r autem, alicui ſ non inſit. Termini uerò omni ineſſe, animatum, homo, animal. Nulli uerò, non eſt ſumere terminos: ſi r, ineſt alicui quidem ſ, alicui autem non. Si enim omni ſ ineſt p: r autem alicui ſ: & p inerit alicui r, ſed poſitū erat nulli r ineſſe. ſed quēadmodum in prioribus, dicēdum eſt: nam cum indefinitum eſt alicui non ineſſe, & quod nulli ineſt uerum eſt dicere alicui non ineſſe, nulli uerò cùm ineſſet non erat ſyllogiſmus: manifeſtum ergo eſt, quoniam non erit ſyllogiſmus. Si autem priuatiuus ſit uniuerſalis terminus, quando maior quidem priuatiuus fuerit, minor autem prædicatiuus, erit ſyllogiſmus. Si enim p, nulli ſ, r autem alicui ineſt ſ: & p alicui r non inerit. Rurſum enim prima erit figura, r ſ propoſitione conuerſa. Quando autem minor fuerit priuatiuus: non erit ſyllogiſmus. Termini ineſſe, animal, homo, ferum. Nō ineſſe, animal, ſcientia, ferum: medium in utriſq; , ferum. Nec quando ambo priuatiui ponuntur: eſt autem unus quidē uniuerſalis, alter uerò particularis. Termini ineſſe, quando minor eſt uniuerſalis ad medium, animal, homo, ferum. Non ineſſe, animal, ſcientia, ferum. Quando autem maior, non ineſſe quidē, coruus, nix, albū. Ineſſe uerò non eſt ſumere ſi r, alicui quidem ineſt ſ, alicui autē non ineſt. Si enim p, omni r inſit, r autē alicui ſ: & p, inerit alicui ſ. Poſitum eſt autem nulli, ſed ex indefinito, monſtrandum eſt. Neq; ſi uterq; alicui medio ineſt, uel

non inest, uel unus quidem inest, alter uerò non inest, uel hic quidem alicui, ille uerò non omni, uel indefinitè, nullo modo erit syllogismus. Termini autem communes omniū, animal, homo, album. animal, inanimatum, album. Manifestum est igitur, & in hac figura, quādo erit, & quando nō erit syllogismus: & quoniā habentibus se terminis, ut dictum est, fit syllogismus ex necessitate: & si sit syllogismus, necesse est terminos sic se habere. Manifestum est etiam, quia omnes imperfecti sunt in hac figura syllogismi: omnes enim perficiuntur quibusdā assumptis. Et quoniam syllogizare uniuersale per hanc figurā non erit, neq; priuatiuum, neq; affirmatiuum.

De tribus figuris, & indirectis syllogismis ad inuicem. CAP. VII.

Continet hoc caput corollaria quinq; tres figuras respicientia.

PAlàm autem & quoniam in omnibus figuris quando non fit syllogismus. Cùm prædicatiui quidē, uel priuatiui sunt utriq; termini, & particulares: nihil omnino fit necessarium. Cùm autē prædicatiuus, & priuatiuus, & uniuersaliter sumptus priuatiuus, semper fit syllogismus minoris extremitatis ad maiorē: ut si a quidem, omni b uel alicui, b autem, nulli c, cōuersis enim propositionibus, necesse est c, alicui a non inesse. Similiter autem & in alijs figuris, semper enim fit per conuersionem syllogismus.

Palàm etiam quoniam indefinitū pro prædicatiuo particulari positum, eundem faciet syllogismum in omnibus figuris. Manifestum autem & quoniā omnes imperfecti syllogismi, perficiuntur per primam figurā. Aut enim ostensiuè, aut per impossibile clauduntur omnes. utrinq; autem fit prima figura. Et ostensiuè quidē perfectis, quoniā per conuersionē claudebantur omnes: conuersio autē primā faciebat figurā: per impossibile uerò demōstratis,

quon

quoniam posito falso syllogismus fit per primam figuram. Vt in postrema figura, si a & b, omni c insunt, quoniam a, alicui b inest, nam si nulli, & b, omni c: nulli c, inerit a: sed inerat omni. Similiter autem in alijs. Est etiam reducere omnes syllogismos ad uniuersales syllogismos primæ figuræ. Nam qui sunt in secunda figura, manifestum quoniam per illos perficiuntur, uerum non similiter omnes: sed uniuersales quidem priuatiua conuersa, particularium autem utraq; per ad impoßibile reductionem. Qui uerò in prima sunt particulares, perficiũtur quidem per se. Est autem & per secundam figuram ostendere ad impoßibile ducentes: ut si a, omni b, & b, alicui c: quoniam a, alicui c inerit. Si enim nulli, b autem omni: nulli c, inerit b. Hoc enim scimus per secundam figuram. Similiter autem & in priuatiuo erit demonstratio: si enim a, nulli b, & b, alicui c inest, a alicui c non inerit: nam si a, omni c, b autem nulli inest: nulli c, inerit b. Hæc autem fuit media figura: quare quoniam qui in media sunt syllogismi, omnes reducuntur in primæ figuræ uniuersales syllogismos: qui uerò particulares sunt in prima, ad eos qui sunt in media: manifestum est quoniam & particulares reducentur ad eos, qui in prima figura sunt, uniuersales syllogismos: qui uerò sunt in tertia, cùm uniuersales sint quidem termini: statim perficiũtur per illos syllogismos. Si autem particulares, sumuntur per particulares syllogismos primæ figuræ: sed hi reducti sunt ad illos: quare & tertiæ figuræ particulares. Manifestum ergo quoniã omnes reducentur in primæ figuræ uniuersales syllogismos. Igitur syllogismi inesse, uel non inesse ostendentes, dictum est quomodo se habent, & ad eos qui ex eadem sunt figura, & ad inuicem, & ad eos qui ex alijs sunt figuris.

De syllogismis ex Necessario in tribus figuris. CAP. VIII.

De syllogismis de necessario caput hoc cōclusiones duas habet, & corollarium unum.

QVoniam autem diuersum est inesse, & ex necessitate inesse, & contingere inesse, (nam multa insunt quidem, non tamen ex necessitate, alia uerò neq; ex necessitate, neq; insunt omnino, contingit autem inesse) manifestum quoniam & syllogismus in unoquoq; horum diuersus est, & non similiter habentibus se terminis: sed hic quidem ex necessarijs, ille uerò ex ijs quæ simpliciter insunt, ille autem ex cōtingentibus. Ergo in necessarijs quidē ferè similiter se habet, & in ijs quæ insunt. Similiter enim positis terminis, & in ijs quæ insunt, & in ijs quæ ex necessitate insunt, uel non insunt, & erit, & non erit syllogismus. Verùm distabit in eo quod adiacet terminis ex necessitate inesse, uel nō inesse: nā & priuatiuū similiter conuertitur, & in toto esse, & de omni similiter aßignabimus. Ergo in alijs quidē eodē modo ostendetur per cōuersionem: quoniā cōclusio necessaria, quomodo in eo quod est inesse. In media autem figura quando fuerit uniuersalis affirmatiua, particularis uerò priuatiua, & rursum in tertia quando uniuersalis quidē prædicatiua, particularis uerò priuatiua, non similiter erit demonstratio: sed necesse est exponentes, cui alicui utrunq; non inest, de hoc facere syllogismum. erit enim necessarius in hoc. si autem de exposito est necessarius: erit & de illo aliquo. nam hoc quod est expositum, ipsum quidem illud aliquid est. Fit autem uterque syllogismus in propria figura.

De mistis ex una necessaria, & altera absoluta in prima figura. CAP. IX.

ACcidit autem quandoq; & altera propositione necessaria, necessarium fieri syllogismum: uerum non

utra

utralibet, sed quæ ad maiorem extremitatẽ est, ut si a quidem, b ex necessitate sumptum est inesse, uel non inesse, b autem, c inesse tantùm: sic enim sumptis propositionibus ex necessitate a inerit c, uel nõ inerit. nam quoniam omni b, ex necessitate inest, uel non inest a, c autem aliquid eorum quæ sunt b est, manifestum quoniam & c ex necessitate erit alterum horum. Si autem a b quidem non necessaria, b c autem necessaria, non erit conclusio necessaria. Nam si est: accidit a, alicui b inesse ex necessitate, per primam, & tertiam figuram: hoc autem falsum: contingit enim tale esse b, cui possibile est a nulli inesse. Amplius autẽ & ex terminis manifestũ, quoniã nõ erit cõclusio necessaria: ut si a quidẽ sit motus, b autem sit anima, in quo autẽ c homo: nãq; homo animal est ex necessitate, mouetur autẽ animal non ex necessitate, quare nec homo. Similiter autẽ & si priuatiua sit a b. Nam eadem demõstratio.

In particularibus autem syllogismis, si uniuersalis quidem est necessaria, & conclusio erit necessaria: si autẽ particularis, non necessaria, siue priuatiua, siue prædicatiua fuerit uniuersalis propositio. Sit autem primò uniuersalis necessaria, & a quidem, omni b insit ex necessitate, b autem alicui c insit solùm: necesse est ergo a alicui c inesse ex necessitate: nam c sub b est, b autem omni a inerat ex necessitate. Similiter autem & si priuatiuus syllogismus sit: nam eadem erit demonstratio. Si autem particularis est necessaria, non erit conclusio necessaria: nihil enim impossibile euenit: quemadmodum nec in uniuersalibus syllogismis: similiter autem & in priuatiuis. Termini: motus, animal, album.

De mistis ex una necessaria, & altera absoluta in secunda figura. CAP. X.

IN secunda autem figura si priuatiua quidem propositio uniuersalis sit, & necessaria: conclusio erit necessaria. Si autem prædicatiua, non necessaria. Sit enim primum priuatiua necessaria: & a, b quidem nulli contingat, c autem insit tantùm: quoniam ergo conuertitur priuatiua, & b, nulli a contingit: a autem, omni c inest, quare nulli c contingit b: nam c sub a est. Similiter autem & si ad c ponatur priuatiuum: nam si a, c nulli contingit, & c nulli a poterit inesse. a autem, omni b inest. quare nulli eorum quæ sunt b, contingit c: fit enim prima figura rursum. ergo neque b, ipsi c. conuertitur enim similiter. Si autem prædicatiua propositio est necessaria, non erit conclusio necessaria: insit enim a, omni b ex necessitate, c autem nulli insit tantum: conuersa ergo priuatiua, fit prima figura. Ostensum est autem in prima, quoniam cùm non est necessaria, quæ ad maiorem est priuatiua, nec conclusio erit necessaria: quare nec in his erit ex necessitate. Amplius autem si conclusio est necessaria, accidit c, alicui a non inesse ex necessitate: si enim b, nulli c inest ex necessitate, neq; c, ulli b inerit ex necessitate: b autem, alicui a necesse est inesse, si quidem & a, omni b ex necessitate inerat: quare c, necesse est alicui a non inesse: sed nihil prohibet a huiusmodi accipere: cui omni, c contingat inesse. Amplius & si terminos ponẽtes sit ostendere, quoniam conclusio non est necessaria simpliciter. & his existentibus, necessarium, ut sit a animal, b uerò homo, c autem album, & similiter propositiones sumptæ sint: contingit enim animal nulli albo inesse: non inerit ergo nec homo ulli albo, sed non ex necessitate. contingit enim hominem fieri album, non tamen donec animal nulli albo insit: quare cùm hæc sint, necessaria erit conclusio: simp*

* Subaudiendum est, inesse contingit.

ſimpliciter autem non neceſſaria. Similiter autem ſe habebit & in particularibus ſyllogiſmis quando priuatiua quidem propoſitio, & uniuerſalis fuerit, & neceſſaria: & cõclusio erit neceſſaria. Quando autem prædicatiua uniuerſalis fuerit neceſſaria, priuatiua uerò particularis non neceſſaria: non erit concluſio neceſſaria. Sit enim primum priuatiua, & uniuerſalis neceſſaria, & a, b quidem nulli contingat ineſſe, c autem alicui inſit: quoniam ergo conuertitur priuatiua, & b, nulli a continget ineſſe, a autem, alicui c ineſt: quare ex neceßitate alicui eorum quæ ſunt c, non inerit b. Rurſum ſit prædicatiua, & uniuerſalis, & neceſſaria, & ponatur ad b quidem prædicatiuum: ſi ergo a, omni b ex neceßitate ineſt, c autem alicui nõ ineſt: quoniam non inerit b, alicui c manifeſtum, ſed non ex neceßitate. Nam ijdem termini erunt ad demonſtrationem, qui in uniuerſalibus ſyllogiſmis: ſed nec ſi priuatiua neceſſaria eſt particulariter ſumpta, erit concluſio neceſſaria. Nam per eoſdem terminos demonſtratio eſt.

De ſyllogiſmis miſtis ex altera neceſſaria, & altera abſoluta in tertia figura. CAP. XI.

IN poſtrema autem figura terminis quidem uniuerſalibus ad medium, & prædicatiuis utriſque propoſitionibus, ſi utralibet ſit neceſſaria, & concluſio erit neceſſaria. Si autem hæc quidem ſit priuatiua, illa uerò prædicatiua, quando priuatiua quidem fuerit neceſſaria, & conclusio erit neceſſaria: quando autem prædicatiua, non erit neceſſaria. Sint enim primum utræq; prædicatiuæ propoſitiões, & a & b omni c inſint, neceſſaria autẽ ſit a c: quoniã ergo b, omni c ineſt, & c, alicui b inerit, eò quòd conuertitur uniuerſalis particulariter. Quare ſi a, ineſt omni

omni c ex necessitate, & c alicui b: & a alicui b necessarium inesse: nam b, sub c est. Fit igitur prima figura.

Similiter autem ostendetur, & si b c est necessaria, conuertitur enim c, alicui a, quare si omni c inest b ex necessitate, & a alicui b inerit ex necessitate. Rursum sit a c quidem priuatiua, b c uerò affirmatiua, necessaria autem priuatiua: quoniam ergo conuertitur affirmatiua, erit c, alicui b, a autem, nulli c ex necessitate, neque a, alicui b inerit ex necessitate: nam b sub c est. Si autem prædicatiua sit necessaria, non erit conclusio necessaria. Sit enim b c prædicatiua, & necessaria, a c autem priuatiua, & non necessaria: quoniam ergo conuertitur affirmatiua, inerit & c, alicui b ex necessitate. quare si a quidem, nulli eorum quæ sunt c inest, c autem alicui eorum, quæ sunt b, & a alicui eorum quæ sunt b non inerit: sed non ex necessitate. Ostensum est enim in prima figura quoniam priuatiua propositione non necessaria, nec conclusio erit necessaria. Amplius autem & per terminos sit manifestum: sit enim a quidem bonum, in quo b, animal, c autem equus: ergo bonum quidem contingit nulli equo inesse, animal uerò necesse est omni equo inesse: sed non necesse est aliquod animal non esse bonum, siquidem contingit omne esse bonum. aut si non hoc poßibile: sed uigilare, uel dormire terminum ponendum. omne enim animal susceptibile est horum. si igitur termini uniuersaliter ad medium sint: dictum est, quando erit conclusio necessaria.

Si autem hic quidem uniuersalis, ille uerò particularis, prædicatiuus uterq;: quãdo uniuersalis fuerit necessarius, & conclusio erit necessaria. Demonstratio autem eadem quæ & prius: conuertitur enim & particularis affirmatiua. si ergo necesse est b, omni c inesse, a autem sub c est: necesse

*necesse est b, alicui a inesse. si autem b, alicui a: & a, alicui b inesse necessarium, cõuertitur enim. Similiter autem & si a c, sit necessaria uniuersalis: nam b, sub c est. Si autẽ particularis est necessaria, nõ erit conclusio necessaria. Sit enim b c particularis, & necessaria: a autem insit omni c, non tamen ex necessitate: conuersa ergo b c prima fit figura, & uniuersalis quidem propositio non necessaria, particularis autẽ necessaria: quando autem sic se habebant propositiones, non erat conclusio necessaria, quare nec in his. Amplius autem & ex terminis manifestum. Sit enim a quidẽ uigilatio, b autẽ bipes, in quo autẽ c, animal ergo b, alicui c necesse est inesse: a autem omni c contingit, & a non necessariò b: non enim necesse est aliquem bipedem dormire, uel uigilare. Similiter autem per eosdem terminos ostendetur etiam si a c, sit particularis, & necessaria. Si autem hic quidem terminorũ sit prædicatiuus, ille priuatiuus, & necessarius: quando uniuersalis fuerit priuatiuus, & necessarius, & conclusio erit necessaria. Si enim a, nulli c ex necessitate contingit, b autem, alicui c inest: necesse est a, alicui b non inesse: quando autem affirmatiua necessaria ponetur uel uniuersalis, uel particularis, uel priuatiua particularis, non erit conclusio necessaria. Nam alia quidem eadem quæ & in prioribus dicemus. Termini autem cùm uniuersalis quidem affirmatiua est necessaria, uigilatio, animal, homo: medium, homo: cùm autem particularis prædicatiua necessaria, uigilatio, animal, album: animal enim necesse est alicui albo inesse, uigilatio autem contingit nulli: & non necesse est alicui animali non inesse uigilationem. Quando autẽ priuatiua particularis est necessaria: bipes, motus, animal: medium, animal. Manifestum igitur quoniam * inesse quidem*

*Inesse hic genitiui locũ tenet.

quidem non est syllogismus, si utræque propositiones non sunt in eo quod est inesse: necessarij uerò est, & altera solùm existente necessaria. In utrisque autem & affirmatiuis, & priuatiuis existentibus syllogismis, necesse est alteram propositionem similem esse conclusioni. Dico autem similem, si inesse quidem, existentē: si autem necessaria, necessariam. Quare & hoc palàm, quoniam non erit conclusio neque necessaria, neque inesse: non sumpta uel necessaria, uel quæ inesse significet propositione. Igitur de necessario quomodo fit, & quam differentiam habeat ad inesse, sufficienter penè dictum est.

De contingenti non necessario. CAP. XII.

DE *contingente autem post hæc dicemus: quando, & quomodo, & per quæ erit syllogismus. Dico autem contingere, & contingens: quo non existente necessario, posito autem inesse, nihil erit propter hoc impossibile. Nā necessarium æquiuocè contingere dicitur. Quoniam autem hoc est cōtingens, manifestum ex affirmationibus, & negationibus oppositis. Nam non contingit esse, non possibile esse: & impossibile esse, & necesse est non esse: uel eadem sunt, uel sequuntur se inuicem: quare & opposita his contingit esse & non impossibile esse, & non necesse non esse: eadem erunt, uel sequentia se inuicem. De omni enim affirmatio, uel negatio uera. Erit ergo contingens necessarium, & nō necessarium cōtingens. Accidit autem omnes quæ secundùm contingere sunt propositiones, conuerti sibi inuicem: dico autem nō affirmatiuas negatiuis, sed quæcunq; affirmatiuam habent figuram secundùm oppositionē: ut ea quæ est cōtingit esse, ei quæ est cōtingit nō esse: & ea quæ est contingit omni, ei quæ est contingit nulli, uel non omni: & quæ alicui, ei quæ*non alicui: eodē*

*Pro alicui non.

autem

autem modo & in alijs. Quoniam enim quod est contingens, non est necessarium, & quod non est necessarium, poßibile est non esse: manifestum quoniam si contingit a inesse b, contingit & non inesse: & si omni contingit inesse, & omni contingit non inesse. Similiter autem & in particularibus affirmationibus: nam eadem demonstratio. Sunt autem huiusmodi propositiones, prædicatiuæ; nam contingere, ei quod est esse, similiter ponitur, quemadmodum dictum est prius.* Determinatis autem his, rursum dicimus quoniam contingere duobus modis dicitur. Vno quidem quod plerunq; fit, & deficit necessarium: ut canescere hominem, uel augeri, uel minui, uel omnino quod natum est esse. Hoc enim non continuum habet necessarium, eò quòd non semper est homo: cùm tamen homo est, aut ex necessitate, aut in pluribus est. Alio autem modo, infinitum quod & sic, & non sic poßibile: ut animal ambulare, uel ambulante fieri motum terræ, uel omnino quod casu fit: nihil enim magis sic natum est, uel econtrario. Conuertitur ergo & secundùm oppositas propositiones utrunq; contingens, non tamen eodem modo: sed quod natum quidem est esse, ei quod non ex necessitate esse. sic enim contingit non canescere hominem, infinitum autem ei, quod nihil magis sic, uel illo modo. Disciplina autē, & syllogismus demonstratiuus, ex infinitis quidem non est, eò quòd inordinatum est medium: ex ijs uerò quæ nata sunt esse, penè orationes, & considerationes fiunt de sic contingentibus: ex illis autem poßibile quidem est fieri syllogismum: non tamen solet quæri. Hæc ergo definiētur magis in sequentibus: nunc autem dicemus, quando, & quomodo, & quis erit syllogismus ex contingentibus propositionibus. Quoniā autem contingere

* In secūdo Peri hermenias.

gere hoc huic inesse, dupliciter est accipere: aut enim cui inest hoc, aut cui cõtingit ipsum inesse, nam de quo b, a cõtingere, horum alterum significat: aut de quo dicitur b, aut de quo contingit dici: de quo autem b, a contingere: aut omni b poßibile inesse a, nihil differt. Manifestum igitur quoniam dupliciter dicetur a, omni b inesse cõtingere. Primum ergo dicemus si de quo c, cõtingit b, & de quo b, contingit a: quis erit, & qualis syllogismus: sic enim utræque propositiones sumuntur secundùm contingere: quãdo autem de quo b est, contingit a: hæc quidem inesse, illa uerò contingens: quare à similibus figuris incipiendum quemadmodum & in alijs.

De syllogismis ex ambabus contingentibus in prima figura. CAP. XIII.

QVando ergo à, contingit omni b, & b, omni c, syllogismus erit perfectus, quoniam a, cõtingit omni c inesse. Hoc autem manifestum est ex definitione: nam contingere omni inesse sic dicebamus. Similiter autem & si a quidem, contingit nulli b: b autem, omni c, quoniam a, contingit nulli c. Nam de quo b contingit, a non contingere: hoc erat nullum dimittere sub b contingentium. Quando autem a, cõtingit omni b, b autem, nulli c, per sumptas quidem propositiones nullus fit syllogismus: conuersa autẽ b c secundùm cõtingere, fit idẽ quemadmodum & prius: quoniam enim contingit b, nulli c inesse, cõtingit & omni inesse. Hoc autẽ dictum prius. Quare si b quidem, omni c, a autem, omni b, rursum idem fit syllogismus. Similiter autem etsi ad utrasq; propositiones negatio ponatur cum contingere (dico autem ut si a, cõtingit nulli b, & b, nulli c) igitur per sumptas quidem propositiones nullus fit syllogismus: conuersis autẽ rursus idem erit, qui & prius. Manifest

nifestum est igitur quoniam negatione posita ad minorem extremitatem, uel ad utrasq; propositiones, aut non fit syllogismus, aut fit quidem, sed non perfectus: ex conuersione enim fit necessarium. Si autem hæc quidē propositionum uniuersalis, illa uerò particularis sumatur, ad maiorem quidem extremitatem posita uniuersali, syllogismus erit perfectus. Nam si a, omni b contingit, b autem, alicui c: a, alicui c contingit: hoc autem manifestum ex definitione contingentis. Rursum si a, contingit nulli b: b autem, contingit alicui c inesse: necesse est a, contingere alicui c non inesse. Demonstratio autem eadem quæ in his. Si autem priuatiua sumatur particularis propositio, uniuersalis autem affirmantia, positione autem similiter se habeant (ut a quidem, omni b contingat: b autem, alicui c contingat non inesse) per sumptas quidem propositiones nō fit manifestus syllogismus: cōuersa autē particulari, & posito b, alicui c contingere inesse, eadem erit conclusio quæ & prius, quemadmodum in ijs quæ ex principio. Si autem quæ ad maiorem extremitatem particularis sumatur, quæ ad minorem uniuersalis, siue utræq; sumantur affirmatiuæ, siue priuatiuæ, siue non similis figuræ, siue utræq; indefinitæ, uel particulares: nullo modo erit syllogimus. Nihil enim prohibet b transcendere a, & non prædicari de æquis: in quo enim b transcendit a, sumatur c: huic neq; omni, neq; nulli, neq; alicui, neq; non alicui contingit a inesse: siquidem conuertuntur secundùm contingere propositiones, & b pluribus contingit quàm a inesse. Amplius autem ex terminis manifestum est: nam sic se habentibus propositionibus, primum postremo & nulli contingit, & omni ex necessitate inesse. Termini autem communes omnium, inesse

b quidem

quidem ex neceßitate, animal, album, homo: non cōtingere uerò; animal, album, uestis. Manifestum igitur quoniam hoc modo habentibus se terminis, nullus fit syllogismus: nam omnis syllogismus uel ius quod est inesse est, uel ex neceßitate, uel cōtingere: non est autē eius quod est inesse, neq; necessarij, manifestum quoniā nō est, nā affirmatiuus interimitur priuatiuo, & priuatiuus affirmatiuo: relinquitur ergo eius quod contingere esse, hoc autem impoßibile. Ostensum est enim quoniā sic se habentibus terminis, & omni postremo primùm necesse inesse, & nulli contingere inesse: quare non erit eius quod est contingere syllogismus: nam necessarium non erat cōtingens. Manifestum autē & quoniā cùm uniuersales sunt termini in contingentibus propositionibus, semper fit syllogismus in prima figura, siue sint prædicatiui, siue priuatiui. Verùm ex prædicatiuis quidē perfectus, ex priuatiuis autē imperfectus. Oportet autē cōtingere sumere nō in necessarijs, sed secundū dictā definitionē: aliquoties autē latet huiusmodi.

De syllogismis ex una absoluta, & altera contingente in prima figura. CAP. XIIII.

S*I autem hæc quidem inesse, illa uerò contingere sumatur propositionum, quādo quæ ad maiorē quidē extremitatem cōtingere significauerit, perfecti erūt omnes syllogismi, & contingentis secundùm dictam determinationem: quando autem quæ ad minorē, & imperfecti omnes, & priuatiui syllogismi non contingentis secūdùm dictam determinationem: sed eius quod est nulli, aut non omni ex neceßitāte inesse. Si enim nulli, aut non omni ex neceßitate cōtingere dicimus, & nulli, & non omni inesse. Contingat enim a, omni b: b autem, omni c ponatur inesse: quoniam igitur sub b est c, a autē, contingit omni b: manifestū quoniam*

quoniam & c omni contingit a: fit ergo perfectus syllogismus. Similiter autem & cum priuatiua est a b propositio, b c autem affirmatiua, & hæc quidem contingere, illa uerò inesse sumetur: perfectus erit syllogismus, quoniam a, contingit nulli c inesse. Quoniam ergo inesse posito ad minorem extremitatem, perfecti syllogismi fiunt: manifestum. Quòd autem contrariè se habente erunt syllogismi, per impossibile monstrandum est: simul autem erit manifestum & quoniam imperfecti: nam ostensio non ex sumptis propositionibus. Primum autem dicendum quoniā si cùm est a, necesse est esse b: & cùm possibile est esse a, possibile erit b, ex necessitate. Sit enim sic se habentibus rebus ut in quo quidem a, possibile, in quo autem b, impossibile: si ergo aliud possibile quidem est, cùm possibile esse, ipsum fiet: hoc uerò impossibile, quoniam impossibile, non utique fiet: simul autem si a, possibile, & b, impossibile: continget fieri præter b. si autem fieri, & esse. nam quod fit, quando factū est, est. Oportet autem accipere non solum in generatione possibile, & impossibile, sed & in uerum esse & in quod actu est, & quocunq; modo simpliciter aliter dicitur possibile: in omnibus enim similiter se habebit. Amplius cùm est a, b esse, non tanquam uno aliquo existente a, erit b, oportet opinari: nihil enim est ex necessitate uno aliquo existente, sed duobus ad minus, ut quando propositiones sic se habent ut dictum est, secundùm syllogismum: nam si c dicitur de d, d autem, de e, & c, de e ex necessitate: & si utrunq; possibile, & cōclusio erit possibilis. Quemadmodum ergo si quis ponat a quidem propositiones, b autem conclusionem, accidet non solùm a existente necessario, & b simul esse necessarium, sed etiam possibili, possibile. Hoc

autem ostenso, manifestũ est quoniã falso posito, & nõ impoßibili, & quod accidit propter positionem falsum erit, & non impoßibile: ut si a falsum quidem est, non tamẽ impoßibile: cùm autem sit a & b, & b erit falsum quidẽ, non tamen impoßibile. Nam ostensum est quoniam cùm est a, est b, & cùm poßibile est a, poßibile est b. Positũ autẽ est a poßibile esse, & b erit poßibile: si enim impoßibile est b, simul idem erit poßibile, & impoßibile. Determinatis autẽ ijs, insit a, omni b: b autẽ, cõtingat omni c, necesse est a igitur contingere omni c inesse. Non enim contingat, b autẽ omni c ponatur inesse: hoc autẽ falsum quidẽ, nõ tamẽ impoßibile: si ergo a quidem non contingit omni c, b autẽ omni c insit, a non omni b contingit. Fit enim syllogismus per tertiam figuram. Sed positum erat omni c contingere inesse, necesse est ergo a, omni c contingere. Falso enim posito, & non impoßibili, quod accidit est impoßibile. Poßibile est autem & primam figuram facere impoßibile ponentes b inesse c: nam si b, omni c inest, a autem omni b contingit, & omni c continget a: sed positũ erat nõ omni poßibile inesse. Oportet autem accipere omni inesse non secundùm tempus determinantes, ut nunc, aut in hoc tẽpore, sed simpliciter (per huiusmodi enim propositiones & syllogismos facimus) quoniam secundùm nunc sumpta propositione, nõ erit syllogismus: nihil enim fortasse prohibet quandoq; & omni mouenti hominem inesse, ut si nihil aliud moueatur: mouens autem contingit omni equo, sed homo nulli equo contingit. Amplius: Sit primum quidem animal, medium uerò mouens, postremũ uerò homo: ergo propositiones quidem similiter se habebunt, conclusio uerò erit necessaria, non cõtingens: ex neceßitate enim homo est animal. manifestum igitur quoniã uniuersale sumend

mendū simpliciter,& non tēpore determinātes. Rursum: Sit priuatiua propositio uniuersalis a b, & sumatur a quidē nulli b inesse, b autē, contingat omni c inesse: his igitur positis necesse est a, contingere nulli c inesse: non enim contingat, b autem, ponatur inesse c sicut prius: necesse est igitur a, alicui b inesse. fit enim syllogismus per tertiam figuram. Hoc autem impoßibile: quare contingit a, nulli c. posito enim falso, & non impoßibili, impoßibile est quod accidit. Hic ergo syllogismus non est contingentis secundùm definitionem, sed nulli inesse ex neceßitate. Hæc est contradictio factæ hypothesis. Positum est enim ex neceßitate a alicui c inesse: syllogismus autem per impoßibile, oppositæ est contradictionis. Amplius autem & ex terminis manifestum, quoniā non erit conclusio contingens: sit enim a quidē coruus, in quo autē b intelligens, in quo autem c homo, nulli ergo b, inest a, nam nullum intelligens, coruus: b autem contingit omni c, omni enim homini inest intelligere: sed a, ex neceßitate nulli c, nō igitur conclusio cōtingēs. Sed nec necessaria semper: sit enim a quidem mouens, b autem scientia, in quo autem c homo: ergo a quidē nulli b inerit, b autem, omni c cōtingit: & non erit cōclusio necessaria: non enim necesse est nullum hominem moueri, sed necesse est aliquem: manifestum igitur quoniā est conclusio eius, quod est nulli ex neceßitate inesse. Sumendum autem melius terminos. Si autem priuatiuū ponatur ad maiorem extremitatem contingere significans, ex ipsis quidem sumptis propositionibus nullus erit syllogismus: conuersa autem secundùm contingens propositione, erit quemadmodū in prioribus. Insit enim a, omni b, b autem contingat nulli c: sic ergo habentibus se terminis, nihil erit necessariū. Si autem conuertatur b c, & sumatur

b contingere omni c:fiet syllogysmus quemadmodũ prius, similiter enim habẽt se termini positione. Eodẽ autẽ modo & cum priuatiua sunt utraq; interualla: si a b quidem non inesse, b c autem nulli, contingere significat: nam per ea quidem quæ sumpta sunt, nullo modo fit necessarium: conuersa autem secundùm contingens propositione erit syllogismus: sumatur enim a quidem, nulli b inesse, b autẽ contingere nulli c, per hæc quidem nihil necessarium. Si autẽ sumatur b, omni c contingere, quod uerum est, a b autem propositio similiter se habeat, rursus erit idem syllogismus. Si autem non inesse ponatur b, omni c, & non contingere non inesse, non erit syllogismus nullo modo, siue priuatiua sit, siue affirmatiua a b propositio. Termini autem communes ex necessitate quidem inesse, albũ, animal, nix. Non cõtingere autẽ, album, animal, pix. Manifestũ est igitur quoniam cùm uniuersales sunt termini, & hæc quidẽ propositionum inesse, illa uerò sumitur contingens, quando quæ ad minorem est extremitatem cõtingere sumitur propositio, semper fit syllogismus: ueruntamen quandoquidem ex ipsis, quando autem propositione conuersa, quando uerò utrunq; horum, & ob quã causam, diximus.

Si autem hoc quidem uniuersale, illud uerò particulare sumitur interuallorum, quãdo ad maiorẽ quidem extremitatẽ uniuersale ponitur, & contingens siue negatiuũ, siue affirmatiuum, particulare autẽ affirmatiuũ & inesse, erit syllogismus perfectus, quemadmodum & cùm uniuersales sunt termini: demonstratio autem, eadem quæ & prius.

*Quando autem uniuersale quidem fuerit ad maiorem extremitatẽ inesse, & non contingens, alterũ uerò particulare, et cõtingens, siue affirmatiuè, si negatiuè ponãtur utræq;, siue hæc * quidem negatiua, illa uerò affirmatiua,*

* Vsurpat hic

omnino

omnino erit syllogismus imperfectus. Verum hi quidē per impoßibile ostenduntur, illi uerò per conuersionē contingentis, quemadmodum in prioribus. Erit autē syllogismus per conuersionē, & quando uniuersalis quidem ad maiorem extremitatem posita significauerit inesse, uel non inesse: particularis uerò cùm sit priuatiua, sumatur contingens: ut si a quidem omni b inest, uel non inest, b autem alicui cõtingit non inesse: conuersa enim b c, secundum cõtingere, fit syllogismus. Quando autem non inesse sumet particulariter posita propositio, non erit syllogismus. Termini inesse, album, animal, nix: non inesse autē, album, animal, pix. per indefinitum enim est sumenda demonstratio. Si autē uniuersale quidē ponatur ad minorē extremitatem, particulare autem ad maiorem, siue priuatiuum, siue affirmatiuum, siue contingens, siue inesse utrumuis: nullo modo erit syllogismus. Nec cùm particulares, uel indefinitæ ponentur propositiones, siue cõtingere sumptæ, siue inesse, seu permutatim, nec sic erit syllogismus: demonstratio autem eadem, quæ in prioribus. Termini autē communes inesse quidem ex neceßitate, animal, album, homo: non cõtingere uerò, animal, album, tunica. Manifestum est igitur quoniam uniuersali posito ad maiorem extremitatem semper erit syllogismus, ad minorem autem nunquam.

negatiuum pro priuatiuo, propter affinitatē significationis

Mistio necessarij, & contingentis in prima figura. CAP. XV.

Quando autem hæc quidē propositionum ex neceßitate inesse, uel non inesse, illa uerò cõtingere significat, syllogismus quidem erit hoc modo habentibus se terminis. Et perfectus, quando ad minorem extremitatem ponetur necessaria. Conclusio autem, si prædicatiui

ſunt quidẽ termini, cõtingentis, & nõ ineſſe erit, ſiue uniuerſaliter, ſiue non uniuerſaliter ponantur: ſi autem ſint hoc quidem affirmatiuum, illud uerò priuatiuum, quando affirmatiuum quidem fuerit neceſſarium, & contingentis erit concluſio, & non eius quod eſt non ineſſe.

Demonſtrationes concluſionum.

Quando autem priuatiuum neceſſarium, & contingentis non eſſe, & non ineſſe, ſiue uniuerſales, ſiue non uniuerſales ſint termini. Contingere autem in concluſione eodem modo accipiendum eſt, quo in prioribus. Eius autem quod eſt ex neceßitate non ineſſe, non erit ſyllogiſmus: aliud enim eſt non ex neceßitate ineſſe, & ex neceßitate non ineſſe. Quoniam igitur uniuerſalibus affirmatiuis exiſtentibus terminis non fit concluſio neceſſaria, manifeſtum: inſit enim a omni b ex neceßitate, b autem contingat omni c, erit igitur ſyllogiſmus imperfectus, quoniam a contingit omni c ineſſe. Quoniam autem imperfectus, ex demonſtratione palàm: eodem enim modo oſtendetur, quo & in prioribus. Rurſum a quidem contingat omni b ineſſe: b autem omni c inſit ex neceßitate: erit itaq; ſyllogiſmus, quoniam a contingat omni c ineſſe, ſed nõ quoniam ineſt & perfectus quidẽ, ſed nõ imperfectus: ſtatim enim perficitur per ex principio propoſitiones. Si autẽ nõ ſimilis figuræ ſint propoſitiones, ſit primũ priuatiua neceſſaria, & a quidẽ nulli cõtingat b ex neceßitate, b autẽ cõtingat omni c. neceſſe eſt igitur a, nulli c ineſſe. Ponatur enim a ineſſe aut omni, aut alicui, poſitũ autẽ eſt a nulli cõtingere b: quoniã ergo cõuertitur priuatiua, & b nulli a contingit, a autem poſitum eſt ineſſe c aut omni, aut alicui: quare nulli, aut nõ omni c cõtinget b ineſſe, ſed ſupponebatur omni ex principio: manifeſtũ autem quoniam & eius quod eſt cõtingere nõ ineſſe fit ſyllogiſmus,

mus, ſiquidem non ineſſe. Rurſum ſit affirmatiua quidem propoſitio neceſſaria, et a quidem, contingat nulli b ineſſe, b, autem, inſit omni c ex neceßitate: ergo fit ſyllogiſmus quidem perfectus, ſed non eius quod eſt non ineſſe, ſed eius quod eſt contingere non ineſſe: nam et propoſitio ſic ſumpta eſt, quæ ad maiorem eſt extremitatem, & ad impoßibile non eſt ducere: nam ſi ponatur a ineſſe ulli c, poſitum eſt autem & a, b contingere nulli ineſſe: nihil accidit per hæc impoßibile. Si autem ad minorem extremitatem ponatur priuatiuum, quando contingere quidẽ ſignificauerit: ſyllogiſmus erit per conuerſionem quemadmodum in prioribus. Quando autem non contingere: non erit ex neceßitate, nec quando utraq; quidẽ propoſitio priuatiua, non eſt autem contingens quod ad minorem eſt. Termini autẽ ineſſe quidem, album, animal, nix. nõ ineſſe quidẽ, album, animal, pix. Eodem autẽ modo ſe habebit & in particularibus ſyllogiſmis. Quando enim fuerit priuatiua neceſſaria, & concluſio erit eius quod eſt non ineſſe: ut ſi a quidẽ nulli b cõtingit ineſſe ex neceßitate, b autem alicui c contingat ineſſe: neceſſe eſt a alicui eorũ quæ ſunt c nõ ineſſe. Si enim a omni c ineſt, nulli autẽ contingit b, & b nulli a cõtingit ineſſe: quare ſi omni c ineſt a, nulli c cõtingit b: ſed poſitum erat alicui contingere. Quando autẽ particularis affirmatiua neceſſaria fuerit, quæ in priuatiuo eſt ſyllogiſmo, ut b c, aut uniuerſalis in affirmatiuo, ut a b: non erit ineſſe ſyllogiſmus. Demonſtratio autem eadẽ quæ in prioribus. Si autem uniuerſale quidem ponatur ad minorẽ extremitatem uel affirmatiuum, uel priuatiuum cõtingẽs, particulare autem neceſſarium, non erit ſyllogiſmus. Termini autem ineſſe quidem ex neceßitate, animal, album, homo: non contingere autem, animal, album, tunica.

Quando similiter uniuersale quidē est necessariū, particulare autē contingens: cùm priuatiuū quidē est uniuersale: inesse quidē termini, animal, album, coruus: non inesse, animal, albū, pix: cùm autē affirmatiuū, inesse quidē, animal, albū, cygnus: non cōtingere autē, animal, album, nix. Nec quando indefinitæ sumūtur propositiones, aut utræq; particulares: non sic erit syllogismus. Termini autē cōmunes, inesse quidē, animal, album, homo: non inesse autē, animal, album, inanimatum. Nam & animal alicui albo, & album inanimato alicui est necessariū inesse, & non contingit inesse, & in cōtingenti similiter: quare ad omnia utiles sunt termini. Manifestum ergo ex ijs quæ dicta sunt, quoniam similiter habentibus se terminis, & in eo quod est inesse, et in necessarijs, & fit, & non fit syllogismus: uerūtamen secundùm inesse quidem posita priuatiua propositione, eius quod est contingere erat syllogismus: secundùm necessarium autem priuatiua: & contingere, & non inesse. Palàm autem & quoniam omnes imperfecti syllogismi, & quomodo perficiuntur per prædictas figuras.

Auxesis negationum.

De Syllogismis ex ambabus contingentibus in secunda figura. CAP. XVI.

IN secunda autē figura quādo cōtingentes quidē sumūtur utræq; propositiones, nullus erit syllogismus, siue sint affirmatiuæ, siue priuatiuæ, siue uniuersales, siue particulares. Quando autem hæc quidē inesse, illa uerò cōtingere significat, affirmatiua quidē inesse significante, nunquàm erit syllogismus: priuatiua uniuersali existente, semper. Eodē modo & quando hæc quidē ex necessitate, illa uerò contingere assumatur: oportet autē & in ijs accipere quod in conclusionibus est contingens: quemadmodum

in prioribus. Primum igitur oſtendendum, quoniã non cõ uertitur in contingenti, priuatiua: ut ſi a cõtingit nulli b, non neceſſe eſt & b cõtingere nulli a. Ponatur enim hoc, et contingat b nulli a ineſſe: ergo quoniam conuertuntur, quæ ſunt in eo quod eſt contingere affirmationes negationibus, & contrariæ, & cõtraiacentes, b autem contingit nulli a ineſſe: manifeſtũ eſt quoniã & omni a cõtingit b ineſſe. Hoc autem falſum eſt. Non enim ſi hoc huic omni contingit, & hoc huic contingat neceſſariũ: quare non cõ uertitur priuatiua. Amplius autem nihil prohibet a quidẽ contingere nulli b: b autem alicui a ex neceßitate non ineſſe: ut albũ quidẽ contingit omni homini non ineſſe, nã et ineſſe: hominẽ autẽ, non uerum eſt dicere quoniã contingit nulli albo, pluribus enim ex neceßitate non ineſt: neceſſarium autem non inerat contingens. Sed nec ex impoßibili oſtẽdetur cõuertens: ut ſi quis putet, quoniam falſum eſt b contingere nulli a ineſſe, uerũ non cõtingere nulli a: affirmatio enim & negatio: ſi autẽ hoc uerũ, ex neceßitate alicui a ineſſe b: quare & a alicui b ineſſe: hoc autẽ impoßibile. Non enim ſi a non contingit nulli b, neceſſe eſt a alicui b ineſſe. Nam non contingere nulli, dicitur dupliciter: hoc quidem ſi ex neceßitate alicui ineſt, illud uerò ſi ex neceßitate alicui non ineſt. Nam quod ex neceßitate alicui eorum quæ ſunt a non ineſt, non eſt uerum dicere, quoniã omni contingit non ineſſe: quemadmodum nec quod alicui ineſt ex neceßitate, quoniam omni contingit ineſſe. Si ergo aliquis putet, quoniam non contingit c, omni d ineſſe: ex neceßitate alicui non ineſſe ipſum, falſum ſumet, omni enim ineſt, ſi contingat: ſed quoniam quibuſdam ex neceßitate ineſt, propter hoc dicimus non omni cõtingere.

Quare ei quod eſt contingere omni ineſſe, & ea quæ

eſt

est ex necessitate alicui inesse, opponitur: & ea quæ est ex necessitate alicui non inesse: similiter autem & ei quæ est contingere nulli. Palàm ergo quoniã ad sic cõtingẽs, et nõ contingẽs, ut in principio definiuimus, nõ solùm ex necessitate alicui inesse, sed & ex necessitate alicui nõ inesse sumẽdum. Hoc autẽ sumpto, nihil accidit impossibile: quare nõ fit syllogismus. Manifestum ergo ex ijs quæ dicta sunt quoniam nõ cõuertitur priuatiua. Hoc autẽ ostẽso ponatur a, b quidẽ cõtingere nulli, c uerò omni: per cõuersionẽ ergo nõ erit syllogismus. Dictum est enim quoniã nõ cõuertitur huiusmodi propositio. Sed nec per impossibile: nã posito b omni c contingere inesse, nihil accidit falsum: continget enim a, & omni & nulli c inesse. Omnino autem si est syllogismus, palàm quoniam contingens erit, eò quòd neutra propositionum sumpta est in eo, quod est inesse: & hic uel affirmatiuus, uel priuatiuus: neutro autẽ modo possibile est: affirmatiuo enim posito, ostendetur per terminos quoniam non cõtingit inesse: priuatiuo autem, quoniam conclusio non est contingens, sed necessaria. Sit enim a quidem album, b autem homo, in quo autem c, equus: ergo album a contingit huic quidem omni, illi uerò nulli inesse: sed b neq; inesse contingit c, neque nõ inesse. Quoniam igitur inesse non possibile, est manifestum, nullus enim equus homo: sed neq; contingere non inesse: necesse est enim nullũ equũ hominẽ esse, necessarium autẽ nõ erat contingens: nõ igitur fit syllogismus. Similiter autem ostẽdetur, & si econuerso ponatur priuatiua, & si utræq; affirmatiuæ ponãtur uel priuatiuæ: nã per eosdẽ terminos erit demõstratio. Et quando hæc quidem uniuersalis, illa uerò particularis, uel utræq; particulares, uel indefinitæ, aut quolibet modo aliter contingit permutari propositiones:

tiones: semper enim erit per eosdẽ terminos demonstratio. Manifestum ergo quoniam utrisq; propositionibus secundùm contingere positis, nullus fit syllogismus.

Mistio absoluti, & contingentis in secunda figura. CAP. XVII.

SI *autem altera quidẽ inesse, altera uerò contingere significat, prædicatiua quidẽ inesse posita, priuatiua uerò cõtingere, nũquam erit syllogismus, siue uniuersaliter, siue particulariter sumãtur termini: demonstratio autem eadem, & per eosdem terminos. Quando autem affirmatiua quidem contingere, priuatiua inesse, erit syllogismus. Sumatur enim a, b quidem nulli inesse, c uerò omni a contingere: conuersa ergo priuatiua, b inest nulli a, a autẽ omni c cõtingebat: fit ergo syllogismus quoniam b cõtingit nulli c, per primam figuram. Similiter autem & si ad c ponatur priuatiua. Si autẽ utræq; sint priuatiuæ, significet autem hæc quidẽ non inesse, illa uerò contingere non inesse: per ea quidem quæ sumpta sunt nihil accidit necessarium: conuersa autem secundùm contingere propositione fit syllogismus: quoniã b contingit nulli c inesse, quemadmodum in prioribus: erit enim rursum prima figura. Si autem utræq; ponãtur prædicatiuæ, non erit syllogismus. Termini quidem inesse, sanitas, equus, homo. Eodem autẽ modo se habebit & in particularibus syllogismis. Quando autẽ erit affirmatiua inesse, siue uniuersaliter, siue particulariter sumpta, nullus erit syllogismus: hoc autem similiter, & per eosdem terminos demonstratur, quibus & prius. Quando autem & priuatiua, erit per conuersionem, quemadmodum in prioribus. Rursum si ambo quidem interualla priuatiua sumantur, uniuersaliter autẽ quod non inesse: ex ipsis quidẽ propositionibus non erit necessar*

necessarium:conuersa autem cõtingenti sicut in prioribus, erit syllogismus. Si autem inesse quidem sit priuatiua, particulariter quidem sumpta: non erit syllogismus, neq; prædicatiua, neq; priuatiua existente altera propositione. Nec quando utræq; ponuntur indefinitæ, uel affirmatiuæ, uel negatiuæ, aut particulares: demonstratio autem eadem & per eosdem terminos.

Mistio necessarij, & contingentis in secunda figura. CAP. XVIII.

SI *autẽ hæc quidẽ propositionũ ex necessitate, illa uerò contingere significat, priuatiua quidem necessaria, erit syllogismus non solùm quoniam contingit nõ inesse, sed et quoniam nõ inest: affirmatiua autẽ nõ erit. Ponatur autẽ a b quidem nulli inesse ex necessitate, c autẽ omni contingere, cõuersa ergo priuatiua, & b nulli a inerit: a autẽ omni c cõtingebat. Fit igitur rursum per primã figurã syllogismus: quoniã b, cõtingit nulli c inesse. Simul autẽ manifestũ quoniam neq; inest b, nulli c. ponatur enim inesse: ergo si a nulli b cõtingit, b autẽ inest alicui c, a, alicui c nõ cõtingit: sed omni ponebatur cõtingere. Eodẽ autẽ modo ostẽdetur, & si ad c ponatur priuatiuum. Rursum. Sit prædicatiua quidem necessaria, altera autem priuatiua, & contingens: & a b contingat nulli, c autem omni insit ex necessitate: sic ergo habentibus se terminis, nullus erit syllogismus: accidit enim b ex necessitate non inesse c. Sit enim a quidem albũ: in quo autem b, homo: in quo uerò c, cygnus: ergo album cygno quidem ex necessitate inest: homini autem cõtingit nulli, & homo nulli cygno ex necessitate. Quoniam igitur eius quod est, contingere non est syllogismus, manifestum est: nam ex necessitate non erat contingens. Sed tamen non necessarij: nam necessarium aut ex*

utrisq; necessarijs, aut ex priuatiua necessaria continge-bat. Amplius & possibile est ijs positis b inesse c. Nihil *enim prohibet c quidem sub b esse: a autem, b quidem omni cõtingere: c uerò ex necessitate inesse: ut sit quidem c uigilia, b autem animal, in quo autem a, motus.* Nam *uigilanti quidem ex necessitate inest motus: animali autem nulli contingit, & omne uigilans animal. Manifestum ergo quoniam non eius quod est non inesse: siquidem sic se habentibus terminis, necesse est inesse: neq; autem oppositarum affirmationũ, quare nullus erit syllogismus. Similiter autẽ ostendetur, & econuerso posita affirmatiua. Si autem similis figuræ sint propositiones, cùm priuatiuæ sint, semper fit syllogismus, conuersa secundùm contingere propositione, quemadmodum in prioribus. Si sumatur enim a, b quidem ex necessitate non inesse, c autem contingere non inesse, conuersis autem propositionibus b quidem nulli inesse a: a autem omni c contingit: fit igitur prima figura: et si ad c ponatur priuatiuum similiter. Si autem prædicatiuæ ponantur, non erit syllogismus: nam eius quod est non inesse, aut eius quod est ex necessitate non inesse. manifestũ quoniã non erit, eò quòd non sumpta sit priuatiua propositio, neq; in eo quod est inesse, neq; in eo quod est ex necessitate inesse, sed neq; eius quod est contingere non inesse: ex necessitate enim sic se habentibus, b non inerit c: ut si a quidem ponatur album, in quo autem b, cygnus: in quo autem c, homo: neq; oppositarum affirmationum, quoniam ostensum est b ex necessitate non inesse c: non ergo fit syllogismus omnino. Similiter autem se habebit & in particularibus syllogismis. Quando autem fuerit priuatiua, et uniuersalis, & necessaria, semper erit syllogismus, & eius quod est cõtingere non inesse, et eius quod*

est non inesse: demonstratio autem per conuersionem. Quando autem affirmatiua, nunquã: eodem autem modo ostendetur quo & in uniuersalibus, & per eosdem terminos. Nec quando utræq; sumũtur affirmatiuæ: nam & huius eadem demonstratio, quæ & prius. Quando utræq; quidem priuatiuæ, uniuersalis autem, & necessaria, quæ non inesse significat, per ea quidem, quæ sumpta sunt, non erit necessarium: conuersa autẽ secundùm contingere propositione, erit syllogismus, quemadmodũ in prioribus. Si autem utræq; indefinitæ, uel particulares sumãtur, nõ erit syllogismus: demonstratio autem eadem, & per eosdem terminos. Manifestũ igitur ex prædictis quoniã priuatiua quidem uniuersalis posita necessaria, semper fit syllogismus, non solùm eius, quod est contingere non inesse, sed et non inesse: affirmatiua autem, nunquam. Et quoniã eodem modo se habentibus & in necessarijs, & in ijs quæ insunt: fit & non fit syllogismus. Palàm & quoniam imperfecti omnes sunt syllogismi, & quoniam omnes perficiuntur per prædictas figuras.

De Syllogismis ex ambabus contingentibus in tertia figura. CAP. XIX.

*IN postrema autem figura, & utrisq; contingentibus, & altera erit syllogismus. Quando ergo contingere significant propositiones: & conclusio erit cõtingens. Et quãdo hæc quidẽ contingere, illa uerò inesse: similiter erit syllogismus. Quando autem altera ponitur necessaria, si affirmatiua quidẽ, non erit conclusio, neq; necessaria, neq; inesse. Si autẽ priuatiua: eius quod est non inesse erit syllogismus, quemadmodũ in prioribus. Sumendũ autem & in his similiter, quod est in conclusionibus contingens. * Sint ergo*

*Quia scilicet aliquando pro contingẽti non

ergo primùm contingentes: & a & b cõtingant omni c inesse: quoniam ergo conuertitur affirmatiua particulariter, b autem omni c cõtingit, & c alicui b cõtingit: quare si a quidem omni c contingit, c autem alicui b, & a, alicui b contingit: fit enim prima figura. Et si a quidem contingit nulli c inesse, b autem omni c contingat: necesse est a alicui b contingere non inesse: erit enim rursum prima figura per cõuersionem. Si autem utræq; priuatiuæ ponantur, ex his quidem quæ sumpta sunt non erit necessarium: conuersis autem propositionibus erit syllogismus, quemadmodum in prioribus. Si enim a & b contingunt c non inesse, si transmutatur contingere non inesse: rursum erit prima figura per conuersionem. Si autem hic quidem terminorum est uniuersalis, ille uerò particularis, eodem modo se habentibus terminis quo inesse: & erit, & non erit syllogismus. Contingat enim a quidem omni c: b autem alicui c inesse: erit ergo rursum prima figura particulari propositione cõuersa: nam si a omni c, c autem alicui b, & a alicui b contingit. Et si ad b c ponatur uniuersale, similiter. Similiter autem & si a c quidem priuatiua sit, b c autem affirmatiua: erit unum rursum prima figura per conuersionem: si autem utræq; priuatiuæ ponantur, hæc quidem uniuersaliter, illa uerò particulariter, per ea quidem quæ sumpta sunt non erit syllogismus: conuersis autem propositionibus erit, quemadmodũ in prioribus. Quando autem utræque indefinitæ, uel particulares sumuntur, non erit syllogismus: etenim necesse est a omni b, & nulli inesse. Termini inesse, animal, homo, album: non inesse, equus, homo, album: medium, album.

necessario, & aliquando pro cõtingenti communi desumitur.

Mistio contingentis & inesse in tertia figura. CAP. XX.

Hoc caput ex XV. c. lucem capit.

SI autem hæc quidem propositionum inesse, illa autem contingere significet, conclusio quidem erit quoniam contingit, & non quoniam inest: syllogismus autem erit eodem modo se habentibus terminis, quo & in prioribus. Sint enim primum prædicatiuæ, & a quidem omni c insit: b autem omni c contingat: cōuersa ergo b c erit prima figura, & cōclusio quoniam cōtingit a alicui b inesse: cùm enim altera propositionū in prima figura significabit contingere, & cōclusio erit contingens. Similiter autem & si b c, quidē inesse: a c autem cōtingit inesse. Et si a c quidem priuatiua, b c autem prædicatiua, insit autem alterutra utrinq; cōtingens erit cōclusio: fit enim rursum prima figura. Ostensum est autem quoniā si altera propositio significet cōtingere in prima figura, & cōclusio erit cōtingens. Si autem cōtingens priuatiua ponatur ad minorem extremitatē, uel si utraq; ponatur priuatiua, per ea quidē quæ posita sunt nō erit syllogismus: cōuersis autem erit, quēadmodum & in prioribus. Si autē hæc quidem propositionū sit uniuersalis, illa uerò particularis, utrisq; quidem prædicatiuis, aut uniuersali quidē priuatiua, particulari autem affirmatiua, idem modus erit syllogismorum: omnes enim claudūtur per primam figuram. Quare manifestum quoniam eius quod est cōtingere, & non eius quod est inesse, erit syllogismus. Si autem affirmatiua quidē uniuersalis, priuatiua autem particularis, per impoßibile erit demonstratio. Insit enim b quidem omni c, a autem cōtingat alicui c non inesse, necesse est ergo a alicui b cōtingere nō inesse. nā si omni b inest a ex neceßitate, b autē omni c positum est inesse, a omni c ex neceßitate inerit. Hoc autem ostensum est prius, sed positum est alicui contingere non inesse. Quando autem indefinitæ, uel particulares sumuntur

muntur utræq;,non erit syllogismus: demonstratio autem eadem quæ, & in uniuersis, & per eosdem terminos.

Mistio necessarij, & contingentis in tertia figura. CAP. XXI.

SI autem est hæc quidem propositionum necessaria, illa uerò contingens, si prædicatiui quidem sunt termini, semper eius quod est cõtingere erit syllogismus. Quando autem fuerit hic quidem prædicatiuus, ille autẽ priuatiuus, si sit affirmatiuus quidẽ necessarius, eius erit quod est contingere nõ inesse: si autem priuatiuus, & eius quod est cõtingere nõ inesse, & eius quod est nõ inesse: eius autẽ quod est ex necessitate nõ inesse nõ erit syllogismus: quemadmodum & in alijs figuris. Sint ergo prædicatiui termini primùm: & a, c quidem omni insit ex necessitate: b autẽ omni c contingat inesse: quoniam ergo a omni c necessariò inest, c autem, alicui b contingit, & alicui b cõtingens erit, & non inerit: sic enim accidit in prima figura. Similiter autẽ ostendetur, & si b c quidem ponatur necessaria: a c autem cõtingens. Rursum sit hoc quidem prædicatiuum, illud uerò priuatiuum, necessariũ autem prædicatiuum: & a quidem contingat nulli c inesse: b autẽ omni insit ex necessitate c: erit ergo rursum prima figura, & cõclusio contingens, sed non inesse. Nam priuatiua propositio contingere significat. Manifestum est igitur quoniam conclusio erit cõtingens: cùm enim sic se habebant propositiones in prima figura, & conclusio erat cõtingens. Si autẽ priuatiua sit propositio necessaria: & cõclusio erit, quoniam contingit alicui non inesse, & quoniam non inesse. Ponatur enim a non inesse, c ex necessitate: b autem omni c contingere, conuersa ergo b c affirmatiua, prima erit figura, & necessaria priuatiua propositio. Cùm autem sic se habebant

Hoc caput, c. XVI. quodã modo subalternum est.

In multis exemplarib⁹ hæc uerba, & quoniam non inesse, desunt, in Græco tamẽ habẽtur.

bebant propositiones, accidebat à, & contingere alicui c non inesse, & non inesse: quare & a necesse est alicui b non inesse. Quando autem priuatiuum ponitur ad minorem extremitatem, si contingens quidem, erit syllogismus transsumpta propositione, quemadmodũ & in prioribus. Si autem necessarium: non erit. Etenim necesse est omni, & nulli contingat inesse. Termini omni inesse: somnus, equus, dormiens homo. Nulli inesse, somnus, equus, uigilãs homo. Similiter autem se habebit, & si hic quidem terminorũ sit uniuersalis, ille autem particularis ad medium: nam si utriq; sint prædicatiui, eius quod est cõtingere, & non eius quod est inesse, erit syllogismus. Et quando hoc quidem priuatiuum sumetur, illud uerò affirmatiuum, necessarium autem affirmatiuum, huius quod est cõtingere. Quando autem priuatiuum necessarium, & cõclusio erit quod est nõ inesse: nam idem modus erit demonstrationis, & cùm uniuersales & non uniuersales sunt termini. Necesse est enim per primam figuram perfici syllogismos: quare ut in illis, & in his necessarium accidere. Quando autem priuatiuum uniuersaliter sumptum ponitur ad minorem extremitatem, si contingens quidem, erit syllogismus per conuersionem: si autem necessarium sit, non erit: ostendetur autem eodem modo quo & in uniuersalibus, & per eosdem terminos. Manifestum ergo & in hac figura quando, & quomodo erit syllogismus, & quãdo eius quod est contingere, & quando eius quod est inesse. Palàm autem & quoniam omnes imperfecti, & quoniam perficiuntur per primam figuram.

De Syllogismo ostensiuo, CAP. XXII.

QVoniam igitur qui in his figuris sunt syllogismi, perficiuntur per eos qui in prima figura sunt uniuersales

uersales syllogismos, & in hos reducuntur, palàm ex dictis. Quoniam autem simpliciter omnis syllogismus sic se habebit, nunc erit manifestum, cùm ostensus fuerit omnis qui fit, per aliquam harum figurarum fieri. Necesse est ergo omnem demõstrationem, & omnem syllogismum aut inesse quid, aut non inesse monstrare. Et hoc aut uniuersaliter, aut particulariter. Amplius aut ostẽsiuè, aut ex hypothesi. Eius autem quod est ex hypothesi, pars est per impoßibile. Primùm ergo dicemus de ostensiuis: his enim ostensis, manifestum erit & de ijs qui ad impoßibile, & omnino de ijs qui ex hypothesi. Si ergo oporteat a de b syllogizare, uel inesse, uel non inesse: necesse est sumere aliquid de aliquo. Si ergo a sumatur de b, quod ex principio erit sumptum: si autem a de c, c autem de nullo alio, nec aliud de illo c, neque de a, alterum, neq; de altero, a: nullus erit syllogismus: nam in eo quod unum de uno sumitur, nihil accidit ex neceßitate: quare assumenda est altera propositio. Si igitur sumatur a de alio, aut aliud de a, aut de c alterum, esse quidem syllogismum nihil prohibet: ad b autem non erit per ea quæ sumpta sunt: nec quando c inest alteri, & illud alij, & hoc alteri, non copuletur autem ad b, nec sic erit ad b syllogismus ipsius a. Omnino enim dicimus quoniam nullus nunquam erit syllogismus alius de alio, non sumpto aliquo medio, quod ad utrunque se habet quoquo modo prædicationibus. Nam syllogismus quidem simpliciter ex propositionibus est. ad hoc autem syllogismus ex propositionibus quæ ad hoc, qui autem est huius ad hoc, per propositiones huius ad hoc. impoßibile est autem ad b sumere propositionem, nihil neq; prædicantes de eo, neq; negantes: aut rursum eius quod est a ad b, nihil cõmune sumẽtes, sed utriusq; propria quædam prædicantes

Auxesis negationum.

dicantes, aut negantes: quare sumendum, utriusq; quod copulet prædicationes: si erit huiusad hoc syllogismus. Ergo *si necesse est aliquod sumere ad utrunq; commune, hoc autem contingit tripliciter: aut enim a de c, & c de b prædicantes, aut c de utrisq;, aut utraq; de c: hæ autẽ sunt tres dictæ figuræ.* Manifestum *quoniam omnem syllogismum necesse est fieri per aliquam harum figurarũ.* Nam *eadem ratio est & si per plura copuletur ad b, eadem enim erit figura & in pluribus.* Quoniam *igitur ostẽsiui terminantur per prædictas figuras, manifestum est.*

De Syllogismo ex hypothesi.

CAPVT XXIII.

De syllogismis ex hypothesi, quos conditionales appellamus, prædicatorijs, intelligit ubiq; Aristoteles.

Q*Voniã autem & qui ad impoßibile, palàm erit per hæc: omnes enim qui per impoßibile cõcludunt, falsum quidem syllogizãt: quod autem ex principio erat, ex hypothesi demonstrant, quando aliquid accidit impoßibile posita contradictione, ut quoniam diameter est asymeter, eò quòd fiunt abundantia æqualia perfectis, posito symetro: ergo æqualia quidem fieri abundãtia perfectis syllogizant: asymetrum autem esse diametrum, ex hypothesi monstrant, quoniam falsum accidit propter contradictionem.* Hoc *enim fuit per impoßibile syllogizare, ostendere aliquid impoßibile propter priorem hypothesim.* Quare *quoniam falsus fit syllogismus ostensiuus in his quæ ad impoßibile deducuntur, quod autem est ex principio, ex hypothesi monstratur: ostensiuos autem diximus prius quoniam per has terminantur figuras, manifestum quoniam & per impoßibile syllogismi per has erunt figuras.* Si*militer autem & alij omnes qui sunt ex hypothesi. in omnibus his enim syllogismus quidem fit ad trãssumptum: quod autẽ est ex principio, terminatur per confeßionem, aut*

aut per aliquam aliam hypothesin. Si autem hoc uerum: necesse est omnem demonstrationem, & omnem syllogismum fieri per tres prædictas figuras. Hoc autem ostenso, palàm quoniam omnis syllogismus perficitur per primam figuram, & reducitur in huius uniuersales syllogismos.

De qualitate, & quantitate terminorum Syllogismi. CAP. XXIIII.

AMplius autem in omnibus oportet aliquem terminorum prædicatiuum esse & uniuersalem: sine uniuersali enim non erit syllogismus: aut non ad hoc quod positum est, aut quod ex principio est petet. Ponatur enim musicam uoluptatem esse studiosam, si ergo poposcerit uoluptatem esse studiosam, non addens omnem, non erit syllogismus: si autem aliquam uoluptatē esse studiosam: si aliam quidem, nihil ad hoc quod positum est: si autem eandem, quod ex principio erat, sumit. Magis autē fit manifestum in figuris: ut quoniā æquicruris æquales sunt anguli, qui sunt ad basim: sint enim in centrū ductæ a b, si ergo æqualem sumpserit a c angulum ei, qui est b d, non omnino petens æquales eos qui sunt semicirculorum: et rursum c ei, qui est d, nō omnem assumens eum qui est incisionis. Amplius, ab æqualibus existentibus totis angulis, æqualibus demptis, æquales esse reliquos, scilicet e f: quod ex principio est petet, nisi sumat ab omnibus æqualibus, æquis demptis, æqualia relinqui. Manifestum igitur quoniā in omni syllogismo oportet uniuersale esse. Et quoniam uniuersale quidem ex omnibus terminis uniuersalibus mōstratur: particulare autem & sic, & aliter. Quare si conclusio sit uniuersalis, & terminos necesse est uniuersales esse: si autē uniuersales sint termini, contingit conclusionem non uniuersalem esse. Palàm etiam quoniā in omni syllogismo aut

Isocheles, qui Latinè æquicrurus dicitur, est triangulus duorum æqualium laterum.

utranq;,aut alteram propositionem similem necesse est fieri conclusioni:dico autem non solum in eo quòd affirmatiua sit,uel negatiua,sed in eo quòd necessaria aut inesse, aut contingens:considerare autem oportet & alia prædicamenta. Manifestum autem & simpliciter quando erit, & quando non erit syllogismus,& quando perfectus:& quoniam si est syllogismus, necessarium est habere terminos secundùm aliquem dictorum modorum.

De numero terminorum Syllogismi. CAP. XXV.

P*Alàm autem et quoniam omnis demonstratio erit per tres terminos,& non per plures,nisi per alia & alia eadem conclusio fiat:ut e per a b,& per c d : aut per a b, & a c, & b c:plura enim media eorundem nihil esse prohibet:hæc autem cùm sint, non unus, sed plures sunt syllogismi. Aut rursum,quando utrūq; a b sumitur per syllogismum,ut a per d e.& rursum b per f g: aut hoc quidem inductione,illud autem syllogismo : sed & si plures erunt syllogismi, plures enim conclusiones sunt : ut a b & c. Si igitur non plures,sed unus (sic autem contingit fieri per plura media eandem cōclusionem:ut e quidem per a b c d) impoßibile. Sit enim conclusio ex a b c d : ergo necesse est aliquid eorum,aliud ad aliud sumptum esse:hoc quidem ut totum, illud uerò ut pars:hoc enim ostensum est prius,quoniã si est syllogismus,necesse est sic aliquos se habere terminorum. Habeat se ergo a sic ad b: est itaq; aliqua ex eis conclusio:aut ergo e,aut alterum eorum quæ sunt c d,aut alterum aliud quidem præter hæc. Et si e quidem : ex a b tantum,erit syllogismus. c d autem quidem se habeant sic, ut sit hoc quidem ut notū, illud uerò ut pars , erit aliquid ex illis aut e,aut aliquid eorum quæ sunt a b, aut alterum*

aliud

aliud quidem præter hæc. Et si e quidem, aut eorum quæ sunt a b alterum: aut plures erunt syllogismi, aut (ut contingebat) idem per plures terminos concludi accidit: si autem aliud quidem præter hæc, plures erunt & inconiuncti syllogismi ad inuicem: si autem non sic se habeat c ad d ut faciat syllogismum, uanè erũt sumpta, nisi inductionis, aut celationis, aut alicuius alius talium gratia. Si autem ex a b non e, sed alia quædam fiat conclusio, ex c d autem aut horum alterum, aut aliud præter hæc: & plures fiunt syllogismi, & non eius quod positum est. Ponebatur enim eius quod est e esse syllogismum. Si autem non fiat ex c d ulla conclusio: & uanè sumpta esse ea accidit, & non eius quod est ex principio esse syllogismũ. Quare manifestum: quoniam omnis demonstratio, & omnis syllogismus, erit per tres terminos solos.

De numero propositionum, & Prosyllogismis. CAP. XXVI.

HOc autem manifesto, palàm quoniã et ex duabus propositionibus, & non pluribus: nam tres termini, duæ sunt propositiones: nisi assumatur aliquid (quemadmodum in prioribus dictum est) ad perfectionem syllogismorum. Manifestum igitur quando ut in oratione syllogistica non pares sunt propositiones, per quas fit conclusio principalis (quasdam enim superiorum conclusionum necessarium est esse propositiones) hæc oratio aut non syllogistica est, aut plura necessarijs interrogauit ad positionem. Secundùm igitur principales propositiones sumptis syllogismis, omnis syllogismus erit ex propositionibus quidem perfectis, ex terminis autem abundantibus: uno enim plures termini propositionibus: erunt autem & conclusiones dimidietas propositionum. Quando autem per *pro- Cùm syllogismi cuiuspiam

propositio, aut assumptio syllogismo colligitur, is syllogismus prosyllogismus & præratiocinatio nuncupatur.

syllogismos concluditur, aut per plura media non continua, ut a b per c d: multitudo quidem terminorum similiter uno superabit propositiones: aut enim extrinsecus, aut medium ponetur intercidens terminus: utrinque autẽ accidit uno minus esse interualla quàm terminos: propositiones autem æquales sunt interuallis. Non tamen hæ quidem semper perfectæ erunt, illi uerò abundantes, sed permutatim: quia cùm propositiones quidem sunt perfectæ, abũdantes erunt termini: cùm uerò termini perfecti, abundantes erunt propositiones. simul enim termino addito, una additur propositio, undecũq; addatur terminus. Quare quoniam hæ propositiones quidem perfectæ, illi uerò abundantes erant, necesse est transmutare eadem, additione facta. Conclusiones autem, non etiam eundem habebunt ordinẽ neq; ad terminos, neq; ad propositiones: uno enim termino addito, conclusiones adiungentur uno pauciores præexistentibus terminis: ad solum enim ultimum non facit conclusionem, ad alios autem omnes. Vt si eis quæ sunt a b c, adiacet d, statim & conclusiones duæ adiacent, quæ ad a, & ad b: similiter autem & in alijs. Si autem ad medium intercidat, eodem modo: ad unum enim solùm non faciet syllogismum: quare multò plures conclusiones erunt & terminis, & propositionibus.

De Problematis, hoc est propositis in unaquaque figura facilè, & difficilè construendis & destruendis. CAP. XXVII.

QVoniam autem habemus ex quibus syllogismi, & quale in unaquaq; figura, & quot modis monstratur: manifestum nobis est, & quæ propositio facilè, et quæ difficilè argumentabilis est. Nam quæ in pluribus figuris, & per plures casus concluditur, facilis: quæ autem in paucis,

cis, & per pauciores, difficilius argumentabilis. Ergo affirmatiua quidem uniuersalis per primam tantum figuram monstratur, & per hanc* simpliciter. Priuatiua uerò & per primam, & per mediam: per primam quidem simpliciter, per mediam autem dupliciter. Particularis autem affirmatiua per primam, & per postremam: simpliciter quidem per primam, tripliciter autem per postremam. Priuatiua uerò particularis in omnibus figuris monstratur: uerùm in prima quidem semel, in media autem, & postrema, in illa quidem dupliciter, in hac uerò tripliciter. Manifestum ergo quoniam uniuersalem affirmatiuam construere quidem difficilimum, destruere autem facilimum: omnino autem est interimenti quidem, uniuersalia quàm particularia facilius. Etenim si nulli, & si alicui nō insit, interemptum est. horum autem alicui quidem non, in omnibus figuris monstratur: nulli autem in duabus. Eodem autem modo & in priuatiuis: etenim si omni, & si alicui: interemptum est quod ex principio. Hoc autem fit in duabus figuris. In particularibus autem simpliciter: aut omni, aut nulli ostendentem inesse. Construenti autem, facilius est particularia: nam in pluribus figuris, & per plures modos. Omnino autem non oportet latere, quoniam destruere quidem per se inuicem est, et uniuersalia per particularia, & hæc per uniuersalia: construere autem non est per particularia, uniuersalia: per illa uerò, hæc est. Nam si omni, & alicui. Simul autem manifestum, quoniam destruere quàm construere facilius. Quomodo ergo fit omnis syllogismus, & per quot terminos, & propositiones, & quomodo habentes se ad inuicem, amplius autē quæ propositio in unaquaq; figura, & quæ in pluribus, & quæ in paucioribus monstratur: palàm ex his quæ dicta sunt.

Simpliciter, hoc est unicè, quod Græcè dicitur μοναχῶς

De

De abundantia propositionum. CAP. XXVIII.

QVomodo autem idonei erimus semper syllogizare ad propositum, & per quam uiam sumemus circa unumquodq; principia, nunc dicendum. Non enim solùm fortasse oportet generationem cõsiderare syllogismorum: sed & potestatem habere faciendi. Omnium igitur quæ sunt, hæc quidem sunt talia, ut de nullo alio prædicẽtur ue rè uniuersaliter: ut Cleon, & Callias, & quod singulare, & sensibile: de his autem alia: nam & homo, & animal uterq; horũ est. Illa uerò & ipsa quidẽ de alijs prædican tur: de illis autẽ alia prius nõ prædicãtur: alia autẽ et ipsa de alijs, & de his alia, ut homo de Callia, & de homine animal. Quoniã ergo quædã eorũ quæ sunt, de nullo nata sunt dici, palàm: nam sensibilium penè unũquodq; est huiusmodi, ut de nullo prædicetur, nisi ut secũdùm accidẽs: di cimus enim quandoq; albũ illud Socratẽ esse, & hoc ueniens Calliam. Quoniã autẽ in sursum pergentibus statur quãdoq;, rursum dicemus: nũc autẽ sit hoc positũ: de ijs ergo prædicatũ aliquod nõ est demõstrare nisi secũdùm opinionẽ, sed hæc de alijs, neq; singularia de alijs, sed alia de ipsis. Quæ autẽ in medio sunt, manifestũ quoniã utrunq; contingit: nam & hæc de alijs, & alia de his dicuntur: & penè rationes, & considerationes sunt maximè de his.

Oportet ergo propositiones circa unũquodq; horũ sic sumere supponẽtem, ipsum primũ & definitiones, & quæcunq; propria sunt rei: deinde post hoc quæcunq; sequuntur rem. Et rursum quæ res sequitur, & quæcunq; nõ con tingunt ipsi inesse: quibus autẽ ipsa non contingit, nõ sumendũ, eò quòd cõuertitur priuatiua. Diuidendũ autẽ est & eorũ quæ sequũtur, quæcũq; in eo quod quid est, et quæcũq; ut propria, & quæcunq; ut accidentia prædican

tur

tur: & horum quæ secūdùm opinionē, & quæ secundùm ueritatem. Quātò enim pluriū taliū abundauerit quis, citius inueniet conclusionē: quātò autē ueriorū, magis demonstrabit. Oportet autem eligere non quæ sequuntur aliquā, sed quæcunq; totam rē sequuntur: ut nō quod aliquem hominem, sed quod omnē hominem sequitur: per uniuersales enim propositiones fit syllogismus. Cùm autem est indefinitum, incertū si uniuersalis est propositio: cùm uerò definitū, manifestū. Similiter autē eligendum & quæ ipsum sequitur tota, propter dictā causam. Ipsum autem quod sequitur, non est sumendum totum sequi: dico ut hominem omne animal: aut musicam, omnem disciplinam, sed simpliciter solùm sequi, quemadmodū & prætēdimus: etenim inutile alterum, & impoßibile: ut omnē hominem esse omne animal, uel iustitiam, omne bonum: sed cui consequens est, in illo omni esse dicitur. Quando autem ab aliquo continetur subiectum, cuius consequentia oportet sumere: quæ uniuersale quidem sequuntur, uel non sequūtur: non eligendum in his, sumpta enim sunt in illis: quæcunq; enim animal, & hominem, sequuntur, & quæcunq; non animali insunt, similiter. Quæ autē in unoquoq; sunt propria, sumendū: sunt enim quædam speciei propria præter genus: necesse est enim diuersis speciebus propria quædam inesse. Neq; autē uniuersale eligendū ijs quæ sequitur quod continetur: ut animal ijs quæ sequitur homo: necesse est enim si hominem sequitur animal, & hæc omnia sequi: conuenientiora autē hæc hominis electioni. Sumendum autem & quæ plerūq; sequuntur ea quæ consequuntur: nam & problematibus quæ plerunq; : & syllogismus ex propositionibus, quæ plerunq; aut omnibus, aut aliquibus. similis enim est uniuscuiusque conclusio, principijs. Amplius

plius quæ omnibus ſequentia ſunt, non eligendum: non erit ſyllogiſmus ex ipſis: ob quam autem cauſam, in ſequentibus erit manifeſtum.

Medij Syllogiſmorum inueniendi regulæ. CAP. XXIX.

Conſtruere ergo uolentibus aliquid de aliquo toto, eius quidem quod conſtruitur inſpiciendum ad ſubiecta de quibus ipſum dicitur: de quo autem oportet prædicari, quæcunq; hoc ſequuntur. Si enim aliquod horum ſit idem, alterum alteri neceſſe eſt ineſſe. Si autem non quoniam omni, ſed quoniam alicui, quæ ſequitur utrunq;: ſi enim aliquod horum idem fuerit, neceſſe eſt alicui ineſſe. Quando autem nulli oporteat ineſſe, cui quidē oportet non ineſſe, ad ſequentia ſubiecti: quod autem oportet non ineſſe, inſpiciendum ad ea quæ non cōtingunt illi adeſſe. Aut cōuerſim cui quidem oportet non ineſſe, ad ea quæ non contingunt eidem adeſſe: quod uerò non ineſſe, inſpiciendum ad ſequentia. Nam ſi hæc ſint eadem utrorumq;, nulli contingit alteri alterum ineſſe: fit enim quandoq; quidem in prima figura ſyllogiſmus, quandoq; autem in media. Si autem alicui non ineſſe, cui quidem oportet non ineſſe, quæ conſequitur: quod uerò non ineſſe, quæ non poſſibile eſt illi ineſſe. Si enim aliquid horum ſit idem, neceſſe eſt alicui non ineſſe. Magis autem fortaſſe erit ſic, unumquodq; eorū quæ dicta ſunt manifeſtum. Sint enim ſequentia quidem a, in quibus b: quæ autem ipſum ſequitur, in quibus c: quæ autem non contingunt ei ineſſe, in quibus d: rurſum autem ipſi e quæ quidem inſunt, in quibus f: quæ autem ipſum ſequitur, in quibus g: quæ autem non contingunt eidem ineſſe, in quibus h. Si ergo eidem aliquid eorum quæ ſunt c, alicui eorum quæ ſunt f: neceſſe eſt a, omni

ni e inesse:nam f quidem,omni e,c autem omni a, quare omni e inest.Si autē c et g idem, necesse est alicui e inesse a: nam id quod est e,a:id uerò quod est g,e,omne ei sequitur. Si autem f & d sint idem: nulli e inerit ex prosyllogismo: quoniam enim conuertitur priuatiua, & f ei quod est d idem,nulli f inerit a:f autē omni e. Rursus si b & h idem, nulli e inerit a:nam b,a quidem omni:ei autē in quo e,nulli inerit. Idem enim erat ei quod est h,b:h autem nulli e inerat. Si autem g & d idem,a alicui e nō inerit:nam ei quod est g,non inerit a,quoniam neq; d:g autem sub e est,quare alicui e non inerit. Si autem g & b idem,cōuersus erit syllogismus:nam g,inerit omni a,nā b ei quod est a: e autem ei quod est b,idem enim erat ei quod est g:a autem ei quod est e,omni quidem non necessarium est inesse,alicui autem necessariū: eò quòd cōuertatur uniuersale prædicatiuum in particulare. Manifestum ergo quoniam ad prædicta perspiciendum utrinq; in unaquaq; quæstione: per hæc enim omnes syllogismi. Oportet autem & sequentium, & quibus sequitur singulum,ad prima & uniuersalia maximè inspicere:ut e quidē magis ad k f,quàm ad f solum: a autem ad k c magis,quàm ad c solum. Si enim ei quod est k f inest a,& ei quod est f inest,& ipsi e: si uerò hoc non sequitur a,poßibile est id quod est f sequi. Similiter autem & in quibus idem sequitur, considerandum: nam si primis,& ijs quæ sub ipsis sunt, sequitur: si autem non his, & ijs quæ sub ipsis sunt,poßibile. Palàm autē quoniam per tres terminos,& duas propositiones consideratio,& per prædictas figuras syllogismi omnes:monstratur enim omni quidem e inesse a,quando eorum quæ sunt c f, idem quiddā sumitur:hoc autem erit mediū.extremitates autem a & e:fit enim prima figura. Alicui autē,quando c et g sumitur

mitur idē:hoc autem postrema figura,medium enim fit g. Nulli uerò, quando d & f idem:sic autem & prima figura, & media:prima quidē,quoniā nulli f inest a:siquidem conuertitur priuatiua: f autem,omni e. Media autē quoniam d a quidē nulli:e autē omni inest. Alicui autē non inesse,quādo d & g idem fuerit:hæc autē postrema figura: nam a quidē nulli g inerit,e uerò omni g:manifestū igitur est quoniā per prædictas figuras omnes syllogismi. Et quoniam nō eligendum quæcunq; omnibus sequuntur, eò quòd nullus fiat syllogysmus ex ipsis:nam cōstruere quidem nō omnino erat ex sequentibus: priuare autē non contingit per ea,quæ omnibus sequuntur: oportet enim huic quidem inesse,illi uerò nō inesse. Manifestum autē quoniam & aliæ considerationes quæ secundum electiones, inutiles ad faciendum syllogismum. Vt si sequētia utrunq; eadē sint,aut quæ sequitur a,& quæ nō cōtingit e inesse: aut rursum quæcunq; non possibile est utrique inesse.non enim fit syllogismus per hæc. Nam si sequētia sint eadem, ut b & f,media fit figura prædicatiuas habens utrasque propositiones.Si autem ea quæ sequitur a,& quæ nō contingit e,ut c,& h,prima erit figura priuatiuā habēs propositionem ad minorē extremitatem.Si autē quæcunq; nō cōtingunt utriq; ut d & h:priuatiuæ utræq; propositiones erunt,uel in prima figura,uel in media. sic autē nullo modo erit syllogismus. Palàm autē & quæ eadem,sumendum secundùm considerationem, & non quæ diuersa,uel contraria: primum quidem quoniam medij gratia, inspectio: medium autem nō diuersum,sed idem oportet sumere.Deinde & in quibus accidit fieri syllogismum quòd sumantur contraria, aut non contingentia eidem inesse, in prædictos omnia reducūtur modos. Vt si b et f sint cōtraria,

ria, aut non contingant eidem inesse: erit enim his sumptis syllogismus, quoniam nulli e inest a, sed non ex ipsis, sed ex prædicto modo: nam b, a quidem omni, e autem nulli inerit: quare necesse est b, idem esse alicui eorum, quæ sunt h. Rursum si b & g non possint eidem adesse, erit quoniam alicui e non inerit a: nam & sic media erit figura: nam b a quidem omni, g uerò nulli inerit. quare necesse est g idem esse alicui eorum quæ sunt d: nam non contingere g & b eidem inesse nihil differt, aut g alicui d idem esse. omnia enim sumpta sunt in d, quæ non contingunt a inesse. Ma*nifestum ergo quoniam ex istis quidem inspectionibus nullus fit syllogismus: & si b & f sint contraria, idem esse b, alicui h, & syllogismum semper fieri per hæc.* Accidit *ergo sic inspicientibus considerare uiam aliam necessariam, eò quòd quandoque latet identitas horum quæ sunt b & h.*

De Syllogismis assertorijs, ad impossibile, & reliquis, qui ex hypothesi. CAP. XXX.

E*Odem autem modo se habent & qui ad impossibile deducunt syllogismi, ostensiuis: nam & ipsi fiunt per ea quæ sequuntur, & quibus sequitur utrunque.* Et eadem *consideratio in utrisq;: nam quod monstratur ostensiuè, & per impossibile est syllogizare, & per eosdem terminos, & quod per impossibilè, & ostensiué.* Vt *quoniam a, nulli e inest: ponatur enim alicui inesse: ergo quoniam b omni a, a autem, alicui e, & b, alicui e inerit: sed nulli inerat.* Rursum *quoniam alicui e inest a: si enim nulli e inest a, e autem omni g, nulli g inerit a, sed omni inerat.* Si*militer autem est in alijs propositis: semper enim erit in omnibus per impossibile ostensio, ex sequẽtibus, & quibus* Propositũ dicitur præcipua conclusio.

k *sequit*

sequitur utrunq;. Et in unoquoq; proposito: eadem consideratio & ostensiuè uolenti syllogizare, & ad impoßibile ducere: nam ex eisdem terminis utraeq; demonstrationes. Vt si ostensum est nulli e inesse a: quoniam accidit & b alicui e inesse, quod est impoßibile. Si sumptum sit e quidem nulli b, a autem omni b inesse. manifestum est enim quoniam nulli e inerit a. Rursum si ostensiuè syllogizatū sit a, inesse nulli e: suppositis inesse per impoßibile monstrabitur nulli inesse. similiter autem & in alijs. In omnibus enim necesse est ijs qui per impoßibile communem aliquem sumere terminum alium à subiectis, ad quem erit mendacij syllogismus: quare conuersa ea propositione, altera autem similiter se habente, ostensiuus erit syllogismus per eosdem terminos. Differt autem ostensiuus ab eo, qui ad impoßibile: quoniam in ostensiuo secundùm ueritatem ambae propositiones ponuntur: in eo autem qui ad impoßibile, falsa una. haec uerò erunt magis manifesta per sequentia, quādo de impoßibili dicemus: nūc autem tantum nobis sit manifestum, quoniam ad haec perspiciendum, & ostensiuè uolētibus syllogizare, & ad impoßibile deducere. In alijs autem syllogismus quicunq; sunt ex hypothesi, ut quicunq; secundùm transsumptionem, aut secundùm qualitatem in subiectis, non in prioribus: sed in transsumptis erit consideratio, modus autem inspectionis idem: cōsiderare autem oportet, & diuidere quot modis sunt ex hypothesi: monstratur ergo unumquodq; propositorum sic. Est autem & alio modo quaedam syllogizare horū, ut uniuersalia per particularē inspectionē ex hypothesi. Si enim c & g eadem sint, solùm g autem sumatur e inesse, omni e inerit a: & rursum si g & d eadem, solum autē de g praedicetur e, quoniam nulli e inerit a: manifestū ergo quoniam

Syllogismus mendacij dicitur syllogism' ad impoßibile, quod falsum concludit.

sic

sic inspiciendum. Eodem autem modo & in necessarijs, & in cōtingentibus: nam eadem consideratio, & per eosdem terminos erit, eodemq; ordine & contingentis, & inesse syllogismus. Sumendum autem & in contingentibus & quæ non insunt, poßibilia autem inesse. Ostensum est enim quoniam & per hæc fit contingentis syllogismus. similiter autem se habebit & in alijs prædicationibus.

Quod omnium scientiarum Syllogismi superioribus præceptis efficiantur. CAP. XXXI.

MAnifestū ergo ex prædictis quoniam nō solùm poßibile est per hanc uiam fieri omnes syllogismos, sed etiam quoniam per aliā impoßibile. Omnis enim syllogismus ostensus est quoniā per aliquam prædictarū figurarum fit: has autem non contingit per alia constitui, quàm per sequentia & quæ sequitur unumquodq;. ex his enim propositiones, & medij sumptio: quare nec syllogismum poßibile est fieri per alia. Ergo methodus quidem de omnibus eadem est: & circa philosophiam, & circa artē & quālibet disciplinā. Oportet enim quæ insunt, & quibus insunt circa unumquodq; colligere, & his quàm plurimis abundare, & hoc per tres terminos considerare: destruentem quidem sic, construentem uerò sic: & secundum ueritatem quidem, ex ijs quæ secundum ueritatem scripta sunt inesse: ad Dialecticos autem syllogismos, ex propositionibus quæ sunt secundum opinionem. Principia autem syllogismorum uniuersaliter quidem dicta sunt: & quomodo se habeant, & quomodo oportet inquirere ea: quatenus non aspiciamus ad omnia quæ dicuntur, neq; eadem construentes, & destruentes, neque construentes de omni, aut de aliquo, destruentes ab omnibus, aut ab ali- Principia syllogismorū, termini, propositiones, figuræ.

quibus, sed ad pauciora, & determinata. Secundum singulum autem eorũ quæ sunt eligere: ut de bono, aut disciplina. Propria autẽ in unaquaq; sunt plurima, quare principia quidem quæ sunt circa unumquodq;, experimẽto est crescere: dico autem ut astrologicam quidem experientiam, astrologicæ disciplinæ: sumptis enim sufficiẽter apparentibus, sic inuentæ sunt astrologicæ demõstrationes. Similiter autem & circa quãlibet aliam se habet & artẽ, & disciplinã. Quare si sumantur quæ insunt circa unumquodq;, nostrum erit iam demõstrationes promptè declarare: si enim nihil secundum historiam omittatur eorum quæ subtiliter, & uerè insunt rebus, habebimus de omni (cuius quidem nõ est demonstratio) hanc inuenire, & demonstrare: cuius autem non nata est demonstratio, hoc facere manifestum. Vniuersaliter ergo quo oportet modo propositiones eligere, penè dictum est: per diligentiã autẽ pertransiuimus in eo negotio, quod circa Dialecticam est.

De Diuisione, & eius Syllogismo. CAP. XXXII.

QVoniam autem Diuisio per genera, parua quædam particula est dictæ methodi, facile uidere: est enim diuisio uelut infirmus syllogismus: nam quod oporteat quidem ostendere petitur, syllogizatur uerò semper aliquid superiorum. Primum autem idem hoc latuit omnes utentes ea, & suadere conati sunt quoniam esset poßibile de substantia demonstrationem fieri, & de eo quod est quid: quare neq; quoniam contingebat syllogizare eos qui diuidunt, intellexerunt: neq; quoniam contingebat sic: quemadmodum diximus. Ergo in demõstrationibus quidẽ cùm oporteat quid syllogizare: oportet medium per quod fit syllogismus minus semper esse, & non

uniuersaliter de prima extremitate. Diuisio autē contrarium uult. nam uniuersalius sumit mediū. Sit enim animal quidem in quo a, mortale autem in quo b, & immortale in quo c, homo uerò cuius terminū oportet sumere in quo d. omne ergo animal accipit aut mortale, aut immortale: hoc autē est quicquid erat a, omne esse aut b aut c. Rursus hominem semper, qui diuidit, ponit animal esse, quare de d sumit a esse: ergo syllogismus quidem est quoniā d, aut b, aut c omne erit: quare hominem aut mortalem, aut immortalem oportet sumere: nam mortale quidem, aut immortale esse necessarium est animal: mortale autem non necessariū est: sed petitur. Hoc autem erat quod oportebat syllogizare. Et rursus qui ponit a quidē animal mortale, in quo autem b pedes habens, in quo autem c, non habens pedes, hominem uerò d: similiter sumit a quidem, aut in b aut in c esse. omne enim animal mortale aut pedes habens, aut pedes non habens est: de d autem, a. nam hominem, animal mortale sumpsit esse: quare habens pedes, uel non habens pedes esse animal, necesse est hominem: pedes autem habens non necesse est, sed sumit: hoc autem erat quod oportebat rursum ostendere. Et ad hunc modum semper diuidentibus, uniuersale quidem accidit eis medium sumere: de quo oporteat ostendere & differentias, & extremitates. in fine autem quoniam hoc est homo, aut quicquid erat quod quæritur, nihil dicunt manifestū, quare necessarium est esse: etenim aliam uiam faciunt omnem: non quidem contingentes idoneitates, opinantes esse. Manifestum est autem quoniam neq; destruere hac uia est, neq; de accidente aliquid, aut de proprio syllogizare, neq; de genere, neque de quibus ignoretur utrum hoc modo, aut illo sic habet: ut putas'ne diameter est symeter, uel asymeter

meter? si enim sumat quoniã omnis longitudo est symmetros, uel asymmetros, diameter autem longitudo, syllogizatum est quoniã symmeter, uel asymmeter est diameter. Si autem sumetur incommensurabile, quod oportebat syllogizare sumetur, non ergo est ostendere: nam uia quidem hæc: per hanc autẽ nõ est ostendere symmetrũ, uel asymmetrũ: in quo a, longitudo: b autẽ symmeter, aut asymmeter: diameter c. Manifestum est igitur quoniam neque ad omnem considerationem congruit inquisitionis modus, neque in quibus maximè uidetur conuenire, in his est utilis. Ex quibus ergo demonstrationes fiunt, & quomodo, & ad quæ perspiciendum secundùm unũquodq; propositum, manifestum ex dictis.

De resolutione Syllogismorum in propositiones. CAP. XXXIII.

Quomodo autem reducemus syllogismos in prædictas figuras, dicendum erit post hæc: restat enim consideratio hæc. Si enim & generationem syllogismorum inspiciamus, & inueniendi habeamus potestatem: amplius autem factos reducamus in prædictas figuras, finem habebit quod ex principio propositum est: accidet etiam simul quæ prædicta sunt confirmari, & manifestiora esse, quoniam sic se habent, per ea quæ nunc dicenda sunt. Oportet enim omne quod uerum est, ipsum sibi ipsi manifestum * esse omnino. Primùm ergo oportet tentare duas propositiones accipere syllogismi. facilius enim in maiora diuidere quàm in minora: maiora autem compositiora sunt, quàm ea ex quibus componuntur. Deinde considerare, utra in toto, & utra in parte. Et si nõ ambæ sumptæ sint, eum qui ponit alteram. Aliquoties enim uniuersalem protendentes, eam quæ in hac est non sumunt, neq;

* In Græco est ὁμολογούμενον, quod confessum, siue consentiens significat.

neq; scribentes, neq; interrogantes: aut has quidem protendunt, per quas autem hæ concluduntur, omittunt: alia uerò uanè interrogant. Cōsiderādum autem si quid superfluum sumptum sit, & si quid necessarium omissum: & hoc quidem ponendum, illud uerò auferendum, donec ueniat quis ad duas propositiones: sine his enim, non est reducere sic interrogatas orationes. In aliquibus ergo facile est uidere quod minus est: aliqui uerò latēt, & uidentur quidem syllogizare, eò quòd necessarium quid accidit ex ijs quæ posita sunt. Vt si sumatur, nō substantia interempta substantiam nō interimi, ex quibus autem est, interemptis, & quod ex eis est corrumpi. His enim positis, necessarium est substantiæ partem esse substantiam: non tamen syllogizatū est per ea quæ sumpta, sed desunt propositiones. Rursum si cùm est homo, necesse est esse animal: & cum est animal, substantiam: & cum est homo, necesse est esse substantiam. sed nondum syllogizatum est: non enim se habent propositiones ut diximus. Fallimur autem in talibus, eò quòd necessarium quiddam accidat ex his quæ posita sunt, quoniam & syllogismus, necessarium est: in plus autem est necessarium, quàm syllogismus: nam omnis syllogismus, necessarium: necessarium autem non omne, syllogismus. Quare non (si quid accidat positis quibusdam) statim tentandum est reducere, sed primùm sumendum est duas propositiones.

De resolutione in terminos. CAP. XXXIIII.

DEinde sic diuidendum in terminos. Mediū autem ponendum terminorum, qui in utrisq; propositionibus dicitur: necesse est enim medium in utrisq; esse in omnibus figuris. Si ergo subijciatur, & prædicetur medium: aut ipsum quidē prædicetur, aliud uerò de illo abnegetur, pri-

ma erit figura. Si autem & prædicetur, & negetur ab alio, media erit figura: si uerò alia de illo prædicentur, aut hoc quidem prædicetur, illud uerò ab illo negetur, postrema. sic enim se habuit in postrema figura medium: similiter autẽ etsi nõ uniuersales sint propositiones, nam est eadem determinatio medij. Manifestũ igitur quoniam in qua oratione non dicitur idem frequenter, non fit syllogismus: non enim sumptum est mediũ. Quoniam autem habemus quod propositorũ in unaquaq; figura clauditur, & in qua uniuersale, & in qua particulare, manifestum est quoniam non ad omnes figuras perspiciendum, sed in unoquoque proposito ad propriam. Quæcunq; uerò in pluribus concluduntur, medij positione cognoscimus figuram.

De necessario, & thesi terminorum. CAP. XXXV.

FRequenter ergo falli accidit circa syllogismos propter necessarium, quemadmodum dictum est prius: aliquoties autem propter similitudinem positionis terminorum: quod non oportet latere nos. Vt si a de b dicitur, & b de c: uidebitur enim sic se habentibus terminis esse syllogismus: non fit autem neque necessarium quicquam, neque syllogismus. Sit enim in quo a, semper esse, in quo autem b, intelligibilis Aristomenes: in quo autem c, Aristomenes: uerum est autem a inesse b, semper enim est intelligibilis Aristomenes: sed & b de c. nam Aristomenes est intelligibilis Aristomenes: a autem non inest c, corruptibilis est enim Aristomenes: non igitur fiebat syllogismus sic se habentibus terminis, sed oportebat uniuersaliter a b sumi propositionẽ: hoc uerò falsum quod putabat, omnem intelligibilem Aristomenẽ semper esse: cùm Aristomenes sit corruptibilis. Rursum sit in quo quidem c, Micalus: in

Aristomenes & Micalus auditores fuere Platonis.

quo autem b, musicus Micalus, in quo autem a, corrumpi cras. Verum est ergo b de c prædicari: nam Micalus, est musicus Micalus: sed & a de b: corrūpetur enim cras musicus Micalus: a autē de c falsum: hoc autem idem est priori: non enim uerum est uniuersaliter, Micalus musicus quoniam corrumpetur cras. Hoc autem non sumpto non erat syllogismus. Hæc ergo fallacia fit in eo quod penè: ut enim nihil differens dicere hoc huic inesse, aut hoc huic omni inesse: concedimus.

De ecthesi terminorum. CAP. XXXVI.

Promiscuè utitur Aristo. thesi, & ecthesi, pro eodem.

FRequēter autem mentiri euenit, eò quòd non bene exponūtur secundùm propositionem termini, ut si a quidem sit sanitas, b autem ægritudo, c uerò homo. uerum est enim dicere quoniam a, nulli b contingit inesse: nulli enim ægritudini sanitas inest: & rursum quoniam b, inest omni c: omnis enim homo susceptibilis est ægritudinis: uidebitur ergo accidere nulli homini contingere sanitatem inesse. Huius autem causa est, quòd nō bene exponuntur termini secundum locutionē, quoniā transsumptis ijs quæ sunt secundùm habitudines, non erit syllogismus. Vt si pro sanitate quidem ponatur sanum, pro ægritudine autē ægrum: non enim uerum est dicere quoniam non contingit ægrotanti inesse sanum esse: hoc autem non sumpto, non fit syllogismus, nisi contingentis. Hoc autem non impoßibile, cōtingit enim nulli homini inesse sanitatem. Rursum in media figura similiter erit falsum. Nam sanitatem ægritudini quidem nulli, homini uerò omni contingit inesse: quare nulli homini ægritudo. In tertia autē figura secundùm cōtingere accidit falsum: etenim sanitatem, & ægritudinem, & disciplinam, & ignorantiā, & omnino contraria, omni eidē cōtingit inesse: sibi uerò inuicē impoßibile. hoc autem

confessum in prædictis. Cùm enim eidem plura cõtingerent inesse, contingebant & sibi inuicem. Manifestũ igitur quoniã in omnibus his fallacia fit propter terminorum expositionẽ: transsumptis enim his, quæ sunt secundùm habitudines, nihil fit falsum. Palàm ergo quoniã secundùm huiusmodi propositiones semper quod est secundùm habitum, pro habitu sumendum, & ponendum terminum.

De ecthesi terminorum compositorum, & obliquorum syllogismi. CAP. XXXVII.

Syllogismos immediatorũ appellat, quando extremorum, quæ sunt subiectum, & prædicatũ cõclusionis, nullum nomẽ, nullumque inuenit interiacens, in interceptũque simplex.

NOn oportet autem terminos semper quærere nomine exponi. sæpe enim erunt orationes, quibus non ponuntur nomina: quare & difficile erit reducere huiusmodi syllogismos. aliquoties autẽ & falli accidet propter huiusmodi inquisitionem: ut quoniam immediatorum erit syllogismus. sit enim a duo recti, b autem triangulus, c uerò æquicrurus: ergo ei quod est c, inest a propter b: ei uerò quod est b, nõ iterum propter aliud. per se enim triangulus habet duos rectos, quare non erit medium eius quod est a b, cùm sit demonstratiuum. Manifestum enim quoniam medium non sic semper est sumendum ut hoc aliquid: sed aliquãdo ut orationẽ, quod accidit & in prædicto. Inesse autem primum medio, & hoc postremo non oportet sumere, ut prædicentur semper ad se inuicem similiter, & primum de medio, & hoc de postremo: & in non inesse similiter, sed quoties dicitur esse & uerum dicere, hoc toties arbitrari oportet significare & inesse. Vt quoniam contrariorum una est disciplina: sit enim a, unam esse disciplinam, b autem cõtraria sibi inuicem: a ergo inest b, nõ quoniam contraria unam esse eorum disciplinam, sed quoniam uerum est dicere de ipsis unam esse eorũ disciplinam.

Accidit autem quandoque primum de medio dici: medium

dium autem de tertio non dici: ut si sophia est disciplina, boni autē est sophia: conclusio, quoniā boni est disciplina: & non bonum quidem est disciplina, sophia autem est disciplina. Quandoque autem medium quidem de tertio dicitur, primum autem de medio non dicitur: ut si qualis omnis est disciplina, aut contrarij. Bonum autem est, & cōtrarium, & quale: conclusio quidem, quoniam boni est disciplina. Nō est autem bonum disciplina, neq; quale, neque contrarium: sed omnium, disciplina. Non est autem bonum disciplina, neq; conclusio secundùm rectum, neque quale, neq; contrarium: sed bonum hæc. Est autē quandoque neq; primum de medio, neq; hoc de tertio: primo de tertio quandoque quidem dicto, quandoq; autem non dicto. Vt si cuius est disciplina, huius est genus, boni autem est disciplina: conclusio, quoniam boni est genus. Prædicatur autem nullum de nullo: si autem cuius est disciplina, genus est hoc, boni autem est disciplina, conclusio, quoniam bonum est genus: ergo de extremo quidem prædicatur primum, de se autem inuicem non dicuntur. Eodem autem modo & non inesse sumendum, nō enim semper significat nō inesse hoc huic: nō esse hoc, hoc: sed aliquando non esse hoc huius, aut hoc huic: ut quoniam nō est motionis motus, aut generationis generatio, uoluptatis autē est, non ergo uoluptas generatio. aut rursus quoniam risus est signum: signi autem non est signum, quare non est signum risus. Similiter autem & in alijs, in quibus interimitur propositum: eò quòd dicitur aliquo modo ad id genus. Rursum quoniam occasio nō est tēpus opportunum: Deo enim occasio quidem est, tempus autem opportunum non est, eò quòd nihil sit Deo cōferens. Terminos enim ponendum est occasionē, & tempus opportunū, & Deum: propositio

positio autem sumenda secundùm nominis casum: simpliciter enim hoc dicimus de omnibus, quoniam terminos quidem semper ponendum secũdùm declinationes nominum, ut homo, aut bonum, aut contraria, aut hominis, aut boni, aut contrariorum: propositiones autem sumendum secundùm cuiusq; casus. aut enim quoniam huic ut æquale, aut quoniam huius ut duplum, aut quoniam hoc ut feriens, uel uidens, aut quoniam hic ut homo, animal: aut si quolibet modo aliter cadit nomen secundùm propositionem: inesse autem hoc huic, & uerum esse hoc de hoc, toties sumendum, quoties prædicamenta diuisa sunt, & hæc aut aliquo modo, aut simpliciter, amplius aut simplicia, aut complexa. Similiter autem & nõ inesse. Considerandum hæc autem, & determinandum optimum.

De anadiplosi, & thesi syllogismorum, hoc est, de geminatione, & positione. CAP. XXXVIII.

R*Eduplicatum autem in propositionibus ad primam extremitatem ponendum, non ad medium: dico autem ut si fiat syllogismus, quoniam iustitiæ est disciplina quoniam bonum: quoniam bonũ, ad primam extremitatem ponendum. Sit enim a disciplina quoniam bonum, in quo autẽ b bonum, in quo autem c iustitia: ergo uerum est a de b prædicari. Nam boni est disciplina quoniam bonum. Sed & b de c: nam iustitia, quiddam bonum est: sic ergo fit resolutio. Si autem ad b ponatur quoniam bonum, non erit: nam a quidem de b uerum erit, b autem de c non erit uerum: nam bonum quoniam bonũ prædicari de iustitia falsum est, & non intelligibile. Similiter autem & si salubre ostendatur, quoniam disciplinatum est in eo quod bonum: aut hircocervus, opinabilis in eo quod existens: aut homo*

corrup

corruptibilis in eo quod sensibile: in omnibus enim prædicatis ad extremum reduplicationem ponendum. Nō est autem eadem positio terminorum quando simpliciter quidem syllogizatum fuerit: & quando hoc aliquid, aut quo, aut quomodo. Dico autē ut quando bonum disciplinatum ostensum erit: & quando disciplinatum quoniam bonum. Sed si simpliciter quidē disciplinatum ostensum est, mediū ponendum ens: si autem quoniā bonum, quid ens. Sit enim a disciplina quoniam quid ens, in quo autem b, ens quid: in quo autem c, bonum: uerum est ergo a de b prædicari: erat enim disciplina alicuius entis, quoniam quid ens: sed & b de c, nā in quo c, ens quid, quare & a de c: erit ergo disciplina boni quoniā bonū: erat enim quid ens, propriè substantiæ signum. Si autem ens medium positū sit, & ad extremū ens simpliciter, & non quid ens dictum sit, nō erit syllogismus: quoniam est disciplina boni quoniam bonum, sed quoniam ens, ut si sit in quo a disciplina quoniam ens, in quo b, ens, in quo c, bonum. Manifestum igitur quoniā in particularibus syllogismis, sic sumendum terminos.

Pro debita resolutione præcepta. CAP. XXXIX.

Oportet autem accipere quæ idem possunt nomina pro nominibus, & orationes pro orationibus, & nomen, & orationem, & semper pro oratione nomē suscipere: facilior est enim terminorum expositio: ut si nil differt dicere suspicabile opinabilis nō esse genus, aut non esse idē quiddam suspicabile, quod opinabile: nam si idem est quod significatur, pro oratione dicta, suspicabile, & opinabile terminos ponendum. Quoniam uerò non est idem uoluptatem esse bonum, & esse uoluptatem quod bonum, non similiter ponendum terminos: sed si est syllogismus quoniā

*uoluptas quod bonum, terminum ponẽdum quod bonum: si autem quoniam bonum, bonum: similiter autem & in alijs. Non est autem idem neq; esse, neq; dicere * quoniam cui b inest, huic quoq; omni, a inest: & dicere, cui omni b inest, & a inest omni: nihil enim prohibet b inesse c, non autem omni. Vt sit b pulchrum quid, c autem album: si igitur alicui albo inest pulchrum quid, uerum est dicere quoniam albo inest pulchrũ, sed non omni fortasse. Si ergo a inest b, non omni autem de quo b (neq; si omni c, inest b, neq; si solùm alicui) non necesse est ei quod est c, inesse a, non quia nõ omni, sed nec inesse ei quod est c. Si autem de quocunque b dicatur uerè, huic omni inest a, accidet ut de quo omni, b dicitur, de eo omni et a dici. Si aũt a dicitur de omni de quo b dicatur, nihil prohibet ei quod est c, inesse b, non omni autẽ a, aut non inesse omnino. In tribus igitur terminis manifestum est quoniam de quo b quidẽ omni, & a dicitur: hoc est de quibuscunq; b dicitur, de omnibus dicitur & a: & si b quidem de omni, & a similiter: si autem non de omni, nõ necesse est a inesse omni. Non oportet autem arbitrari propter expositionẽ accidere aliquod inconueniẽs: nõ enim laboramus in eo quod aliquid sit hoc, sed quemadmodum Geometer pedalem, & rectam hanc esse & sine latitudine dicit, quæ non est: sed nõ sic utitur, ut eis syllogizans. Omnino enim quod nõ est ut totum ad partem, & aliud ad hoc ut pars ad totum, ex nullo talium ostendit demonstrator, neq; enim fit syllogismus: expositione autem sic utimur, ut & sentiat qui discit dicentes, nõ enim sic ut sine his nõ poßibile sit demonstrare, quemadmodum ex quibus est syllogismus. Non lateat autem nos, quoniam in eodem syllogismo, non omnes conclusiones per unam eandem figurã sunt, sed hæc quidem per hanc,*

* id est, neq; re ipsa, & secundum ueritatẽ, neq; oratione.

hanc, illa uerò per aliam. Palàm ergo quoniam & resolutiones sic faciendum. Quoniam autem non omne propositum in omni figura, sed in unaquaq; dispositæ sunt, manifestum est ex conclusione in qua figura sit, quærendum. Et ad definitiones orationum quæcunq; ad unum quiddam sunt argumentatæ in eorum quæ insunt termino, ad quod argumentatum est ponendum terminum, & non totam orationē: minus enim contingit perturbari propter longitudinem: ut si quis aquam ostendit, quoniam est humidus potus, potum & aquam terminos ponendum.

De resolutione syllogismorum ad impoßibile, & ex hypotheſi. CAP. XL.

AMplius autem ex hypothesi syllogismos non est tentandum reducere: nam non est ex ijs quæ posita sunt reducere. non enim per syllogismum ostensi sunt, sed ad placitum concessi sunt omnes. Vt si quis ponat, si una quædam potestas* non sit contrariorum, neque disciplinam esse unam. Deinde disputet quoniam non est una potestas contrariorum: ut sanatiui, & ægrotatiui: simul enim idem erit sanatiuum, & ægrotatiuum. Quoniam autem non est omnium contrariorum una potestas, ostensum est: sed quoniam disciplina non una, non est ostensum, quãuis confiteri sit necesse. at non ex syllogismo, uerùm ex hypothesi: hoc igitur non est reducere, quoniam non una potestas est: hic enim fortasse erat syllogismus, illud autem hypothesis. Similiter autem in his, qui per impoßibile concluduntur. nam neq; hos est resoluere, sed ad impoßibile quidem reductionem, est: syllogismo enim monstratur: alterum autem non est, nam ex hypothesi concluditur. Differunt autem à prædictis: quoniam in illis quidem oportet prius confiteri, si debet concedere: ut si ostendatur una potestas

* Id est naturalis, insitaq; potentia.

cont

contrariorum, & disciplinam esse eandem: hic autem & non prius confessi concedunt, eò quòd manifestum sit falsum: ut posita diametro symetro, eò quòd imparia esse æqualia paribus. Plures *autem & diuersi terminantur ex conditione: quos prospicere oportet, & notare aptè. Quæ ergo horum differentiæ, & quoties fiunt, qui sunt ex hypothesi, posteà dicemus. nunc autem tantùm sit nobis manifestum, quoniam non est resoluere in figuras huiusmodi syllogismos: & ob quam causam, diximus.*

De reciproca reductione syllogismorum unius figuræ in aliam. CAP. XLI.

Q*Væcunq; autē in pluribus figuris monstrātur proposita, si in altera syllogizetur, est reducere syllogismum in alteram: ut eum qui in prima est priuatiuum, in secundam figuram: & eum qui in media est, in primam.* Non *omnes autem, sed quosdam: erit autem in sequentibus manifestum. Si enim a nulli b, b autem omni c, a nulli c: sic ergo prima figura; si autem conuertatur priuatiua, media erit.* Nam *b, a quidem nulli, c autem omni inerit.* Similiter *autem & si non uniuersalis, sed particularis sit syllogismus: ut si a quidem nulli b, b autem alicui c: conuersa enim priuatiua, media erit figura.* Eorum *autem syllogismorum, qui sunt in secunda figura, uniuersales quidem reducentur in primā figuram, particulariū autem alter solùm.* I*n sit enim a, b quidem nulli, c uerò omni, conuersa priuatiua, prima erit figura: nam b quidem nulli a, a autem omni c inerit. Si autem prædicatiuum quidem sit ad b, priuatiuum autem ad c, primus terminus ponendus est c: hoc enim nulli a, a autem omni b, quare nulli b inerit c, ergo & b nulli c: conuertitur enim priuatiua. Si autē particularis sit syllogismus, quādo priuatiuum quidem erit ad maiorem*

iorem

iorem extremitatem, resoluetur in primã figuram: ut si a nulli b, b autẽ alicui c, conuersa enim priuatiua, prima erit figura: nam b quidem nulli a, a autem alicui c. Quando uerò prædicatiuum, non resoluetur: ut si a quidem omni b, c uerò non omni: non enim suscipit conuersionem a b: neque cùm fit, erit syllogismus. Rursus qui in tertia quidem sunt figura, non resoluuntur omnes in primam: qui autem sunt in prima, omnes in tertiã. Insit enim a quidem omni b, b autem alicui c, ergo quia cõuertitur particularis prædicatiua, inerit & c alicui b: a uerò omni b inerat, quare fit tertia figura. Et si priuatiuus sit syllogismus, similiter: conuertitur enim particularis affirmatiua: quare a quidẽ, nulli b: c autem, alicui inerit. Eorum autẽ syllogismorum, qui sunt in postrema figura, unus tantũ non resoluitur in primam, quando non uniuersalis ponitur priuatiua: alij autẽ omnes resoluũtur. Prædicentur enim de omni c, & a & b: ergo conuertetur c ad utrunq; particulariter: inerit ergo a, alicui b: quare erit prima figura. Siquidem a, omni c: c uerò, alicui b: & si a quidem omni c, b autem alicui c, eadem ratio. conuertitur enim ad b c. Si autem b quidem omni c, a autem alicui c, primus ponendus b, nam b omni c, c autẽ alicui a, quare b alicui a: quoniam autem conuertitur particularis, & a alicui b inerit. Et si priuatiuus sit syllogismus uniuersalibus terminis: similiter sumendum. Insit enim b omni c, a autem nulli c, ergo alicui b inerit c, a autem, nulli c: quare erit medium c. Similiter autem & si priuatiua quidem sit uniuersalis, prædicatiua autem particularis: nam a quidem nulli c, c autem alicui b inerit. Si autem particularis sumatur priuatiua, non erit resolutio: ut si b quidẽ omni c, a autẽ alicui c non inest: conuersa enim b c utræq; propositiones erunt

particulares. Manifestum autem quoniam ad resoluendum ad se inuicẽ figuras, quæ ad minorem extremitatem est propositio, conuertenda in utrisq; figuris: hac conuersa, transitio fit. Eorum autem, qui in media sunt figura, alter quidem resoluitur, alter uerò non resoluitur in tertiam: nam cùm sit uniuersalis priuatiua, resoluitur. Si enim a nulli quidem b, alicui autem c, utraq; similiter conuertitur ad a: quare b quidem nulli a, c uerò alicui, medium ergo a. Quando autem a omni b, c autem alicui non insit, non fit resolutio: neutra enim propositionum ex conuersione uniuersalis. Qui autem ex tertia sunt figura, resoluentur in mediam, quando fuerit uniuersalis priuatiua: ut si a nulli c, b autẽ alicui, aut omni c: nã c, a quidem nulli: b autem alicui inerit. Si autem particularis sit priuatiua, non resoluetur: non enim suscipit conuersionem particularis negatiua. Manifestum ergo quoniam ijdẽ syllogismi non resoluuntur in his figuris, qui nec in primam resoluebantur. Et quoniam in primam figuram reductis syllogismis, isti soli syllogismi per impoßibile claudũtur. Quomodo ergo oportet syllogismos reducere, & quoniam resoluuntur figuræ in se inuicem, manifestum ex dictis.

De syllogismis infinitis, & regulis consequentiarum. CAP. XLII.

Differt autem in construendo, uel destruendo opinari, aut idem, aut diuersum significare, non esse hoc, & esse non hoc: ut non esse album, ei quod est esse non album, non enim idem significant: nec est negatio eius, quæ est esse album, ea quæ est, esse non album, sed non esse album. Ratio autem huius hæc est: similiter enim se habet poßibile est ambulare, ad poßibile est non ambulare, ei quæ est, esse album, ad esse non albũ: & scit bonum, ad scit nõ bonum:

nam

nam scit bonũ, uel sciẽs bonũ, nihil differt: neq; potest ambulare, uel est potens ambulare: quare & opposita, nõ potest ambulare, & non est potens ambulare. Si igitur non est potens ambulare idem significat, & est potens nõ ambulare, ipsa simul inerũt eidem: nam idem potest ambulare, & non ambulare: & idem sciens bonũ, & nõ bonũ est. Affirmatio autẽ, & negatio non sunt oppositæ simul in eodem. Quemadmodum ergo nõ idem est, non scire bonum, & scire nõ bonum, nec esse non bonũ, & nõ esse bonum idem: nam proportionaliũ, si alterũ sit, & alterum: nec esse nõ æquale, & nõ esse æquale idẽ. huic enim quod est non æquale, subiacet aliquid, & hoc est inæquale, illi uerò nihil: eò quòd æquale quidem, uel inæquale nõ omne est, æquale autem, uel non æquale omne. Amplius, est non album lignum* & non est albũ lignum,* nõ simul sunt: si enim est lignum nõ albũ, erit lignum: quod autem non est album lignum, non necesse est esse lignum. Quare manifestum est, quoniam non est eius quod est bonum, est non bonũ, negatio: si ergo de omni uno uel affirmatio, uel negatio uera: si non est negatio, palàm quoniam affirmatio aliquo modo erit: affirmationis autem omnis, negatio est: & huius ergo, ea quæ est, non est non bonum. Habẽt autem ordinem hũc ad inuicẽ: sit esse quidẽ bonum in quo a, non esse autem bonum in quo b, esse autem non bonum in quo c sub b, non esse autem nõ bonum in quo d sub a, omni ergo inerit aut a, aut b: & nulli eidem, & omni aut c, aut d, & nulli eidem: & cui c inest, necesse est b omni inesse. Si enim uerum est dicere quoniam est nõ album, & quoniam non est album, uerum: impoßibile est enim simul esse albũ, & esse non album: aut esse lignum album, & esse lignum non album: quare si non affirmatio, & negatio inerit. Ei

* Solũ nõ albũ infinitum est.

* Propositiões illæ dicũtur simul esse, quarũ una non potest esse uera sine altera.

autem quod est b,non semper c:quod enim omnino non est lignum,neq; lignum erit album, nec nō album.Econuerso autē cui inest a,& d omni inest:aut enim c,aut d:quoniam autem non possunt simul esse non album, & esse album, d inerit:nam de eo quod est album, uerū dicere, quoniā non est non album. De d autem non omnino a erit : nam de eo quod omnino non est lignum,non uerum est dicere a,quòniam est lignum albū:quare d uerum est,& a non uerum, quoniam est lignum album. Palàm autem quoniam & a & c nulli eidem insunt : sed b & d contingit eidem alicui inesse.Similiter autem se habent & priuationes ad prædicationes eadem positione : sit enim æquale, in quo a,non æquale,in quo b:inæquale,in quo c:nō inæquale,in quo d.

In pluribus autē quorum his quidē inest, illis uerò non inest idem,negatio quidē similiter uera fit, ut quoniā non sunt alba omnia,aut quoniam non est album unumquodq;: at quoniam est non album unumquodq;,aut quoniā omnia sunt non alba, falsum est. Similiter autem & eius quæ est omne animal album,non hæc (est nō album omne animal) negatio,ambæ enim falsæ:sed est,non omne animal album.

Quoniam autē palàm,quod aliud significat est non album,& non est album,& illa quidem affirmatio,hæc uerò negatio:manifestum quoniam non est idem modus monstrandi utrunq;,ut quoniam quicquid est animal: nō est album,aut contingit non esse album,& quoniam uerum dicere non album : hoc enim est esse non album. Sed uerum quidem dicere,est album,siue non album,idē modus.Constructiuè enim ambæ per primā ostēduntur figuram:nam uerum ei quod est,similiter ordinatur : eius enim quæ est, uerum dicere album: non hæc,uerum dicere non albū,negatio:sed hæc,non est uerum dicere album. Si enim uerum

est di

tere quicquid est homo musicum esse, aut non musicum esse: quicquid est animal sumendum, musicum esse, aut nõ musicum esse, & ostensum est. Non esse autem musicum quicquid est homo: destructiuè monstratur secundùm dictos tres modos. Simpliciter autem quãdo sic se habent a & b, ut simul quidẽ eidem non contingant, omni autem de necessitate alterum: & rursum c & d similiter. Sequitur autem id quod est c, a: & non conuertitur, & id quod est b sequetur d, & non conuertitur. & a quidem, & d contingunt eidem: b autem & c non contingunt. Primum ergo quoniam id quod est b, sequitur d: hinc manifestum, quoniam eorum quæ sunt c d alterum ex necessitate omni inest: cui autem b, non contingit c, eò quòd simul infert a: a autem, & b non contingunt eidem: manifestum quoniam d sequetur b. Rursum quoniam ei quod est a non conuertitur c, omni autem uel c, uel d, cõtingit a, & d eidem inesse. B autem, & c non contingit: eò quòd consequitur a id quod est c: accidit enim quiddam impossibile. Manifestum est ergo quoniam nec b ei quod est d conuertitur, eò quòd contingit simul a, d inesse. Accidit autem aliquoties in huiusmodi terminorum ordine falli: eò quòd opposita non sumantur rectè, quorum necesse est omni alterum inesse. Vt si a, & b non contingunt simul eidem, necesse est autem inesse cui non alterum, alterum: & rursus c & d similiter, cui autem c omni, sequitur a, accidet enim cui d, b inesse ex necessitate, quod falsum est: si sumatur enim negatio eorum, quæ sunt a b, ea quæ est in quibus f. & rursus eorum quæ sunt c d, ea quæ est in quibus g. necesse est igitur omni inesse uel a, uel f. aut enim affirmationem, aut negationem, & rursum, aut c, aut g. affirmatio enim & negatio. & cui c, omni a subiacet: quare cui f, omni hoc

quod est. Rursum quoniam eorum quæ sunt f b, omni alterum: & eorum quæ sunt g d, similiter. Sequitur autem g id quod est f, & id quod est d sequitur b: hoc enim scimus. Si ergo a id quod est c: & id quod est d sequetur b. hoc autem falsum. econtrario enim erat in his (quæ sic se habent) consequentia. Non enim fortasse necessarium omni inesse, aut a, aut f, nec f aut b: non enim est negatio eius quod est a hoc quod est f: nam boni non bonum negatio: non autem est idem hoc quod est non bonum, ei quod est neq; bonum, neq; non bonum: similiter autem & in c d, nam negationes quæ sumptæ sunt, duæ sunt.

FINIS.

PRIORVM ANALYTICORVM ARISTOTELIS LIB. SECVNDVS.

Qui syllogismi plura concludant.

CAPVT I.

Syllogismus uniuersalis qui conclusionem colligit uniuersalem: Particularis, qui particularem: Prædicatiuus, qui affirmatiuam: Negatiuus, qui negatiuam.

IN quot ergo figuris, & per quales, & quot propositiones, & quando, & quomodo fit syllogismus, amplius autem ad quæ perspiciendum construenti, & destruenti, & quomodo oporteat quærere de proposito secundùm unăquanq; artem, amplius autem per quam uiam sumemus, quæ in singulis sunt principia, iam pertransiuimus. Quoniam autem alij quidem syllogismorum sunt uniuersales, alij uerò particulares: uniuersales

les quidem omnes semper plura syllogizãt, particularium autem prædicatiui quidem plura, negatiui uerò conclusionem solam. Nam aliæ quidem propositiones conuertuntur: priuatiua uerò non conuertitur. Conclusio uerò aliquid de aliquo est: quare alij quidem syllogismi plura syllogizant. Vt si a ostensum sit, omni aut alicui b inesse: & b alicui a necessarium est inesse, & si nulli b inesse a, & b nulli a: hoc autem aliud est a priore. Si autem a alicui b non insit, non necesse est & b alicui a non inesse: contingit enim omni a inesse. Hæc ergo communis omnium causa uniuersalium, & particularium. Est autem de uniuersalibus, & aliter dicere: quæcũq; enim aut sub medio, aut sub conclusione sunt, omniũ erit idem syllogismus, si illa quidem in medio, hæc uerò in conclusione ponantur: ut si a b conclusio per c, quæcunq; sub b, aut sub c sunt, necesse est de omnibus dici a: nam d si in toto b, & b in a, & d erit in a. Rursum si e in toto c, & c in toto a: & e in toto a erit. Similiter autem, & si priuatiuus sit syllogismus. In secunda autem figura quod sub cõclusione erit: solùm erit syllogizare, ut si a insit nulli b, & omni c: conclusio quoniam nulli c, inest b: si autem d sub c est, manifestum quoniam non inest ei, b: ijs autem quæ sunt sub a, quoniam b non inest, non palàm est per syllogismum, etsi non inest b, ei quod est e, si est e sub a: sed d inesse quidem b, nulli c, per syllogismum ostensum est: non inesse uerò a hoc quod est b, indemonstratum sumptum est: quare nec per syllogismum accidit b non inesse e. In particularibus autem, eorum quidem quæ sub cõclusione sunt, nõ erit necessarium. Non enim fit syllogismus, quando ea sumpta fuerit particularis, eorum autẽ quæ sunt sub medio, erit omnium, ueruntamen non per syllogismum: ut si a omni b, & b alicui

c : nam eius quod sub c est positum, non erit syllogismus: eius uerò quod sub b erit, sed non propter eũ qui prius factus est syllogismum. Similiter autem & in alijs figuris: nam eius quidem quod sub conclusione est, nõ erit, alterius uerò erit: uerùm non per syllogismum, eò quòd & in uniuersalibus ex indemonstrata propositione, quæ sunt sub medio ostendebantur, quare neq; hic erit, uel & in illis.

Quòd ex falsis in prima figura uerum colligatur. CAP. II.

Est ergo sic se habere, ut ueræ sint propositiones, per quas fit syllogismus, est autem ut falsæ, est uerò ut hæc quidem uera, illa autem falsa : conclusio autem aut uera, aut falsa ex necessitate. Ex ueris ergo nõ est falsum syllogizare: ex falsis autem uerum, tamen nõ propter quid, sed quia: nam eius qui est propter quid, non est ex falsis syllogismus: ob quam autem causam, in sequentibus dicetur. Primum ergo quoniam ex ueris non poßibile falsum syllogizare, hinc manifestum. Si enim cùm est a, necesse est esse b: si non est b, necesse est a non esse: si ergo uerum est a, necesse est & b uerum esse, aut accidet idem simul & esse, & non esse: hoc autem impoßibile. Non autem quoniam ponitur a unus terminus, accipiatur contingere uno aliquo existente, ex necessitate aliquid accidere: non enim potest. Nam quod accidit ex necessitate, cõclusio est: per quæ autem fit, ad minimum tres sunt termini, duo autem interualla, & propositiones. Si ergo uerum est cui omni inest b, & a: cui autem c, & b: cui c, necesse est a inesse: & non potest hoc falsum esse: simul enim erit idem, & non erit: ergo a ut unum, positum est duas propositiones colligere. Similiter autem se habet & in priuatiuis: non enim est ex ueris ostendere falsum. Ex falsis autem est

est uerum syllogizare, et utrisq; propositionibus falsis, & una: hac autem non utralibet contingit, sed secunda: si quidem totam sumamus falsam: non tota autē sumpta, est utralibet. Insit enim a omni c, ei autē quod est b nulli, nec b insit c: contingit autem hoc, ut nulli lapidi animal, & lapis nulli homini: si igitur sumatur a, omni b: & b, omni c: a, omni c inerit: quare ex utrisq; falsis uera est cōclusio, omnis enim homo animal. Similiter autem & priuatiuum: insit enim c nulli, nec a, nec b: a autem b omni: ut si eisdem terminis sumptis, medium ponatur homo, lapidi enim nec animal, nec homo nulli inest: homini autem omni, animal: quare si cui quidem omni inest, sumamus nulli inesse: cui uerò non inest, omni inesse: ex falsis utrisq; uera erit conclusio. Similiter autem ostendetur, & si in aliquo utraq; falsa sumatur. Si autem altera ponatur falsa, prima quidem tota falsa existente ut a b, non erit conclusio uera: b c autē erit. Dico autem totam falsam quod cōtrariā ueræ: ut si quod nulli inest, omni sumptū est. aut si quod omni, nulli inesse. Insit enim a, b nulli: b autem, omni c: si ergo b c quidē propositionem sumamus ueram, a b autem falsam totam, & omni b, inesse a: impossibile est a c conclusionē ueram esse: nulli enim inerat a earum quæ sunt c: siquidem cui b nulli, b autē omni c. Similiter autem nec si a, omni b inest: & b, omni c: sumpta sit autē b c quidē uera propositio: a b autem falsa tota, & nulli, cui b, inest a, conclusio falsa erit: omni enim c, inest a, siquidem cui b omni, & a: b autem omni c. Manifestum ergo quoniā prima tota sumpta falsa siue affirmatiua, siue priuatiua, altera autē uera, non fit uera conclusio. Nō tota autem sumpta falsa, erit: nam si a, c quidem omni inest, b autē alicui: b autē omni c: ut animal, cygno quidem omni: albo autem alicui, album autem omni

mni cygno: si sumatur a omni b, et b omni c: a omni c inerit uerè: omnis enim cygnus, animal. Similiter autem & si priuatiua sit a b: possibile est enim a b quidem alicui inesse, c uerò nulli: b autem omni c: ut animal alicui albo, niui uerò nulli: album uerò omni niui: si ergo sumatur a quidem, nulli b: b autem, omni c: a nulli c inerit. Si autem a b quidem propositio tota sumatur uera, b c autem tota falsa: erit syllogismus uerus: nihil enim prohibet a, & b & c omni inesse: b autem nulli c, ut quæcunq; eiusdem generis sunt species non subalternæ: nam animal & homini, & equo inest: equus autem nulli homini inest: si ergo sumatur a omni b: & b omni c: cõclusio uera erit, tota falsa b c propositione. Similiter autem cum uniuersalis priuatiua est a b propositio: contingit enim a neq; b, neq; c nulli inesse: & b nulli c: ut ex alio genere speciebus diuersum genus: nam animal nec musicæ, nec medicinæ inest, neq; musica medicinæ. sumpta ergo a quidẽ nulli b, b autem omni c: uera erit conclusio. Et si nõ tota falsa sit b c, sed in aliquo: etiam sic erit conclusio uera. Nihil enim prohibet a, & b & c toti inesse, b autem alicui c: ut genus speciei, & differentiæ: nam animal homini omni, & omni greßibili: homo autem alicui greßibili, & non omni: si ergo a omni b, & b omni c sumatur: a omni c inerit, quod quidẽ erat uerum. Similiter autem cùm priuatiua est a, b propositio: contingit enim a nec b, nec c nulli inesse: b uerò alicui c: at genus ex alio genere speciei, & differentiæ: nam animal nec sapientiæ nulli inest, nec contemplationi: sapientia uerò alicui contemplationi: si ergo sumatur a, nulli b: b autem omni c: nulli c inerit a: hoc autem erat uerum. In particularibus autem syllogismis contingit & prima propositione tota falsa existente, altera autem uera, ueram esse conclusionem, & a b

Syllogismus uerus dicitur, cuius cõclusio uera: & ex opposito, falsus, cuius conclusio falsa.

in

in aliquo falsa existente,b c autem uera,et a b quidem uera,particulari autem falsa: & utrisq; existentibus falsis. Nihil enim prohibet a,b quidem nulli inesse : c autem alicui,& b alicui c inesse,ut animal nulli niui, albo autẽ alicui inest,& nix albo alicui: si ergo ponatur medium nix, primum autem animal, & sumatur a quidem toti b inesse, b autem alicui c,a b tota falsa,b c autem uera : & cõclusio uera. Similiter autem & cum priuatiua est a b propositio:possibile est enim a,b quidem toti inesse:c autem alicui non inesse,b uerò alicui c inesse: ut animal homini quidem omni inest,album autem aliquod non sequitur. homo uerò alicui albo inest.quare si medio posito homine, sumatur a nulli b inesse,& b alicui c,uera fit conclusio : cum sit tota falsa a b propositio. Et si in aliquo sit falsa a b propositio, b c uera existente,erit cõclusio uera. Nihil enim probibet a,& b,& c,alicui inesse:b autem alicui c:ut animal alicui pulchro,& alicui magno, & pulchrũ alicui magno inest: si ergo sumatur a omni b,& b alicui c:& a b quidem propositio in aliquo falsa erit, b c autem uera : & conclusio uera. Similiter autem et cum priuatiua est a b propositio: nam ijdem erunt termini,& similiter positi ad demonstrationem. Rursum si a b quidem uera, b c autem falsa : uera erit conclusio. Nihil enim prohibet a quidem toti inesse b, c autẽ alicui:& b nulli c inesse. Vt animal, cygno quidem omni,nigro autem alicui,cygnus uerò nulli nigro : quare si sumatur a omni b,& b alicui c,uera erit conclusio,cum sit falsa b c. Similiter autem & priuatiua sumpta a b propositione:possibile enim a b quidem nulli:c autẽ alicui non inesse,& b nulli c: ut genus ex alio genere speciei & accidẽti eius speciebus:nam animal quidem numero nulli inest, albo uerò non alicui,numerus autem nulli albo:si ergo medium

dium ponatur numerus, & sumatur a quidem nulli b, b autem alicui c: a, alicui c non inerit: quod fuit uerum, cum a b quidem sit propositio uera, b c autem falsa. Et si in aliquo sit falsa a b, falsa autem & b c, erit conclusio uera. Nihil enim prohibet a, alicui b, & alicui c inesse utriq;, b autem, nulli c: ut si b sit contrarium ipsi c, & ambo accidentia eidem generi: nam animal alicui albo, & alicui nigro inest, album autem nulli nigro inest: si ergo sumatur a omni b, & b alicui c: uera erit cõclusio. Et priuatiua quidẽ sumpta a b, similiter. Nam ijdem termini, & similiter ponentur ad demonstrationem. Et ex utrisq; falsis, erit conclusio uera. Poßibile est enim a, b quidem nulli: c autem alicui inesse: b uerò nulli c. Vt genus ex alio genere speciei & accidenti speciebus eius. animal enim numero quidem nulli, albo uerò alicui inest: & numerus nulli albo. Si ergo sumatur a, omni b: & b alicui c: cõclusio quidem uera, propositiones uerò ambæ falsæ. Similiter autem & cum priuatiua est a b. Nihil enim prohibet a, b quidem toti inesse: c autem alicui nõ inesse: & neq; b, nulli c: ut animal cygno quidem omni, nigro autem alicui non inest: cygnus uerò nulli nigro: quare si sumatur a nulli b: b autem alicui c: a alicui c non inerit: ergo conclusio quidem uera, propositiones autem falsæ.

Quòd colligatur uerum ex falsis in secunda figura. CAP. III.

IN *media autem figura omnino contingit per falsa uerum syllogizare: & utrisq; propositionibus totis falsis sumptis, & hac quidem uera, illa tota falsa, utralibet falsa posita, & si utræq; in aliquo falsæ, & si hæc quidem simpliciter uera, illa autem in aliquo falsa: et in uniuersalibus, & in particularibus syllogismis. Si enim a, b quidem nulli inest,*

inest, c autem omni: ut lapidi animal quidem nulli, homini autem omni: si contrariæ ponantur propositiones, & si sumatur a, b quidem omni, c uerò nulli: ex falsis totis propositionibus erit uera conclusio. Similiter autem et si a inest, b quidem omni, c uerò nulli: nã idem erit syllogismus. Rursum si altera quidem tota falsa, altera autem tota uera. Nihil enim prohibet a, & b, et c omni inesse: b autem nulli c, ut genus non subalternis speciebus. Nam animal & equo omni, & homini inest, & nullus homo equus: si ergo sumatur animal huic quidem omni, illi uerò nulli inesse: hæc quidē erit falsa, illa uerò tota uera, et cõclusio uera, ad quodlibet posito priuatiuo. Et si altera in aliquo falsa, altera autem tota uera: poßibile est enim a, b quidem alicui inesse: c autem omni: & b, nulli c, ut animal albo quidem alicui, coruo autem omni, album uerò nulli coruo. Si ergo sumatur a b quidem nulli, c autem toti inesse, a b quidem propositio in aliquo falsa est, a c autem tota uera, & cõclusio uera: & transposita quidem priuatiua, similiter. Nam per eosdem terminos demonstratio. Et si affirmatiua quidem propositio in aliquo falsa, priuatiua autē tota uera: nihil enim prohibet a, b quidem alicui inesse, c autem toti non inesse, & b nulli c: ut animal albo quidem alicui, pici autem nulli, album uerò nulli pici: quare si sumatur a toti b inesse: c autem nulli: a b quidem in aliquo falsa, a c autem tota uera, et conclusio uera. Et si utræq; propositiones in aliquo falsæ, erit conclusio uera: poßibile est enim a & b, & c alicui inesse, b autem nulli c, ut animal, et albo alicui, & nigro alicui, album uerò nulli nigro: si ergo sumatur a b quidem omni, c autem nulli, ambæ quidem propositiones in aliquo falsæ, conclusio autem uera: similiter autem transposita priuatiua per terminos. Manifestum autem et

in

in particularibus syllogismis: nihil enim prohibet a, b quidem omni, c autem alicui inesse, & b, alicui c non inesse: ut animal omni homini, albo autem alicui, homo uerò alicui albo non inerit. Si ergo ponatur a, b quidem nulli inesse, c autẽ alicui inesse, uniuersalis quidem propositio tota falsa, particularis autem uera, & conclusio uera. Similiter autem & affirmatiua sumpta a b: poßibile est enim a, b quidem nulli, c autem alicui non inesse, & b alicui c nõ inesse, ut animal nulli inanimato, albo autem alicui: & inanimatum nõ inerit alicui albo. Si ergo ponatur a, b quidem omni, c uerò alicui non inesse: a b quidẽ propositio uniuersalis tota falsa, a c autem uera, & conclusio uera. Et uniuersali quidem uera posita, minori autem particulari falsa: nihil enim prohibet a, nec b, nec c nullum sequi, & b, alicui c non inesse: ut animal nulli numero, nec inanimato, & numerus aliquod inanimatum non sequitur. Si ergo ponatur a, b quidem nulli, c autem alicui, & conclusio uera, & uniuersalis propositio uera: particularis autem falsa. Affirmatiua autem uniuersali similiter posita: poßibile est enim a & b, & c toti inesse, b autem aliquod c non sequi: ut genus speciem, & differentiam. Nam animal omnem hominem, & totum greßibile sequitur: homo uerò non omne greßibile: quare si sumatur a, b quidem toti inesse, c autem alicui non inesse, uniuersalis quidem propositio uera, particularis falsa, conclusio autem uera. Manifestum autem quoniam & utrisq; falsis erit cõclusio uera: siquidem contingit a, & b & c, huic quidem omni, illi uerò nulli inesse: b uerò aliquod c non sequi: nam sumpto a b quidem nulli, c autem alicui inesse, propositiones quidẽ ambæ falsæ: conclusio autem uera. Similiter autem & cum prædicatiua fuerit uniuersalis propositio, particularis autẽ priuatiua:

poßibile

poßibile est enim a, b quidem nullum, c autē omne sequi, & b alicui c non inesse: ut animal disciplinā quidē nullam, hominē autē omnē sequitur, disciplina uerò nō omnē hominem. si ergo sumatur a, b quidē toti inesse, c autē aliquod nō sequi, propositiones quidē falsæ, cōclusio autem uera.

Quòd ex falsis uerum identidem colligatur in tertia figura. CAP. IIII.

Erit autem & in postrema figura per falsas totas, & in aliquo utraq;, & altera quidem uera, altera autem falsa: & hac quidem in aliquo falsa, illa autem tota uera: & econuerso, & quotquot modis aliter poßibile est transsumere propositiōes. Nihil enim prohibet nec a, nec b, nulli c inesse, a autē alicui b inesse: ut nec homo, nec greßibile, nullum inanimatum sequitur: homo autem alicui greßibili inest: si ergo sumatur a & b, omni c inesse propositiones quidem totæ falsæ, conclusio autē uera. Similiter autē & cùm hæc quidem est priuatiua, illa uerò affirmatiua. Poßibile est enim b quidē nulli c inesse, a autē omni, & a alicui b non inesse, ut nigrū nulli cygno, animal autem omni, & animal nō omni nigro: quare si sumatur b quidem, omni c, a uerò nulli: a, alicui b non inerit: & conclusio quidem uera, propositiones autem falsæ. Et si in aliquo fuerit utraq; falsa, erit cōclusio uera: nihil enim prohibet & a, & b alicui c inesse, & a alicui b: ut album, & pulchrum alicui animali inest, & album alicui pulchro: si ergo ponatur a, & b omni c inesse: propositiones quidem in aliquo falsæ, conclusio autem uera. Et priuatiua a c posita, similiter: nihil enim prohibet a quidē alicui c non inesse, b uerò alicui inesse: & a non omni b inesse, ut albū alicui animali non inesse. Pulchrū autē alicui inest, & album non omni pulchro:

quare

quare si sumatur a quidem nulli c,b autẽ omni,utræq; propositiones quidem in aliquo falsæ, conclusio autem uera. Similiter autem & hac quidem tota falsa, illa uerò tota uera sumpta. Poßibile est enim a & b, omne c sequi: & a alicui b non inesse: ut animal & album, omnem cygnum sequitur, & animal non omni inest albo, positis igitur his terminis, si sumatur b quidem toti c inesse, a uerò toti non inesse, b c quidem tota erit uera, a c autem tota falsa, & conclusio uera. Similiter autem & si b c quidem falsa, a c autem uera: nam hi quidem termini ad demõstrationem: nigrum, inanimatum, cygnus. Sed & si utræque assumantur affirmatiuæ: nihil enim prohibet b quidem omne c sequi, a autem toti c non inesse, & a alicui b inesse: ut omni cygno animal: nigrum uerò nulli cygno: & nigrum inest alicui animal: quare si sumatur a & b omni c inesse, b c quidem tota uera, a c autem tota falsa, & conclusio uera. Similiter autem & a c sumpta uera, nam per eosdem terminos demõstratio. Rursum hac quidem tota uera existente, illa uerò in aliquo falsa: poßibile est enim b quidem omni c inesse, a autẽ alicui c, & alicui b: ut bipes quidem omni homini, pulchrum non omni, & pulchrum alicui bipedi inest. Si ergo sumatur a & b, toti c inesse, b c quidem, tota uera: a c autẽ in aliquo falsa, conclusio autẽ uera. Similiter autẽ et a c quidẽ uera: b c autẽ falsa in aliquo sumpta: transpositis enim iisdem terminis erit demõstratio. Et cùm hæc quidẽ est priuatiua, illa uerò affirmatiua: quoniã poßibile est b quidẽ toti c inesse, a autẽ alicui c: & quãdo sic se habeãt, nõ omni b inesse a. Si ergo assumatur b quidẽ toti c inesse, a aũt nulli: priuatiua quidẽ in aliquo falsa, altera autẽ tota uera, et cõclusio erit uera. Rursum quoniã ostensum est, quòd cùm a quidem nulli c inest, et b alicui, euenit

a alicui

a alicui b non inesse: manifestum igitur quoniã & cum a c tota est uera, b c autem in aliquo falsa, contingit conclusionem esse ueram: si enim sumatur a quidem nulli c, b autem omni: a c quidem tota uera, b c autem in aliquo falsa. Ma *nifestum autem & in particularibus syllogismis, quoniam omnino per falsa erit uerum: nam ijdem termini sumendi, & quando uniuersales fuerint propositiones: in prædicatiuis quidem prædicatiui, in priuatiuis autem priuatiui: nihil enim differt cùm nulli inerat, uniuersaliter sumere inesse: & si alicui inerat, uniuersaliter sumere ad terminorum positionem. similiter autem & in priuatiuis.* Mani*festum igitur quãdo sit cõclusio falsa, necesse est ea ex quibus est oratio, falsa esse aut omnia, aut aliqua: quando autẽ uera, nõ necesse est uerũ esse nec aliquod quidẽ, nec omne.*

Syllogismus uniuersalis in tertia figura, cuius utraque propositionũ est uniuersalis: particularis uerò, cuius aliqua particularis sumitur.

Sed est cùm nullum sit uerum eorum, quæ sunt in syllogismis, & cõclusionem similiter esse ueram, nõ tamẽ ex necessitate. Causa *autem quoniã quando duo sic se habẽt adinuicem, ut cùm alterum sit, ex necessitate esse alterum: hoc cum nõ sit quidem, nec alterũ erit: cùm autẽ sit, non necesse est esse alterũ: idẽ autẽ cum sit, & nõ sit, impoßibile ex necessitate esse idẽ.* Dico *autem cũ sit a album, b esse magnum ex necessitate, & cũ nõ sit a albũ, b esse magnũ ex necessitate, quando enim cùm hoc sit (ut a) album, illud necesse est (ut b) esse magnũ: cùm autẽ sit b magnum, c non esse albũ: necesse est si a sit album, c nõ esse album.* Et *quando duobus existentibus, cùm alterum sit, necesse est alterum esse: hoc autem cùm non sit, necesse est a non esse: cùm ergo b non sit magnum, a non potest album esse: cùm uerò a non sit album, necesse est b magnum esse: accidit ex necessitate cum b magnum nõ sit, idem b esse magnum: hoc autem impossibile: nam si b non est magnum, a nõ erit album ex necessi-*

tate: si ergo cum non sit a album, b erit magnum, accidit si b non est magnum, b esse magnum, ut per tria.

De circulari ostensione in prima figura. CAP. V.

Circulo ostendere, & ex se inuicem ostendere, idem.

Circulo autē, & ex se inuicem ostendere est per cōclusionem, & econuerso prædicationē alteram sumētem propositionē, concludere reliquam, quā sumpserat in altero syllogismo: ut si oportuit ostēdere quoniam a inest omni c, ostendat autem per b: rursus si monstret quoniam a inest b: sumēs a quidem inesse c, c autē b, & a inerit b, prius autem econuerso sumpsit b inesse c: aut si quoniam b inest c, oporteat ostendere, si sumat a de c, quæ fuit conclusio, b autem de a esse: prius autem sumptum est econuerso a de b. Aliter uerò nō est ex se inuicem ostendere, siue enim aliud medium sumetur, non circulo: nil enim sumitur eorundem: siue horū quiddam, necesse est alterum solum: nam si ambo, eadem erit conclusio: at oportet diuersam esse. In ijs igitur quæ nō conuertuntur, ex indemonstrata altera propositione fit syllogismus: nō enim est demonstrare per hos terminos, quoniā medio inest tertium, aut primo medium. In ijs autē quæ conuertuntur, erit omnia mōstrare per se inuicē. Vt si a, & b, & c conuertuntur sibi inuicem: ostendatur enim a c per medium b: & rursum a b per cōclusionem, & per b c propositionē cōuersam. Similiter autem & b c, & per cōclusionem, & per a b propositionē cōuersam. Oportet autē & c b, & b a propositionē demōstrare: nā his demōstratis usi sumus solis. Si ergo sumatur b omni c inesse, & c omni a: syllogismus erit eius quod est b ad a. Rursus si sumatur c omni a inesse, & omni b, necesse est c inesse omni b. In utrisq; ergo syllogismis c a propositio sumpta est indemōstrata, nā aliæ probatæ erāt: quare si hanc ostēderimus,

mus, omnes erũt approbatæ per se inuicẽ: si ergo sumatur c omni b, & b omni a inesse: utræq; propositiones demonstratæ sumuntur, & c necesse est inesse a. Manifestum est ergo quoniã in solis ijs quæ conuertuntur, circulo & per se inuicẽ cõtingit fieri demõstratiões: in alijs uerò quemadmodum prius diximus. Accidit autem & in ijs eodem quod monstratur uti ad demonstrationẽ: nam c de b, & b de a mõstratur sumpto c de a dici: c autẽ de a per has ostenditur propositiones: quare conclusione utimur ad demonstrationẽ. In priuatiuis autẽ syllogismis hoc modo monstratur ex se inuicẽ: sit b quidẽ, omni c inesse: a autem nulli b. conclusio autem quoniam a nulli c. Si ergo rursum oporteat concludere quoniã a nulli b. quod prius sumptũ erat, erit a quidem nulli c, c autem omni b: sic enim econuerso propositio. Si autem quoniã b inest c oporteat cõcludere, nõ iam similiter conuertendũ a b: nã eadẽ propositio est b nulli a, & a nulli b inesse, sed sumendum, cui a nulli inest, huic b omni inesse. Sit enim a nulli c inesse, quod quidẽ fuit conclusio, cui autem a, nulli: b si sumatur, omni inesse: necesse est ergo b, omni c inesse: quare cùm sint tria, unumquodq; conclusio est facta, & circulo demonstrare: hoc est conclusionem sumentem & econuerso alterã propositionem, reliquã syllogizare. In particularibus autẽ syllogismis uniuersalẽ quidẽ propositionẽ nõ est demonstrare per alias, particularẽ autẽ est: quoniã autẽ nõ est demonstrare uniuersalẽ, manifestũ: nã uniuersale monstratur per uniuersalia: cõclusio autem nõ est uniuersalis: oportet autẽ ostendere ex cõclusione et altera propositione. Amplius omnino nõ fit syllogismus cõuersa propositione: nã particulares fiũt utræq; propositiones. Particularẽ autem est: ostendatur enim a de aliquo c per b, si ergo sumatur b, omni a,

& conclusio maneat:b alicui c inerit:fit enim prima figura, & est a mediū. Si autem sit priuatiuus syllogismus, uniuersalem quidem propositionem nō est ostendere, propter hoc quod prius dictum est: particularem (si simpliciter conuertatur a b quemadmodum & in uniuersalibus) non est: per assumptionem autem est, ut cui a, alicui non insit, b alicui inesse: nam aliter se habentibus non fit syllogismus: eò quòd negatiua est particularis propositio.

De eadem cyclica circulari ostensione in secunda figura. CAP. VI.

IN secunda autem figura affirmatiuam quidem non est ostendere per hunc modum: priuatiuam autem est. ergo prædicatiua quidē non ostenditur, eò quòd nō sunt utræq; propositiones affirmatiuæ: nam conclusio priuatiua, prædicatiua autem ex utrisq; ostendebatur affirmatiuis. Priuatiua autem sic ostenditur, insit & a omni b: c autē nulli, conclusio quoniam b nulli c: si ergo sumatur b omni a inesse, & nulli c, necesse est a, nulli c inesse: fit enim secunda figura, medium b. Si autem a b priuatiua sumpta sit, altera uerò prædicatiua, prima erit figura: nam c quidem omni a, b autem nulli c, quare b nulli a, ergo nec a, b. medium c. ergo per conclusionem quidem, & unam propositionem non fit syllogismus: assumpta autem altera, erit.

Si autē non uniuersalis sit syllogismus, quæ in toto quidem est propositio, non ostenditur, propter eandem causam quam quidem diximus & prius: quæ autem in parte, ostenditur quando uniuersalis sit prædicatiua. Insit enim a, omni b, c autem non omni, conclusio b c: si ergo sumatur b, omni a, c autem non omni, conclusio a, alicui c nō inerit. mediū b. Si autem est uniuersalis priuatiua, non ostenditur a propositio, cōuersa a b: accidit enim utrasq;, aut alteram

prop

propositionem fieri negatiuã, quare non erit syllogismus: sed similiter ostendetur quemadmodum & in uniuersalibus, si sumatur cui b, alicui non inest, a alicui inesse.

De cyclica ratiocinatione in tertia figura. CAP. VII.

IN tertia autem figura, quando utræque propositiones uniuersaliter sumentur, non contingit ostendere per se inuicem propositionem. Nam uniuersalis quidem ostenditur per uniuersalia: in hac autem cõclusio semper est particularis: quare manifestum, quoniam omnino non contingit ostendere per hãc figuram uniuersalem propositionẽ.

Si autem hæc quidem uniuersalis sit, illa uerò particularis, quandoq; quidẽ erit, quandoq; uerò nõ inerit: quando ergo utræq; prædicatiuæ sumantur, & uniuersalis sit, ad minorem extremitatem erit. quando uerò ad alteram, non erit. Insit enim a omni c: b autem alicui c: conclusio a b. Si ergo sumatur c, omni a inesse conuersa uniuersali, & a inesse b, quod erat conclusio: c quidem ostensum est alicui b inesse, b autem alicui c, non est ostensum: quamuis necesse est si c alicui b, & b alicui c inesse: sed non idem est hoc illi, & illud huic inesse: sed assumendum est, si hoc alicui illi, & alterum alicui huic: hoc autem sumpto iam non fit ex conclusione, & altera propositione syllogismus. Si autem b quidem omni c, a autem alicui c, erit ostendere a c. quando sumatur c quidem omni b inesse, a autem alicui. nam si c omni b inest, a autẽ alicui b: necesse est a alicui c inesse. mediũ b. Et cùm fuerit hæc prædicatiua quidem, illa uerò priuatiua: uniuersalis autem prædicatiua, ostendetur altera. Insit enim b omni c: a autem alicui non insit: conclusio quoniam a alicui b non inest. Si ergo assumatur c b omni inesse: inerat autẽ & a non omni b: necesse est a

alicui c non inesse. mediū b. Cùm autem priuatiua uniuersalis sit, non ostenditur altera nisi sicut in prioribus, si sumatur cui hoc alicui nō inest, alterum alicui inesse: ut si a nulli c, b autem alicui: conclusio quoniam a alicui b non inest. Si ergo sumatur cui a, alicui non inest: eidem c alicui inesse, necesse est c alicui b inesse, aliter autem non est conuertentem uniuersalem propositionem ostendere alteram: nullo enim modo erit syllogismus. Manifestum igitur quoniam in prima quidem figura per se inuicem est ostensio: & per primam, & per tertiam figuram fit: nam cum prædicatiua quidem est conclusio, per primam: cum autem priuatiua, per postremam: sumitur enim cui hoc nulli, alterum omni inesse. In media autē, cùm uniuersalis est quidem syllogismus & per ipsam, & per primam figuram, & per postremā: cùm autem particularis, & per ipsam, & per postremam. In tertia uerò per ipsam, omnes. Manifestum etiam quoniam in media, & in tertia, qui nō per ipsas fiunt syllogismi: aut nō sunt secundùm eam quæ circulo est ostensionem, aut imperfecti sunt.

De Syllogismo conuersiuo. CAP. VIII.

Ex eo quod est conclusionē conuertere, cognoscitur facilè quid sit syllogismus conuersiuus.

Conuertere autem est transponentem cōclusionem facere syllogismum: quoniam uel extremum medio non inerit, uel hoc postremo: necesse est enim conclusione conuersa, & altera remanēte propositione, interimi reliquā: nam si erit, & conclusio erit: differt autem oppositè, aut contrariè conuertere conclusionem: non enim fit idem syllogismus utrolibet cōuersa, palàm autem hoc erit per sequentia: Dico autem opponi quidem, omni inesse nō omni, & alicui nulli: contrariè autem omni, nulli: & alicui, non alicui inesse. Sit enim ostensum a de c, per mediū b: si igitur sumatur a nulli c inesse, omni autem b, nulli c inerit b: & si

& si a quidem nulli c, b autem omni c, a non omni b, & non omnino nulli: non enim ostendebatur uniuersale per tertiam figuram. Omnino autem eam, *quæ est ad maiorem extremitatem* propositionem, *non est destruere uniuersaliter per conuersionem: semper enim interimitur per tertiā figuram: necesse enim ad postremam extremitatem utrasque sumere* propositiones. Et *si priuatiuus sit syllogismus, similiter: ostendatur enim a nulli c inesse per b: ergo si sumatur a omni c inesse, nulli autem b, nulli c inerit b.* Et *si a & b omni c: a alicui b, sed nulli inerat.* Si *autem oppositè conuertatur conclusio, & alij syllogismi oppositi, & non uniuersales erunt: fit enim altera propositio particularis, quare conclusio erit particularis.* Sit *enim prædicatiuus syllogismus & conuertatur sic: ergo si a, non omni c, b autem omni, b non omni c.* Et *si a quidem non omni c, b autem omni: a, non omni b.* Similiter *autem & si priuatiuus sit syllogismus: nam si a alicui c inest, b autem nulli: b alicui c non inerit, & nō simpliciter nulli: & si a quidem alicui c, b autem omni, quemadmodum in principio sumptum est, a alicui b inerit.* In *particularibus autē syllogismis quādo oppositè conuertitur conclusio, interimuntur utræq; propositiones: quādo uerò cōtrariè, neutra: non enim iam accidit quemadmodū in uniuersalibus interimere deficiente cōclusione secundū cōuersionē, sed nec omnino interimere.* Ostendatur *enim a de aliquo c per b: ergo si sumatur a nulli c inesse, b autē alicui c, a alicui b nō inerit: & si a nulli c, b autē omni, nulli c inerit b, quare interimētur utræq;.* Si *autē cōtrariè cōuertantur, neutra.* Nā *si a alicui c nō inest, b autē omni, b alicui c nō inerit: sed nōdum interimitur quod ex principio: cōtingit enim alicui inesse, & alicui nō inesse: uniuersali autem sublato a b, omnino nō fit syllogismus.*

mus. Si enim a quidem alicui c non inest, b autem alicui inest, neutra propositionum uniuersalis est. Similiter autem & si priuatiuus sit syllogismus: si enim sumatur a, omni c inesse, interimuntur utraq;: si autem alicui, neutra: demonstratio autem eadem.

De syllogismo conuersiuo in secunda figura. CAP. IX.

IN *secunda autem figura eam quidem, quae est ad maiorem extremitatem, propositionem, nō est interimere cōtrariè, quolibet modo conuersione facta, semper erit conclusio in tertia figura, uniuersalis autem non fuit in hac syllogismus: alterā autem in hac interimemus: similiter cōuersione. Dico autem similiter si contrariè quidem cōuertitur, cōtrariè: si oppositè, oppositè. Insit enim a omni b: c autem nulli: conclusio b c. Si ergo sumatur b, omni c inesse, & a b maneat, a omni c inerit: fit enim prima figura. Si autem b omni c, a autem nulli c, a non omni b: figura postrema. Si autem oppositè conuertatur b c: a b quidem similiter ostendetur, a c autem oppositè: nam si b alicui c, a autē nulli c: a alicui b nō inerit. rursum si b alicui c, a autē omni b, a alicui c: quare oppositus fit syllogismus. Similiter autē ostendetur, & si ecōuerso se habeant propositiones. Si autem particularis est syllogismus, contrariè quidem cōuersa conclusione neutra propositionū interimitur, quemadmodum nec in prima figura: oppositè autem, utraeque. Ponatur enim a, b quidem nulli inesse, c autem alicui: conclusio b c. Si igitur ponatur b alicui c inesse, & a b maneat, conclusio erit quoniam a alicui c non inest: sed non interimitur quod ex principio: contingit enim alicui inesse, & non inesse. Rursum si b alicui c, & a alicui c, non erit syllogismus: neutrum enim uniuersale eorū quae sumpta sunt: quare*

Syllogismus oppositus est, qui contradictoriā alicuius propositionū concludit: contrarius autem qui cōtrariam colligit.

re nō interimitur a b. Si autem oppositè cōuertatur, interimuntur utræq;: nō si b omni c, a autē nulli b, nulli c a. erit autem alicui. Rursum si b omni c, a autem alicui c: alicui b, a. Eadē autē demōstratio, & si uniuersalis sit prædicatiua.

De syllogismo conuersiuo in tertia figura. CAP. X.

IN *tertia uerò figura quando contrariè quidem conuertitur conclusio, neutra propositionū interimitur secundùm nullum syllogismorum: quādo autem oppositè, utræq; in omnibus. Sit enim ostēsum a alicui b inesse, medium autem sumptum c, & sint uniuersales propositiones: si ergo sumatur a alicui b non inesse, b autem omni c, non fit syllogismus eius quod est a de c. Neque si a, b alicui non inest, c autem omni: non erit eius quod est b c syllogismus. Similiter autem ostendetur & si non uniuersales sint propositiones: aut enim utrasq; necesse est particulares esse per cōuersionem, aut uniuersalem ad minorem extremitatem fieri: sic autem non fiet syllogismus, nec in prima figura, nec in media. Si autem oppositè conuertantur propositiones, interimuntur utræq;: nam si a nulli b, b autem omni c: a nulli c. Rursum si a, b quidem nulli, c autem omni: b nulli c. Et si altera non sit uniuersalis, similiter: si enim a nulli b, b autem alicui c: a alicui c non inerit. Si autem a quidem nulli, c autem omni: nulli c, b. Similiter & si priuatiuus sit syllogismus: ostendatur enim a alicui b non inesse: sit autem prædicatiua quidem b c, a c autem negatiua: sic enim fiebat syllogismus. Quando igitur contrarium sumitur conclusioni, non erit syllogismus: nam si a alicui b, b autem omni c: non fit syllogismus eius quod est a & c. Neque si a alicui b, nulli autem c, non fuit eius quod est a b & c syllogismus: quare non interimuntur propositiones. Quando uerò op-*

positũ, interimuntur: nam si a omni b, & b omni c, a omni c: sed nulli inerat. Rursum si a omni b, nulli autem c, b nulli c: sed omni inerat. Similiter autem monstratur: & si non uniuersales sint propositiones: sit enim a c uniuersalis, & priuatiua: altera autem particularis, & prædicatiua: ergo si a quidem omni b, b autem alicui c, a alicui c accidit: sed nulli inerat. Rursum si a omni b, nulli autem c: & b nulli c. Si autem a alicui b, & b alicui c, non fit syllogismus. Neque si a alicui b, & nulli c: nec sic. Quare illo quidem modo interimuntur: sic autẽ non interimuntur propositiones. Manifestum est ergo ex ijs quæ dicta sunt, quomodo conuersa cõclusione in unaquaq; figura fit syllogismus: & quãdo contrariè propositioni, & quando oppositè. Et quoniã in prima quidem figura per mediam, & postremam fiunt syllogismi: & quæ quidem ad minorem extremitatem, semper per mediam interimitur: quæ uerò ad maiorem, per postremam. In secunda autem, per primam, & postremã: quæ quidem ad minorem extremitatem, semper per primã figuram: quæ uerò ad maiorem, per postremam. In tertia uerò, per primam, & per mediam: & quæ quidem ad maiorem per primã semper: quæ uerò ad minorem, per mediam semper. Quid ergo est cõuertere, & quomodo in unaquaq; figura, & quis sit syllogismus, manifestum.

De Syllogismo per impossibile. CAP. XI.

PEr impossibile autem syllogismus ostenditur quidem, quãdo contradictio ponitur cõclusionis, & assumitur altera propositio. Fit autẽ in omnibus figuris: simile enim est conuersioni. Verũtamen differt intantum, quoniam conuertitur quidem facto syllogismo, & sumptis utrisq; propositionibus. Deducitur autẽ ad impossibile nõ cõfesso opposito prius, sed manifesto quoniam est uerum. Termini uerò simil

similiter se habent in utrisq;, & eadem sumptio utrorũq;: ut si a inest omni b, medium autem c: si supponitur a non omni, uel nulli b inesse, c uerò omni, quod fuit uerũ, necesse est c b aut nulli, aut nõ omni inesse: hoc autem impoßibile, quare falsum est quod suppositum est. uerum ergo oppositum: similiter autem in alijs figuris. quæcũq; enim conuersionem suscipiũt, & per impoßibile syllogismũ. Ergo alia quidem proposita omnia ostenduntur per impoßibile in omnibus figuris, uniuersale autem prædicatiuum in media, & in tertia monstratur: in prima autem non monstratur: supponatur enim a non omni b, aut nulli inesse, & assumatur alia propositio, utrolibet modo, siue a omni inest c, siue b omni d (sic enim erat prima figura) si ergo supponatur a nõ omni b inesse, non fiet syllogismus quomodolibet sumpta propositione. Si autem nulli b, d quidẽ assumatur, syllogismus quidem erit falsi, nõ ostẽditur autẽ propositũ: nã si a nulli b, b autem omni d, a nulli d. hoc autem sit impoßibile: falsum igitur est nulli b inesse a: sed nõ si nulli falsum, omni uerũ. Si autẽ c, a assumatur, non fit syllogismus: nec quãdo supponitur nõ omni b, inesse a: quare manifestũ quoniam omni inesse, non ostenditur in prima figura per impoßibile. Alicui autem, & nulli, & nõ omni ostenditur. Supponatur enim a nulli b inesse, b autẽ sumptũ sit, omni, aut alicui c. ergo necesse est a nulli, aut non omni c inesse. hoc autẽ impoßibile. Sit enim uerũ, & manifestũ, quoniã omni c inest a: quare si hoc falsum, necesse est a alicui b inesse. Si autẽ ad a sumatur altera propositio, nõ erit syllogismus, neq; quãdo subcontrariũ conclusioni supponitur ut alicui nõ inesse: manifestũ ergo quoniã oppositũ sumendum est. Rursum supponatur a alicui b inesse, sumptum autem sit c omni a: necesse est igitur c alicui b inesse: hoc autem

autem ſit impoßibile:quare falſum quidem ſuppoſitũ eſt:ſi autem ſic,uerũ eſt nulli ineſſe. Similiter autem & ſi priuatiua ſumpta ſit c a. Si autem ad b ſumpta ſit propoſitio,nõ erit ſyllogiſmus. Si autem contrariũ ſupponatur, ſyllogiſmus erit & impoßibile,nõ tamen oſtenditur quod eſt propoſitũ:ſupponatur enim a,omni b,& c ſumptum ſit omni a : ergo neceſſe eſt c omni b ineſſe. hoc autem impoßibile: quare falſum eſt omni b ineſſe a:ſed nondũ erit neceſſariũ, ſi nõ omni,nulli ineſſe. Similiter autem & ſi ad b ſumatur altera propoſitio:nã ſyllogiſmus quidẽ erit & impoßibile,non interimitur autẽ hypotheſis:quare oppoſitũ ſupponendum. Ad oſtendendũ autem non omni b ineſſe a,ſupponendum omni ineſſe:nam ſi a,omni b,& c omni a,omni b inerit c : ſi ergo hoc impoßibile, falſum quod ſuppoſitum eſt : ſimiliter autem & ſi ad b, ſumpta ſit altera propoſitio. Et ſi priuatiua ſit c a,ſimiliter : nã & ſic fit ſyllogiſmus. Si autem ad b ſumpta ſit priuatiua , nihil oſtenditur. Si autem non omni,ſed alicui ineſſe ſupponatur, non oſtenditur quoniam non omni,ſed quoniam nulli : ſi enim a alicui b,c autem omni a, alicui b inerit c:ſi ergo hoc impoßibile,falſum eſt alicui b ineſſe a,quare uerum nulli:hoc autem oſtenſo,interimitur uerũ:nam & alicui quidẽ b inerat, alicui uerò nõ inerat. Amplius autẽ non iam propter hypotheſin accidit impoßibile,falſa enim erit,ſiquidẽ ex ueris nõ eſt falſum ſyllogizare. nunc autẽ eſt uera:ineſt enim a alicui b:quare non ſupponendum alicui ineſſe,ſed omni. Similiter autem & ſi alicui b non ineſt a , oſtendemus : ſi enim idem eſt alicui non ineſſe , & non omni ineſſe,eadem in utriſq; demonſtratio. Manifeſtum ergo quoniam non contrarium,ſed oppoſitũ ſupponendum in omnibus ſyllogiſmis:ſic enim neceſſariũ erit & axioma probabile:nam

ſi de

si de omni uel affirmatio, uel negatio, ostenso quoniam nõ negatio, necesse est affirmationẽ ueram esse. rursum si non ponant ueram esse affirmationem, constat ueram esse negationem contrariam uero: neutro modo contingit ratum facere: neq; enim necessarium si nulli falsum, omni uerum: neq; probabile ut sit alterum falsum, quoniam alterũ uerum. Manifestum ergo quoniam in prima figura alia quidem proposita omnia ostenduntur per impoßibile: uniuersale autem affirmatiuum non ostenditur.

De syllogismo per impoßibile in secunda figura. CAP. XII.

IN *media autẽ figura, & postrema et hoc ostẽditur. ponatur enim a nõ omni b inesse. sumptũ sit autem omni c inesse a, ergo si b quidẽ non omni inest a, c autẽ omni, non omni b inest c: hoc aũt impoßibile. Sit enim manifestũ quoniã omni b inest c. quare falsum quod suppositũ est, uerũ est ergo omni inesse. Si aũt cõtrariũ supponatur, syllogismus quidẽ erit ad impoßibile, nõ tamẽ ostẽditur quod propositũ est: si enim a nulli b, omni autẽ c, nulli b, c: hoc aũt impoßibile: quare falsum est, nulli inesse: sed nõ si hoc falsum, uerũ omni.   Quãdo aũt alicui b inest a, supponatur a nulli b inesse, c aũt omni insit: necesse est ergo c nulli b inesse: quare si hoc impoßibile, necesse est a, alicui b inesse. Si autẽ supponatur alicui nõ inesse, eadẽ erũt quæ in prima figura.   Rursum supponatur a alicui b inesse, c autẽ nulli insit: necesse est igitur c, alicui b non inesse: sed omni inerat: quare falsum quod suppositũ est, nulli ergo b inerit a.*

Quando autem nõ omni b inest a, supponatur omni inesse, c autẽ nulli: necesse est ergo c, nulli b inesse: hoc autem impoßibile, quare uerum est non omni inesse. Manifestum ergo, quoniam omnes syllogismi fiunt per mediã figuram.

De ostensione per impoßibile in tertia figura. CAP. XIII.

SImiliter autem & per ultimā. Ponatur enim a alicui b non inesse, c autem omni b: ergo a alicui c non inerit: si ergo hoc impoßibile, falsum alicui nō inesse: quare uerum est omni. Si uerò supponatur nulli inesse, syllogismus quidem erit, & impoßibile, non ostenditur autē quod propositū est: si enim contrariū supponatur: eadem erunt quæ in prioribus. Sed ad ostendendū alicui inesse, eadē sumēda est hypothesis: nā si a nulli b, c autem alicui b, a non omni c: si ergo hoc falsum, uerū est a alicui b inesse. Quando autē nulli b inest a, supponatur alicui inesse, sumptū sit autem & c omni b inesse, ergo necesse est a alicui c inesse. sed nulli inerat, quare falsum est alicui b inesse a. Si autē supponatur omni b inesse a, non ostenditur propositū: sed ad ostendendum nō omni inesse, eadem sumenda hypothesis: nā si a omni b, & c alicui b, a inest alicui c: hoc autem nō fuit, quare falsum est omni inesse: si autem sic: uerum non omni. Si autem supponatur alicui inesse: eadē erunt quæ & in ijs, quæ prius dicta sunt. Manifestum ergo quoniam in omnibus per impoßibile syllogismis, oppositum supponendū. Palàm autē & quoniā in media figura ostenditur quodammodo affirmatiuū, & in postrema uniuersale.

Quo iusta, & quæ ad impoßibile ducit demonstratio, differant. CAP. XIIII.

Demonstratio ostensiua, quæ & iusta, & assertoria dicitur, ex notis et manifestis ueram esse cōclusionem ostendit.

DIffert autem quæ ad impoßibile demonstratio, ab ea quæ est ostensiua, eò quòd ponat quod uult interimere, deducēs ad cōfessum falsum: ostēsiua autē incipit à confeßis positionibus ueris. Sumūt ergo utræq; duas propositiones confessas: sed hæc quidē ex quibus est syllogismus, illa uerò unā quidem harū, alteram uerò contradictionem

concl

conclusionis. Et hinc quidem non necesse est notam esse conclusionem, neq; prius opinari quoniam est, aut non est: illinc uerò necesse est, quoniam non est. Differt autem nihil affirmatiuam, uel negatiuam esse conclusionem: sed similiter se habet in utrisque. Omnis enim quæ ostensiuè concluditur, & per impossibile mõstrabitur: & quæ per impossibile, ostensiuè, & per eosdem terminos, non autem in eisdem figuris. Nam quando per impossibile syllogismus fit in prima figura, quod uerum est, in media erit, aut in postrema: priuatiuum quidem in media, prædicatiuum autem in postrema: quando autem syllogismus in media fit, quod uerum est erit in prima figura in omnibus propositionibus: quando autem in postrema syllogismus, quod uerũ est, erit in prima, & in media: affirmatiua quidem in prima, priuatiua autẽ in media. Sit enim ostensum a nulli, aut non omni b per primã figurã, ergo hypothesis quidem erat alicui b, inesse a: c autẽ sumebatur a quidem omni, b autẽ nulli: sic enim fiebat syllogismus ad impossibile. Hoc autem media figura, si c a quidem omni, b autem nulli inest: & manifestum ex his quoniã b, nulli inest a. Similiter autẽ & si nõ omni ostensum sit inesse: nam hypothesis quidem est omni b a inesse: c autem sumebatur a quidem omni, b autem non omni: & si priuatiua sit sumpta c a: similiter etenim sic fit in media figura. Rursum sit ostẽsum alicui b inesse a, ergo hypothesis quidẽ est nulli inesse: b autem sumebatur omni c inesse, & a uel omni, uel alicui c: sic enim erit impossibile. hoc autem postrema figura: si a & b, omni c: & manifestum ex his quia necesse est a, alicui b inesse: similiter autem & si alicui c, sumatur inesse b uel a. Rursum in media figura ostensum sit a omni b inesse: ergo hypothesis quidem fuit, non omni b inesse a. sumptum est autem a omni c,

& c omni b, sic enim erit impoßibile: hoc autem prima figura: si a omni c, & c omni b. Similiter autem & si ostensum sit alicui inesse: nam hypothesis quidem fuit, nulli b inesse a: sumptum est autem a omni c, & c, alicui b. Si autem priuatiuus sit syllogismus, hypothesis quidem a alicui b inesse: sumptum est autem a nulli c, & c omni b: quare fit prima figura. Et si non uniuersalis sit syllogismus, sed a alicui b ostensum sit non inesse similiter: nam hypothesis quidem omni b inesse a: sumptum est autem a nulli c: & c alicui b: sic enim prima figura. Rursum in tertia figura ostensum sit a inesse omni b: ergo hypothesis quidem fuit non omni b inesse a: sumptum est autem c omni b, & a omni c, sic enim erit impoßibile: hoc autem prima figura. Similiter autem & si in aliquo sit demonstratio: non hypothesis quidem erit nulli b inesse a: sumptum est autem c alicui b, & a omni c. Si autem priuatiuus sit syllogismus, hypothesis quidem a alicui b inesse: sumptum est autem c a quidem nulli, b autem omni: hoc autem media figura. Similiter autem, & si non uniuersalis sit demõstratio, nam hypothesis quidem erit omni b, inesse a, sumptum est autem c a quidem nulli, b autem alicui: hoc autẽ media figura. Manifestum ergo quoniam per eosdem terminos, & ostensiuè est demonstrare unũquodq; propositum, & per impoßibile. Similiter autem erit, & cum sint ostensiui syllogismi, ad impoßibile deducere in terminis sumptis, quando opposita propositio conclusioni sumpta fuerit: nam fiunt ijdem syllogismi ijs, qui sunt per conuersionem: quare statim habemus & figuras per quas unũquodq; erit. Palàm ergo, quoniam omne propositum ostenditur per utrosq; modos, & per impoßibile, & ostensiuè, & nõ contingit separari alterum ab altero.

De

De ratiocinatione ex oppositis. CAP. XV.

IN qua autem figura est ex oppositis propositionibus syllogizare: & in qua non est, sic erit manifestum. Dico *autem oppositas esse propositiones secundùm locutionem quidem quatuor: ut omni, nulli: & omni, & non omni, & alicui, & nulli: et alicui, & non alicui inesse.* Secundũ ue*ritatem autem tres. nam alicui & non alicui secundum locutionem apponuntur solum.* Harum autẽ *contrarias quidem uniuersales: omni, nulli inesse: ut omnem disciplinam esse studiosam, nullam esse studiosam: alias uerò oppositas. In prima igitur figura non est ex oppositis propositionibus syllogismus, neq; affirmatiuus, neq; negatiuus. affirmatiuus quidem, quoniam oportet utrasq; affirmatiuas esse propositiones: oppositæ autem affirmatio, & negatio: priuatiuus autem, quoniam oppositæ quidem idem de eodem prædicant, & negant: in prima autem medium non dicitur de utrisq;, sed de illo quidem aliud negatur: idem autem de alio prædicatur: hæ uerò non opponuntur.*

Syllogismus ex oppositis est, qui propositiõe, & assumptione contrariis, aut contradictorijs, cõclusionem colligit de eodẽ negantem.

De ratiocinatione ex oppositis in secunda figura. CAP. XVI.

IN media autem figura, & ex oppositis, & ex contrarijs contingit fieri syllogismum. Sit enim bonũ quidẽ, in quo a: disciplina autem, in quo b & c: si ergo omnem disciplinam studiosam sumpsit, & nullam: a inest omni b, & nulli c: quare b nulli c: nulla ergo disciplina, disciplina est. Similiter *autem & si omnem sumens studiosam disciplinam. medicinã uerò nõ studiosam sumpsit: nam a b quidem omni, c autem nulli: quare aliqua disciplina non erit disciplina.* Et *si a c quidem omni, b autem nulli: est autem b quidem disciplina, c autem medicina, a uerò opinio: nullam enim disciplinam opinionem sumens, sumpsit aliquam*

Syllogismus ex oppositis non est absolutè syllogismus, sed particula quædam syllogismi ex hypothesi, unde ab Aristotele capit. seq. adnumeratur inter paralogismos.

disciplinam esse opinionem. Differt autem à priore in terminis conuerti: nam prius quidem ad b, nunc autem ad c affirmatiuam. Etsi sit nõ uniuersalis altera propositio, similiter: semper enim medium est, quod ab altero quidem negatiuè dicitur, de altero uerò affirmatiuè. Quare contingit opposita quidẽ perfici, nõ autem semper, neq; omnino: sed sic se habeãt, quæ sunt sub medio, ut uel eadem sint, uel totũ ad partem, aliter autẽ impoßibile: non enim erunt propositiones ullo modo, neq; contrariæ, neque oppositæ.

De syllogismo ex oppositis in tertia figura. CAP. XVII.

IN *tertia uerò figura affirmatiuus quidem syllogismus nunquã erit ex oppositis propositionibus: propter causam dictam, & in prima figura. Negatiuus autem erit syllogismus, & uniuersalibus, & non uniuersalibus terminis. Sit enim disciplina in quo b, & c: medicina autem in quo a: si ergo sumat omnem medicinam disciplinam, & nullam medicinam: disciplinã b omni a sumpsit, & c nulli a: quare erit aliqua disciplina nõ disciplina. Similiter autem et si nõ uniuersaliter sumpta sit a b propositio: nam si est aliqua medicina disciplina: & rursum nulla medicina disciplina, accidit disciplinã aliquam non esse disciplinam. Sunt autem uniuersaliter quidem sumptis terminis, cõtrariæ propositiones: si autem particularis altera sit, oppositæ. Oportet autem scire quoniam contingit opposita sic sumere, quemadmodum diximus, omnẽ disciplinam studiosam esse, et rursum nullam, aut aliquam non esse studiosam· quod non solet latere: erit autem per alias interrogationes syllogizare alteram, & quemadmodum in Topicis dictum est, sumere. Quoniam autem affirmationũ oppositiões sunt tres, sexies accidit opposita sumere, aut omni, & nul*

& nulli: aut omni, & non omni: aut alicui, & nulli. & hoc conuerti in terminis, ut a omni b, & nulli c: aut omni c, & nulli b: aut huic quidem omni, illi uerò nõ omni: & rursum hoc conuerti secũdùm terminos: similiter autẽ & in tertia figura. Quare manifestum est & quoties, & in quibus figuris cõtingit per oppositas propositiones fieri syllogismum. Manifestum est quoniam ex falsis est uerum syllogizare, quemadmodũ dictum est prius. ex oppositis autem non est: semper enim contrarius syllogismus fit rei (ut si est bonum, non esse bonum: aut si animal non animal) eò quòd ex cõtradictione est syllogismus, & subiecti termini aut ijdem sunt: aut hic quidem totum, ille autem pars. Palàm autem quoniam in paralogismis nihil prohibet fieri hypotheseos contradictionem: ut si est impar, non esse impar: nam ex oppositis propositionibus, contrarius erit syllogismus: si ergo sumpserit hoc modo: hypotheseos erit contradictio. Oportet autem considerare, quoniam sic quidẽ non est contraria cõcludere ex uno syllogismo (ut sit conclusio quoniam non est bonũ, bonum aut aliud quiddam tale) nisi statim huiusmodi propositio sumatur: ut omne animal esse album, & non album, hominem autem animal: sed uel assumere oportet cõtradictionem: ut quoniam omnis disciplina opinio, & non opinio: deinde sumere, quoniam medicina disciplina quidẽ est. nulla autem opinio: quemadmodum redargutiones fiunt: uel ex duobus syllogismis. Quare esse quidem cõtraria secundùm ueritatem quæ sumpta sunt, non est alio modo quàm hoc: quemadmodum dictum est prius.

De petitione principij. CAP. XVIII.

IN principio autem petere, & accipere est quidem, ut in genere sumere in eo quod non est demonstrare propositum. Caput hoc, de eo quod est petere id, quod

erat in principio. obscurum est, solertemq; requirit diligētiam.

situm. Hoc autē accidit multipliciter: nam & si omnino nō syllogizatur, et si per ignotiora, aut similiter ignota, & si per posteriora quod prius est: demonstratio enim ex prioribus, & notioribus est. Horum ergo nullum est petere quod ex principio est: sed quia hæc quidē nata sunt per se cognosci, illa uerò per alia (nam principia quidem per se, quæ autem sub principijs, per alia) quando quod non per se notum est, per se aliquis conatur ostēdere, tunc petit quod ex principio est. hoc autē est sic facere quidem ut statim postulet id quod propositum est: cōtingit autem & transgredientes & ad alia, eorum quæ nata sunt per illa ostendi per hæc monstrare quod ex principio est: ut si a ostendatur per b, & b per c, c autem natum sit ostendi per a: accidit enim idem a per se demonstrare eos, qui sic syllogizant, quod faciunt qui parallelas arbitrantur scribere: latent enim ipsi seipsos talia sumentes quæ non ualēt demonstrare, cùm non sint parallelæ. Quare accidit sic syllogizantibus unumquodq; esse dicere si est unumquodque: sic autem omne erit per se notum: quod est impoßibile. Si ergo aliquis dubitat assumpto dubio quoniam a inest c, similiter & quoniam b, petat autem a inesse b. nondum manifestū si quod in principio est, petat, sed quoniam non demonstrauit manifestum: non enim est principium demonstrationis, quod similiter est incertum. Si autem b ad c sic se habet ut idem sit: aut manifestum quòd conuertuntur, aut inest alterum alteri, quod in principio est petit: nam & quoniam a inest b, per illa monstrabit si conuertantur: nunc autem hoc prohibet, sed non modus. Si autem hoc faciat, quod dictum est faciet, & conuertet per tria: similiter autem & si b sumat inesse c, quod similiter incertum sit, ut & si a inest c, nondum quod ex principio petit,

petit, sed neq; demonstrat. Si autem idem sit a, & b, aut eò quòd conuertuntur, aut eò quòd a sequitur ei quod est b, quod ex principio est petit propter eandem causam: nam ex principio quid ualet, prius dictum est à nobis: quoniam per se monstrabitur quod non est per se manifestum. Si ergo est in principio petere per se monstrare, quod non per se est manifestum: hoc autem est nō ostendere quando similiter dubitantur quod monstratur, & per quod monstratur, uel eò quòd eadem eidem, uel eò quòd idē eisdem inesse sumitur: in media quidem figura, & tertia utrorunque cōtinget similiter quod est in principio petere: in prædicatiuo quidem syllogismo & in tertia figura, & in prima: negatiuè autem quando eadem ab eodem, & non similiter utræq; propositiones: similiter autem et in media, eò quòd non conuertuntur termini secundū negatiuos syllogismos. Est autem in principio petere in demonstrationibus quidem, quæ secundum ueritatem sic se habēt: in dialecticis autem, quæ secundum opinionem.

De non propter hoc accidere falsum. CAP. XIX.

Non propter hoc autem accidere falsum (quod sæpe in disputationibus solemus dicere) primum quidē est in ijs qui ad impoßibile syllogismis: quando ad contradictionem est huius quod monstratum est, ea quæ ad impoßibile. Nam neq; qui nō contradicit, dicit nō propter hoc, sed quoniam falsum est aliquid positum, priorum: neq; in ostensiua: non enim ponit quod contradicit. Amplius autem quando interimitur aliquid ostensiuè per a b c: nō est dicere quoniā non propter quod positum est factus est syllogismus: nam non propter hoc fieri tunc dicimus, quādo interempto hoc nihilo minus perficitur syllogismus, quod

non est in ostensiuis: interēpta enim propositione, nec quæ ad hanc est, erit syllogismus. manifestū igitur quoniam in ijs qui ad impoßibile sunt, dicitur nō propter hoc, et quando sic se habet ad impoßibile quæ ex principio est hypothesis, ut cum sit, uel cum nō sit hæc, nihilo minus accidit impoßibile. Ergo manifestißimus quidem modus est non propter suppositionem esse falsum: quando ab hypothesi inconiunctus est à medijs syllogismus ad impoßibile, quod dictum & in Topicis: quod enim non est causa, ut causam ponere hoc est. Vt si uolēs ostendere quoniam asymmeter est diameter, conetur Zenonis ratione quoniam nō est moueri, & ad hoc inducat impoßibile: nullo enim modo continuum est falsum locutioni, quæ est ex principio. Alius autem modus, si continuum quidem sit impoßibile hypothesi, non tamen propter illam accidat: hoc autem poßibile est fieri, & in hoc quod superius, & in hoc quod inferius sumenti continuum: ut si a ponatur inesse b, b autem c, c uerò d, hoc autē sit falsum b inesse d: nam (si ablato a, nihilo minus b inest c, & c d) non erit falsum propter eam quæ ex principio est hypothesin. Aut rursum si quis in superiori sumat cōtinuū, ut si a quidē b, e autē a, f uerò e, falsum autē sit f inesse a: nam & sic nihilo minus erit impoßibile, interēpta quæ est ex principio hypothesi. Sed oportet ad eos qui ex principio terminos, copulare impoßibile: sic enim erit propter hypothesin. Vt in inferiori quidē, sumenti cōtinuum ad prædicatum terminū: nam si impoßibile est a inesse d: interempto a, non amplius erit falsum. In superiori autē de quo prædicatur. nam si f non poßibile est inesse b, interempto b, nō amplius erit impoßibile: similiter autem & cùm priuatiui sint syllogismi. Manifestum ergo quoniam cùm impoßibile non ad priores termi

nos,

nos,nõ propter positionem accidit falsum. An nec sic semper propter hypothesin erit falsum? nam si nõ ei quod est b, sed ei quod est k *positum est inesse a,* k *autem c, & hoc d, & sic manet impossibile: similiter autẽ & in sursum sumenti terminos: quare (quoniã cùm est, & cũ non est hoc, accidit impossibile) non erit propter positionem, aut cum non est hoc, nihilo minus fieri falsum. Nec sic sumendum ut alio posito accidat impossibile: sed quando ablato hoc, idem per reliquas propositiones concluditur impossibile: eò quòd idem falsum accidere per plures hypotheses nihil fortasse inconueniens est: ut parallelas cõtingere: & si maior est qui interius est, eo qui exterius: & si triangulus habet plures rectos duobus.*

De falsa ratiocinatione, catasyllogismo, hoc est corratiocinatione, & elencho. CAP. XX.

FAlsa autem oratio fit propter primũ falsum: aut enim ex duabus propositionibus, aut ex pluribus omnis est syllogismus: ergo si ex duabus quidem, harum necesse est alteram, aut etiam utrasque esse falsas: nam ex ueris non erat falsus syllogismus: si uerò ex pluribus (ut sic quidem per a b, hoc autem per d f g) horum erit aliquid superiorum falsum, & propter hoc oratio, nam a & b per illa concluduntur: quare propter illorum aliquid, accidit cõclusio, & falsum. Vt autem non catasyllogizetur, obseruandum quando sine conclusionibus interrogat orationem, ut non detur bis idem in propositionibus, eò quòd scimus, quoniam sine medio syllogismus non fit: medium autem est, quod plerunq; dicitur. Quomodo autem oportet ad unamquãq; conclusionem obseruare medium, manifestũ est, eò quòd scitur quale in unaquaq; figura ostẽditur:

Catasyllogismus, corratiocinatio, epicherema, idem: est autẽ cùm quis propositiones admittit, id quod dare non intendit colligẽtes.

hoc autem nos nõ latebit, eò quòd uidemus quomodo submittimus orationem. Oportet autem quod custodire præcipimus respondentes, ipsos argumentantes tentare latere: hoc autem erit, primùm quidem si conclusiones non prius syllogizent, sed sumptis necessarijs non manifestæ sint. Amplius autem si non propinqua interrogant, sed quàm maximè longè media: ut si sit opportunum concludere a de f, media b c d e: oportet ergo inquirere si a, b: & rursum non si b, c, sed si d e: deinde si b c, & sic reliqua: & si per unum medium sit syllogismus, à medio incipere: maximè enim sic latebit respondentem. Quoniam ergo habemus quando & quomodo se habentibus terminis fit syllogismus, manifestum & quando erit, & quando non erit elenchus: nam omnibus affirmatiuis, uel permutatim positis responsionibus (ut hac quidẽ affirmatiua, illa uerò negatiua) contingit fieri elenchum: erit enim syllogismus: & sic in illo modo se habẽtibus terminis: quare si id quod positum est, cõtrarium sit cõclusioni, necesse est fieri elenchum: nã elenchus, syllogismus contradictionis est. Si uerò nihil affirmetur, impoßibile est fieri elenchũ: nõ enim erat syllogismus: cum omnes termini erant priuatiui, quare nec elenchus: nam si elenchus, necesse est syllogismũ esse, cùm autẽ est syllogismus, non necesse est elenchũ esse. Similiter autem si nihil positum sit secundùm responsionẽ uniuersaliter, nam eadem erit definitio syllogismi, et elenchi.

De fallacia secundum opinionem. CAP. XXI.

ACcidit autẽ quãdoq; (queẽadmodũ in positione terminorum fallebamur) & secundũ opinionẽ fieri fallaciam: ut si contingat idem pluribus principaliter inesse: et hoc quidẽ latere aliquẽ, & putare nulli inesse, illud autem scire:

ſcire:ut inſit a b & c per ſe,& hæc omni d ſimiliter:ſi igitur b quidē putet omni a ineſſe,& hoc d: c autem nulli a, & hoc omni d:eiuſdem ſecundū idem habebit diſciplinam, & ignorantiā. Rurſum ſi quis fallatur circa ea quæ ſunt ex eadem coniugatione:ut ſi a ineſt b,hoc autem c,& c d: opinetur autem a ineſſe omni b, & rurſum nulli c. Simul enim ſciet,& non opinabitur ineſſe:ergo nihil aliud exiſtimat ex ijs,quàm ſcit,hoc non opinari:ſcit enim aliquo modo quoniam a ineſt c per b,uelut in uniuerſali hoc quod eſt particulare:quare quod aliquo modo ſcit,hoc omnino exiſtimat non opinari:quod eſt impoßibile. In eo autem quod prius dictum eſt,ſi non ex eadem cōiugatione ſit medium, ſecundùm utrunq; quidem mediorum ambas propoſitiones non poßibile eſt opinari:ut a b quidem omni,c autem nulli: hæc autem utraq; , omni d:accidit autem aut ſimpliciter, aut in aliquo contrariam ſumere primam propoſitionem: ſi enim cui b ineſt omni,a opinatur ineſſe,b autem d nouit, & quoniam a d nouit:quare ſi rurſum cui c nulli , putat a ineſſe:cui b alicui ineſt,huic non putat a ineſſe:quòd autem omni putat cui b,rurſum alicui nō putare cui b, aut ſimpliciter,aut in aliquo contrarium eſt: ſic ergo non contingit opinari. Secundùm utrunq; autem unam: aut ſecundùm alterum utraſq;,nihil prohibet a omni b,& b d: & rurſum a,nulli c.Nā ſimilis huiuſmodi fallacia,ueluti fallimur circa particularia: ut ſi a omni b ineſt, b autē omni c, a omni c inerit: ſi ergo aliquis nouit quoniam a cui b,ineſt omni:nouit et quoniā ei quod eſt c,ſed nihil prohibet ignorare c quoniā eſt:ut ſi a quidem duo recti, in quo autem b triangulus,in quo uerò c ſenſibilis triangulus: opinabitur enim aliquis non eſſe c: ſciens quoniam omnis triangulus habet duos rectos, quare ſimul ſciet, & ignorabit idem:

*nam scire omnem triangulum quoniam duobus rectis, non simplex est: sed hoc quidem uniuersalē habet disciplinam, illud uerò singularem. Sic ergo in uniuersali nouit c, quoniam duobus rectis, in singulari autem nō nouit: quare non habebit contrarias. Similiter autem est quæ in Menone est oratio, quoniam disciplina est reminiscentia: nunquam enim accidit præscire quod singulare est: sed simul inductione sumere particularium disciplinam, uelut recognoscentes. Nam quædam scientes, statim scimus: ut quoniam duobus rectis, si scimus quoniā triangulus: similiter autem & in alijs. Ergo uniuersali quidem speculamur particularia, * propria autem non scimus: quare contingit & falli circa ea, uerum non contrariè, sed habere quidem uniuersalem, decipi autem particulari. Similiter autem in prædictis: non enim contraria quæ est secundum medium, ei quæ est secundum syllogismū disciplinæ: nec quæ est secundum utrunq; mediorum opinatio: nihil enim prohibet scientem, & quoniam a toti b inest, et rursum hoc toti c, putare non inesse c: ut quoniam omnis mula sterilis, & hæc mula: putare hanc habere in utero: non enim scit quoniam a, c qui non conspicit, quod est secundum utrunq;. Quare manifestum quoniam et si hoc quidem nouit, illud uerò nō nouit, falletur: quod habent uniuersales, ad particulares disciplinas: nullum enim sensibilium cum extra sensum sit, scimus: nec si sentientes fuerimus, scimus, nisi ut in uniuersali, & in eo quod habet propriam disciplinam, sed nō in eo quod est in actu. Nam scire tripliciter dicitur, aut ut uniuersali, aut ut propria, aut ut in actu: quare & decipi totidem modis: nihil ergo prohibet & scire, & deceptum esse circa idem: ueruntamen non contrariè. quod accidit & ei, qui secundum utranq; scit propositionum, & non pertractauit*

*Hic Propria, ablatiuus est.

prius

prius:nam opinans in utero habere mulam, non habet secundum actum disciplinam,neq; propter opinionem fallaciam contrariam disciplinæ: syllogismus enim est contraria fallacia in uniuersali. Qui autem opinatur quòd bonum esse, est malum esse:idem opinabitur bonũ esse, & malum. Sit enim bonum esse in quo a, malũ autem esse in quo b:rursum bonũ esse in quo c:quoniã igitur idem opinatur & b & c,& esse c b opinabitur:& rursum b esse a similiter:quare & c a:nam quemadmodum si erat uerũ de quo c b,& de quo b a,& de quo c a uerum erat: sic & in opinatione. Similiter autem & in eo quod est esse. nam cum idem sit c & b,& rursum b & a,c a idem erit : quare & opinatione similiter:ergo hoc quidem necessarium si quis det primum. Sed fortasse illud falsum opinari aliquem quòd malum esse est bonum esse,nisi secundùm accidens. multipliciter enim poßibile est hoc opinari: perspiciendum autem hoc melius.

De conuersionibus terminorum. CAP. XXII.

QVando uerò conuertuntur extremitates,necesse est & medium conuerti ad utranq;: si enim a de c, per b est,si conuertitur & inest cui a omni c, & b a conuertitur,& inest cui a omni:b per medium c. & c b cõuertitur per medium a. Et in non esse itidem:ut si b inest c, a uerò non inest b,neq; a inerit c. Si ergo b conuertatur ad a : & c ad a conuertetur:sit enim b nulli a inexistens, ergo neq; c. omni enim c inerat b:& si b conuertitur ad c,& a conuertetur ad c:nam de quocunq; omnino b,& c. Et si c ad a conuertitur, & b conuertetur ad a:cui enim b inest, & c:cui autem c,a non inest:& solũ hoc à cõclusione incipit, alia autem non similiter : ut in prædicatiuo syllogismo.

Rursum si a & b cõuertuntur,& c et d similiter,omni autem Ea hic conuer-

ti dicũtur, quæ de ſe inuicẽ uniuerſaliter prædicantur.

autem neceſſe eſt a aut c ineſſe: & b & d ſic ſe habebunt, ut omni, alterum inſit: quoniã enim cui a, b: & cui c, d: omni autẽ a aut c, & nõ ſimul: manifeſtũ quoniã & b aut d omni, & nõ ſimul: ut ſi ingenitũ, incorruptibile: & incorruptibile, ingenitũ: neceſſe eſt quod factum eſt corruptibile, & corruptibile factũ eſſe: duo enim ſyllogiſmi cõſtituti ſunt. Rurſum ſi omni quidem, a uel b, & c uel d: ſimul autem non inſunt: ſi conuertitur a & c, & b & d conuertetur. Nam ſi alicui nõ ineſt b, cui d, palàm quoniam a ineſt: ſi autem a, & c. conuertuntur enim: quare ſimul c & d: hoc autem impoſsibile. Quando autẽ a toti b & c ineſt, & de nullo alio prædicatur, ineſt autem & b, omni c: neceſſe eſt a & b conuerti: quoniam enim de ſolis b c dicitur a, prædicatur autem b & idem de ſe & de c: manifeſtum quoniam de quibus a, & b dicetur omnibus, uerũ & de a.

Rurſum quando a & b, toti c inſunt: cõuertitur autem c b: neceſſe eſt a, omni b ineſſe: quoniam enim omni c, a: c autẽ b, eò quòd cõuertũtur: & a omni b inerit. Quãdo autem duo fuerint oppoſita, ut a magis eligendũ ſit quàm b, cùm ſint oppoſita, & d quàm c ſimiliter, ſi magis eligẽda ſunt a c quàm b d: a magis eligẽdũ quàm d. Similiter enim ſequendũ a, & fugiendũ b, oppoſita enim: & c ei quod eſt d: nam & hæc opponũtur: ſi ergo a ei quod eſt d ſimiliter eligendũ, & b ei quod eſt c fugiendũ, utrunq; enim utriq; ſimiliter fugiendũ eligẽdo: quare et hæc ambo a c, ijs quæ ſunt b d, quoniã autẽ magis, nõ poſsibile ſimiliter: nã & b d ſimiliter erunt. Si autem d magis eligẽdũ quàm a, & b quàm c minus fugiendũ: nã quod minus eſt, minori opponitur: magis autẽ eligẽdum eſt maius bonũ, et minus malum, quàm minus bonũ, & maius malũ. Vniuerſum igitur b d magis eligendum, quàm a c, nunc autem non eſt, ergo magis

gis a eligendum, quàm d: & c ergo minus fugiendū quàm b. Si ergo eligat omnis amans secundum amorem a sic se habere, ut concedere, & non concedere in quo c, aut concedere in quo d, & non tale esse ut concedere in quo b: manifestum quoniam a huiusmodi esse, magis eligendum est quàm concedere: ergo diligi quàm cōuentio magis eligendum secundum amorem: magis ergo amor est in amicitia, quàm conuenire. Si autem maximè huius, & finis hæc: ergo conuenire aut non est omnino, aut diligēdi gratia: nam & aliæ concupiscentiæ & artes, sic fiunt. Quomodo ergo se habent termini secundum cōuersiones, & in eo quod magis fugiendū, uel magis eligendum sit, manifestum est.

De Epagoge, id est, inductione. CAP. XXIII.

QVoniam autem non solùm dialectici, & demonstratiui syllogismi per prædictas fiunt figuras, sed & rhetorici, sed & simpliciter quæcunq; fides est, & secundum unamquanq; artem, nūc erit dicendum. Omnia enim credimus per syllogismum aut ex inductione: ergo si inductio quidem est, & ex inductione syllogismus per alteram extremitatem medio syllogizare. Vt si eorum quæ sunt a c, medium sit b, per c ostendere a inesse b: sic enim facimus inductiones. Vt sit a longæuum, in quo autem b choleram non habere, in quo uerò c singulare longæuum, ut homo, equus, & mulus: ergo toti b inest a: omne enim quod sine cholera est, longæuū: sed & b non habere choleram, omni inest c: si ergo conuertatur c ei quod est b, & non transcendat medium, necesse est e inesse b. Ostensum enim est prius, quoniam si duo aliqua eidem insunt, & ad alterū eorū conuertatur extremum, quoniā conuerso et alterū inerit prædicatorū. Oportet autem intelligere c ex singularibus omnibus compositum: nā inductio per omnia. Syllogismus autem

Propositio prima, & immediata, est quæ medium nō habet, per quod posſit demonstrari.

*autem huiuſmodi eſt*primæ,et immediatæ propoſitionis: quarum enim eſt medium,per medium eſt ſyllogiſmus:quarum uerò non eſt,per inductionem. Et quodam modo opponitur inductio ſyllogiſmo:nam hic quidē per medium, extremum de tertio oſtendit:illa autem per tertium,extremum de medio. Ergo natura quidem prior, & notior per medium ſyllogiſmus: nobis autem manifeſtior, qui eſt per inductionem.*

De paradigmate,hoc eſt,exemplo. CAP. XXIIII.

EXemplum autem eſt, quando medio extremum ineſſe oſtēditur per id,quod eſt ſimile tertio. Oportet autem & medium tertio,& primum ſimili notius eſſe,ineſſe. Vt ſit a malum,b autem contra confines inferre bellū, in quo autem c Athenienſes contra Thebanos, in quo autem d Thebanos contra Phocenſes. Si ergo uolumus oſtendere quoniam Thebanis pugnare malum eſt, ſumendum quoniam contra confines pugnare eſt malum:huius autem fides ex ſimilibus,ut quoniam Thebanis contra Phocenſes. Quoniam ergo contra confines malum, contra Thebanos autem contra confines eſt:manifeſtum quoniam cōtra Thebanos pugnare malū. Quoniam ergo b, c & d ineſt, manifeſtum: utrunq; enim eſt contra confines inferre bellum:& quoniam a,d : Thebanis enim non fuit utile contra Phocenſes bellum.Quoniam autē a ineſt b,per d oſtendetur:eodem autē modo & ſi per plura ſimilia fides fiat, medij ad extremum. Manifeſtum ergo quoniam exēplum eſt neque ut totum ad partem, neq; ut pars ad totum : ſed ut pars ad partem,quando ambo quidē inſunt ſub eodem, notum autem alterum. Et differt ab inductione, quoniam hæc quidem ex omnibus indiuiduis oſtēdebat ineſſe extremum medio,et ad extremum non copulabat ſyllogiſmum:

hoc

hoc autem & copulat, & non ex omnibus ostendit.

De Apagoge, Deductioneque. CAP. XXV.

*DEductio autem quando medio quidem primum palàm est inesse: postremo autem medium dubium quidem, similiter autem credibile aut magis conclusione. Amplius, si pauciora sunt media postremo & medio, omnino enim propinquius esse accidit scientiæ. Vt sit a docibile, in quo b disciplina, c iustitia: ergo disciplina quoniam docibilis, manifestum: iustitia autem si disciplina, dubium. Si igitur similiter aut magis credibile sit b c quàm a c, deductio est: propinquius enim scientiæ, per quod assumpserint a, c, disciplinam prius non habentes. Aut rursum si pauciora media sint b c: nam & sic propinquius est scientiæ. Vt si d sit quadrangulare, in quo autem e * rectilineum, in quo f circulus: si ergo eius quod est e f, unum solum sit medium, per lunares figuras æqualem fieri rectilineo circulum, propinquius erit scientiæ. Quando autem neque credibilius est b c, quàm a c, neque pauca media: non dico deductionē: neque quādo immediata est b c: disciplina enim quod eiusmodi est.*

Rectilineum, dicitur figura rectis lineis clausa: hic autē ponitur pro quadrato.

De Instantia, quam Enstasin dicunt. CAP. XXVI.

INstantia autem est propositio propositioni contraria. Differt autem à propositione: quoniā contingit quidem instantiam esse in parte: propositionem uerò aut omnino non contingit, aut non in uniuersalibus syllogismis. Fertur autem instātia duobus modis, & per duas figuras: duobus modis quidem, quoniam aut uniuersalis, aut particularis omnis instantia: per duas autem figuras, quoniam opposita feruntur propositioni: opposita autem in prima, & tertia figura perficiuntur solis. Nam quando postulatur

omni inesse, instamus quoniã nulli, aut quoniam alicui non inest. Horum autem nulli quidem ex prima figura: alicui autem non ex postrema. Vt sit a unam esse disciplinam, in quo b contraria: proponit ergo unam esse contrariorum disciplinam: aut quoniam omnino nõ est eadem oppositorum instant. Contraria autem opposita: quare fit prima figura. Aut quoniam noti, & ignoti nõ una: hæc autem tertia. Nam secundùm tertiam notum, & ignotum contraria quidem esse, uerum: unam autem esse eorum disciplinam, falsum. Rursum in priuatiua propositione similiter: cùm postulat enim non esse cõtrariorum unam disciplinam, aut quoniam omnium oppositorum, aut quoniam contrariorum aliquorum est eadem disciplina, dicimus, ut sani, & ægri: ergo omnium quidem ex prima, aliquorum uerò ex tertia figura. Simpliciter autem in omnibus uniuersaliter quidem instantibus, necesse est ad id quod uniuersale est proposito contradictionem dicere: ut si non unam existimet cõtrariorum omnium, dicere oppositorũ unam: sic autem necesse est primam esse figuram: medium enim fit uniuersale, ad hoc quod ex principio: quod autem ad hoc in parte est uniuersale, dicitur propositio: ut noti, & ignoti non eandem: nam contraria uniuersale ad hæc: & fit tertia figura: medium enim in parte sumptum, ut notum, & ignotum. Nam ex quibus est syllogizare contrarium, ex ijs & instantias conamur dicere: quare & ex his solis figuris ferimus, nam in his solis oppositi syllogismi: per mediam enim figuram non fuit affirmare. Amplius autẽ & si sit, oratione indiget plurima, quæ est per mediã figurã: ut si nõ cõcedãt a inesse b, eò quòd nõ sequitur hoc c: hoc enim per alias propositiones manifestũ: nõ oportet aũt instãtiã cõuerti ad alia, sed

statim

statim manifestam habere alteram propositionem. Quapropter & signum ex sola hac figura nõ est. Perspiciẽdum autem & de alijs instantijs, ut de ijs quæ sunt ex cõtrario, & simili, & secundùm opinionem: & si particularẽ ex prima, uel priuatiuam ex media poßibile est sumere.

De Eicote, hoc est, consentaneo signo, indicio, & enthymemate. CAP. XXXVII.

Eicos autem, & signum, non idem est, sed eicos quidem est propositio probabilis. Quod enim ut in pluribus sciunt sic factum, uel non factum, aut esse, uel non esse, hoc est eicos: ut odire inuidentes, uel diligere amantes. Signum autem uult esse propositio demonstratiua, uel necessaria, uel probabilis: nam quo existente est, uel quo facto prius, uel posterius res, signum est uel fuisse, uel esse. Enthymema ergo est syllogismus imperfectus ex eicotibus, & signis. Accipitur autem signum tripliciter, quoties & medium in figuris: aut enim ut in prima, aut ut in media, aut ut in tertia. Vt ostendere quidem parientem esse, eò quòd lac habeat, ex prima figura: medium enim lac habere, in quo a, parere b, lac habere mulier in quo c. Quoniam autem sapientes, studiosi: nam Pittacus est studiosus: per postremam, in quo a studiosum, in quo b sapientes, in quo c Pittacus. Verùm igitur a & b de c prædicari: sed hoc quidem non dicunt quia notum sit: illud uerò sumunt. Peperisse autem quoniam pallida, per mediam figuram uult esse, quoniam enim sequitur parientes pallor, sequitur autem & hanc: ostensum esse arbitrantur quoniam peperit. pallor in quo a, parere in quo b, mulier in quo c. Ergo si una quidem dicatur propositio, signum sit solùm: si autem & altera sumitur, syllogismus. Vt Pittacus liberalis: nam ambitiosi liberales: Pittacus autem ambitios*

* Intelligẽdum hoc de ijs solis, quæ lac habent, & nondũ peperere.

bitiosus. Aut rursus, quoniam sapiẽtes boni, Pittacus autem bonus, sed & sapiens: sic ergo fiunt syllogismi. Verum quidem per primam figuram insolubilis, si uerus sit: uniuersalis enim est. Qui autem per postremã, est solubilis, etsi uera sit conclusio, eò quòd non uniuersalis: est in tertia, nec ad rem syllogismus: non enim si Pittacus est studiosus, propter hoc & alios necesse est esse sapientes. Qui uerò per mediam figuram est, semper & omnino solubilis: nunquam enim syllogismus fit, sic se habentibus terminis. Non enim si quæ peperit pallida, pallida autem & hæc, necesse est parere hanc: ergo uerum est quidem in omnibus figuris, differentias autem habent iam dictas. An igitur sic diuidendum signum? horum autem medium indicium sumendum: nam indicium dicunt esse quod scire facit: tale autem maximè medium: an uerò quæ quidem ab extremitatibus signa dicenda, quæ autem ex medio indicium? probabilißimum enim & maximè uerum est, quod est per primam figuram.

De Syllogismo physiognomico. CAP. XXVIII.

NAturas autem cognoscere poßibile est, si quis concedat simul transmutare corpus, & animam: quæcunque sunt naturales paßiones: discens enim aliquis fortasse musicam, transmutauit secundùm quid animam, sed nõ earum quæ natura nobis insunt, hæc est paßio, sed ut iræ, & concupiscentiæ, & naturaliũ motionũ. Si igitur & hoc det, & unum unius signum esse, & poßumus sumere propriam uniuscuiusq; generis paßionem, & signum: poterimus naturas cognoscere. Si enim est propriè alicui generi indiuiduo inexistens paßio, ut si leonibus fortitudo, necesse est & signum esse aliquod: compati enim sibi inuicem positum est, & sit hoc magnas summitates habere: quod & alijs

alijs generibus non totis contingit. Nam signum sic proprium est, quoniam totius generis propria paßio est, & non solius proprium, sicut solemus dicere. Erit ergo & in alio genere hoc, & erit fortis homo, & aliquod aliud animal: habebit ergo signum, unum enim unius erat. Si ergo hæc sunt, poterimus talia signa colligere in ijs animalibus, quæ solùm unam paßionem habent aliquã propriam: unaquæq; autem habet signum. & quoniam unum habere necesse est, poterimus naturas cognoscere. Si uerò duo habet propria totum genus, ut leo fortè & communicatiuum: quo modo cognoscemus utrum utrius sit signum, eorum signorum quæ propriè sequuntur? An si & alij alicui non toti ambo & in quibus non totis utrunq;: quando hoc quidem habet, illud autem non? nam si fortis quidem, liberalis autem non, habet autem duorum hoc, palàm quoniam & in leone hoc signum fortitudinis. Est uerò naturas cognoscere in prima quidem figura, eò quòd medium priori extremitati conuertitur, tertiam autem transcendit, & non conuertitur: ut sit fortitudo a, summitates magnas habere in quo b, c autem leo: ergo cui c, b omni, sed & alijs: cui autem b, a omni, & non pluribus, sed conuertitur: si autem non, non erit unum unius signum.

Secundi Libri Priorum Analyticorum Aristotelis Finis.

POSTERIORVM ANALYTICORVM ARISTOTELIS LIBER PRIMVS.

De præcognitis, CAP. I.

Tex. i MNIS *doctrina, & omnis disciplina intellectiua ex præexistente fit cognitione. Manifestũ autem hoc speculantibus in omnibus: mathematicæ enim scientiæ per hunc modum fiunt, & aliarum unaquæq; artium. Similiter autem & circa orationes, quæ per syllogismos, & quæ per inductionẽ: utræq; enim per prius nota faciunt doctrinam: hæ quidem accipientes tanquam à notis, illæ uerò monstrantes uniuersale, per id (quod manifestum est) singulare. Similiter autem & rhetoricæ persuadent: aut enim per exempla, quod est inductio: aut per enthymemata, quod quidem est syllogismus.*

Tex. ii *Dupliciter autem est necessarium præcognoscere: alia nanq; quia sunt præopinari necesse est: alia uerò quid est quod dicitur intelligere oportet, quædam autẽ utraq;. Vt quoniam quidem omne aut affirmare, aut negare uerum est, quia est: triangulum autem, quoniam hoc significat: sed unitatem utraque, & quid significat quidem, & quia est: non enim similiter horum unumquodq; manifestum est nobis. Est autem cognoscere alia quidem prius*

Tex. iii *cognoscentem, quorundam autem simul accipere notitiã: ut quæcunq; contingunt esse sub uniuersalibus quorũ habent cognitionẽ: quòd enim omnis triangulus habeat tres*

angulos

angulos duobus rectis æquales, præsciuit: quòd uerò hic qui est in semicirculo, triangulus sit, simul inducens cognouit. Quorundam enim hoc modo disciplina est, & nõ per medium, ultimum cognoscitur: ut quæcunque iam singularium contingunt esse, & non de subiecto aliquo. Antè quàm autem sit inducere, aut accipere syllogismum, quodam quidem modo fortasse dicendum est scire, modo autem alio, non: quod enim nesciuit si est simpliciter, hoc quodam modo sciuit quòd duos habet rectos simpliciter, sed manifestum est quòd sic quidem scit quoniam uniuersaliter sciuit. simpliciter autem non scit: si uerò nõ, Menonis ambiguitas continget: aut enim nihil discet, aut quæ nouit. Non enim sicut quidam conantur soluere, dicendum est: nunquid sciuisti omnem dualitatem quoniam par est, aut non? dicente autem, attulerat quandam dualitatem, quam non opinatus est esse, quare neque parem. Soluunt enim dicentes non cognoscere omnem dualitatem parem esse, sed quam sciunt quòd dualitas sit. Attamen sciunt quidem cuius uerè demonstrationem habent, & cuius acceperunt: acceperunt autem non de omni cuius utique sciunt quòd triangulus, aut quòd numerus sit, sed simpliciter de omni numero, & triangulo: neque enim una propositio accipitur huius quòd quem tu nosti numerum, aut quòd tu nosti rectilineum, sed de omni. Sed nihil (ut opinor) prohibet quod discit quis, sit ut scire, sit etiam ut ignorare: inconueniens enim non est, si scit quodam modo quod discit: sed si hoc modo, ut inquantum discit, & scit.

De modis sciendi, & demonstratione.

CAP. II.

S*Cire autem opinamur unumquodque simpliciter, sed* non

non sophistico modo, qui est secundùm accidens, cum causam arbitramur cognoscere, propter quam res est, quoniam illius causa est, & non est contingere hoc aliter se habere. Manifestum igitur est, quoniã huiusmodi aliquid scire sit: & nanque non scientes, & scientes quidem opinantur ipsi sic se habere: scientes autem etiam, habent scientiam. Quare cuius simpliciter est scientia: hoc est impoßibile aliter se habere. Si quidem igitur & melius est sciendi modus: posterius dicemus. Dicimus autem scire, & per demonstrationem intelligere. Demonstrationem autem dico, syllogismum epistemonicon, id est facientem scire: sed epistemonicon dico, secundùm quem (in habendo ipsum) scimus. Si igitur est scire ut posuimus: necesse est & demonstratiuam scientiam ex ueris esse, & primis, & immediatis, & notioribus, & prioribus, causisq; conclusionis. Sic enim principia erunt propria eius quod demonstratur: nam syllogismus quidem erit, & sine his: demonstratio autem non erit: non enim faciet scientiam. Vera quidem igitur oportet esse: quoniam quod non est, nõ est scire: ut quod diameter sit symmeter. Ex primis autem, & indemonstrabilibus est, quia non sciet, non habens demonstrationem ipsorum: scire enim quorum demonstratio est non secundùm accidens, est habere demonstrationẽ. Causas quoq; & notiora oportet esse, & priora. Causas quidem, quoniam tunc scimus, cùm causam cognoscimus: & priora, si quidem causæ sunt: & notiora, non solùm altero modo intelligendo, sed in sciendo quoniam sunt. Priora autem, & notiora dupliciter sunt: non enim idem est natura prius, & ad nos prius: neq; notius natura, & nobis notius. Dico autem ad nos priora, & notiora, propinquiora sensui. Simpliciter autem

tem priora, & notiora, quæ longius sunt. Sunt autem longinquiſsima quidem: uniuerſalia maximé. Proxima autem, ſingularia: & opponũtur hæc ad ſe inuicem. Ex primis autẽ eſt, quod ex proprijs principijs eſt: idem enim dico primum, & principium. Eſt autem principium demõſtrationis propoſitio immediata. Immediata autem eſt, qua non eſt alia prior. Propoſitio autem eſt enuntiationis altera pars unum de uno. Dialectica quidem, eſt ſimiliter accipiens quãlibet. Demonſtratiua autem, determinatæ alterum quoniam uerum eſt. Enuntiatio autem, contradictionis quælibet pars. Cõtradictio autem, eſt oppoſitio, cuius nõ eſt medium ſecundùm ſe. Pars autem contradictionis, quæ quidẽ aliquid de aliquo eſt, affirmatio eſt. Quæ uerò eſt aliquid ab aliquo, negatio eſt.

Immediati autem principij ſyllogiſtici, poſitionem, quidem dico: quam non eſt monſtrare, nec neceſſe eſt habere docendum aliquid. Quam uerò neceſſe eſt habere quemlibet docendum, dignitatem. Sunt enim quædam huiuſmodi: hoc enim maximè in huiuſcemodi conſueuimus nomen dicere. Poſitionis autem, quæ quidem eſt quamlibet partium enuntiationis accipiens, ut dico aliquid eſſe, aut non eſſe: ſuppoſitio eſt. Quæ uerò ſine hoc, definitio eſt: definitio enim poſitio quædã eſt. Ponit enim arithmeticus unitatem, indiuiſibile eſſe ſecundũ quãtitatem, ſuppoſitio autẽ non eſt: id enim quod quid eſt unitas, & eſſe unitatem: non idem eſt. Quoniã autem oportet credere, & ſcire rem, in huiuſmodi habendo ſyllogiſmũ quem uocamus demõſtrationem. Eſt autem hic eò quòd ea ſunt, ex quibus eſt ſyllogiſmus, neceſſe eſt non ſolum præcognoſcere prima, aut omnia, aut quædam, ſed & magis. Semper enim propter quod unumquodq; eſt, illud magis eſt: ut propter quod

amamus, illud magis amicum est: quare si quidem scimus propter prima, & credimus, & illa scimus, & credimus magis: quoniam propter illa, & posteriora. Non potest autem credere magis quæ scit: quæ non contingit neque sciens, neque melius dispositus quàm si contigerit sciens: accidet autem hoc nisi aliquis præcognouerit propter demonstrationem credentium: magis enim necesse est credere principijs, aut omnibus, aut quibusdam, quam conclusioni. Debentem autem habere scientiam per demonstrationem, non solum oportet principia magis cognoscere, & magis ipsis credere, quàm ei quod demonstratur, sed neq; aliud ipsi credibilius esse, neque notius oppositis principijs: ex quibus erit syllogismus contrariæ deceptionis: siquidem oportet simpliciter scientem, immutabilē esse.

Syllogismus contrariæ deceptiōis est syllogismus falsi, & ex oppositis principiorum fit.

Quòd non omnium sit demonstratiua scientia. CAP. III.

Quibusdam autem igitur propter id quòd oportet prima scire, non uidetur scientia esse. Quibusdam autem esse quidem, omniū tamen demōstrationes esse, quorum neutrum neq; uerū, neq; necessarium. Ponentes autem nō esse omnino scire, hi ad infinitum uolunt reduci, tanquam nō sint utiq; scientes posteriora propter priora, quorum non sint prima, rectè dicentes, impoßibile enim est infinita pertrāsire: & si stent, & sint principia hæc, ignota esse, cum demonstratio nō sit ipsorum, quod quidem dicunt esse scire solum: si uerò nō est prima scire, neq; quæ ex eis sunt, est scire neq; simpliciter, neq; propriè, sed ex conditione, si illa sint. Hi autem de eo quod quidem est scire, sic confitentur: per demonstrationem enim esse solum: sed omnium esse demonstrationem nihil prohibet, cōtingit enim circulo fieri demonstrationem, & ex ijs quæ sunt ad inuic

inuicem. Nos autem dicemus neq; omnem scientiam demonstratiuam esse, sed immediatorum esse indemonstrabilem: & quòd hoc necessarium sit, manifestum est. Si enim necesse est quidem scire priora, ex quibus est demonstratio, stant autem aliquando immediata, hæc quidem indemonstrabilia necesse est esse: & hoc igitur sic dicimus, & non solùm scientiam, sed & principium sciētiæ esse quodam dicimus, inquantum terminos cognoscimus. Circulo autem quòd impoßibile sit demonstrare simpliciter manifestum est: siquidem ex prioribus oportet demonstrationem esse, & notioribus: impoßibile enim est eadem sibi inuicem simul priora, & posteriora esse, nisi altero modo, ut hæc quidem ad nos, illa uerò simpliciter: quo certè modo inductio facit notum. Si autem sic est, non utique erit simpliciter scire bene definitum, sed dupliciter. An non simpliciter altera demonstratio fit ex nobis notioribus? Accidit uerò dicentibus circulo demonstrationem esse, non solùm quod nunc dictum est, sed nihil aliud dicere, quàm quoniam hoc est, si hoc est: sic autem facile est demonstrare omnia. Manifestum autem est quòd hoc accidit tribus terminis positis: per multos enim, aut per paucos reflectere dicere nihil differt: per paucos autem, aut per duos. Cùm enim sit a, sit ex neceßitate b: hoc autem cùm sit, & c. cum igitur a sit, erit & c: si igitur cum sit a, necesse est b esse. hoc autem cum sit, a est. Hoc enim erit circulo, ponatur autem a, in quo c: b igitur cum sit, a esse dicere, est & ipsum c dicere esse. Hoc autem dicere est, quoniam cùm sit a, est c: c autem ipsi a idem est: quare accidit dicere, circulo dicentes esse demonstrationem nihil aliud nisi cum sit a, est a: sic autem omnia demonstrare leue est. At uerò neq; hoc poßibile:

nisi in ijs quæ alternatim se consequuntur, sicut sunt propria. Vno quidem igitur posito ostensum est, quod nequaquam necesse aliquod esse alterum. dico autem uno, quoniam nec termino uno, nec positione una posita: ex duabus autem positionibus primis, & minimis, siquidem contingit & syllogizare. si igitur & a ipsi b, & c sequatur, & hæc ad inuicem, & ipsi a: si quidem igitur contingit ex alternis monstrare omnia quæsita in prima figura: sicut ostensum est in ijs, qui de syllogismo sunt. *Ostensum est autem, quòd in alijs figuris, aut non fit syllogismus, aut non de acceptis: quæ autẽ non mutuò prædicantur, nequaquam est demonstrare circulo: quare quoniam pauca quidem huiusmodi in demonstrationibus sunt, manifestum est quòd uanum quidem, & impoßibile sit dicere ex ijs, quæ sunt ad inuicem, esse demonstrationem: & propter hoc cõtingere omnium esse demonstrationem.*

* Cap. 5. 6. & 7. lib. 1. priorũ analyticorum.

Quid de omni, modi per se, & quid uniuersale. CAP. IIII.

QVoniam autem impoßibile est aliter se habere id, cuius est scientia simpliciter: necessarium utique erit id esse scibile, quod est secundum demonstratiuam sciẽtiam. Demonstratiua autem est; quam habemus in habendo demonstrationem: ex necessarijs itaque syllogismis est demõstratio. Accipiendum igitur est ex quibus & qualibus demonstrationes sunt: primum quidem determinabimus quid dicimus de omni, & quid per se, & quid uniuersale. De omni quidem hoc dico, quod utiq; est nõ in quodam quidem, in quodam autem non, neq; quod aliquando quidem, aliquando uerò non: ut si de omni homine animal, si uerum est quidem dicere hominem, uerum est & dicere animal, & si nunc alterum, & alterũ: & si in omni linea

nea punctũ, similiter est: signum autem est: nãq; instantias sic ferimus: ut de omni etiam interrogati, aut si in quodam non, aut si aliquando non. Per se autem sunt, quæcunq; sunt in eo quod quid est: ut triangulo inest linea, & punctum lineæ: substantia enim ipsorũ ex his est, & in ratione dicenti quid est, insunt. Et quibuscunq; eorũ quæ insunt ipsis, ipsa in ratione insunt quid est monstranti. ut rectum inest lineæ, & circulare, & par, & impar numero, & primum, & compositum, & isopleurum, & altera parte longius, & quæ omnibus his insunt, in ratione quid est dicente, illinc quidem linea, hinc uerò numerus: similiter & in alijs huiusmodi: unicuiq; per se esse dico. Quæcunq; uerò neutraliter insunt, accidentia sunt: ut musicũ, aut albũ animali. Amplius, quod non de subiecto, alio quodam dicitur, ut ambulans, aut album, cùm & alterum quiddam sit ambulans, & album. Substantia autem, & quæcunque hoc aliquid significant, non alterum aliquid sunt, quàm quod quidem sunt: quæ quidem igitur non de subiecto alio sunt, per se dico: quæ uerò de subiecto, accidentia. Item alio modo quod quidem propter ipsum inest unicuiq;, per se dico: quod uerò non propter ipsum, accidens est: ut si ambulante coruscauit, accidens est, non enim propter id quod ambulauit, coruscauit: sed accidens dicimus hoc. Si uerò propter ipsum, per se: ut si aliquid interfectum interijt, secundùm interfectionem, quoniam propter id quod interfectum est interijt, sed non quod accidat interfectum interire. Quæ ergo dicuntur in simpliciter scibilibus per se sic sunt, sicut esse prædicatis, aut inesse, propter ipsaq; sunt & ex necessitate: nõ enim contingunt non inesse, aut simpliciter. aut opposita: ut lineæ, aut rectũ aut obliquũ, & numero aut par, aut impar: est enim con-

trarium,

trariū,aut priuatio,aut contradictio in eodem genere, ut par aut impar in numeris secundū quod cōsequitur:quare si necesse est affirmare, aut negare, necesse est & quæ sunt per se,inesse. De omni quidem,& per se,sed determinatū sit hoc modo. Vniuersale autem dico,quod cum de omni sit,& per se est,& secundum quod ipsum est. Manifestum igitur est quod quæcunq; sunt uniuersalia,ex necessitate insunt rebus. Per se autem,& secundum quod ipsum est:ut per se lineæ inest punctū,& rectitudo: & nāq; secundū quod linea est:& triangulo secundū quod triangulus est,insunt duo recti: etenim per se triangulus duobus rectis æqualis est. Vniuersale autem est tunc,cum in quolibet,& primo monstretur:ut duos rectos habere:neq; cuilibet figuræ inest uniuersaliter,& tamen est monstrare de figura quòd duos rectos habet, sed nō de figura qualibet. nec utitur qualibet figura monstrans:quadrangulus enim figura quidem est,non habet autem duobus rectis æquales: sed isosceles habet quidem quodlibet duobus rectis æquales:sed non primum,sed triangulus prius. Quodcunq; igitur primum mōstratur duos habere rectos,aut quodcunq; aliud, huic primo inest uniuersale:& demonstratio per se huius uniuersalis est, aliorum autem quodammodo,& nō per se,neq; isosceles est uniuersaliter,sed in plus.

Quo pacto contingat hallucinatio circa uniuersale primum. CAP. V.

Oportet autem non latere quoniam multoties contingit peccare,& non esse quod demonstratur primum uniuersale,secundùm quod uidetur demonstrari uniuersale primū:oberramus autem hac deceptione, cùm aut aliud nihil sit accipere à superiori extra singulare,uel singularia:aut si sit quidem,sed innominatum sit quidem in differentib

rentibus specie rebus: aut contingat esse sicut in parte, totum in quo monstratur: ijs enim quæ sunt in parte, inest quidem demonstratio, & erit de omni: sed tamen non huius erit primi uniuersalis demonstratio: dico autem huius primi secundùm quod huius demonstrationem, cùm sit primi uniuersalis. Si ergo aliquis monstrabit quidem quòd rectè non intercidant: uidebitur utiq; huius esse demonstratio, propter id quod in omnibus est rectis. nō autem est: nisi quidem (quoniam sic æquales sint) fiat hoc, sed secundùm quod quomodolibet æquales. Et si triangulus non esset alius quàm isosceles: secundùm quod isosceles uideretur utique inesse. Et proportionale quod commutabiliter est, secundùm quod numeri sunt, & secundum quod lineæ, & secundum quod solida, & secundùm quod tempora sunt, quemadmodum demonstratum est aliquando seorsum: contingens autem de omnibus una demonstratione monstrari: sed propter id quod non est nominatum aliquid secundùm quod hæc omnia unum sunt, numeri, longitudines, tēpora, solida, & specie differētia: seorsum ab inuicem accepta sunt: nunc autem uniuersale monstratur. Non enim secundùm quod lineæ sunt, aut secundùm quod numeri, inerat: sed secundùm quod hoc est, quod uniuersale supponunt esse. Propter hoc nec si aliquis monstret unumquemque triangulum demonstratione aut una, aut altera, quòd duos rectos habet unusquisque, isopleuron seorsum, & scalenon, & isosceles: nondum cognouit triangulum quòd duos rectos habet, nisi sophistico modo, neque uniuersaliter triangulum, ne quidem si nullus est præter hæc triangulus alter: non enim secundùm quod triangulus est, cognouit, neq; omnem triangulū, sed secundùm numerum, secundùm speciem autem nō omnem,

etsi nullus est quem non nouit. Quando ergo non nouit uniuersaliter, & quando nouit simpliciter, manifestum est: quoniam si idem erit triangulo esse, & isopleuro, aut unicuiq;, aut omnibus: si uerò non idem, sed alterum, est autem secundum quod est triangulus, non nouit. Vtrum autem secundum quod est triangulus, aut secundum quod est isosceles insit, & quando de hoc est primum & uniuersale, cuius est demonstratio, manifestum est, quando remotis insit primum, ut isosceli æneo triangulo, insunt duo recti, sed æneum esse remoto, & isoscele, sed non figura aut termino, sed non primis. quo igitur primo? si itaque triangulo, est, & secundùm hoc inest, & alijs, & huius uniuersalis est demonstratio.

Demonstrationem ex necessarijs, & propositionibus per se esse. CAP. VI.

SI igitur est demonstratiua scientia, & ex necessarijs principijs: quod enim scitur, non potest se aliter habere: quæ autem per se sunt, necessariò insunt rebus: hæc enim insunt in eo quòd quid est, quibusdam autem hæc insunt in eo quod quid est, prædicantibus de ipsis, quorum alterum oppositorum necesse est inesse. Manifestum est igitur, quod ex huiusmodi quibusdam utique fit demonstratiuus syllogismus: omne enim aut sic inest, aut secundum accidens: accidentia autem necessaria non sunt. Aut igitur sic dicendum, aut principium ponentibus quòd demonstratio necessaria sit, & si demonstretur non aliter habere posse: ex necessarijs igitur oportet esse syllogismum. Ex ueris quidem est, & non demonstrantem syllogizare: ex necessarijs autem non est, sed aut demonstrantem: hoc enim proprium iam demonstrationis est. Signum autem est quòd demonstratio ex necessarijs sit, quoniã & instant

instantias sic primus ad opinantes demonstrare, quoniam non sit necesse si opinamur, aut omnino contingere aliter, aut orationis causa. Manifestum autē ex ijs est, & quoniā stulti qui opinati sunt accipere bene principia, si probabilis sit propositio, & uera, ut sophistæ quoniā scire, scientiam est habere: nō enim quod probabile est aut non, principium est, sed primum in genere circa quod demonstratur, & uerum non omne, proprium. Quòd autem ex necessarijs oportet esse syllogismum, manifestum ex his est, si enim nō est habens rationem propter quid existente demonstratione, non est sciens: sit autem utiq; ut quòd a, de c ex necessitate esse, b autem medium per quod demonstratum est non ex necessitate, non sciuit propter quid: non enim est hoc, propter medium, hoc quidem contingit non inesse, conclusio autem necessaria. Amplius si aliquis nescit, nunc habens rationem & saluatus est, & saluare, nec oblitus est, neque prius sciuit: corrumpetur autem utiq; medium nisi sit necessarium: quare habebit quidem rationem saluus, salua re, nescit autem: nec ergo prius sciuit: si uerò non corruptum est, contingit autem corrumpi quod accidit, utique erit poßibile, & contingens: sed est impoßibile, sic se habentem scire. Cùm igitur conclusio quidem ex necesßitate est, nihil prohibet medium non esse necessarium, per quod monstrata est: est enim necessarium & ex non necessarijs syllogizare: sit & uerum ex non ueris. Cum autem medium ex necesßitate est, & conclusio est ex necesßitate, sicut ex ueris uerum est semper. Sit enim a de b ex necesßitate, & hoc de c, necesse est ergo & a, c inesse: sed cùm non ex necesßitate sit conclusio, neq; medium necessarium esse poßibile est: sit enim a in c non ex necesßitate inesse, in b autem a, & hoc in*

* Vt Protagoras, qui prolatis in medium uerisimiliū ꝓpositionū farcinulis promittebat eos scientiam habituros, qui illas memoria tenuissent: quem ridet Plato in Protagora.

c ex

c ex necessitate, & a ergo in c ex necessitate erit: sed non esse supponebatur. Quoniã igitur si scit demonstratiuè, oportet ex necessitate inesse, manifestum quoniam & per medium necessarium oportet habere demõstrationem, aut non sciet: neque enim propter quid, neq; quia: quare necesse est illud esse: sed aut opinabitur, nesciens, si opinabitur non necessarium tanquam necessarium, aut neq; opinabitur. similiter, siue quoniam sciat per media, siue propter quid, & per immediata. Accidentium autem non per se quo modo definitum est, per se quidem non est scientia demonstratiua, non enim est ex necessitate monstrare conclusionem: accidens enim contingit nõ esse, de tali autem dico accidente. Et tamen *ambiget fortasse aliquis, cuius causa hæc oportet interrogare de his, si non necesse est conclusionem esse: nihil enim differt si aliquis interrogatus contingentia, postea dicat conclusionem, oportet autem interrogare non tanquam necessarium esse propter interrogata, sed quòd dicere necesse est illa dicenti, & uerè dicere si ueræ sunt quæ insunt.*

Demonstrationes ex ijs, quæ per se sunt & ex perpetuis esse. CAP. VII.

Quoniam autem ex necessitate sunt circa unũquodq; genus quæcunq; per se sunt, & secundum quod unũ quodque est: manifestum est quoniam de ijs quæ sunt per se, scientificæ demonstrationes, & ex talibus sunt. Accidentia enim non necessaria sunt. Quare non necessarium conclusionem scire propter quid sit, neque si semper sint, non per se autem: ut sunt per signa syllogismi, hoc enim per se, non per se sciet, neq; propter quid. Propter quid autem scire, est per causam scire; propter hoc ipsum ergo oportet & tertio medium, & primum

medio

medio inesse. Non ergo est ex alio genere descendētem demonstrare: ut geometricū in arithmeticam. Tria enim sunt in demonstrationibus, unum quidem quae demonstratur conclusio: hoc autem est quod inest alicui generi per se. Vnum autem, dignitates. Dignitates autē sunt, ex quibus est demonstratio. Tertium autē genus subiectū, cuius paßiones, & per se accidentia ostendit demonstratio. Ex quibus igitur demonstratio fit, cōtingit eadem esse. Quorum autē genus alterum est, sicut arithmeticae, & geometriae, non est arithmeticā demonstrationē conuenire in magnitudinibus accidētia, nisi magnitudines numeri sint (hoc autē quo modo cōtingit in quibusdam posterius dicetur) sed arithmetica demonstratio semper habet genus circa quod fit demonstratio, & aliae similiter. Quare aut simpliciter necesse est idē esse genus, aut aliquo modo, si debet demonstratio descendere, aliter autē quoniā impoßibile, manifestū est: ex eodē enim genere necesse est ultima, & media esse: si nanque non sunt per se, accidentia erunt.

Propter hoc geometriae nō est demonstrare q̄ contrariorum una sit scientia, sed neque quòd duo cubi sit unus cubus, neq; alterius sciētiae, quòd alterius est: sed aut quaecunq; sic se habent ad inuicem, ut quòd alterum sit sub altero, ut perspectiua ad geometriam, & consonantia ad arithmeticam, neq; si aliquid inest lineis nō secundū quod lineae sunt, & non inquantum ex proprijs principijs, ut si pulcherrima linearum recta est, aut si contrario modo se habeat circulari, non enim secundùm quod propriū ipsarum genus est, sed inquantum commune quoddam. Manifestū autem est, & si sint propositiones uniuersales ex quibus est syllogismus, quòd necesse est & conclusionem perpetuam esse huiusmodi demonstrationis, & simpliciter

(ut est dicere) demonstrationis. Non est ergo demonstratio corruptibilium, neq; scientia simpliciter, sed sic est sicut secundùm accidens, & non uniuersalis ipsius est, sed aliquando & sic: cùm autem ita sit, necesse est alteram non uniuersalem esse propositionem, & corruptibilem: corruptibilem quidem, quoniam & conclusio est: non uniuersalem autem, quòd hoc quidem erit, hoc autem non erit ex quibus est: quare nõ est syllogizare uniuersaliter, sed quoniam nũc est. Similiter se habet de definitione, quoniam quidem est definitio aut principium demonstrationis, aut demonstratio positione differens, aut conclusio quædam demonstrationis. Eorum autẽ quæ sæpe fiunt, sunt demonstrationes, & scientiæ (ut lunæ defectus) manifestum est quoniam secundùm quod huiusmodi sunt, semper sunt: inquantum autem nõ semper, secundùm partem sunt. Sicut autem defectus est, similiter & in alijs. Quoniã autem manifestum est quòd demonstrare unumquodq; nõ est, sed aut ex unoquoq; principiorum, si id quod demõstratur sit secundùm quod est illud: non autem est scire hoc quidem, si ex ueris, & indemonstrabilibus monstretur, & immediatis: est enim sic mõstrare sicut Bryson tetragonismon: secundùm commune enim monstrant rationes huiusmodi quod & alteri inest: unde & in alijs conueniunt hæ rationes non congeneis. Non itaque secundùm illud scit, sed secundùm accidens: non enim conuenit demonstratio & in aliud genus. Vnumquodque autem scimus non secundùm accidens, cũ secundùm illud cognoscimus, secundùm quod est ex principijs illius inquantum illud est: ut duobus rectis æquales habere cui inest per se quod dictum est, ex principijs illius. Quare si per se & illud inest cui inest, necesse est medium in eadem proximitate esse: si uerò non sit,

Bryson circuli quadraturã demonstrare uoluit.

sit, sed sicut harmonica per arithmeticam, huiusmodi autem demonstrantur quidem similiter, sed differunt. Nam ipsum quidem quia, alterius quidem scientiæ est: subiectum enim genus alterum est: sed propter quid, est superioris, cuius per se paßiones sunt. Quare ex his manifestum est quòd non sit demonstrare unumquodq; simpliciter, aliter quàm ex proprijs uniuscuiusq; principijs: sed horum principia, habent commune. Si autem manifestum hoc, manifestum & quoniam non est uniuscuiusque propria principia demonstrare: erunt enim illa omnium principia, & scientia eorum domina omnium: & nanque scit magis ex superioribus causis sciens: ex prioribus enim scit, cùm non ex causatis sciat causis: quare si magis scit, & maximè: & scientia illa erit & magis, & maximè. Sed demonstratio non cõuenit in aliud genus aliter quàm ut dictum est geometricæ in machinatiuas, aut perspectiuas, & arithmeticæ in harmonicas. Difficile autem est nosse si ex uniuscuiusq; principijs scimus, aut non, quod quidem est scire: opinamur autem hoc, si habeamus ex ueris aliquibus syllogismum & primis scire, sed hoc non est, sed congenea oportet esse primis.

De Principijs tum uagis, communibus'que, tum proprijs, ac addictis. CAP. VIII.

D*Ico autem principia in unoquoque genere, illa quæ quoniam sint non contingit demonstrare. Quid quidem igitur significent, & prima, & quæ sunt ex primis, accipiendum: quòd autem principia quidem necesse est accipere, alia uerò demõstrare: ut quid unitas, aut quid rectum, & quid triangulus: esse autem unitatem accipere, & magnitudinem: altera uerò monstrare. Sunt au-*

tem quibus utuntur in demonstratiuis scientijs, alia quidem propria uniuscuiusq; scientiæ, alia uerò communia. Communia uerò secundùm analogiam, quoniam utile est quantumcunq; est in eo, quod est sub sciẽtia, genere. Propria principia quidem, ut lineam esse eiusmodi, & rectum. Communia autẽ: ut æqualia ab æqualibus si auferas, quòd æqualia reliqua sunt. sufficiens autem unũquodq; horum, quantũcunq; in genere est. Idem enim faciet & si non de omnibus accipiat, sed in magnitudinibus solùm, arithmeticæ autem in numeris. Sunt autem propria quidem, & quæ accipiuntur esse: circa quæ scientia speculatur quæ sunt per se: ut arithmetica unitates: geometria autem signa, & lineas. hæc enim recipiunt esse, & hoc esse: horum autem passiones per se. Quid quidem unaquæq; significet, accipiunt, ut arithmetica quidem quid par, aut impar, aut quadratus, aut cubus: geometria uerò quid irrationale, aut inflecti, aut concurrere: quòd autem sint, demonstrãt per communia, & ex ijs quæ demonstrantur, & astrologia similiter. Omnis enim demonstratiua scientia circa tria est, quæcunq; esse ponuntur. Hec autem sunt genus, cuius per se passionum speculatiua est, & quæ communes dicuntur dignitates, ex quibus primis demonstrant: & tertium passiones, quarum quid significet unaquæque, accipit.

Geometer differit de magnitudinib⁹ Arithmeticus de numeris, Musicus de consonantijs, Astrologus de globis cœlestibus. Inspectiua est de uisiuis radijs. Dialectica autem non est certi generis, de quo differat sed omnibus disciplinis suas cõicat differendi uires, argumentationesq;.

Quasdam tamen scientias nihil prohibet quædã eorum despicere, ut genus non supponere esse, si sit manifestum quoniam est: non enim similiter manifestum est, quoniam numerus sit: & quòd calidum, & frigidum: & passiones non est recipere quid significent, si sint manifestæ: sicut neq; communia non recipit quid significent quod est æqualia ab æqualibus demere, quoniam notum est: sed nihil minus natura tria hæc sint, circa quod demonstrat, & quæ

& quæ demonstrat, & ex quibus. Non est autem suppositio, neq; petitio, quod necesse est propter seipsum esse, & uideri necesse est: non est enim ad exterius orationem demonstratio: sed ad eam quæ est in anima, quoniam neque syllogismus: semper enim est instare ad exterius orationem, sed ad interius orationem non semper. Quæcunque ergo quidem demonstrabilia esse accipit ipse non demonstrans, hæc si quidem quæ uidentur accipiat, discenti suppositio, & non est simpliciter suppositio, sed ad illum solum: si uerò neque unius opinionis, aut contraria est, accipiat, idem petit. Et in hoc differt suppositio, & petitio: est enim petitio in contrarium discentis opinioni: aut quodcunq; aliquis demonstrabile cum sit, accipiat: & utatur non demonstrans. Termini igitur non sunt suppositiones, nihil enim esse aut non esse dicunt: sed in propositionibus sunt suppositiones. Terminos solùm intelligere oportet, hoc autem non est suppositio, nisi & audire aliquis suppositionem esse dicat: sed quibuscunq; existentibus in eo quod illa sunt, fit conclusio. Neque autem geometra falsa supponit, sicut quidam affirmant, dicentes, quòd oportet non falso ut geometram, mentiri autem dicentem lineam esse unius pedis, quæ non est unius pedis, aut rectam lineam, non rectam existentem: sed geometra nihil secundum hanc lineam concludit, quam ipse posuit, sed quæ per hæc ostenduntur. Amplius: Petitio, & suppositio omnis, aut sicut totum est, aut in parte: termini autem neutrum horum. Species quidem igitur esse, aut unum aliquid extra multa non necesse est esse, si demonstratio erit: esse tamen unum de multis uerum dicere, necesse est. Non enim erit uniuersale nisi hoc sit. Si uerò uniuersale non sit, medium non erit, quare neque demonstratio: oportet itaq;

aliquod unum, & idem de pluribus eſſe non æquiuocum. Non contingere autem idem ſimul affirmare, & negare, neq; una recipit demonſtratio, ſed aut ſi indigeat monſtrare cõcluſionem ſic: oſtenditur autem accipiẽtibus primum de medio quod uerum, negare autem non uerum: medium autem nihil differt eſſe, et nõ eſſe accipere, ſimiliter autem & tertium: ſi enim aßignetur de aliquo hominem, uerum eſt dicere: & ſi nõ hominem, uerũ: ſed ſi ſolum hominem animal eſſe: omne, non animal autem nõ. Erit enim uerum dicere Calliam, ſiue non Calliam eſſe animal: non animal autem, non. Cauſa autẽ eſt quòd primum nõ ſolum de medio dicitur, ſed de alio, propter id quod de pluribus: quare neq; ſi medium & idem eſt, & non idem, ad cõcluſionem nihil differt. Commune autem affirmare, aut negare, quæ eſt ad impoßibile demonſtratio, accipit: & hoc neq; ſemper uniuerſaliter, ſed quantum ſufficiens eſt, ſufficiens autem eſt in genere: dico autem in genere, ut circa quod genus demõſtrationes fert: ſicut dictum eſt prius. Communicant autem omnes ſcientiæ ſecundùm communia: cõmunia autem dico, quibus utuntur tanquam ex eis demonſtrantes, ſed non ex quibus demonſtrant: neq; quod demonſtrant. Et dialectica quidẽ de omnibus, etſi aliqua uniuerſaliter tentet monſtrare communia, ut quod eſt affirmare omne, aut negare, aut quod eſt æqualia ab æqualibus demere, aut talium quælibet: ſed dialectica non eſt definitorum ſic quorũdam, neq; generis alicuius unius, nõ enim interrogaret: demonſtrantem autem non eſt interrogare, propter id quòd oppoſitorum eſſe non monſtrat idem. Oſtenſum autem eſt hoc in ijs, quæ de ſyllogiſmo.

Cuiuſq; diſciplinæ proprias, accõmodataſq; eſſe interrogationes. CAP. IX.

Si

SI autem idem est interrogatio syllogistica, & propositio contradictionis, propositiones autem sunt secundùm unamquanq; scientiam, ex quibus est syllogismus: secundùm unamquanq; erunt utiq; aliquæ interrogationes scientiales, ex quibus qui est secundùm unamquanq;, proprius fit syllogismus. Manifestum itaq; quòd nõ omnis interrogatio geometrica erit, neq; medicinalis: similiter autem & in alijs: sed ex quibus aut mõstratur aliquid de quibus geometrica est, aut quod ex eisdẽ monstratur geometriæ, ut uisibilia: similiter autem & in alijs. Et de ijs quidem & rationem ponendam esse ex geometricis principijs, & conclusionibus: sed principiorum rationem non ponendam esse geometræ secundùm quod est geometra: similiter autem & in alijs scientijs. Neq; omne est utique unumquenque scientem interrogandum, neq; secundùm omne interrogatum esse respondendum de unoquoq;: sed quæ sunt secundùm scientiam determinata. Si autem disputet cum geometra, secundùm quod est geometra: sic, manifestum est quòd & bene, si ex ijs aliquid demonstret: si uerò non, non bene: manifestum autem est quòd non arguit geometram, sed aut secundùm accidens. Quare non utiq; erit in non geometricis de geometria disputandum: latebit enim prauè disputans: similiter autem & in alijs se habet scientijs. Quoniam autem sunt geometricæ interrogationes, non'ne sunt & non geometricæ?

Et quæ sunt secundùm unamquanq; scientiam, & quæ secundùm ignorantiam qualis geometrica est? Et utrum qui secundùm ignorantiam syllogismus, qui est ex oppositis syllogismus, an paralogismus? Secundùm geometriam autẽ, aut ex alia arte ut musica, est interrogatio nõ geometrica: de geometrica autem, ut ad inuicem paralle-

las concurrere opinari, geometrica quodam modo est, & non geometrica alio modo: dupliciter enim hoc est sicut arithmon: alterũ quidẽ non geometricum est in nõ habendo, alterum uerò in * prauè habendo: & ignorantia hæc quæ est ex eius principijs, contraria est. In doctrinis autem non est similiter paralogismus, quia medium semper est dupliciter: etenim de hoc omni, & hoc iterum de alio dicitur omni: quod autem prædicatur, non dicitur omne. Hæc autem sunt ut est uidere in intellectu, sed in orationibus latet: utrum omnis circulus figura sit: si scribatur autem manifestum est. Quid autem, sint'ne carmina circulus? manifestum quoniam non sunt. Non oportet autẽ instantiam in ipsum ferre si sit propositio inductiua, sicut enim neque propositio est, quæ non est in pluribus, non enim erit in omnibus: ex uniuersalibus autem syllogismus, manifestũ est quòd neq; instantia est: eædem enim sunt propositiones, & instantiæ: quam enim fert instantiam, hæc fiet utique propositio demonstratiua, aut dialectica. Contingit autem quosdam nõ syllogisticè dicere propter id quod accipiũt utrisque consequentia: ut & Cæneus facit quòd ignis in multiplicata analogia fit: & nanq; ignis citò generatur, sicut dicit: & hæc est analogia. Sic autem non est syllogismus: sed si uelocißima analogia sequitur multiplicata, & ignem uelocißima in mutatione analogia. Aliquando quidem igitur syllogizare non contingit ex acceptis, aliquando uerò contingit, sed non uidetur. Si autem esset impoßibile ex falsis uerum monstrare, facile utique esset resoluere: conuerterentur enim ex neceßitate. Sit enim a ens: hoc autem cùm sit, ea utiq; sunt quæ noui quoniam sunt ut b: ex his igitur monstrabo quoniã illud est. Conuertuntur autem magis quæ sunt in mathematicis, quon ã nullum

* prauè principia habemus, quando perperam ea intelligimus, aut eorum oppositis assentimur.

nullum recipiunt accidens (& in hoc differunt ab ijs, quæ sunt in dialogis) sed definitiones. Augētur autem non per media, sed in assumendo: ut a de b, hoc autem de c. item hoc de d, & hoc in infinitum, & in latus, ut a de c, & de e, ut est numerus quantus, uel infinitus. Hoc autem in quo sit *a, numerus impar quātus, in quo b, numerus impar in quo c: est & itaq; a de c, & est par quantus numerus in quo sit d, par numerus in quo est e, est ergo a de e.*

De demonstratione propter quid, & quod est. CAP. X.

SED quia differt, & propter quid scire: primum in eadem scientia, & in hac dupliciter. Vno quidem modo si non per immediata fiat syllogismus: non enim accipitur prima causa: sed quæ propter quid scientia, est secūdùm primam causam. Alio modo si per immediata quidem, sed non per causam, sed per conuertentia, & per notius: prohibet enim nihil æquè prædicantium, notius aliquando esse non causa: quare per hanc erit demonstratio. Vt quòd prope sint planetæ, per illud quòd non scintillare: sit in quo c planetæ, in quo b non scintillare, in quo a propè esse: uerum igitur est de c, b dicere. planetæ enim non scintillant: sed & a b, non scintillans enim propè est. Hoc autem acci*pitur per inductionem, aut per sensum: necesse ergo a ipsi c inesse: quare demonstratum est quòd planetæ propè sunt.* Hic ergo *syllogismus non est propter quid, sed quia: non enim ex eo quòd non scintillant propè sunt, sed propter illud quòd propè sunt, non scintillant.* Poßibile est autem *& per alterum, alterum monstrare: & erit propter quid demonstratio: ut sit c planetæ, in quo b propè esse, a non scintillare: est igitur b in c, quod est non scintillare, quare & in c, et erit propter quid syllogismus: accepta enim est*

prima causa. Iterum sic lunam demonstrant quòd quidem circularis sit per incrementa: si enim quod augetur sic circulare quidem sit, augetur autem sic luna: manifestum quoniam circularis: sic igitur ipsius quia, factus est syllogismus: econuerso autem posito medio, ipsius propter quid syllogismus fit. Non enim propter augmenta ipsius, circularis est: sed quia circularis est, accipit augmenta huiusmodi. Luna sit in quo c, in quo b sit augmentum, sit in quo a circulare. In quibus autem media non conuertuntur, & est notius quod non est causa, quia monstratur: sed & propter quid: non amplius in quibus medium extra ponitur: etenim in his non propter quid: sed ipsius quia demonstratio: non enim dicitur causa. Vt propter quid non respirat paries, quia non est animal: si enim non respirādi causa est hoc, oportet esse animal causa respirādi. Vt si negatio causa est ipsius non esse, affirmatio causa est ipsius esse: sicut si sine mensura esse calida, & frigida, causa est non sanandi: & mensura huius causa erit sanandi. Similiter autem, & si affirmatio est causa ipsius esse, et negatio ipsius non esse. In his autem sic demonstratis nou contingit quod dictum est: non enim omne animal respirat. Syllogismus autem huius causæ est in media figura: ut sit a animal, in quo b respirare, in quo c paries: in quo b quidem igitur omni, est a: omne enim respirans est animal. in c autē nullo, quare neq; b in c nullo est: non igitur respirat paries. Comparātur autem huiusmodi causæ secūdùm excellentiam dictis: hoc autem est plurimum distans medium dicere: sicut enim illud est quod Anacharsidis: quòd in Scythis non sunt sibilatores, neque enim uites. Secundùm igitur eandem scientiam, & secundùm mediorum positionem: hæ differentiæ sunt ipsius quia, ad eum qui propter quid est syllogismum.

Refert Laërtius Anacharſ. interrogatum, essent ne apud Scythas fidicinæ? respōdisse, Ne

Alio

Alio autē modo differt propter quid ab ipso quia: quod est per aliam scientiam utrunque speculari. Huiusmodi autem sunt, quæcunque sic se habent ad inuicem, quòd alterum sub altero est: ut perspectiua ad geometriam, & machinatiua ad stereometriam, & harmonica ad arithmeticam, & apparentia ad astrologiam. Ferè quidem uniuocæ sunt harum quædam scientiarum: ut astrologia mathematica, & quæ naualis est, & harmonica mathematica, quæ est secundùm auditum. Hic enim ipsum quia, sensibilium est scire: sed propter quid, mathematicorum. Hi enim habent causarum demonstrationes, & frequenter nesciunt ipsum quia: sicut illi uniuersale considerantes, sæpe quædam singularium nesciunt, propter id quod non intēdunt. Sunt autem hæc quæcunq; alterum quiddam sunt secundùm substantiā, & utuntur speciebus. Mathematicæ enim circa species sunt, non enim de subiecto aliquo: si enim de aliquo subiecto geometrica sunt, sed non sunt secundùm quod geometrica sunt. Habet autem se ad perspectiuam sicut hæc ad geometriam, & alia ad istam, ut id quod est de iride ipsum quidem quia est scire physici, sed propter quid perspectiui, aut simpliciter, aut secūdùm disciplinam. Multæ autem, & non sub se inuicem scientiarum, habent sic: ut medicina ad geometriam: quod enim uulnera circularia tardius sanantur, medici est scire quia: propter quid autem, geometræ.

uites quidem, quasi id genus mulierū, quæ mimæ sunt, uini affectatrices sint.

Primam figuram maximè scientiæ esse accommodatam. CAP. XI.

FIgurarum autem faciens scire maximè, prima est: mathematicæ enim scientiarum per hanc demonstrationes ferunt: ut arithmetica, & geometria, & perspectiua: & ferè est dicere quæcunque propter quid speculari faciunt

ciunt considerationem: aut enim omnino, aut sicut frequentius, & in plurimis, per hanc figuram (qui est propter quid) fit syllogismus: quare & propter hoc erit maximè faciens scire: proprijssimum enim scire, propter quid speculari. Posteà ipsius quod quid est scientiam, per hanc solam uenari poßibile est. In media enim figura non fit prædicatiuus syllogismus, sed ipsius quod quid est scientia, affirmationis est: in ultima autem fit quidem, sed non uniuersaliter, sed quod quid est, uniuersalium est: nō enim quodam modo est animal bipes homo. Amplius hæc quidem illis nihil indiget: illæ autem per hanc densantur, & augmentantur quousq; utiq; ad immediata ueniant: manifestum igitur est quòd maximè propria scientiæ est prima figura. Sicut autem a esse in b contingit indiuisibiliter, sic & non esse poßibile est: dico autem indiuisibiliter esse, uel non esse, eò quòd non est aliquid eorum medium: sic enim non erit secundùm aliud esse. Cùm igitur aut a aut b in toto aliquo sit, aut etiam ambo, non contingit a in b primo non esse. Sit enim a in toto c, igitur si b non est in toto c (potest enim a quidem esse in quodam toto, sed b non esse in hoc) syllogismus erit quòd non sit a in b: si enim in a quidem omni est c, in b autem nullo est: in nullo b est a. Similiter autem & si b in aliquo toto est, ut in d: d enim in omni b est, in a autem nullo, d: quare a in nullo b erit per syllogismum. Eodem autem modo monstrabitur & si utraq; in toto aliquo sit. Quòd autem contingit b non esse in quo toto est a, aut iterum a in quo est b, manifestum est ex coordinationibus, quæcunq; nō commutantur ad inuicem: si enim nihil eorum quæ sunt in a c d coordinatione, de nullo prædicatur eorum quæ sunt in b e f, a autem in toto g, sic coordinatione existente: manifestum est

est quòd b non erit in g, commutarentur enim coordinationes: similiter autem est & si b in toto aliquo est. Si uerò neutrum sit in toto aliquo nullo, non sit autem a in b, necesse est indiuisibiliter non esse: si enim erit aliquod medium, necesse est alterum horum in quodam toto esse: aut enim in prima figura, aut in media erit syllogismus: si quidem igitur in prima figura, b erit in toto aliquo: affirmatiuam enim ad hoc oportet fieri propositionem. Si uerò in media, utrunque contingit: ad utrunque enim posito priuatiuo, erit syllogismus: cùm autem utraq; priuatiua sit, non erit: manifestum igitur est quòd contingit & aliud in alio non esse indiuisibiliter: & quando contingit, & quo modo diximus.

De ignorantia, & syllogismo imperitiæ eorum, quæ primo, immediatéque insunt. CAP. XII.

IGnorantia autem non secundùm negationem, sed secundum dispositionem dicta: est quidem per syllogismum facta deceptio. Hæc autem in ijs, quæ insunt primo, aut non insunt, contingit dupliciter: aut enim est cum simpliciter accipiat esse, uel non esse, aut cùm per syllogismum accipiat opinionem: simplicis quidem ergo opinionis simplex deceptio, sed quæ est per syllogismum plures sunt. Non sit enim a in nullo b indiuisibiliter, ergo si syllogizet a esse in b medium accipiens c, deceptus erit per syllogismum: cõtingit igitur utrasq; propositiones esse falsas, contingit autem alteram solùm esse falsam: si enim neq; a in nullo c erit, neq; c in nullo b erit: accepta autem utraque econtrario, utræque enim erunt falsæ. Potest autem sic se habere c ad a, & ad b, quòd neque c sub a sit, neque in b uniuersaliter: b quidem impoßibile est esse in aliquo

toto:

toto: primum enim dictum est in ipso a, b non esse: a autem non necesse est omnibus inesse, quæ sunt c uniuersaliter: quare utræq; falsæ sunt. Sed alteram contingit ueram accipere, non tamen quamlibet contingit, sed quæ est a c, nam c b propositio semper falsa erit, propter id quòd c, in nullo b est: sed quæ est a c potest: ut si a & in c, & in b indiuisibiliter est: cùm enim primum prædicetur idem de pluribus: neutrum in neutro erit. Differt autem nihil, neq; si non indiuisibiliter insit: ipsius quidem esse igitur deceptio per ista, & sic fit solùm: non enim erat in alia figura ipsius esse syllogismus, qui uerò ipsius non esse, in prima figura, & in media est: primùm igitur dicamus quot modis in prima fit, & quomodo se habentibus propositionibus. Contingit igitur utrisq; falsis: ut si a & in b, & in c indiuisibiliter sit: si enim accipiatur a in c nullo esse, c autem in omni b: falsæ sunt propositiones. Contingit autem & altera falsa, & hac quacunq; contingente: potest enim quæ est a c uera esse, quæ uerò b c falsa, sed quæ est a c uera, quoniam non in omnibus quæ sunt, inest a: sed quæ est c b falsa esse, quoniam impoßibile est esse in b c, in quo nullo est a: non enim etiam uera erit, quæ est a c propositio: simul autem & si sint utræq; ueræ, & conclusio uera erit, sed etiam quæ est c b. Contingit ueram esse cùm altera sit falsa: ut si b in c sit, & in a, necesse est enim alterum sub altero esse: quare si accipiatur a in nullo c esse, falsa erit propositio: palàm igitur quoniam & cum altera sit falsa, & in utrisq;, falsus syllogismus erit. Sed in media quidem figura totas propositiones esse utrasque falsas non contingit. cùm enim in omni b, a sit, nihil erit accipere quod in altero erit omni, in altero uerò nullo erit:

erit: oportet autem sic in media figura accipere propositiones, & quòd in hoc quidem sit, & quòd in hoc non sit, si quidem erit syllogismus: si igitur accipiantur sic falsæ, palàm quòd contrariæ econuerso se habebunt, hoc autem impoßibile est. In aliquo autem utranque propositionem nihil prohibet falsam esse, ut si c in a, & in b aliquo est: si enim a in omni c accipiatur esse, b autem in nullo, falsæ quidem utræque propositiones, non tamen totæ, sed in aliquo: econuerso autem posito priuatiuo similiter.

Alteram autem falsam, & quamlibet contingit: quod enim est in a omni, & in b est: si igitur accipiatur in a quidem toto esse c, in b autem toto non esse, quæ quidem est c a erit uera, sed quæ est c b falsa. Iterum quod in b nullo est, neque in a omni erit: si enim in a est, & in b: sed non inerat: si igitur accipiatur c in toto quidem a esse, in b autem nullo quidem, quæ est b c propositio uera est, altera uerò falsa. Similiter autem fit transposito priuatiuo: quod enim in nullo est a, neque in b nullo erit: si igitur accipiatur c in toto quidem a, non esse, in b autem esse toto, quæ quidem est a c propositio uera est, altera autem falsa. Et iterum quod in omni b est, in nullo accipere a esse, falsum est: necesse enim est si in omni b, & in quodam a esse: si igitur accipiatur in omni quidem b esse c, in a autem nullo, quæ quidem est c b, uera erit, quæ autem est a c, falsa. manifestum igitur quòd utrisque falsis, & altera solùm, erit syllogismus deceptiuus in indiuisibilibus.

De syllogismo imperitiæ eorum quæ insunt mediatè. CAP. XIII.

IN ijs autem quæ non indiuisibiliter insunt, aut non insunt, cùm quidem per proprium medium falsitatis fiat syllo

syllogismus, non possibile est falsas utrasque esse propositiones, sed solùm quæ ante maius extremum. Dico autem *proprium medium, per quod fit contradictionis syllogismus: sit enim a in b per medium c, quoniam igitur necesse est quæ est c b affirmatiuam accipi syllogismo facto: manifestum quòd semper hæc est uera, non enim cõuertitur: sed quæ est a c falsa, hac enim conuersa, econtrario fiet syllogismus. Similiter autem est, & si ex alia coordinatione accipiatur medium: ut d, si & in toto a, & de b prædicatur omni, necesse est enim (quæ quidem est d b) propositionem manere, alteram autem conuerti.* Quare hæc *quidem semper uera, illa uerò semper falsa: & ferè huiusmodi deceptio, eadem est ei quæ fit per proprium medium.* Si uerò non per proprium medium fiat syllogismus, cùm quidem sub a fit medium, in b autem nullo est, necesse est utrasque falsas esse: sumendæ enim econtrario sunt quàm ut se habeant propositiones, si debeat syllogismus esse: sic autem acceptis, utræque fiunt falsæ: ut si a quidem in toto d est, d autem in nullo b: conuersis enim ijs, syllogismus erit, & propositiones utræque falsæ.* Cùm uerò non sit sub a medium ut d, quæ quidem est a d uera erit, quæ uerò est d b falsa: quæ enim est a d uera est, quia non erit in a, d: quæ uerò est d b falsa, quia si esset uera, & conclusio esset uera, sed falsa erat.* Sed per mediam figuram facta deceptione, utrasq; quidem non contingit falsas esse propositiones totas: cùm enim sit b quidem sub a, nihil contingit in hoc quidem omni, in illo autem nullo esse: sicut dictum est & prius. Altera uerò potest esse falsa, & quæcunq; contingit. si enim c & in b, & in a est, si accipiatur in a quidem esse, in b uerò nõ esse, quæ quidẽ a c uera erit, altera

Superiora & inferiora sunt ex eadem coordinatione: at cõtrà, quorũ unũ alterius superius non est, alterius ordinis sunt.

altera autem falsa. Item si in b accipiatur c esse, in a autem nullo est, quæ quidem est c b uera erit, altera autem falsa: si quidem igitur priuatiuus sit deceptionis syllogismus, dictum est quando, & per quæ erit deceptio. Si uerò sit affirmatiuus, tunc cùm per proprium medium, impoßibile est utrasq; esse falsas: necesse est enim quæ est c b manere, si quidem erit syllogismus sicut dictum est & prius, quare c a semper erit falsa, hæc enim est conuersa. Similiter autem est & si ex alia ordinatione accipiatur medium, sicut dictum est & in priuatiua deceptione: necesse enim est quæ quidem est d b manere, quæ uerò est a d conuerti: & hæc deceptio eadem est priori. Cum uerò sic non per proprium: si quidem sit d sub a, hæc quidem erit uera, altera uerò falsa: potest enim a in pluribus esse, quæ non sunt sub se inuicem. Si uerò non sit d sub a, hæc quidem semper manifestum est quoniam est falsa: affirmatiua enim accipiatur, quæ uerò est d b, contingit & ueram esse, & falsam: nihil enim prohibet a quidem in nullo d, esse d autem in omni b: ut animal in scientia, scientia autem ut in musica, neq; utiq; a in nullo d, neque d in nullo b esse: manifestum igitur est quoniam cùm nõ sit medium proprium, & utræq; possunt simul esse falsæ, & quæcunq; cõtingit. Quot quidem igitur modis, & per quæ possunt fieri secundùm syllogismum deceptiones, & in alijs quæ sunt sine medio, & in ijs quæ sunt per demonstrationem, manifestum est.

Si sensus à natura deficit, & scientiam propriorum sensibilium illius deficere. CAP. XIIII.

Manifestum est autem, & si aliquis sensus defecerit, necesse est aliquam scientiam deficere, quam

Sensus, sentiendi potentia: ut uisus, auditus, odoratus, gustus, tactus.

impoßibile est accipere: si quidem discimus, aut per inductionem, aut per demonstrationem. Est autem demonstratio ex uniuersalibus: inductio autẽ ex ijs quæ sunt particularia. Impoßibile autem est uniuersalia speculari, nisi per inductionem, quoniam & quæ ex abstractione dicuntur, est per inductionem nota facere, si quis uult nota facere: quia sunt in unoquoq; genere quædam, & si non separabilia sint secũdum quod huiusmodi unumquodq; est. Inducere autem non habentes sensum, impoßibile est: singularium enim sensus est: non enim contingit accipere ipsorum scientiam: neq; enim est ex uniuersalibus sine inductione, neq; per inductionem sine sensu.

Ex quot, & qualibus constet syllogismus: & an sursum, deorsum'ue fiat in infinitum abitio. CAP. XV.

Est autem omnis syllogismus per tres terminos, & quidem mõstrare poßibilis est: quoniã a est in c, propter id quod est in b, & hoc in c. Sed priuatiuus est quidem alteram propositionem habẽs quoniam est aliquid aliud in alio, alteram autem quoniam nõ est, manifestum igitur est quòd principia, & suppositiones dicta hæc sunt: accipientem enim hæc sic, necesse est monstrare: ut quòd a sit in c per b: iterum autem quòd a sit in b per aliud medium, & quod b sit in c similiter. Secũdùm igitur opinionem syllogizantibus, & solum dialecticè, manifestum est quòd hoc solum intendendum, si ex quibus contingit maximè probabilibus fiat syllogismus. Quare & si est aliquid in ueritate eorum, quæ sunt a b medium: uidetur autẽ non esse per hoc syllogizans, syllogizat dialecticé. Ad ueritatem autem, ex ijs quæ sunt oportet intendere, habet autem se sic.

Quoniam autem est quòd ipsum quidem de alia prædicatur,

dicatur, non secundùm accidens. dico autem secundùm accidens: ut album aliquando dicimus illud esse hominem, non similiter dicentes & hominem album. cùm enim non sit alterum, aliquod album est: albũ autem est homo, quoniam accidit homini esse albũ: sunt igitur quædam huiusmodi, quæcunq; secundùm se prædicantur. Si igitur c huiusmodi quòd ipsum quidem nõ in alio sit, in hoc autem b sit primo, & non per aliud medium: iterum e de d sit, & similiter & hoc in b, nunquid igitur hoc necesse est stare, an contingit in infinitum ire? Et iterum si de a quidem nihil prædicatur per se, a autem in f est primo, medium autem in nullo priori, & f in a, & hoc in b, nunquid & hoc stare necesse est? an & hic contingit in infinitum abire? Differt autem hoc à priori intantum, quoniã hoc quidem est nunquid cõtingit incœpturum ab huiusmodi quod in nullo est altero, sed aliud in illo, in sursum in infinitum abire: alterum autem incœpturum ab huiusmodi quod ipsum quidem de alio, de illo autem nihil prædicatur, in deorsum intendentem si cõtingit in infinitum ire. Amplius, media nunquid contingit infinita esse determinatis terminis? dico autem ut si a in c sit, medium ipsorum sit b, ab ipso autem b, & ab a altera, sed horum alia, nunquid & hæc in infinitum contingit abire? an impoßibile est? est autẽ hoc quidem intendere idem & si demõstrationes in infinitum ueniunt: & si est demonstratio omnis rei, an ad inuicem concludantur. Similiter autem dico & in priuatiuis syllogismis, & propositionibus: ut si a non inest b nulli, aut primo, aut est aliquid medium, cui priori non inest a, ut si sit g quod omni b inest, & iterum hoc nõ etiam alij priori, ut si h est quod sit in omni b: & nanque in his aut infinita sunt, in quibus non est in prioribus, aut

ſtatur. Sed in conuertibilibus non ſimiliter ſe habet: non enim eſt in æquè prædicabilibus de quo primo prædicatur, aut ultimo: omnia enim ad omnia ſic ſimiliter ſe habent, ſiue ſunt infinita de ipſo prædicata, ſiue utraq; ſunt dubitata infinita: niſi ſimiliter conuerti contingat: ſed hoc quidem ſicut accidens, illud uerò ſicut prædicatum.

Determinatis extremis, ſummo, imóque, media non eſſe infinita. CAP. XVI.

QVoniam igitur media non contingit infinita eſſe: ſi in ſurſum, & deorſum ſtent prædicata, manifeſtum eſt. Dico autem ſurſum quidem, quod uniuerſale magis eſt: deorſum autem, quod particulare eſt. Si enim a prædicante de c, infinita ſunt media, in quibus eſt b: manifeſtum eſt quod continget utriq;: ut ab a in deorſum alterum de altero contingit prædicari in infinitum. antequàm enim in c ueniat, infinita ſunt media: & ab c in ſurſum infinita, antequam in a ueniat. quare ſi hæc impoßibilia ſunt, & ipſius a & c impoßibile eſt infinita eſſe media. Neq; enim ſi aliquis dicat quòd hæc quidem quæ a b c contingentia ſunt ad inuicem, ut & nõ ſint media, illa uerò non eſſe accipere: nihil differt. Quodcunq; enim accipio eorum quæ ſunt b: erunt ab a, aut c infinita media. An non à quo iam prima ſint infinita ſiue ſtatim, ſiue non ſtatim, nihil differt? quæ enim ſunt poſt hæc, infinita ſunt.

Propoſitionis negatiuæ mediatæ media, quibus reuocetur ad immediatam, non eſſe infinita. CAP. XVII.

MAnifeſtum autem & in priuata demonſtratione quoniam ſtatur, ſi quidem in prædicatiua ſtatur in utriſq;. Sit enim non contingens neq; in ſurſum ab ultimo in infinitũ ire (dico autẽ in quo ſtatur, quod ipſum quidẽ in alio

in alio nullo est:sed in illo aliud ut c) neq; à primo in ultimum.Dico autem primum,quod ipsum quidem de alio,sed de illo nullum aliud dicitur : si igitur hæc erunt,manifestũ quòd & in negatione stabitur.Tripliciter autẽ monstratur non esse:aut enim in quo quidem est c,b inest omni, sed in quo est b nulli,inest a:ipsum igitur b c,& semper alterum spatium necesse est ire immediata:prædicatiuum enim est hoc spatium.Sed alterũ manifestum est, quòd si in alio nõ est priori, ut in d,hoc indigebit in omni b esse:& si iterum a in alio priore quàm d non fuerit : illud indigebit in omni d esse : quare quoniam in deorsum stat uia , & quæ in sursum stabit , & erit aliquid in quo primo non erit a. Item si b quidem in omni a, in c autem nullo , a in c nullo erit.Iterum hoc si oportet monstrare, manifestũ est, quòd aut per superiorem modum sursum monstrabitur, aut per hunc,aut tertium. Primus quidem igitur dictus est:secundus autem demonstrabitur.Sic autẽ utiq; monstrabitur:ut quòd d in b omni est, in c autem nullo:si necesse est aliquid esse in b,& iterum si hoc in c,non erit, aliud uerò in d est quod in c non est:igitur quoniã esse semper superiori stat, stabit & nõ esse. Tertius autem modus est:si a b omni insit,c uerò in nullo b sit,non in omni c, in quo est a.Iterum autem hoc per superius dicta aut similiter demonstrabitur.Illis igitur modis statur.Si uerò sic est,iterum accipietur b in e esse,in quo c non in omni e, & hoc iterũ similiter.Quoniã autem suppositũ est stare & in deorsum,manifestum est quòd stabit & quòd in c non est. Manifestum autem est quoniam & si non una uia monstretur sed omnibus , aliquando quidem ex prima figura , aliquando uerò ex secunda , aut ex tertia , quoniam & sic stabitur: finitæ enim sunt uiæ. Finita autem finitè sumpta pluries,

Vltimum , indiuiduum est: Primum summum genus.

necesse est finiri omnia. Quod quidem igitur in priuatione siquidem & inesse statim, manifestum est.

Propositionis affirmatiuæ mediatæ media non esse infinita. CAP. XVIII.

SEd quod in illis qui quidem logicè speculantur, sic manifestum fit. In ijs quidem igitur quæ quidem in eo quod quid est prædicantur, manifestum est: si est enim definire, aut si notũ est quòd quid erat esse, infinita autem non est transire: necesse est finiri in eo quod quid est prædicata. Vniuersaliter autem sic dicimus: est enim uerè dicere album ambulare, & magnum illud lignum esse: & iterum lignum magnum esse, & hominem ambulare: sed alterum est sic dicere: aut illo modo: cùm enim album quidem esse dico quòd cui accidit album esse, lignum est: sed non quòd subiectum ligno, album sit: & nanq; neque quod album est, neq; quod quidem album aliquod est, factum lignum est: quare non est aliter quàm secundùm accidens: cùm autem lignum album esse dico, non quòd aliquod alterum sit album: illi autem accidit lignum esse, ut cùm musicum album esse dico: tunc enim quoniam homo est albus, cui accidit esse musicum, dico: sed lignum est subiectũ, quod quidẽ & factum est, nõ cùm alterum aliquid sit quàm quod quidem lignum est, aut lignum aliquod. Si igitur oportet nomina ponere, sit sic dicere prædicari, sed illo modo, aut nullo modo prædicari, aut prædicari quidem nõ simpliciter, sed secundùm accidens prædicatur: est autem tanquam album quidem quod prædicatur, sed sicut lignum est de quo prædicatur. Supponatur ergo prædicatum prædicari semper de quo prædicatur simpliciter, sed non secundùm accidẽs. sic enim demõstrationes demõstrant. quare in eo quod quid est, aut quoniam quale, aut quantum, aut ad aliquid,

aut

aut faciens, aut patiens, aut ubi, aut quãdo: cùm unũ de uno prædicabitur. Amplius, substantiam quidem significantia, quod quidem illud est, aut aliquod illud quidem significant de quo prædicantur. Quæcunq; uerò non substantiam significant, sed de aliquo subiecto dicuntur, quod non est, neque quod illud est, neq; quod quidem illud aliquid est, accidẽtia sunt: ut de homine album. Neq; enim est homo, neq; quod quidem album est, neq; quod quidem album est aliquid, sed animal forsan: quod quidem enim animal est, homo est. Quæcunque uerò non substantiam significant, oportet de aliquo subiecto prædicari, & non esse quid album: quod non cùm alterum aliquod sit, album est. Species enim ualeant, & genera, monstra enim sunt: & si sint, nihil ad rationem sunt: demonstrationes enim de huiusmodi sunt. Amplius, si non est hoc huius qualitas, & illud huius, neque qualitatis qualitas, impoßibile est æquè prædicari ad inuicem sic: sed uerum quidem contingit dicere sic: æquè autem uerè prædicari non contingit. An enim sicut substantia prædicabitur, aut ut genus, aut ut differentia prædicari: hæc autem ostensa sunt, quoniam non erunt infinita, neque in sursum, neque in deorsum: ut homo bipes, hoc animal, hoc autem alterum est: neque animal de homine, hoc autem de Callia, hoc autem de alio in eo quod quid est: substantiam enim omnem est definire huiusmodi: infinita autem non est transire intelligentem: quare neq; in sursum, neq; in deorsum infinita sunt: illã enim non est definire, de qua infinita prædicãtur. Sic igitur genera ad inuicẽ nõ æqualiter prædicantur. erit enim ipsum, quod quidem ipsum aliquid est, neq; tamen de qualitate, aut aliorum nullo, nisi secundùm accidens prædicabitur: omnia enim hæc accidunt, & de substantijs prædicantur, sed quoniam neq; in sursum, infinita

finita sunt: de unoquoq; enim prædicatur quod significat aut quantum aliquid, aut quale aliquid, aut huiusmodi quæ sunt in substantia: hæc autem finita sunt, & genera prædicamentorum finita: aut enim quale, aut quantum, aut ad aliquid, aut facere, aut pati, aut ubi, aut quando. Suppositum autem est unum de uno prædicari, ipsa autem de ipsis quæcunq; non ad aliquid sunt, prædicari non dicimus: accidentia enim sunt omnia: sed hæc quidem secundùm seipsa, alia uerò secundùm alterum modum. Hæc autem omnia de subiecto quodam prædicari dicimus, accidens autem non esse subiectum aliquod. nihil enim talium ponimus esse, non quòd alterum aliquod esse dicitur, sed ipsum de alijs, & alia quidem de alio, neq; in sursum: ergo unum de uno, neq; in deorsum esse dicetur. de quibus enim dicuntur accidentia, quæcunq; in substantia uniuscuiusq; sunt: hæc autem non sunt infinita: sed sursum ipsa quoque & accidentia utraque non infinita sunt. Necesse est ergo esse aliquid, de quo primum prædicetur, & de hoc aliud: & hoc stare, & esse aliquid quod non amplius, neq; de alio priori, neque de illo aliud prius prædicetur. Vnus quidem igitur modus demonstrationis, dicitur hic. Adhuc autem alius, si de quibus priora quædam prædicantur est horum demonstratio: quorum autem est demonstratio, neq; potius habere poßibile est ad ipsa, quàm scire, neq; scire est sine demonstratione: si autem hoc, per hæc sit notū. Hæc autem nescimus, neq; melius habemus ad ipsa, quàm scire: neq; per hæc notum sciemus. Si igitur est aliquid scire per demonstrationem simpliciter, & non ex aliquibus, neq; ex suppositione, necessarium est stare prædicationes mediorum: si enim nō steterint, sed est semper acceptio in superius, omniū erit demonstratio: quare si infinita non poßibile est pertrans

transire, quorum est demonstratio, hæc nō sciemus per demonstrationē. Si igitur neq; melius habemus ad ipsa quàm scire, nō erit scire per demōstrationē simpliciter, sed ex suppositione. Logicè quidē igitur ex his utiq; aliquis credat, de eo quod dictum est. Analyticè autem manifestum est per hæc uelocius, neq; in sursum, neq; in deorsum infinita prædicata contingit esse in demonstratiuis scientijs de quibus intentio est: demonstratio enim est ex his quæcūq; ipsa quidem insunt secundum seipsa rebus: secundum seipsa uerò dupliciter: quæcunq; enim in illis insunt in eo quod quid est, & in quibus ipsa in eo quod quid est insunt ipsis: ut in numero impar, quod inest quidem numero, est autem ipse numerus in ratione ipsius: & iterum multitudo, aut diuisibile, in ratione numeri: horum autem neutra cōtingit infinita esse, neq; ut impar numeri. Iterum enim si impari aliud insit, cui inerat existenti: hoc si est primum numerus, erit ijs quæ insunt ipsi. Si igitur non contingit infinita huiusmodi esse in uno, neq; in sursum erunt infinita: at uerò necesse est omnia inesse primo, ut numero, & in illis numerū: quare conuertibilia erunt, sed non excedentia. Neq; tamen quæcunq; sunt in eo quod quid est, neq; hæc infinita sunt, neq; esset definire: quare si prædicata per se quidem omnia dicuntur, hæc autem non infinita sunt, stabunt utiq; in sursum, quare & in deorsum: si autem sic est, & quæ sunt in medio duorum terminorum semper sunt finita. Si uerò hoc est: manifestum iam est, & demonstratio non quòd necesse est principia esse, & non omnium esse demonstrationem, quod quidem diximus quosdam dicere iuxta principium: si enim principia sunt, non omnia sunt demonstrabilia, neq; in infinitum poßibile ire: esse enim horū quodlibet, nihil est aliud, quàm esse nullum spatium sine medio,

 & ind

& indiuisibile: sed omnia diuisibilia. Intus enim immittendo *terminum, sed non assumendo, demonstratur quod demonstratur: quare si hoc in infinitum contingit ire, contingit utiq; duorum terminorum infinita esse interius media: sed hoc impoßibile est, si prædicationes steterint in superius, & in inferius: quòd autem stent, monstratum est: logicè prius, analyticè uerò nunc.*

Elementa monstrandarum mediatarum non infinita esse. CAP. XIX.

M*Onstratis autem his, manifestum est si aliquid idem insit duobus, ut a & in c, & in d, non prædicante altero de altero, aut nullo modo, aut non de omni: quod non semper secundùm commune aliquid inerit: ut isosceli, & scaleno, æquales duobus rectis habere: secundùm commune aliquid inest: secundùm enim quod figura quædam sunt, & non secundum alterum. Hoc autem non semper sic se habet. Sit enim b secundum quod a, in c & d, erit manifestum igitur quod b in c d secundum aliud commune est, & illud secundùm alterum: quare duorum terminorum medij infiniti utiq; inciderunt termini, sed hoc est impoßibile, secundùm igitur aliquid commune inesse, nõ necesse est semper idem pluribus, quoniam quidem erunt immediata spatia. In eodem tamen genere, & ex eisdem atomis necesse est terminos esse: si quidẽ ijs quæ per se sunt, erit commune: non enim erat ex alio genere in aliud genus descendere quæ demonstrantur. Manifestum est autem quoniam & cum a in b sit, si quidem est aliquid medium, est demonstrare quòd a in b sit, & elementa huius sunt hæc & tot, quot media sunt: immediatæ enim propositiones sunt elementa, aut omnes, aut uniuersales: si uerò non est medium, non amplius erit demonstratio, sed in*

princ

principia uia est hæc. Similiter autẽ erit & si a in b nõ sit, si quidẽ enim aut mediũ est, aut prius cui non inest, erit demonstratio. Si uerò nõ sit mediũ, non est demonstratio, sed principia, & elementa sunt tot, quot sunt termini: horum enim propositiones, principia demonstrationis sunt: & sicut quædã principia sunt indemonstrabilia quòd sit hoc illud, & quòd sit hoc in illo: sic quòd nõ erit hoc illud, neq; quòd sit hoc in illo. Quare hæc quidẽ esse aliquid, alia non esse aliquid, erunt principia. Cùm ergo indigeat monstrare aliquid, accipiendũ quod de b primũ prædicetur. Sit c, & de hoc similiter a, & sic semper eunti nunquam extra, erit propositio, neq; si esse ipsius a accipiatur ut demõstretur, sed semper mediũ densetur quousq; indiuisibilia fiant, & unũ: est autem unũ, cùm immediatũ fiat: & una propositio simplex est immediata: & quemadmodum in alijs est principium simplex: hoc autẽ non idem ubiq; est, sed in graui quidem uncia, in melodia autẽ diesis, aliud autẽ in alio: sic est in syllogismo unum, propositio immediata: in demonstratione autem, & scientia, intellectus. In ostensiuis igitur syllogismis eius quod est, nihil cadit extra. Sed in priuatiuis, ubi quidem quod oportet esse, nihil cadit extra hoc: ut si a in b per c nõ inest: si enim in b quidem omni c, est autem a in nullo c. Iterum si indigeat quòd in c, a nullo sit: mediũ accipiendum est ipsius a & c: & sic semper procedet. Si uerò indigeat monstrare quòd d in e nõ sit, eò quòd est c in d quidẽ omni, in e autẽ nullo, aut non in omni: e nunquã extra cadit: hoc autẽ est, cui non oportet inesse. In tertio autem modo, neq; à quo oportet, neq; quod oportet priuari, nequaquã extra ibit.

Quòd demonstratio uniuersalis præstantior sit particulari. CAP. XX.

Cùm

CVm autem sit omnis demonstratio, alia quidē uniuersalis, alia uerò particularis, & hæc quidem categorica, illa uerò priuatiua, dubitabitur qualis potior sit: similiter autem & de ea, quæ demonstrare dicitur, & de ducenti ad impoßibile demonstratione. Primùm quidem igitur intendamus de uniuersali, & particulari. ostendentes autem hoc, & de ea quæ demonstrare dicitur, & quæ est ad impoßibile, dicemus. Videbitur igitur fortaßis utique quibusdam sic intendentibus, quòd particularis est potior: si enim secundùm quā magis scimus demonstrationē, potior demonstratio est: hæc enim uirtus demōstrationis. magis autē scimus unūquodq; cùm ipsum cognoscimus secundùm ipsum, quàm secundum aliud: ut musicum Coriscū, quādo cognoscemus quòd Coriscus musicus est, quàm quòd homo musicus sit. Similiter autē & in alijs. Sed uniuersalis quoniam aliud, non quoniā ipsum fortasse demonstrat, ut quoniā isosceles habet tres angulos æquales duobus rectis, non quoniā isosceles, sed quoniā triangulus: sed particularis quoniam ipsum est: si igitur potior est quæ est secundū ipsum: huiusmodi autem est particularis, & uniuersali magis, & potior utique secundùm partem demonstratio erit. Amplius, si uniuersale quidē non est aliquid præter singularia, demonstratio autem opinionem cōficit esse aliquid hoc de quo demōstrat, & quandā naturā esse hāc in ijs quæ sunt (ut trianguli præter quosdā, & figuræ præter quasdam, & numeri præter quosdam numeros) potior autē est quæ est de esse, quàm de non esse, & propter quam nō errabitur, quàm propter quam errabitur: est autem uniuersalis huiusmodi (procedentes enim demonstrant uniuersale quemadmodū de eo quod est proportionale ut quod sit tale: erit proportionale quod neq; linea, neq; numerus,

merus, neq; solidũ, neq; planũ est, sed præter hæc aliquid) si igitur uniuersalis magis hæc est, & de eo quidem quod est minus, uniuersalis quàm particularis, & facit opinionem falsam: indignior utique erit uniuersalis particulari.

Et primum quidem nihil magis in uniuersali quàm in particulari altera ratio est: si enim quod duobus rectis inest, non est secundùm quod est isosceles, sed secundùm quod triangulus est: cognoscens quoniam isosceles habet tres inquantum ipsum est, minus cognouit, quàm cognoscens quoniã triangulus est: & omnino si non quidem secundùm quod sit triangulus, & postea monstrat, non erit utiq; demonstratio: si uerò sit cognoscens unumquodq; secundùm quod unumquodq; est, magis cognouit: si igitur triãgulus in plus est, & eadẽ ratio & nõ secũdùm æquiuocationẽ triangulus est, & inest omni triangulo quod est duobus rectis æquales habens: non utiq; est triangulus inquantũ isosceles, sed isosceles secundùm quod triangulus huiusmodi habet tres angulos. Quare uniuersaliter sciens magis cognouit secundũ quod est, quàm particulariter: potior est ergo uniuersalis, quàm particularis. Amplius, si quidem sit quædam ratio una, & non æquiuocatio: uniuersale erit utiq; nil minus secundùm partẽ quibusdã, sed magis est quantò incorruptibiliora sunt illis: quæ uerò secundũ partem sunt corruptibilia magis. Amplius nec ulla necessitas est opinari aliquid esse hoc præter hæc, quoniã ostendunt unũ nihil magis, quàm in alijs quæcunq; nõ aliquid significant, sed aut quale, aut ad aliquid, aut agere: si ergo, non demonstratio causa est, sed audiens. Amplius, si demonstratio est syllogismus demõstratiuus qui fit causæ & propter quod, uniuersale magis causa: cui enim per se inest aliquid, hoc idẽ ipsi causa est: uniuersale autẽ primum:

mum: causa ergo uniuersale est, quare & demonstratio dignior est: magis enim causæ est uniuersale, & eius quod propter quid est. Amplius, usq; ad hoc quærimus propter quid: etenim tunc opinamur scire, cùm non sit aliquid aliud quàm hoc aut quod fiat, aut quod sit: finis enim & terminus ultimus iam sic est, ut cuius causa uenit? ut accipiat argẽtum. Hoc autem est quatenus reddat cui debuit. Hoc autem ut non iniustè agat, & sic procedentes cùm non sit amplius propter quid, nec alterius causa, propter hoc sicut propter finem dicimus uenire, & esse, & fieri, & tunc est scire maximè propter quid uenit: si igitur se habet similiter & in omnibus causis, & quæ sunt propter quod: in ijs autem quæcunq; sic sunt causæ, sicut quæ est cuius causa sic scimus maximè: & in alijs igitur tunc maximè scimus, cùm non amplius sit hoc quoniam aliud est: cùm igitur cognoscimus quidem, quòd quatuor qui extra sunt, æquales sunt, quoniam isosceles: adhuc deest propter quid isosceles? quia triangulus: & hoc, quia est figura rectis lineis contenta. Si autem hoc non amplius propter quid aliud, tunc maximè scimus: uniuersale est autem tunc, uniuersalis igitur potior. Amplius, quantocunque utique magis secundùm partes est, in infinita cadit: uniuersale autem in simplex, & in finem: sunt autem secundùm quod infinita non scibilia, sed secundùm quod finita scibilia sunt, secundùm utique quòd uniuersalia magis scibilia sunt, quàm quæ sunt secundùm partem demonstrabilia: ergo magis uniuersalia. De magis demonstrabilibus autem, magis est demonstratio, simul enim magis ad aliquid sunt: dignior igitur uniuersalis est, quoniam quidẽ & magis demonstratio est. Amplius, si magis eligenda est secundùm quam hoc & aliud, quàm secundùm

quam

quam hoc solum cognouit: uniuersale autem habēs, cognouit particulare, hoc autem, uniuersale non sciuit: quare & sic utiq; magis eligenda erit uniuersalis. Amplius autem & sic. Vniuersale enim magis scire est eo quod est per medium demonstrare, cùm propius sit principio: proximè autem immediatum est: hoc autem est principiū. Si igitur quæ ex principio est ea quæ non ex principio, quæ magis ex principio ea quæ minus est, certior est demōstratio: est autem huiusmodi uniuersalis magis, dignior utiq; erit uniuersalis: ut si oportet monstrare a de d, media autem sint in quibus est b c, magis autē sursum sit b quàm c: quare si per b magis est uniuersalis: sed eorum quæ dicta sunt, quædam logica sunt. Maximè autem manifestum est quòd uniuersalis magis præcipua sit, quoniā propositionū quidem hāc priorem habentes, scimus quodam modo, & posteriorem & habemus potentia: ut si aliquis cognouerit quòd omnis triangulus habeat tres duobus rectis æquales, sciuit quodā modo & quòd isosceles duobus rectis potentia sit, & si nō cognouit isoscelem quòd triangulus sit: hanc autem habens propositionem, nullo modo uniuersale cognouit, neq; potentia, neq; actu. Et uniuersalis quidem intelligibilis est, sed particularis in sensu perficitur. Quòd igitur uniuersalis dignior sit particulari, tot nobis dicta sint.

Quòd demonstratio affirmatiua præstantior euadat negatiua. CAP. XXI.

QVòd autem monstratiua sit dignior priuatiua, hinc manifestum est: sit enim hæc demonstratio dignior (alijs eisdem existentibus) aut ex minoribus quæstionibus, aut suppositionibus, aut propositionibus. Si enim notæ sunt similiter uelocius cognoscere per hæc erit: hoc autem appetibilius est. Ratio autem propositionis quòd*

*Hoc est, aut notæ simpliciter, & naturæ aut notæ quo ad nos.

quòd melior sit ex minoribus, uniuersaliter est sic: si enim contingit similiter cognita esse media, priora autem notiora sunt. Sit autem per media demonstratio eorum, quæ sunt b c d quod a in e sit: altera autem demonstratio quòd a in d sit per b c, similiter igitur se habet hoc quòd a in d sit, & quòd a in e sit: sed quòd a in d sit prius est, & cognoscibilius, quàm quòd a in e: per hoc enim illud demonstratur: credibilius autem est per quod. Et quæ per pauciora demonstratio, potior, alijs eisdem existentibus: utræque quidem per terminos tres, & propositiones duas monstrant: sed hæc quidem esse aliquid accipit, illa uerò & esse, & non esse aliquid: per plura itaque, quare indignior est. Amplius, quoniã ostensum est impossibile per utrãq; priuatiuarum propositionum fieri syllogismum: sed oportere quidem huiusmodi esse unam, aliam uerò quoniam est. Amplius, præter hoc oportet & hoc accipere, prædicatiuas enim augmentata demonstratione necesse est fieri plures, priuatiuas autem impossibile plures una in omni syllogismo esse. Sit enim in nullo esse a in quibus est b, in c autem omni sit b: si igitur opus est rursus augere utrasque propositiones, medium inijciendum est: huius quidem a b sit d, sed b c sit e: e igitur manifestum est prædicatiuum esse, sed d de b quidem prædicatiuum, a autem de d tanquam priuatiuum ponitur: de enim de omni b: sed a oportet in nullo d esse: fit ergo una priuatiua propositio. Idem autem modus est & in alijs syllogismis, semper enim medium prædicatiuorum terminorum, prædicatiuum in utraque est, sed priuatiui in altera priuatiuum necesse est esse: quare hæc una huiusmodi sit propositio, aliæ uerò prædicatiuæ. Si igitur notius est per quod demonstratur, & credibilius, demonstratur

tur autem priuatiua quidem per prædicatiuam, hæc autem per illam non demonstratur: prior ergo, & notior, & credibilior cùm sit, melior itaq; erit. Amplius, si principium syllogismi propositio uniuersalis sit immediata, est autem ut in monstratiua prædicatiua: in priuatiua autem, negatiua propositio uniuersalis, affirmatiua autem negatiua prior, & notior (per affirmatiuam enim negatiua nota) & prior affirmatiua est, sicut esse prius est non esse.

Quare potius est principium monstratiuæ, quàm priuatiuæ: dignioribus autem principijs utitur dignior. Adhuc principalior est: sine enim monstratiua non est priuatiua. Quòd quidem prædicatiua, priuatiua dignior sit, manifestum est.

Demonstrationem ostensiuam potiorem esse ea, quæ ducit ad incommodum. CAP. XXII.

ET *ad impoßibile ducente: oportet autem scire quæ differentia sit ipsarum. Si igitur a in nullo b, in c autem omni, b: necesse est in nullo c esse a: sic igitur acceptis, ostensiua priuatiua erit demonstratio, quoniam a in c non erit. quæ uerò est ad impoßibile sic se habet, si opus est demonstrare quòd a in b non sit: accipiendum est a esse in b, & b in c: quare accidit a in c esse. Hoc autem sit notum, & concessum quod ipsum est impoßibile esse: non igitur poßibile est a in b esse. Si ergo b in c concessum est inesse, a in b impoßibile est esse: termini igitur similiter ordinãtur. Differt autem quo, qualis sit notior priuatiua propositio: utrum igitur quia a b non inest, an quia a c: cùm igitur est conclusio notior quoniam non est, quod est impoßibile, fit demonstratio: cùm autem in syllogismo sit, demonstratiua est. Natura autem prior est, quæ est quòd a in b non sit,*

quàm a in c non sit: priora enim cõclusione sunt, ex quibus est conclusio: est autem quæ est a in c non esse, conclusio: a autem in b ex quibus est conclusio. Non enim si contingit remoueri aliquid, hoc conclusio est, illa autem ex quibus sunt: sed hoc quidem ex quo syllogismus est, utiq; sic se habet, ut aut sicut totũ ad partem, aut ut pars ad totum se habet: sed quæ sunt a c, & a b propositiones, non sic se habent ad inuicem. Si igitur ex dignioribus, & credibilioribus dignior est: sunt autem utræq; ex non esse aliquid, credibiles, sed hæc quidem ex priori, illa uerò ex posteriori: potior utiq; simpliciter erit ea, quæ est ad impoßibile, priuatiua demonstratio: quare & hæc dignior prædicatiua. Manifestum est ergo quòd & ea quæ est ad impoßibile, potior est.

Quæ ſcientia certior, quæ una, quæ altera: & eiuſdem plures eſſe poſſe demonſtrationes. CAP. XXIII.

Certior autem est scientia, sciẽtia & prior quæ ipsius quia, & propter quid eadem est quàm non, extra eam quæ est propter quid. Et quæ non est de subiecto, ea quæ est de subiecto: ut arithmetica, harmonica. Et quæ est ex minoribus, ea quæ ex appositione: ut arithmetica, geometria: dico autem ex additione, ut unitas substantia est sine positione. punctum autem substantia posita: hoc autem ex appositione. Vna autem scientia est, quæ est unius generis, quæcunq; ex primis componitur, & partes sunt aut paßiones horum, quæ sunt per se. Altera autem scientia est ab altera, quarumcunq; principia neq; ex eisdem, neque ex alteris sunt. Huius autem est signum, cùm indemonstrabilia ueniant: oportet enim in eodem genere esse cum ijs quæ demonstrãtur: signum autem est & huius,

huius, cùm demonstrabilia per ipsa in eodem genere sunt, & proxima. Plures autem demonstrationes eiusdem possibile est esse, non solùm ex eodem ordine accipiendi non continuum medium (ut eorum quæ sunt a b, c & d & e) sed & ex altero: ut sit a transmutari, in quo autem d moueri, sed lætari sit in quo b, & iterum e quiescere: uerũ igitur est & d de b, & a de d prædicari: lætans enim mouetur, & quod mouetur transmutatur: iterum a de e, & e de b, uerum prædicari: omnis enim lætans quiescit, & quiescens transmutatur: quare per altera media, & non ex eodem ordine syllogismus est: non tamen est neutrum de neutro dici mediorum. Necesse est enim idem e alicui utraq; inesse: intendere autem est per alias figuras, quot modis contingit eiusdem fieri syllogismum.

Non esse scientiam fortuitorum, neque in sensuum functione. CAP. XXIIII.

SEd eius quod est à fortuna non est scientia per demonstrationem. Neque enim sicut necessarium, neq; sicut frequenter quod est à fortuna, sed extra hoc fit: sed demonstratio alterius horum. Omnis enim syllogismus aut per necessarias, aut per eas quæ sunt tanquam frequenter propositiones: & si quidem propositiones necessariæ sunt, & conclusio erit necessaria: si uerò sint sicut frequenter: & conclusio huiusmodi. Quare si id quod est à fortuna, neq; est sicut frequenter, neq; necessarium: neque utique erit ipsius demonstratio. Neq; per sensum est scire: si enim est sensus talis huius, & non huius alicuius: sed sentire hoc aliquid est necesse & ubi, & nunc. Vniuersale autem quod est in omnibus, impossibile est sentire: neque enim hoc aliquid est, neq; nunc, neq; ubi, neque enim utiq; esset uniuersale: quod enim semper est, & ubique,

De casu, & fortuna Aristo. in secundo physicorum.

que, uniuersale dicimus esse: quoniam igitur demonstrationes uniuersales sunt, hæc autem non est sentire, manifestum est quòd neq; scire per sensum est. Sed manifestum quoniam si esset sentire triangulum, quòd duobus rectis haberet æquales angulos: quæreremus utiq; demõstrationem, & non sicut quidam fatentur, sciremus. Sentire enim necesse est singulariter: scientia autem est in cognoscendo uniuersale. Vnde & si super lunam essemus, & uideremus obiectam terram, non utiq; sciremus causam defectus: sentiremus enim quoniam deficeret, sed non propter quid omnino: non enim uniuersalis, sensus. Sed ex considerare hoc multoties accidere uniuersale uenãtes, demonstrationem habemus: ex singularibus enim pluribus, uniuersale manifestum est. Vniuersale autem honorabile, quoniam ostendit causam: quare de huiusmodi uniuersalis honorabilior est sensibus & cognitione quorũcunq; altera causa est: sed de primis alia ratio est. Manifestum igitur est quòd impoßibile sit sentiendo scire aliud demonstratorum: nisi aliquis dicat sentire, scientiam habere per demonstrationem. Sunt tamen quædam reducta ad sensus defectum in propositis: quædam enim si uideremus, non utique quæreremus. Sed non tanquam scientes in uidendo, sed tanquam habentes uniuersale ex eo quod uidemus: ut si uitrum foratum uideremus, & lumen pertransiens, manifestum utiq; erit & propter quid illuminat, propter id quod uideremus quidem seorsum in unoquoque: intelligere autem simul est, quoniam in omnibus sic est.

Non omnium syllogismorum eadem principia esse posse. CAP. XXV.

EAdem autem esse principia omnium syllogismorũ impoßibile est: primum quidem logicè speculantibus: hi enim

enim ueri sunt syllogismi, alij autem falsi. Et *si enim sit uerum ex falsis syllogizare, sed semel hoc fit: ut si a de c uerum sit, medium autem b, falsum: neq; enim a in b, neque b in c: sed si harum media accipiātur propositionum, falsæ erunt: ex eo quòd omnis conclusio falsa ex falsis est, uera autem ex ueris: altera autē sunt uera & falsa.* Post*eà neq; falsa ex eisdem sunt: est enim falsa ad inuicē, et contraria, & impoßibilia simul esse: ut iustitiam esse iniustitiam, aut timorem audaciam, aut hominem equum, aut bouem, aut æquale, maius & minus.* Ex *oppositis autem sic est, neq; enim uerorum eadem principia omnium sunt: altera enim multorum genere principia sunt, & neq; conueniunt: ut unitates punctis nō conueniunt: hæ enim nō habent positionem, illa autem habent.* Necesse *autē est aut in media cōuenire, aut in sursum, aut deorsum, aut hos interius habere, illos autē exterius terminorum.* Sed *neq; communium principiorū possunt esse aliqua ex quibus omnia demonstrabūtur: dico autem cōmunia, ut omne affirmare, aut negare: genera enim eorum quæ sunt, altera sunt, & alia quidem in quantitatibus, alia uerò in qualitatibus sunt solum, cùm quibus demonstrantur per cōmunia. Amplius, principia nō multò minora sunt conclusionibus: principia enim propositiones sunt, propositiones autē assumpti termini, aut immißi* * *termini sunt. Adhuc conclusiones sunt infinitæ, & termini autem finiti. Amplius, principia hæc quidem ex neceßitate, illa cōtingentia. Sic igitur considerantibus impoßibile est eadē principia esse, aut finita: cum infinitæ sint cōclusiones. Si uerò aliter quodāmodo dicat quis, quòd hæc quidem geometriæ, illa uerò numerorum, illa autem medicinæ: quid utiq; erit aliud quod dicitur, nisi quòd sunt principia scientiarum diuersa? sed eadem dicere*

* Assumpti termini, & immissi, genitiui sunt singulares.

derisio est, quoniam eadem eisdē eadem erunt: omnia nanq; sic fiunt eadem. At uerò neq; quod est ex omnibus demonstrare quodlibet, est quærere omnium esse eadem principia: multum enim insipiens est. Neq; enim in manifestis doctrinis hoc fit, neq; in resolutione hoc est possibile: immediatæ enim propositiones sunt principia: altera autem conclusio fit accepta propositione immediata. Si autem dicat aliquis primas immediatas propositiones eadem esse principia: una in unoquoque genere est. Si uerò neq; ex omnibus ut opus est demonstrari contingit quodlibet, neq; sic ex altero tanquam erunt uniuscuiusq; scientiæ altera: relinquitur quòd proxima sint principia omnium: & ex his quidem hæc, ex illis autem illa. Manifestum autem & hoc est, quoniam non contingit: monstratum est enim quòd altera principia genere sunt differentium genere. Principia enim duplicia sunt, ex quibus, & circa quod. ex quibus quidem igitur, cōmunia sunt: quæ autem sunt circa quod, propria sunt, ut numerus, magnitudo.

Principia circa quod, sunt scientiarū subiecta.

Quòd scientia, & scibile, ab opinatione, & opinabili discrepent. CAP. XXVI.

SCibile autem, & scientia differunt ab opinabili, & opinione: quoniam scientia uniuersalis, & pernecessaria est: necessarium autem non contingit aliter se habere. Sunt autem quædam uera, quæ contingit aliter se habere: manifestum est igitur quod circa hæc, scientia non est, essent enim utique impossibilia aliter se habere. At uerò neque intellectus: dico enim intellectum principium esse scientiæ, neque scientia indemonstrabilis: hæc autem est acceptio immediatæ propositionis: uerus enim est intellectus, & scientia, & opinio: & quid per hæc dicitur. Quare relinquitur opinionem esse circa uerum quidem, aut falsum:

conting

contingens autem est & aliter se habere. Hoc autem est acceptio immediatæ propositionis,& nõ necessariæ. Certum autem est sic apparentibus:opinio ei incertum est: & natura huiusmodi est. Adhuc autem nullus arbitratur opinari,cùm opinetur impoßibile aliter se habere, sed scire: sed quando esse quidem sic,sed tamen aliter,nihil prohibet & tunc opinari, tanquam huiusmodi quidem opinionem esse,necessariam autem scientiam. Quomodo est igitur non idem opinari,& scire? & quare non erit opinio scientia, si quis posuerit omne quod scit contingere opinari? consequitur enim hic quidem sciens, ille uerò opinans per media, quousq; ad immediata ueniat: quare si ille quidem sciuit, & opinans sciuit:sicut enim & quia opinari, & propter quid: hoc autem medium est. An si quis sic arbitrabitur non contingentia aliter se habere, sicut se habent definitiones per quas sunt demonstrationes : non opinabitur sed sciet?si autem uera quidem esse,non tamen hæc ipsis inesse secundum substantiam, & secundum speciem, opinabitur & non sciet uerè : & quia & propter quid,si quidem per immediata opinabitur : si uerò nõ per immediata opinabitur , solum ipsum quia opinabitur.

Eiusdem autem opinio, & scientia non penitus est:sed sicut uera, & falsa eiusdẽ quodam modo est,sic & scientia & opinio eiusdem: & opinionem ei ueram, & falsam (sicut dicunt quidam) eiusdem esse, inconuenientia accidunt, appetere alia'que, & non opinari quæ opinantur falsè. Quoniam autem idem multipliciter dicitur: est autem sicut contingit, est autem ut non: commensuratam enim diametrum esse uerè, opinari inconueniens est:sed quòd diameter (circa quam sunt opiniones) idem: sic eiusdem est, sed quod quid erat esse, unicuiq; secundum

rationem non est idem. Similiter autem & sciētia, & opinio eiusdem est: hæc enim sic animalis est, quòd nō est contingere non esse animal, sed illa quidem quæ est contingere: ut si hæc quidem quod hominis quidem est, illa uerò hominis quidem, nō autem quod quidem hominis est: idē enim est, quia homo: hoc autem sicut non idem. Manifestum autem ex his est, quòd neq; opinari simul idem, & scire contingit: simul enim haberet utiq; opinionem aliter habendi, & non aliter idem, quod quidem non contingit: in alio enim unumquodq; esse contingit eiusdem, sicut dictum est: sed in eodem nihil sic potest esse, haberet enim opinionem simul, ut quòd homo esset secundum quod est animal: hoc enim fuerit nō contingere esse nō animal: & nō secundùm quod animal: hoc enim sicut cōtingere. Reliqua autē quomodo oportet distribuere in rationem, & intellectum, & scientiam, & artem, & prudentiam, & sapientiam: hæc quidem physicæ est, illa uerò ethicæ speculationis magis.

De Solertia. CAP. XXVII.

Solertia autem, est subtilitas quædam in non perspecto tempore medij. Vt si aliquis uidens quòd luna splendorem semper habet ad solem, statim intellexit propter quid hoc sit, quia propter id quòd illustratur à sole: aut disputantem cum diuite, cognouit quoniam commodatum est: aut propter id quòd amici sunt, quia inimici eiusdem sunt. Omnes enim causas medias uidens, cognouit & ultima. splendidum esse ad solem, sit in quo a: lucere à sole, b: luna, c: inest igitur lunæ quidem ipsi c, b: quod quidem est lucere à sole: ipsi autem b, a: quod est ad hoc esse splēdidum, à quo splendet: quare & ipsi c, inest a per b.*

* Sic Græcè Aristoteles, ἢ διαλεγόμενον πλουσίῳ, ἔγνω διότι δανείζεται, Pro quo Argyropilus, aut si uiso paupere diuitem adeūte, hoc illum propterea facere, quòd mutuo argētum accipit, intellexerit.

POSTER

POSTERIORVM ARISTOTELIS LIB. SECVNDVS.

Quot quæri solent in disciplinis. CAP. I.

QVAESTIONES *æquales sunt numero ijs quæcunq; uerè scimus. Quærimus autem quatuor: quia, propter quid, si est, et quid est. Cùm enim utrum hoc insit, aut hoc quærimus, in numerum ponẽtes: ut utrum sol deficiat, aut non, ipsum quia quærimus. Signum autem huius: inuenientes enim quia deficit, pausamus: & si in principio sciremus quia deficeret, non quæreremus utrum. Cùm autem sciamus ipsum quia, ipsum propter quid quærimus: ut scientes quia deficit sol, & quia mouetur terra: & propter quid deficit, et propter quid terra mouetur: quærimus hæc quidem sic. Quædam autem alio modo quærimus: ut si est, aut non est centaurus, aut deus: hoc autem si est aut non, simpliciter dico: sed non si albus est, aut non. Cognoscẽtes autem quoniam est, quid est quærimus: ut quid igitur est deus, aut quid est homo. Quæ quidem igitur quærimus, & quæ inuenientes scimus: hæc & tot sunt.*

Omnem quæstionem medij esse. CAP. II.

Q*Værimus autem, cùm quærimus quia est, aut si est simpliciter, utrum sit medium ipsius, aut non: cùm autem cognoscẽtes aut quia est, aut si est, aut in parte, aut simpliciter, iterum propter quid quærimus, aut quid est: & tunc quærimus quid sit medium. Dico autem quia est, aut si est, aut in parte, aut simpliciter: in parte quidem, ut utrũ deficit luna, aut augetur: si enim est aliquid, aut non*

est aliquid, in huiusmodi quærimus: simpliciter autem, si est, aut non est luna, aut nox. Contingit itaq; in omnibus quæstionibus quærere, aut si est medium, aut quid est medium. Causa enim est medium: in omnibus autem hæc quæritur, ut utrum deficit luna, utrũ est aliqua causa, aut non: post hæc scientes quia est aliqua, quid igitur hæc sit, quærimus. Causa enim ipsius esse non hoc, aut hoc: sed simpliciter substantiam, aut nõ simpliciter, sed aliquid eorum quæ sunt per se, aut secundum accidens: medium est. Dico autem simpliciter quidem subiectum: ut lunam, aut terram, aut solem, aut triangulum: quid autem esse defectum, æqualitatem, aut inæqualitatem: si in medio sit, aut non. In omnibus enim his manifestũ est quòd idẽ sit quod quid est, & propter quid est. Vt quid est defectus? priuatio luminis à luna à terræ obiectu. Propter quid est defectus, aut propter quid deficit luna? propter defectum luminis obiecta terra. Quid est consonantia? ratio numerorum in acuto, & graui: & propter quid consonat acutum graui? propter id quod rationem habet numerorum & graue & acutum. Vtrum est consonare acutum & graue? Vtrum sit in numeris ratio eorum? Accipientes autem quia est, quid igitur est ratio quærimus. Quòd autem sit medij quæstio, ostenditur quandocunq; medium est sensibile: quærimus enim nõ sentientes, ut de defectu si est. Si uerò essemus super lunam, nõ utique quæreremus neque si fit, neque propter quid fit, sed simul manifestum utiq; esset utrunq;: ex eo enim quòd sentimus, & uniuersale factum est nobis notum. Sensus enim quod nunc obijcitur, & manifestum est quòd nunc deficit: ex his autem uniuersale utiq; factum est. Sicut igitur diximus, quod quid est scire idem est & propter quid est: hoc autem aut est simpliciter, & non

eorum

eorum quæ insunt aliquid est: aut quæ insunt, ut quoniam duo recti sunt: aut quoniam maius, aut minus est. Quòd igitur omnia quæ quæruntur medij quæstio sint, manifestum est.

Discrepatio quòd demonstratio, & definitio non eiusdem sint. CAP. III.

Quomodo autem quod quid est demonstratur, & quis modus introductionis, & quid est definitio, & quorum, dicemus: primùm opponentes de ipsis. Principium autem sit futurorum: quod quidem sit maximè proprium habitis rationibus. Dubitabit autem aliquis, utrum sit idem, & secundùm idem definitione scire, & demonstratione scire, aut sit impoßibile. Definitio enim ipsius quod quid est esse uidetur: quod autem quid est, omne uniuersale, & prædicatiuum est: syllogismi autē sunt, alij quidem priuatiui, alij uerò nō uniuersales: sicut in secunda figura priuatiui omnes sunt, in tertia uerò nō uniuersales. Posteà neque eorum quæ in prima figura prædicatiuorū omnium est definitio: ut quoniā omnis triangulus tres duobus rectis habet æquales. Huius autem ratio est, quoniam scire demonstrabile, est demonstrationem habere, quare si in talibus est demonstratio, est manifestum quòd non utique erit eorum definitio. Sciet enim utique aliquis & secundùm definitionem, non habens demōstrationem: nihil enim prohibet non simul habere. Sufficit autem fides & ex inductione: nihil enim definientes aliquando cognoscemus, neq; eorum, quæ per se sunt, neq; quæ secūdum accidens. Amplius, si definitio, substantiæ quædam cognitio est: huiusmodi manifestum est quòd non sint substantiæ: quoniam quidem igitur non est definitio omnis cuius est demonstratio, manifestum est. Quid autem cuius est definitio:

finitio: nunquid omnis demonstratio est, aut non? una quidem iam ratio, & de hoc eadem est: unius enim inquantum unum, est una scientia: quare si utiq; scire demonstrabile, est demonstrationem habere, accidit quoddam impossibile: definitionem enim habens, sine demõstratione sciet. Amplius: Principia demonstrationum sunt definitiones, quorum non esse demonstrationes monstratum est prius: aut enim erunt principia demonstrabilia, & principiorũ principia, & hoc in infinitum abibit: aut primæ definitiones erunt indemonstrabiles. Sed utrum sit nõ omnis eiusdem, sed alicuius eiusdem sit definitio & demonstratio: an impossibile sit: non enim eiusdem demonstratio, cuius est definitio: definitio quidem ipsius quid est, & substantiæ est, sed demonstrationes omnes uidentur supponere, & accipientes quod quid est: ut mathematicæ quid unitas, & quid impar, & similiter aliæ. Amplius: Omnis demonstratio aliquid de aliquo monstrat, ut quia est, aut non est: in definitione autem nihil alterum de altero prædicatur: ut neq; quod animal de bipede, neq; hoc de animali: neq; de plano figura: neque enim est planũ figura, neq; figura planum. Amplius, alterum quod quid est, & quia monstrare: definitio enim quid est ostendit: sed demonstratio quia est hoc de hoc, aut non est. Alterius autem altera demonstratio est, nisi sit tanquam pars quædam totius (hoc autem dico quòd ostensum est duobus rectis æquales habere de isosceles, si omnis ostensus est triangulus, pars enim hoc est: illud totum) hæc autem ad inuicem non sese habent sic: & quia est, & quid est: non enim alterum est alterius pars. Manifestum itaq; quoniam neq; cuius definitio, omnis huius demonstratio: neq; cuius omnis sit demonstratio, & huius omnis sit definitio. quare omnino eiusdem nullius cõtingit

utraque

utraque habere. Manifestum est itaque quòd neque definitio, et demonstratio, neque idem erũt, neq; alterum in altero: & nãq; subiecta similiter se haberẽt. Hæc ergo usque huc addubitata sunt.

Syllogismo duplante non demonstrari quid est de eo cuius est. CAP. IIII.

Ipsius autem quid est utrum syllogismus sit, & demonstratio aut non, sicut nunc ratio supposuit. Syllogismus enim aliquid de aliquo monstrat per medium: sed quid est, proprium quidem est, & in eo quod quid est prædicatur: hoc autem necesse est conuerti. Si enim ipsi c, proprium est a: manifestũ quòd & ipsi b: & hoc ipsi c, quare omnia sunt ad inuicem: at uerò et si a in eo quod quid est omni b inest, & uniuersaliter b de omni c, in eo quod quid est dicitur, necesse est a in eo quod quid est de c dici: si uerò nõ sic accipit aliquis duplicans, non necesse erit a in eo quod quid est prædicari de c: sed si a de b in eo quod quid est, non autem b de quocunque in eo quod quid est: ipsum autem quid est utraque habebunt: de hoc erit utique & b de c in eo quod quid est. Si igitur quod quid est et quid erat esse utraque habent, in medio termino erit prius quod quid erat esse: & omnino si est monstrare quid est homo, sit c homo, a uerò quod quid est, siue animal bipes, siue aliquid aliud: si ergo syllogizatur a de c, necesse est a de omni b prædicari: huius autẽ erit alia media ratio, quare & hoc erit quod quid est homo: accipit igitur quod oportet ostendere, etenim b est quod quid est hominis. Oportet autem in duabus propositionibus, & primis, et immediatis considerare: maximè enim manifestum quod dicitur, fit. Per cõuersionem quidem igitur monstrantes quid est anima, aut quid est homo, aut aliud quodlibet eorum quæ sunt, quod est ex*

*Id est æquale, quod neque plus, neq; minus, quodq; omni, soliq; conuenit, atq; recurrit.

prin

principio petunt:ut si quis putet animam esse eandem sibi ipsi causam uiuendi,hoc autem numerum eundem seipsum mouentem,necesse est enim petere, animam hoc esse quod numerum esse seipsum mouentem sic sicut idem. Non enim *si consequitur a, b, & hoc, c: erit in ipso c,a quod erat esse: sed uerum erit dicere c solum.* Neque *si est a quod quid est, & de b prædicatur omni: & nanq; animalis esse, prædicatur de hominis esse: uerum enim est de omni hominis esse,animalis esse, sicut & de omni homine, animal: sed non sic sicut unum esse. Si quidem igitur non sic accipiat,non syllogizatur quòd a sit in c, quod quid erat esse, & substantia: si uerò sic accipiat, prius erit accipiens in c, quoniam est quod quid erat esse b: quare non demonstratum est: quod enim erat in principio accepit.*

Neque idem effici posse per diuisionem, syllogismo. CAP. V.

A*T uerò neque per diuisionem uia est syllogizare, sicut in resolutione circa figuras dictum est.* Nequaquam *enim necesse fit rem illam esse,cùm hæc sint, sed sicut neque inducens demonstrat:non enim oportet conclusionem interrogare,neque in concedendo esse, sed necesse est esse cùm sint illa:& si non dicat respondens, utrum homo animal est, aut inanimatum? posteà accipit animal, non syllogizat: iterum omne animal, aut greßibile, aut aquaticum,accipit greßibile,& hominem esse totum animal greßibile,non necesse erit ex dictis,sed accipit et hoc.* Differt *autem nihil in multis, aut in paucis sic dicere: idem enim est.* Non *syllogisticus quidem igitur & usus fit sic procedentibus:& de contingentibus syllogizari.* Quid *enim prohibet & hoc uerum quidē omne esse de homine,*

non

non tamen quid est, neq; quod quid erat esse ostendens. Amplius, quid prohibet aut apponere aliquid, aut auferre, aut excellere substantias: hæc quidem igitur dimittuntur. Contingit autem soluere in accipiendo in eo quod quid est omnia, & quòd est consequenter diuisionem facere quæsitum prius, & nihil relinquere: hoc autem necessarium est, si omne in diuisione cadit, & nihil relinquit, indiuiduum enim speciei oportet esse. Sed syllogismus tamen non inest, sed si quidem alio modo cognoscere facit, hoc quidem non fuit inconueniens, neq; enim inducens forte demonstrat, sed tamẽ ostendit aliquid. Syllogismum autem non dicit, ex diuisione eligẽs definitionem: sicut enim in conclusionibus quæ sine medijs sunt, si aliquis dicat quoniam his existẽtibus necesse est hoc esse, contingit interrogare propter quid sit: sic & in diuisis terminis? ut quid est homo? animal mortale, pedes habens, bipes, sine pennis. Propter quid scit unamquanq; appositionem: & dicet enim, & monstrabit diuisione, sicut opinatur quòd omne animal aut mortale, aut immortale sit: huiusmodi autem oratio omnis, non est definitio: quare quamuis diuisione monstrauit: sed tamen definitio, non syllogismus fit.

Non monstrari definitionem sumendo definitionem definitionis, neq; definitione contrarij. CAP. VI.

SEd utrum sit demonstrare quod quid est, secundùm substantiam ex conditione accipientem quod quid erat esse: quod est ex ijs, quæ sunt in eo quod quid est proprijs. hæc autem in eo quod quid est sola, & proprium est omne: hoc enim est esse illi. An iterum accepit quod quid erat esse & in hoc? necesse est enim per medium monstrare. Amplius, sicut neq; in syllogismo accipitur quod quid

Tota, aut pars: id est maior, aut minor: minus enim maioris pars est.

quid est syllogizare, semper enim tota, aut pars est propositio, ex quibus est syllogismus: sic neq; quod quid est esse, oportet esse in syllogismo, sed seorsum hoc à positis esse. Et ad dubitantem an syllogizatũ est, an non est hoc? obuiandum, quoniam: hoc enim erat syllogismus: & adhuc quòd nec quod quid erat syllogizatum est, quoniam utiq;: hoc enim positum est nobis quod quid erat esse: quare necesse & sine eo quod quid est, sit syllogismus: aut quod quid erat esse syllogizare aliquid. Et si ex conditione monstret, ut si malo inest diuisibile esse: in contrario est contrarium esse, in quibuscunq; est aliquid cõtrarium: bonum autem malo contrarium est, & indiuisibile diuisibili: est itaq; boni & indiuisibile esse. Etenim hic accipiẽs quod erat esse, monstrat. Accipit autem ad demõstrandum quod quid erat esse, alterum tamen sit. Etenim in demonstrationibus est hoc quidem de hoc, sed non ipsum, neq; cuius est eadem ratio: & conuertitur. Ad utrosq; autem, & secundùm diuisionem demonstrantem, & ad sic syllogismum: est eadem dubitatio propter quid est homo animal greßibile bipes, sed non animal & bipes: ex acceptis enim neq; una neceßitas est unum fieri quod prædicatur, sed utiq; sicut idem homo erit & musicus & grammaticus.

Contendit quid est non posse monstrari. CAP. VII.

QValiter igitur definiẽs demõstrabit substantiã, aut quod quid est? neq; enim sicut demõstrãs ex certis, manifestum esse faciet, quòd necesse est cùm sint illa, alterum aliquid esse. Demonstratio enim hoc est, neq; sicut inducens per singularia, cùm manifesta sint: quoniam omne sic est, eò quòd nihil aliter est. Non enim quid est demonstrat, sed quoniam est, aut non est. Quis igitur est

alius

alius modus reliquus? non enim demonstrabit sensu, aut digito. Amplius, quomodo monstrabit quod quid est homo? necesse est enim scientem quid est homo, aut aliud quodcunque, scire quia est. Quod enim non est, nullus scit quod quid est, sed quid significat: oratio quidem, aut nomen cùm dico tragelaphus: quid autem est tragelaphus, impossibile est scire. At uerò si demonstrabit quid est, & quia est, & qualiter eadem ratione demōstrabit: definitio enim unum aliquid, & demonstratio: id autem quod est quid est homo, & esse hominem, aliud est. Posteà per demonstrationem dicimus necessarium esse demonstrare omne quia est: nisi substantia sit: esse autem non substantia ulla est: non enim est genus, quod est: demonstratio itaque erit quia est, quod quidem & nunc faciunt scientiæ: quid enim significat triangulus, accipit geometra: quia autem est, demonstrat. Quid igitur monstrabit definiens, quid est triangulus? sciens itaq; aliquis definitione quid est, si est non sciet, sed impossibile. Manifestum est & secundùm nunc modos terminorum, quòd non monstrant definientes, quia est. si enim & est ex medio aliquod æquale: sed propter quid est quod definitur, & propter quid est circulus quæritur: esset enim utique & montis ænei dicere ipsum: neque enim quia possibile sit esse quod dicitur assignant termini, neque quòd illud est cuius dicunt esse definitionem: sed semper licet dicere & propter quid. Si ergo definiens monstrabit aut quid est, aut quid significat nomen: sed non est ullo modo eius quod quid est, erit utique definitio ratio nominis, idem significans, sed non conueniens est. Primum quidem quia & non substantiarum esset definitio, & eorum quæ non sunt: significare enim est & quæ non sunt. Amplius, omnes orationes definitiones erunt: esset

*enim utiq; nomen ponere cuilibet orationi: quare terminis utiq; disputabimus omnes, & * Ilias definitio erit. Amplius, neq; una scientia demonstrat utiq; quia hoc nomen eius quod quid est esse ostendit, neq; igitur definitiones hoc aßignant. Ex his igitur neq; definitio & syllogismus idem uidetur esse, neq; eiusdem syllogismus & definitio. adhuc autem quòd neq; definitio nihil demōstrat, neq; monstrat, neq; quod quid est, neq; definitione, neq; demonstratione cognoscere est.*

* Ilias, historia Troiae, quam scripsit Homerus.

Quid est, monstrari per aliud quid est. CAP. VIII.

ITerum autem speculādum est quid eorum dicitur bene, & quid non bene, & quid est definitio: & eius quod quid est, nunquid quodam modo est demonstratio, aut definitio, aut nullo modo. Quoniam (sicut diximus) idem est scire quod est, & scire causam ipsius si est: ratio autem huius est, quoniā est aliqua causa, & haec, aut eadem, aut alia est: & si utique alia est, aut demonstrabilis est, aut indemonstrabilis. Si igitur est alia, & contingit demonstrari: necesse est medium causam esse, & in figura prima monstrari: uniuersale enim, & praedicatiuum est quod demonstratur. Vnus quidem modus nunc exquisitus est per aliud quod quid est monstrare: horum enim quod quid est necesse est mediū esse quid est, & propriorū proprium. Quare hoc quidem monstrabit, illud uerò non eorum quod quid erat esse eiusdem rei. Hic quidem igitur modus quòd non sit demonstratio dictum est prius: sed est syllogismus logicus ipsius quid est.*

* In fine 2. capi. huius libri.

De Quid est, & Quod est. CAP. IX.

QVo autem modo contingat dicemus, iterum dicentes ex principio. Sicut enim propter quid quaerimus,

rimus, habentes quia est: aliquando autem & simul manifesta fiunt: sed neq; prius propter quid poßibile est cognoscere, quàm quia: manifestum est quod similiter & quod quid erat esse non sine quia est: impoßibile est enim scire quid est, ignorantes si est. Hoc *autem si est aliquando quidem, sed secundùm accidens habemus, aliquando uerò habentes quid ipsius rei: ut tonitruum, quoniam sonus quidam est nebularum: & defectum, quoniam priuatio quædam luminis: & hominem, quoniam animal quoddam est: & animam, idem seipsum mouens. Sed quæcunq; quidem secundùm accidens scimus quia sunt, necesse est illa nullo modo se habere ad quid est: neq; enim quia sunt, scimus: quærere autem quid est, non habentes quia est, nihil quærere est: secundùm quæcunq; autem habemus quid facile est: quare quemadmodum habemus quia est, sic habemus & ad quid est.* Quorum *igitur habemus aliquid, quod quid est: primum quidem sit defectus, in quo a: luna in quo c: oppositio terræ in quo b: utrum quidem deficit, an non: b quærere est, nunquid est, aut non.* Hoc *autem nihil differt quærere, quàm si est ratio ipsius: & si sit hoc, & illud dicimus esse: aut utrius contradictionis est ratio: utrum habendi duos rectos, aut non habendi?* Cùm *autem inueniamus simul ipsum quia, & propter quid scimus, si per media sit: si uerò non, quia scimus, propter quid autem non. Sit ergo luna c, defectus a, lunam plenam, umbram non posse facere, nullo nostrûm in medio existente manifesto, in quo b: si ergo in c est b, quod est non posse facere umbram, cùm nullus nostrûm in medio sit, in hoc quidem a, quod est deficere, quia deficit manifestum est, sed propter quid, nondum: sed quia defectus quidem est scimus: quid autem est, nescimus. Cùm autē manifestum*

Crediderunt nonnulli, lunā medietatē unā habere opacā, & alteram lucidam: cùm autē pars opaca ad nos cōuerteretur, aiebāt esse deliquium.

nifestum est quia a in c sit, sed propter quid est? quare b quidem est, utrum obiectio, aut conuersio lunæ, aut extinctio luminis: hoc autem ratio alterius termini: ut in his, ipsius a: est enim defectus, obiectio terræ. Quid autem est tonitruus? ignis extinctio in nube. Propter quid tonat? propter extingui ignem in nube. Sit nubes c, tonitruum a, extinctio ignis b: in c igitur nube est, extinguitur enim in ipsa ignis: huic autem inest a, & est ratio b, ipsius a primi termini: si autem iterum huius aliud medium sit, ex reliquis erit rationibus. Vt igitur accipitur quid est, & sit notum, dictum est. Quare syllogismus quidem ipsius quod quid est non fit, neque demonstratio, manifestum tamen est per syllogismum & demonstrationem: quare neq; sine demonstratione est cognoscere quid est, cuius est causa alia: neq; est demonstratio ipsius, sicut & in dubitationibus diximus.

De definitione Quid est, & Propter quid. CAP. X.

*Est autem quorundam quædam causa altera, quorundam autem non est, * quare manifestum quoniam eorum quæ sunt quid est, alia quidem sine medio, ut principia sunt: quæ quia sunt, & quæ quid sunt, supponere oportet, aut alio modo facere manifesta: quod quidem arithmeticus facit. Et nanq; quid est, unitatem supponit, & quia est: sed habentium medium, & quorum est quædam altera causa substantiæ, & ipsius esse: est per demonstrationem (sicut diximus) ostendere, non demonstrare. Definitio autem quoniam quidem, ratio ipsius quod quid est, manifestum est quoniam aliqua erit ratio ipsius quod quidem significat nomen, aut ratio altera, nomina ponens: ut quid significat quod quid est secundum quod triangulus est, quod quidem*

*Hic in multis exemplaribus Latinis habentur multa uerba, quæ quoniam in Græco non sunt, à doctis reiecta sunt.

quidem habentes quia est, quærimus propter quid est: difficile autem sic est accipere quæ nescimus quia sunt: causa autem dicta est prius difficultatis: quia neq; si est, neq; si non est scimus: sed aut hoc secundùm accidens. Oratio autem una est dupliciter, hæc quidem coniunctione, ut Ilias: alia uerò unum de uno ostendens non secundùm accidens: una quidem igitur terminus est termini, quæ dicta est. Alius uerò terminus est oratio demonstrans propter quid est: quare prior significat quidē, demonstrat autem non. Quæ uerò posterior est, manifestum est quoniam erit ut demonstratio eius quod quid est, positione differens à demōstratione. Differt enim dicere propter quid tonat, & quid est tonitruus: dicet enim sic quidem, propter id quod extinguitur ignis in nubibus. quid est tonitruus? sonus extinctionis ignis in nube. Quare eadem oratio alio modo, & alio dicitur: & sic quidem demonstratio continua, sic autem definitio. Amplius est terminus tonitrui, sonus in nubibus: hæc autem est quæ est ipsius quid est, demonstrationis conclusio: quæ autem est immediatorum definitio, positio est ipsius quid est, & indemonstrabilis: est ergo definitio una quidem oratio eius quod quid est, indemōstrabilis: una uerò syllogismus ipsius quid est: casu differens à demonstratione: tertia uerò est quæ est ipsius quid est, demōstrationis conclusio. Manifestum igitur ex dictis est, & qualiter est ipsius quod quid est demonstratio, & quomodo non est: & quorum est, & quorum non est. Amplius autem definitio quot modis dicitur, & qualiter quod quid est monstrat, & quomodo non, & quorum est, & quorum non: adhuc autem & ad demonstrationem quomodo se habet, & quomodo cōtingit eiusdem esse, & qualiter non contingit.

Per quodlibet genus causæ demonstrari posse. CAP. XI.

QVoniam autē scire opinamur cùm sciamus causam: causæ autem quatuor sunt: una quidem quod quid erat esse, una uerò cùm hoc sit, necesse est hoc esse. altera autem quæ aliquid primò mouit, quarta uerò cuius gratia omnes hæ per medium monstrant. Et hoc enim quod cùm sit hoc, necesse est esse, una quidem accepta propositione non est, duabus autem ad minus: hoc autem est, cùm unum medium habeant: hoc ergo uno accepto, conclusionem necesse est esse. Manifestum est autem & sic, propter quid est rectus in semicirculo? aut quo existente rectus est? sit ergo rectus in quo a, media duorum rectorum in quo b, qui est in semicirculo in quo c: ipsius a igitur rectum esse in c, qui est in semicirculo, causa est b, hoc enim ipsi a æquale est: qui uerò est c, ipsi b. duorum enim rectorum dimidiū est: existente igitur dimidio duorum rectorū, a in c est: hoc autem erat in semicirculo rectum esse. Hoc autem idem est ei, quod quid erat esse: cùm hoc significaret oratione: at uerò & ipsius quod quid erat esse, causa monstrata est media. Hoc autem propter quid Medorum bellum factum est Atheniensibus? quæ causa est præliari Athenienses? quoniam in Sardes cum Eretrijs commiserunt: propter hoc enim motum est. Primum sit bellum in quo a, priores committentes in alios b, Athenienses c: est igitur b in c, prius enim est committere Atheniensibus: a autem in b, debellauerunt enim prius iniustos, est itaq; in b a, debellari prius incipientes: b autem in c, siue in Atheniensibus, priores enim incœperunt: medium itaq; hîc causa primùm mouens. Quorumcunq; uerò causa est cuius gratia: ut propter quid ambulat? ut sanus fiat.

fiat. propter quid domus est? ut saluentur uasa. Hoc quidem gratia huius quod est sanari, illud uerò gratia huius quod est saluari: & propter quid oportet post cœnam ambulare: & cuius gratia oportet, nihil differt. Sit ambulare post cœnam, in quo c: non eminere cibos, in quo b: sanari in quo a: sit igitur in eo quod est post cœnam ambulat, esse facere non supereminere cibos iuxta os uentris, & hoc esse sanum: uidetur enim inesse ipsi ambulare quod est c, b non eminere cibos: in b autem a, hoc quod est sanatiuum: quæ igitur causa est, in c quòd a sit, quod est gratia cuius? b non eminere: hoc autem est sicut illius ratio. a enim sic reddetur, propter quid b inest c? quoniam hoc est sanari, hoc sic habere. Oportet autem commutare rationes, & sic singula magis apparebunt. Generationes autem econtrario hic & in causis secundùm motum: ibi enim medium oportet primùm fieri: hic autem ipsum c extremum, ultimum autem gratia cuius. Contingit autem idem & gratia cuius esse & ex necessitate: ut per lucernæ pellem lumen egredi, etenim ex necessitate disgreditur, quòd in parua est partibilius, & per maiores poros, si quidem lumen fit disgrediendo: & gratia cuius, ut non offendamus. non'ne igitur si esse contingit, & fieri contingit? sicut si tonat extincto igne, necesse est sizire, & sonare: & (quemadmodum Pythagorici dicunt) minarum causa ijs qui sunt in tartaro, quatenus timeant. Plurima autē huiusmodi sunt, & maximè in ijs quæ natura subsistunt: & in constantibus hæc quidem propter hoc natura facit: illa uerò ex necessitate. Necessitas autem est duplex: hæc quidem secundùm naturam, & aptitudinem: hæc uerò uiolenta, & contra aptitudinem: sicut lapis ex necessitate & sursum, & deorsum fertur, sed non propter eandem ne-

σίζειν, est sonare, ut cùm in aqua cādēs ferrum extinguit.

ceßitatem. Sed in ijs quæ sunt ab intelligentia, alia quidem nequaquam sunt ab eo quod per se frustra est, ut domus aut effigies: neq; ex necessitate sunt: sed propter hoc. Alia uerò à fortuna sunt, ut sanitas, & salus, maximè in quibuscunque contingit, & sic & aliter: cum non à fortuna generatio sit. Quare finis bonus alicuius gratia fit, aut natura, aut arte: à fortuna autem nihil propter aliquid fit. Eadem autem causa est & in ijs quæ fiunt, & in factis, & futuris, quæ uerè est ijs quæ sunt: medium enim causa est, uerũtamen in ijs quæ sunt, quæ est: in ijs autem quæ fiunt, quæ fit, factis autem facta, & futuris futura. Vt propter quid factus est defectus: propter id quòd in medio facta est terra: fit enim propter id quod fit: erit autem & propter id quod erit in medio: & est autem propter id quod est. Vt quid est crystallus: accipiatur quoniam aqua congelata est. Aqua in quo c, congelata in quo a, causa media in quo b: defectus caloris penitus, est igitur in c quidem, b: in hoc autem congelatum esse, quod est in quo est a: fit autem crystallus, cùm fiat b. factus est autem facto: erit autem futuro b. Sic quidem igitur causa, & cuius causa est, simul fit cùm fit, & est, cùm est: & in eo quod factum est, & in futuro eodem modo.

Crystallus hic pro glacie ponitur, sicq; uertit Argyropilus.

De Fieri, & Facto esse. CAP. XII.

IN ijs autem quæ non simul sunt, nunquid sunt in continuo tempore? sicut uidetur nobis alia eorum causa esse: ut facti esse altera facta, & futuri futura: & eius quod fit, si aliquid anteà factum est. Est igitur à posterius facto, syllogismus: principium autem, & horum quæ facta sunt, unde & in ijs quæ fiunt similiter: à priori autem non est, ut quoniam hoc factum est: quòd hoc posterius factum est: & in futuro similiter est: neq; enim infinito aut fini-

to

to erit tempore: quare quoniam hoc uerum est dicerē factum esse, hoc uerum est dicere factum esse posterius. In *medio autem falsum esset dicere hoc iam altero facto: eadem autem ratio est & in futuro.* Neq; *quoniam hoc factum est, hoc erit: medium enim simul genitum oportet esse, factorum factum, futurorum futurum, cum ijs quæ fiunt, fieri: cum ijs quæ sunt, esse: sed futurum esse, & esse, non contingit simul esse genitum. Amplius, neq; infinitū cōtingit esse tempus medium, neq; finitum: falsum enim erit dicere in medio. Speculandum ergo quid est continens? ut post id quod factum est, sit fieri in rebus? an manifestum est quòd non continuum cum facto esse, quod fit? neque factum cum post facto esse? termini enim sunt atomi: sicut igitur neq; sunt puncta ad inuicem copulata, neq; quæ facta sunt: utraque enim indiuisibilia sunt.* Neq; *igitur quod fit cum eo quod factum est, propter idem: quod enim fit, diuisibile est: quod autem factum est, indiuisibile est. Sicut igitur linea ad punctum se habet: sic quod fit, ad quod factum est: sunt enim infinita facta in eo quod fit: manifestum autem magis est in uniuersalibus: de motu oportet dicere de his. De eo igitur quomodo cum eo quod consequenter fit generatione se habeat media causa, intantum acceptum sit: necesse enim & in his mediam, & primam immediata esse: ut a factum, quoniam c factum est: posterius autem c factum, a autem prius: principium igitur est c, propter id quod proximum est ipsi nunc, quod est principium temporis: sed c factum est, si d factum est: cùm igitur d factum est, necesse est & a factum esse: causa autem est c, d enim facto, necesse est c factum esse: c autem facto, necesse est a prius fuisse. Si autem accipiens aliquod medium, stabit alicui immediatum: an semper*

extrà cadet propter infinitum? non enim continuum factum cum facto, quemadmodum dictum est: sed incipere tamen est necesse à medio, & ab ipso nunc primo. Similiter autem est & in eo quod erit: si enim uerum est dicere quoniam erit d, necesse est prius uerum dicere quoniam a erit: huius autem causa est c, si quidem enim d erit, prius c erit: si uerò c erit, prius a erit. Similiter autem & infinita est decisio & in his: non enim erunt quæ erunt cōtinua ad inuicē: principium autem & in his sine medio accipiendum est. Habent autem sic se in operibus, *si facta est domus, necesse est decisos esse lapides, & factum esse hoc propter quid est: quoniam necesse est fundamentum factum esse, si quidem & domus facta est: si uerò fundamentum est, prius lapides esse factos necesse est: iterum si erit domus, similiter prius erunt parietes*(demonstratur autem per medium *similiter*)*erit enim fundamentum prius.*

In ijs quæ circulo gignuntur, demonstrationem esse circularem. CAP. XIII.

Q*Voniam autē uidemus in ijs quæ fiunt, circulo quādam generationem esse, & contingit hoc esse: si quidem consequantur ad inuicem medium & termini: in his*

cap.5.2.prior. *enim conuerti est: ostensum* autem est hoc in primis quòd conuertuntur conclusiones: circulo autem hoc est.* In *operibus autem uidetur sic: depluta terra, necesse est uaporem fieri: hoc autem facto, nubem, hac autem facta, aquam: hac uerò facta, necesse est terram deplutam esse.* Hoc autem *erat ex principio, quare circulo circuiuit: cum enim unum horum quodlibet est, alterum est: & cum illud, alterum: & cum hoc, primum. Sunt autem quædam quæ fiunt uniuersaliter: semper enim & in omni aut sic se habent, aut fiunt: alia uerò quidem semper non, sed sicut frequenter*

ter sunt:ut nõ omnis homo masculus habet barbam,sed est sicut frequenter. Talium igitur necesse est & medium sicut frequenter esse. Si enim a de b prædicatur uniuersaliter, & hoc de c uniuersaliter necesse est, & a de c semper,& de omni prædicari: hoc enim est uniuersaliter,& de omni, & semper:sed suppositũ est sicut frequenter esse: necesse est ergo medium sicut frequenter esse quod est in quo b:erunt ergo & eorum principia freqũeter sine medio,quæcunq; ut plurimum sic sunt,aut fiunt.

Quo pacto definitio uestiganda sit. CAP. XIIII.

QVomodo quidem sit quod quid est in terminos aßignandum, & qualiter demonstratio, aut definitio sit ipsius, aut non, dictum est prius. Quomodo autem oportet uenari in eo quod quid est prædicantia, nunc dicemus. Eorum igitur, quæ insunt semper unicuiq;, quædam se extendunt in plus, non tamen extra genus:dico autem in plus esse,quæcunq; insunt quidem unicuiq; uniuersaliter, at uerò & alij: ut est aliquid quod omni trinitati inest,sed & non trinitati: sicut quod est,inest trinitati,sed & non numero: sed impar inest omni trinitati,& in plus est, & nanq; ipsi quinario inest,sed non extra genus: quinarius quidem numerus est:nullum autem extra numerum, impar est. Huiusmodi igitur accipienda sunt usq; ad hoc, quousq; tot accipiantur primum, quorum unumquodq; in plus sit:omnia autẽ non in plus:hanc enim necesse est substantiã rei esse. Vt trinitati inest omni,numerus impar primus utrobiq;:& sicut quod est non mensurari numero,& sicut non componi ex numeris. Hoc itaq; iam trinitas est, numerus impar primus: & sic primus. Horũ enim unumquodq; illa quidẽ imparibus omnibus insunt,ultimũ autem

& dual

& dualitati:omnia autē nulli. Quoniam autem ostensum à nobis in superioribus, quòd necessaria quidem sunt in eo quod quid est prædicātia:uniuersalia autē necessaria sunt: trinitati autem, & cuilibet alij sic accipiuntur in eo quod quid est accepta, sic ex necessitate quidem erit trinitas hæc. Quòd autem substantia sit, ex his manifestū est:necesse est enim nisi hoc sit trinitatis esse, ut genus aliquod esse: hoc aut nominatum est, aut non nominatum:erit igitur in plus quàm trinitati inexistens. concessum enim huiusmodi sit esse genus, ut quod insit quidem secundùm potentiam in plus: si igitur nulli inest alij quàm atomis trinitatibus, hoc utique erit trinitatis esse: supponatur enim hoc substantia uniuscuiusq; esse, quæ in atomis ultimum prædicatum: quare similiter & alij cuilibet, sic demonstratorum quidem, illi esse erit. Congruum autem est cùm totū aliquod negotietur aliquis, departiri genus in atoma specie prima: ut numerum in trinitatem, & dualitatem: posteà sic illorum definitiones accipere tentare, ut rectæ lineæ, & circuli, & recti anguli. Post hæc autem accipientem quod genus sit, ut utrum quantitatum, aut qualitatum, proprias paßiones speculari per communia prima:compositis enim ex atomis conuenientia, ex definitionibus erunt manifesta, propterea quòd principium est omnium definitio, & quod simplex est: & simplicibus per se inesse conuenientia solis, alijs autem secundùm illa. Sed diuisiones quæ sunt secundùm differentias, utiles sunt ad hoc sic adeundū: ut tamen monstrant, dictum est prius. Vtiles autem erunt sic utique solum ad colligendum quod quid est: & uidebitur utiq; nihil monstrare, sed mox decipere omnia, tanquā si ex principio acceperit aliquis sine diuisione. Differt autem aliquid primum & posterius prædicamētorum prædicari:

dicari:ut est dicere animal mansuetum,bipes:uel bipes animal mansuetum:si enim omne ex duobus est,& unum quid sit animal mansuetum, iterum ex hoc & differentia homo aut quodlibet unum sit,necesse est diuidentem petere. Amplius: *nihil relinquendum in eo quod quid est, sic solummodo contingit:cùm enim primùm accipiatur genus, si quidem alicuius inferiorum aliquam diuisionum accipiat,non incidet omne in hoc:ut non omne animal,aut totum pennatum est, aut diuisum pennis:sed pennatum,animal omne.* Huius enim *differentia hæc est.* Prima *autem differentia est animalis, in quam omne animal incidit.* Si*militer autem & in unoquoq; aliorum, & in ijs quæ extra genera, & quæ sub ipsis sunt: ut in aue, in qua est omnis auis: & in pisce, in quo omnis est piscis. Sic igitur uadenti promptum est scire quoniã nihil relictum est:aliter autem,relinquere necesse est,& non scire.* Nihil *autem oportet definientem & diuidentem omnia scire quæ sunt:& tamen impoßibile dicunt esse quidam, differentias cognoscere, quæ sunt ad unumquodq; non cognoscentem unumquodq;: sine autem differentijs non esse unumquodque scire:à quo enim non differt,idem esse huic:à quo autem differt, alterum ab hoc.* Primùm *quidem hoc falsum est: non enim secundùm omnem differentiam, alterum est: multæ enim sunt differentiæ in eisdem specie, sed non secundùm substantiam, neque per se.* Postea *cùm accipiantur opposita, & differentia, & quòd omne incidit hinc aut inde,& accipiat in altero quòd quæritur esse,& hoc cognoscat, nihil differt scire, aut non scire de quibuscunque prædicantur alijs differentiæ.* Manifestum *enim est, quòd si sic uadens ueniat in hæc,quorum non est amplius differentia,habebit rationem substantiæ: omne autem in-*

cidere

cidere in diuisionem, si sint opposita quibus nihil interest, non est petitio: necesse est enim omne in altero ipsorum esse, si quidem illius differentia est. Ad probandum au*tem terminum per diuisiones, tria oportet coniecturare: ut accipiantur prædicata in eo quod quid est, & hæc ordinatè quid primum est, aut secundum: & quoniam hæc omnia sint. Est autem unum horum & primũ per id quod possumus sicut ad accidens syllogizare, quoniam est & per genus probare. Ordinare autem sicut oportet, erit: si primũ accipiat: hoc autem erit si accipiatur quod omnibus sequitur, illi autem nõ omnia: necesse est enim aliquod esse huiusmodi: accepto autem hoc, iam idem inferioribus modus: secundum enim, aliorum primum erit, & tertium cõtinuorum: remoto enim quod est sursum, continuũ aliorum primum erit: similiter autem & in alijs. Quòd autẽ omnia hæc sint, manifestum ex hoc quod recipimus: primum quidem secundùm diuisionem, quoniam omne aut hoc, aut illud est: est autẽ hoc, & iterum huius totius differentiam: extremi autem non amplius esse differentiam, uel etiam statim cũ ultima differentia à toto non differre specie. Hoc manifestum enim est, quoniam neq; plus hoc opponitur. Omnia enim in eo quod quid est accipiuntur horũ, neq; deficit nihil: aut enim genus, aut differẽtia utiq; erit: genus quidem igitur est primum, & cum differentijs hoc acceptum est: differentiæ autem omnes habentur, nõ enim amplius est posterior. specie enim utiq; differret, & ultimum: hoc autem dictum est non differre. Quærere autem oportet intendentem in similia, & indifferentia, primum quid omnia idem habeant: postea iterum in altera, quæ in eodem quidem genere sunt cum illis: sunt autem ipsis quidem idem specie, ab illis autem altera: cùm autem in his*

accip

accipiatur quid omnino idem, & in alijs similiter: in acceptis iterum intendendum est si idem sit, quousque in unam conueniant rationem: hæc enim erit definitio. Si uerò non uadit in unam, sed in duas, aut plures: manifestum est quòd utique non est unum aliquod quod prædicatnr, sed plura. Vt dico, si quid est magnanimitas quærimus: intendeudum est in quosdam magnanimos, quos scimus quid habeant unum omnes inquantum sunt huiusmodi. Vt si Alcibiades magnanimus, aut Achilles, & Aiax: quid unum omnes habent? non tolerare iniuriati. Hic enim dimicauit, ille insaniuit, hic autem interfecit seipsum. Iterum idem est in alteris, ut Lysandro, & Socrate, si iam indifferentes esse, & fortunati, & infortunati: hæc duo accipiens intendas quid idem habent, aut impaßibilitas quæ est circa fortunas, aut non tolerantia cum iniuriãtur: si uerò nullum sit cõmune, duæ species erunt utique magnanimitatis. Semper enim est omnis definitio uniuersalis: nõ enim in quodam oculo dicit sanabile medicus, sed aut in omni, aut in specie determinãs.

De Alcibiade uide Iusti. li. 5. de Achille Homer. li. 1. de Aiace Oui. li. 13. metamor. de Lysandro Iusti. lib. 5. de Socrate, Laërtiũ, & Plato. Phædone, & Menexeno.

Species facilius, quàm genera finiri. CAP. XV.

Facile autem est magis singulare definire, quàm uniuersale: unde oportet à singularibus in uniuersalia ascendere. Et nãq; æquiuocationes magis lateut in uniuersalibus, quàm in indifferẽtibus. Sicut autem in demonstrationibus oportet syllogizari inesse, sic & in terminis clarum: hoc autẽ erit, si per ea quæ secundũ unũquodq; dicũtur, sit in unoquoq; genere definiri separatim: ut simile nõ omne, sed in coloribus & figuris: & acutum, quod est in uoce: et sic in commune erit ire, timeutem ne æquiuocatio contingat. Si autem non oportet disputare in metaphoris, manifestum est neq; definire metaphoris, neq; quæcunq; dicuntur in metaphoris: disputare enim erit necesse in metaphoris.

Anatomen, & analogiam terminandis problematis momentum habere. CAP. XVI.

VT habeamus proposita, eligere oportet decisiones, & diuisiones: sic autem eligere secundùm subiectum genus commune omnium. Vt si animalia sint quæ considerantur, qualia omni animali insunt: acceptis autem his, reliquorum primo qualia omni sequantur: ut si hoc est auis, qualia omni sequantur aui, & sic semper illi proxima. manifestum enim est quoniam habebimus iam dicere propter quid insunt sequentia ijs quæ sunt sub communi: ut propter quid homini, aut equo insunt. Sit autem animal in quo a, b autem sequentia omni animali: in quibus autem sunt c, d, e, sicut quædam animalia: manifestum igitur est propter quid est b in d, propter a enim: similiter autem & in alijs, & semper in alijs eadem est ratio. Nunc *quidem secundùm ea quæ aßignantur communia nomina, dicimus.* Oportet *autem non solùm in his considerare, sed & si aliud aliquid uidetur commune existẽs accipientem: postea quibus hoc inhæreat, & qualia huic sequantur: ut cornua habentibus habere uentres, & non utrobiq; dentes esse: item habere cornua quibus sequitur: manifestum enim propter quid in illis est quod dicitur, propter id enim quòd cornua habent, inest. Amplius: alius modus est secundùm analogum eligere: unum enim accipere non est idem, quod oportet uocare seipsum, & spinam, & os: sunt autem quæ sequuntur & his: tanquam natura una huiusmodi existente.* Eadem *autem proposita sunt, quæ quidem idem medium habent, ut quoniam omnia contrarij status: horum autem quædam genere eadem sunt, quæcunque habent differentias, ex quo aliorum aut aliter sunt:*

ſunt: ut propter quid reſonat, aut propter quid apparet, & propter quid iris: omnia enim hæc quidem unum propoſitum ſunt genere: omnia enim repercuſſio ſunt, ſed ſpecie altera. Alia autem ex eo quòd medium quidem ſubalternum medium eſt, differunt propoſitorum: ut propter quid Nilus finiente mẽſe magis fluit? propter id quòd hybernior eſt finiens menſis. propter quid autem hybernior eſt finiens menſis? propter id quòd luna deficit, hæc enim ſic ſe habent ad inuicem.

De cauſis, & effectis: & an unius plures ſint cauſæ. CAP. XVII.

DE cauſa autem, & cuius cauſa eſt dubitabit aliquis: nunquid cùm cauſatum eſt, & cauſa eſt: ut ſi folia fluunt, aut deficit luna: & cauſa deficiendi, uel folia cadendi erit: ut ſi huius eſt, lata habere folia: deficiendi autem, terram in medio eſſe. Si enim non, aliqua alia erit cauſa ipſorum: ſi uerò cauſa ſit, & cauſatum ſimul: ut ſi in medio eſt terra, deficit: aut ſi latum eſt folium folia fluunt: ſi autem ſic eſt, ſimul utique erunt, & demonſtrabuntur per inuicem: Sit enim folium fluere in quo a, latum autem folium in quo b, uitis uerò in quo c: ſi igitur in b eſt a, omne enim latum folium habens folio fluit: c autem ineſt b, omnis enim uitis habet lata folia: & a in c eſt, omnis uitis folio fluit: cauſa eſt b medium. Sed & quoniam latis folijs uitis ſit, eſt propter id quod folio fluit, demonſtrare. ſit enim d latum quidem folium, e autem folio fluere, uitis uerò in quo f, in f igitur eſt e, etenim folio fluit omnis uitis: in e autem d eſt: omne enim fluens folio, latum eſt folium habens: omnis itaque uitis latum eſt folium habens: cauſa autem eſt folio fluere. Quare arbores aliæ citius, aliæ ſerius folio fluant, lege Theophr. libro I. de ſtirp. & plãtis.

Si autem non contingit cauſas eſſe ad inuicem, cauſa

enim prius est eo cuius est causa: & deficiendi quidem est causa, terram esse in medio: eius autem quod est in medio terram esse, non est causa deficere. Si igitur per causam demonstratio est, propter quid est: si uerò non per causam ipsius, quia: quoniam quidem terra in medio est cognouit, propter quid autem non. Quòd autem non, deficere causa sit in medio esse, sed hoc, deficiendi manifestum est: in ratione enim deficiendi, inest quod est in medio: quare manifestum est quòd per hoc, illud cognoscetur: sed non hoc, per illud. An contingit unius plures esse causas? & nanque si est idem de pluribus primis prædicari primo: si a in b primo existens, & in c alio primo, & hoc sit in d, hoc uerò sit in e, erit itaque a in d, & in e: causa autem quòd a sit in d quidem, b: in e autem, c: quare cùm causa sit, necesse est rem omnem esse: sed res cum sit, non necesse est esse omne quodcunque sit causa: sed causam quidem necesse est esse: non tamen omnem.

An si semper uniuersale propositum, & causa totum quiddam est, & cuius est causa uniuersale? ut folio fluere in toto quodam determinatum est: & si species ipsius sint: uniuersaliter igitur aut plantis, aut huiusmodi plantis: quare & medium æquale oportet esse in his & cuius est causa, & conuerti: ut propter quid arbores folio fluunt: si ergo propter densitatem humidi, siue folio fluit arbor, oportet esse densitatem: siue densitas est non in qualibet, sed in arbore: est folio fluere. Vtrum autē contingat non eandem esse causam eiusdem in omnibus sed alteram, an non? an si quidem per se demonstretur, aut non secundùm signum aut accidens? nō potest esse. ratio enim extremi, medium: si uerò non sic, contingit: est autem & cuius causa & cui, considerare secundùm accidens, non tamen

tamen uidentur proposita esse. Si autem non, similiter se habebit medium: si quidem sunt æquiuoca, æquiuocum medium est: si uerò sicut in genere, similiter se habebit: ut propter quid commutabiliter, analogum: alia enim est causa in numeris, & in lineis, & eadē quidem inquantum lineæ, alia: inquantum autem habens augmentum huiusmodi, eadem: si in omnibus. Similem autem esse colorem colori, & figuram figuræ, aliam esse causam alij: æquiuocum enim est simile in his: hic quidem est fortaßis secundùm analogiam habere latera & æquales angulos, in coloribus autem unum sensum esse, aut aliquid alud huiusmodi: quæ autem secundùm analogiam sunt eadem, & medium habent secundùm analogiam. Habet autem sic consequi causa ad inuicē, & cuius est causa, & cui est causa: unumquodque quidem accipienti, & cuius est causa in plus est: ut quatuor æquales qui sunt extrà, in plus sunt quàm triāgulus, aut quadrangulus, in omnibus autem ut in æqualibus est: quæcunq; enim, quatuor æquales qui sunt extrà: & medium similiter est. Est autem medium ratio primi extremi, ex quo omnes scientiæ per definitionem fiunt: ut folio fluere similiter sequitur uiti, & excellit: & ficui, & excellit, sed non omnia, sed æqualia sunt: si uerò accipias primum medium, ratio fluendi folijs est: erit enim primum quidem in altera medium, quoniam huiusmodi sunt omnia: deinde huius medium, quoniam succus densatur, aut quiddam aliud huiusmodi. Quid autem est folio fluere? densari in contactu seminis succum. In figuris autem sic aßignabit quærentibus consecutionem causæ, & cuius est causa: sit a quidem in b omni, b autem in unoquoque eorum, quæ sunt d, in plus autem: b igitur uniuersale utiq; ipsis inerit d: hoc autē dico uniuersale, quod non conuertitur: primum

autem uniuersale, cui unumquodq; quidẽ non conuertitur, omnia autem conuertũtur, & non excedunt: ipsis d igitur causa ipsius a, est b. oportet itaq; a in plus quàm b extẽdi: si uerò non, quid magis causa erit hoc illius? Si igitur in omnibus e est a, erunt aliquid illa unum omnia aliud quàm b: si enim non, quomodo erit dicere quoniam in quo est e, sit a, omni? in quo autem a, non omni sit e? propter quid enim non erit causa aliqua ut a sit in omnibus d? sed nunquid & quæ sunt e, erunt aliquod unũ? considerare oportet hoc, & sit c: cõtingit igitur eiusdẽ plures causas esse, sed non eisdem specie: ut longæ uitæ quadrupedia, non habere choleram causa est: uolatilia autem, sicca esse, aut altera aliqua: si autem in atomam non statim ueniunt, & non solum unum medium, sed plura, & causæ plures sunt.

Fellis uacuitas longæuitatis causa, uide Aristotel. in prin. lib. 4. de parti. animal.

Vtrum autem causa mediorum, quod ad uniuersale primum est, aut quod ad singulare singularibus? Manifestum igitur est ea esse, quæ proxima unicuiq; cui causa est: primum enim sub uniuersali esse, hæc est causa: ut in d, sit quod est a, causa est c: in d quidem igitur esse a, causa est c, in c autem b: in hoc autem, eadem est. De syllogismo igitur, & de demonstratione, quidq; unumquodq; est, & quomodo fit, manifestum est: simul autem & de scientia demonstratiua, idem enim est.

Quomodo principia cognoscantur, & quis principiorum sit habitus.

CAPVT XVIII.

De principijs autem qualiter fiunt cognita, & quis est cognoscens habitus: hinc est manifestum, dubitantibus primùm. Quòd quidem igitur non contingit scire per demonstrationem, non cognoscẽtem prima principia immediata, dictum est prius: immediatorum autem cognit

cognitionem utrum eadem est, an non eadem, dubitabit utique aliquis. Et utrum scientia in utroq; est, an non: an huius quidem scientia, illius autem alterum aliquod genus sit. Et utrum cùm non insint habitus, fiant: an cùm insint, lateant. Si quidem igitur habemus ipsos, inconueniens est. contingit enim certiores habere cognitiones demonstratione, & latere: si autem accipiamus non habentes prius: qualiter utique cognoscamus, & addiscamus ex non praeexistenti cognitione? impossibile enim est, sicut in demonstratione diximus. Manifestum igitur est quoniam neque habere possibile est, neque ignorantibus, & neq; non habentibus habitum fieri. Necesse est itaque habere quandam quidem potentiam: non huiusmodi autem habere, quae est his honorabilior secundùm certitudinem. Videtur autem haec omnibus inesse animalibus: habent enim connaturalem potentiam iudicatiuam, quam uocant sensum. Cùm insit autem sensus, in ijs quidem animalium fit mansio sensibilis, in alijs autem non fit: in quibuscunque igitur non fit, aut omnino, aut circa quae non fit nec est in his cognitio extra quod sentiunt: in quibus autem inest sentientibus, habere unum quiddam in anima: multis quidem factis huiusmodi, iam differentia quaedam fit, ut in his quandam sit fieri rationem ex talium memoria: in alijs uerò non. Ex sensu igitur fit memoria sicut dicimus. ex memoria autem multoties eiusdem facta, experimentum. Multae enim memoriae numero, experimentum est unum: ex experimento autẽ ex omni quiescẽte uniuersali in anima: uno praeter multa (quod cùm in omnibus unum sit illud idem) artis principium, & scientiae: siquidem igitur circa generationem, artis est: si uerò circa ens, scientiae. Neque igitur insunt determinati habitus, neq; ab alijs habitibus

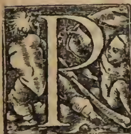
bitibus fiunt notioribus, sed à sensu. Vt in pugna euersione facta, uno stante, alter stetit, posteà alter, quousq; in principium ueniant: anima autem huiusmodi, cùm sit qualis poßit pati hoc stante. Quod autem dictum est antè, sed non clarè dictũ est, iterum dicamus: stante enim uno indifferentium, primùm quidem in anima uniuersale est: & nanque sentire quidem singulare, sensus autem uniuersalis est, ut hominis, non Calliæ hominis. Iterum in his statur, quousq; uti impartibilia stent & uniuersalia: ut huiusmodi animal, quousq; animal: & in hoc similiter. Manifestum igitur est, quoniam nobis prima, inductione cognoscere necessarium est: & nanq; & sensus sic uniuersale facit.

Quoniam autem circa intelligentiam habituum quibus uerum dicimus, alij quidem semper ueri sunt, alij recipiunt falsitatem: ut opinio, & ratio: uera autem sunt semper scientia, & intellectus: & nihil est scientia certius aliud genus, quàm intellectus: principia autem demonstrationibus notiora sunt: scientia autem omnis cũ ratione est: principiorum scientia quidem non utiq; erit. Quoniam autem nihil uerius contingit esse scientia quàm intellectum: intellectus utiq; erit principiorum. Ex his considerationibus & quoniam demonstrationis principium non demonstratio: quare neq; scientiæ scientia. Si igitur nullum aliud præter scientiam habemus genus uerum, intellectus utiq; erit scientiæ principium: & principium quidem principij erit utique: omne autem similiter se habet ad rem omnem.

FINIS.

TOPICORVM ARISTOTELIS LIBER PRIMVS.

Quid intendit, & quæ ratiocinandi species. CAP. I.

ROPOSITVM *quidem negotij est methodum inuenire, per quam poterimus syllogizare de omni proposito problemate ex probabilibus, & ipsi disputationem sustinentes, nihil dicemus repugnãs. Primùm igitur dicendum quid est syllogismus, & quæ eius differẽtiæ: quomodo sumatur dialecticus syllogismus: hunc enim quærimus secundùm propositum negotium. Est itaq; syllogismus, oratio in qua positis quibusdã aliquid aliud à positis ex necessitate accidit per ea, quæ posita sunt. Demonstratio uerò est quãdo ex ueris, & primis syllogismus erit, aut ex talibus quæ per aliqua prima, & uera eius, quæ circa ipsa est, cognitionis principium sumpserũt. Dialecticus autem syllogismus est, qui ex probabilibus est collectus. Sunt autem uera et prima, quæ nõ per alia, sed per seipsa fidẽ habent. Non enim oportet in disciplinaribus principijs, inquirere propter quid: sed secundùm unumquodq; principiorum ipsam per se esse fidem. Probabilia autem sunt quæ uidentur omnibus, aut plurimis, aut sapientibus: & his uel omnibus, uel plurimis, uel maximè familiaribus, & probatis. Litigiosus autem* est

Methodus significat semitam, uiãq; cõpendiariam: quo nomine Arist. suas iure disciplinas uocat: sunt enim breuissimæ, & citò ad rei, de qua sunt, ducentes cognitionem.

est syllogismus, ex ijs quæ uidentur probabilia, non sunt autem. Et qui ex probabilibus quidem, aut ex ijs quæ uidentur probabilia, est apparens. Non enim omne quod uidetur probabile, etiam est probabile: nihil enim eorum quæ dicuntur probabilia in superficie, habet omnino phantasiam, uelut circa litigiosarum disputationum principia, accidit se habere: statim enim, sæpius etiam eis qui parua uidere possunt, manifesta est in his, falsitatis natura. Ergo prior quidem eorum (qui dicti sunt litigiosi syllogismi) etiam syllogismus dicatur: reliquus uerò litigiosus quidem syllogismus, syllogismus autem non, eò quòd uidetur quidem ratiocinari, ratiocinatur autem minimé.

Amplius autem præter omnes, qui dicti sunt, syllogismos, ex ijs, quæ sunt circa aliquas disciplinas peculiaria, fiunt paralogismi: quemadmodum in geometria, & huic cognatis, accidit se habere. Videtur autem hic modus differre à dictis syllogismis: nam neque ex ueris, & primis colligit pseudographus, neque ex probabilibus, nam sub definitione non cadit: neque enim quæ omnibus uidentur sumit, neq; quæ pluribus, neq; quæ sapientibus, & his, neque omnibus, neque plurimis, neque probatissimis, sed ex peculiaribus quidem disciplinæ sumptis, non ueris autem, syllogismum facit: nam eò quòd aut semicirculos describit, non ut oportet, aut lineas aliquas ducit, non ut ducendæ sunt, paralogismum facit. Species igitur syllogismorum, ut figuraliter sit cõplecti, dictæ sint. Summatim autem dicendo de omnibus prædictis, & de his quæ postea sunt dicenda, intantum nobis determinatum sit: eò quòd de nullo eorum exactam rationem assignare deligimus: sed aliquantulum figuraliter de his uolumus pertransire, omnino sufficiens arbitrantes esse secundùm

eundùm propositam methodum posse cognoscere quomodo unumquodque illorum.

Ad quot utilis dialectica, disserendiq́ue disciplina. CAP. II.

Consequens autem erit ex ijs quæ dicta sunt dicere ad quot, & quæ, utile sit hoc negotium. Est autem ad tria: ad exercitationes, ad colloquia, ad eas, quæ secundùm philosophiam sunt, disciplinas. Quòd igitur ad exercitationẽ sit utile, ex his perspicuum est: methodum enim habentes, facilè de proposito argumentari poterimus. Ad colloquia uerò, eò quòd multorum annumerantes opiniones, non ex extraneis, sed ex proprijs doctrinis sermocinabimur ad eos transmutantes quicquid non bene, uidentur nobis dicere. Ad secundùm philosophiã autem disciplinas: quòd potentes ad utraq; dubitare, facilè in singulis intuebimur uerum, & falsum: præterea autem ad prima eorum quæ in unaquaq; disciplina sunt principia. Nam ex proprijs secundùm propositam disciplinam principijs, impoßibile est dicere aliquid de ipsis, eò quòd prima principia sunt omnium: per ea uerò, quæ sunt circa singula, probabilia, necesse est de illis transigere. Id autem proprium, maximéue peculiare dialecticæ est: nam cùm sit inquisitiua, ad omnium methodorũ principia uiam habet. Habebimus autem perfectè methodum, quando perinde habebimus ac in rhetorica, & medicina, & huiusmodi facultatibus: hoc autem ex ijs quæ cõtingunt facere quæ eligimus. Nam neque rhetor omni ex modo persuadebit, neque medicus sanabit: sed si ex ijs quæ contingunt nihil omiserit, sufficienter cum disciplinam habere dixerimus.

Ex quibus & quot, disceptatio dialectica constet. CAP. III.

PRimùm igitur considerandum, ex quibus est methodus: si quidem sumpserimus ad quot, & quæ, ex quibus orationes, & de quibus syllogismi, & quomodo his abundemus, habebimus sufficienter propositum. Sunt autem numero æqualia, & eadem ea ex quibus orationes, & de quibus syllogismi: fiunt enim orationes ex propositionibus: de quibus autẽ syllogismi fiũt, problemata sunt. Omnis autẽ propositio, et omne problema, aut proprium, aut genus, aut accidens indicat: etenim differentia cùm est generalis, cum genere ordinanda est. Quoniam autem proprium hoc quidem quid est esse significat, illud autem non significat, diuidatur proprium in utrasq; prædictas partes, & uocetur illud quod quid erat esse significat, terminus: reliquum uerò secundùm communem de ipsis aßignatam nominationem, nuncupetur proprium. Manifestum igitur ex ijs quæ dicta sunt, quòd secundùm præsentem diuisionẽ quatuor omnia accidit fieri, aut proprium, aut terminum, aut genus, aut accidens. Nemo autẽ nos opinetur dicere quòd unumquodque horum secũdùm se dictum, propositio, uel problema est: sed quòd ab his & problemata, & propositiones fiunt. Differunt autem problema, & propositio, modo: nam cùm sic dicitur, putas'ne animal greßibile bipes definitio est hominis? & putas'ne animal genus est hominis? propositio fit. Si autem, utrum animal greßibile bipes definitio est hominis, an non? problema fit. Similiter autem & in alijs. Quare meritò æqualia numero problemata, & propositiones sunt: nam ab omni propositione problema efficies, mutans modum.

Interrogatio problematis utrũq; oppositorũ claudit: ꝓpositiõis autẽ, alterum tãtum.

De termino, proprio, genere, & accidente. CAP. IIII.

Dicen

Dicendum autem, quid Terminus, quid Propriũ, quid Genus, quid Accidens. Est autem Terminus quidem oratio, quid erat esse significans. Aßignatur autem aut oratio pro nomine, aut oratio pro oratione: poßibile est enim & eorum, quae sub oratione significantur, quaedam definiri. Quicunq; autem quolibet modo nomine aßignationem faciunt, manifestum quoniam non aßignant ij rei definitionem, eò quòd omnis definitio, oratio quaedam est: accommodatum tamen termino, & huiusmodi ponendum est: ut quod honestum est, decens. Similiter autem & utrum idem sensus, & disciplina, uel diuersum: etenim circa definitiones, utrum idem, uel diuersum, plurima fit immoratio. Simpliciter autem accommodato termino omnia dicãtur: quae sub eadem disciplina cum definitionibus continentur. Quòd autem omnia quae nunc dicta sunt, huiusmodi sunt, manifestum ex his. Potentes enim quòd idem, & quòd diuersum disputare, eodem modo & ad definitiones argumentari facilè poterimus: nam ostendẽtes quòd non idem est, interimentes erimus definitionem, non tamen conuertitur, quod nunc dictum est: non enim sufficiens est ad astruendum definitionem ostendere idem esse: attamen ad destruendum, sufficiens est ostendere quòd non idem est. Proprium autem est, quod non indicat quid est esse, soli autem inest, & conuersim praedicatur de re: ut proprium est hominis grammatices esse susceptiuum. Nam si homo est, & grammatices susceptibilis est: & si grammatices susceptiuum est, & homo est. Nemo enim proprium dicit, quod contingit alij inesse, ut homini dormire: ne quidem si forsitan per aliquod tẽpus inest soli. Si autem fortè dicatur aliquid talium proprium, non simpliciter, aliquãdo, uel ad aliquid dicetur: nam ex dextris quidem esse,

Nomine termini hic semper & in sequentibus definitio intelligitur.

aliquãdo proprium est. Bipes autem ad aliquid proprium est dictum: ut homini ad equum, & canem. Quod autem eorum quæ contingunt alij inesse, nullum conuersim prædicatur, manifestum est: non enim necessarium est si quid dormit, hominem esse. Genus autem est, quod de pluribus, & differẽtibus specie in eo quod quid est prædicatur. In eo quod quid est prædicari ea dicuntur, quæcunq; conuenit eũ, qui interrogatus est, reddere quid est, quod propositum est: quemadmodum de homine, conuenit eum, qui interrogatus est, quid id est, quod propositum est: dicere quòd animal. Generi autem accommodatum est utrum in eodem genere aliud alij, an in altero sit. Nam & huiusmodi sub eadem methodo cadit cum genere: disputantes enim quòd animal genus hominis, simpliciter & bouis, disputantes erimus quoniam hæc in eodem sunt genere: si autem alterius quidem ostendamus quòd genus est, alterius autem quòd non est, disputantes erimus quoniam non in eodem genere hæc sunt. Accidens autem est, quod nihil horum est, neq; definitio, neq; proprium, neq; genus: inest autem rei. Et quod contingit inesse cuiuis uni, & eidem, & non inesse: ut sedere contingit inesse alicui eidem, & non inesse. similiter autem & album: nam & idem nihil prohibet quandoq; album, quandoq; non album esse. Est autem accidentis definitionum secunda melior: nam cùm dicitur prima, necessariũ est si debet quis intelligere, præscire quid est terminus, & genus, & proprium: secunda autem perfecta est ad cognoscendum, quid est quod dicitur, per se. Annectantur autem accidenti, & quæ ad se inuicem sunt comparationes quolibet modo ab accidente dictæ: ut utrum honestum, an quod confert, expetibilius: et utrum quæ est secundum uirtutem, aut quæ secundum uoluptatem

luptatem

luptatem suauior uita: & si quid aliud similiter his est dictum: in omnibus enim talibus utri magis prædicatum accidit, quæstio fit. Manifestum est autē ex his, quoniam accidens nihil prohibet, & quādo, et ad aliquid proprium fieri: ut sedere cùm sit accidens, quando quis solus sedet, tunc aliquando proprium erit: solo uerò sedente, ad nō sedentes proprium: quare & ad aliquid, & aliquando nihil prohibet accidens, proprium fieri: simpliciter autem proprium non erit.

Quòd cætera prædicata aliquid claudant eorum, quæ definitio continet. CAP. V.

NOn lateat autem nos quoniam quæ ad proprium, & genus, & accidens omnia dicuntur, & ad definitiones conueniet dici. Ostendentes enim quoniam non ei soli inest, quod est sub definitione (quemadmodum & in proprio) aut quoniam non genus quod aßignatum est in definitione, aut quoniam non inest, aliquid eorum quæ in definitione dicta sunt (quod quidē & in accidēte dici potest) interimentes erimus definitionem. Quare secundùm prius aßignatam rationem, omnia erunt quodammodo definitioni accommodanda, quæ numerata sunt. Sed non propter hoc unam in omnibus uniuersalem methodum quærēdum, neq; enim facilè inuenire hanc est: et si inueniatur, omnino obscura, & insuauis planè fuerit ad propositū negotium. Propria uerò in unoquoq; determinatorum generum aßignata methodo, facilè ex ijs quæ circa unumquodq; propria sunt, decursus propositi fieri poßit. Quare uniuersaliter figura quidē (quēadmodū dictū est prius) diuidēdum est: reliquorū autem ea quæ maximè sunt singulis peculiaria, annectēdū, definitioni & generi accōmodata ea nuncupātes: penè aūt adiūcta sunt, quæ dicta sunt ad singula.

De

De eodem. CAP. VI.

PRimum autem omnium de eodem determinandum, quoties dicitur. Videbitur autem idem, ut figuraliter sit sumere, tripliciter diuidi. Numero enim, aut specie, aut genere, idem solemus appellare. Numero quidem, quorum nomina plura, res autem una: ut indumentum, & uestis. Specie autem quæ cùm sint plura, indifferentia sunt secundùm speciem: ut homo homini, equus equo: nam huiusmodi specie dicuntur eadẽ, quæcunq; sub eadẽ specie sunt. Similiter autẽ & genere eadem, quæcunq; sub eodẽ genere sunt: ut equus homini. Videbitur autem ab eodem fonte aqua, quæ eadem dicitur, habere aliquam differentiam præter dictos modos. Non tamen, sed & huiusmodi in eodem ordinetur ijs quæ secundùm unam speciem quoquo modo dicta sunt: omnia enim talia cognata, & affinia sibi inuicem uidentur esse: nam omnis aqua omni aquæ eadem specie dicitur, eò quòd habeat quandam similitudinem: ab eodem autem fonte aqua quæ eadem dicitur, nullo alio differt, quàm eo quòd uehementior sit similitudo: quare non separamus idem ab ijs quæ secundùm unam speciem quoquo modo dicuntur. Maximè autẽ indubitanter quod unum est numero, idem ab omnibus uidetur dici. Solet autem & hoc aßignari multipliciter: proprijßimè autẽ, & primò, quando nomine, uel termino idem aßignatum fuerit: ut uestis indumento, & animal greßibile bipes, homini. Secundùm autem, quando proprio: ut disciplinæ susceptibilis, homini, & quod natura sursum fertur, igni. Tertium uerò, quando ab accidente: ut sedens, uel musicum Socrati: omnia enim hæc unũ numero uolunt significare. Quod autem uerum sit quod nunc dictum est, ex transsumentibus nuncupationes maximè quis discat: sæpe enim præcipientes

tes nomine uocare aliquem sedêtium, transsumimus, quando fortè is non intelligit cui præceptum facimus, tanquam ab accidente ipso magis intelligente: & iubemus sedētem, uel disputātem uocare ad nos, manifestum quòd ut eundem opinantes, & secundùm nomen, & secundùm accidens significare. Ergo idem, quemadmodū dictum est, tripliciter diuidatur.

Omnem disputationem dialecticam esse ex termino, proprio, genere, aut accidente: & ubi illa reperiantur. CAP. VII.

QVoniam autem ex prius dictis sunt orationes: & per hæc, & ad hæc una quidem fides est per inductionem. Si enim quis consideret unamquanq; propositionum, & problematum, apparebit aut à termino, aut à proprio, aut à genere, aut ab accidente facta. Alia autem fides per syllogismum: necesse est enim omne quod de aliquo prædicatur, aut conuersim de re prædicari, aut non: & si conuersim prædicatur, terminus erit, uel proprium. Nam si significat quid est esse, est terminus: si autem non significet, proprium: hoc enim erat proprium, quod conuersim prædicatur, non significans quid est esse. Si autem non conuersim prædicatur de re, aut ex ijs quæ in definitione subiecti dicuntur, est, aut non: & si est ex ijs, quæ in definitione dicuntur, genus, aut differentia erit, eò quòd definitio ex genere, & differentijs est: si uerò ex ijs non est, quæ in definitione dicuntur, palàm est quoniam accidēs erit: nam accidens dicebatur, quod neq; terminus, neque genus, neq; proprium: inest autem rei. Post hæc autem oportet determinare genera prædicamentorum, in quibus sunt dictæ quatuor differentiæ: sunt hæc autem numero decem: quid est, quātum, quale, ad aliquid, ubi, quando, situm esse, habere,

bere, facere, pati. Semper enim accidens, & genus, & proprium, & definitio in uno prædicamẽtorum horum erit: nam omnes ab his propositiones, aut quid est, aut quale est, aut quantum, aut aliorum aliquod prædicamentorum significant. Manifestum est autem ex eisdem, quoniã quod quid est significans quandoq; quidem substantiam significat, quandoq; autem quale, quãdoq; uerò aliquod aliorum prædicamẽtorũ: nam quando posito homine dixerit quod positum est hominem esse, uel animal: & quid est dicit, & significat substantiam: quando colore albo posito dixerit quod positum est album esse, uel colorem, quid est dicit, & quale significat. Similiter autem & si cubitali magnitudine posita, dixerit quod positum est cubitalem esse magnitudinem, & quid est dicit, & quantum significat. Similiter autem & in alijs. Vnumquodque enim talium siue idem de eodem dicatur, siue genus de hoc, quid est significat: quando autem de alio, non quid est significat, sed quãtum, aut quale, aut aliquod aliorum prædicamentorum. Quare de quibus sunt disputationes, & ex quibus, hæc & tanta sunt. Quomodo autem sumemus, & per quæ copiosi erimus, post hæc dicendum.

De propositione dialectica. CAP. VIII.

PRimum igitur determinetur quid est propositio dialectica, & quid problema dialecticũ. Non enim omnem propositionem, nec omne problema, dialecticũ ponẽdum: nullus enim offeret, qui mentem habeat: quod nulli uidetur: nec proponet quod omnibus est manifestum, uel plurimis: nam hæc quidem non habẽt dubitationem: illa autem nemo ponet. Est autem propositio dialectica, interrogatio probabilis aut omnibus, aut plurimis, aut sapientibus, & his uel omnibus, uel plurimis, uel maximè familiaribus nõ inopina

opinabilis. Ponet enim aliquis quod uidetur sapiētibus: nisi id cōtrarium sit multorū opinionibus. Sunt autē propositiones dialecticæ, & ea quæ probabilibus sunt similia, & contraria ijs quæ uidentur esse probabilia secūdum contradictionem protensa, & quæcunque opiniones sunt secundùm artes inuētas. Si enim probabile est eandem esse contrariorum disciplinam, & sensum eundem esse cōtrariorum probabile apparebit: & si unam numero grammaticen esse, & tibicinariam unam: si autem plures grammaticas, & plures tibicinarias: omnia enim similia & cognata hæc uidentur esse. Similiter autem & ea quæ probabilibus sunt contraria secundùm contradictionem protensa, probabilia uidentur: si enim probabile est quòd oportet amicis benefacere, & quòd non oportet amicis malefacere, probabile est: est autem contrariū quidem quòd oportet malefacere amicis, secundùm contradictionem autem quòd nō oportet amicis malefacere. Similiter autem & si oportet amicis benefacere, inimicis non oportet: est autem & hoc secundùm contradictionem contrariorum: nam contrarium est quòd oportet inimicis benefacere. Similiter autem & in alijs. Probabile autem & in similitudine apparet, etiam contrarium de contrario: ut si oportet amicis benefacere, & inimicis oportet male: apparebit & contrarium hoc quod est amicis benefacere, ei quod inimicis male. Vtrum autem secundùm ueritatem se habeat, uel non, in ijs quæ de contrario dicentur, ostendetur. Palàm autem quoniam & quæcunque opiniones secundùm artes sunt: dialecticæ propositiones sunt. Ponet enim aliquis ea, quæ uidentur ijs, qui in eis probati sunt: ut de his quidem quæ in geometria, ut geometer: de illis autem quæ in medicina, ut medicus.

De problemate dialectico, & positione dialectica. CAP. IX.

PRoblema autem dialecticum, est speculatio intendens uel ad electionem, & fugã: uel ad ueritatem, & scientiam, aut per se, aut ut adminiculans ad aliquid aliud talium, de quo aut neutro modo opinantur, aut contrariè plerique sapientibus, aut sapientes plerisque, aut utrisq; ijdem eisdem. Quædam enim problematum utile est scire tantum ad eligendum, uel fugiendum: ut utrum uoluptas sit eligenda, an non? Quædam autem ad sciendum tantum: ut utrum mundus æternus sit, an non? Quædam uerò ipsa per se quidem ad neutrum horum: amminiculantia autem sunt ad aliqua talium. Pleraque enim ipsa quidem per se non uolumus cognoscere, sed aliorum gratia, ut per illa aliud quippiam cognoscamus. Sunt autem problemata, & de quibus contrarij sunt syllogismi: dubitationem enim habent utrum sic se habent, an non sic: eò quòd de utrisq; sunt rationes suasibiles. Et de quibus rationem non habemus, cùm sint magna: difficile arbitrantes esse propter quid aßignare: ut utrum mundus sit æternus, an non: nam huiusmodi quæret aliquis. Problemata ergo & propositiones (ut dictum est) determinata sint.

Positio est opinio admirabilis alicuius familiarium secundùm philosophiam: * ut quòd non est contradicere, quemadmodum dixit Antisthenes: & quòd omnia mouentur, secũdùm Heraclitum: aut quòd unum est ens, quemadmodum Melissus dixit (nam de quouis contraria opinionibus proferente, curam habere stultum est) aut de quibus orationem habemus contrariam opinionibus: ut quoniam non omne quod est, uel factum est, uel æternum, quemadmodum sophistæ dicunt. Nam musicum, grammaticum esse: neq;

* Hoc est, notorum, & domesticorũ in philosophia.

neq; factum, neq; esse æternum. Hoc enim & si alicui non uideatur, uidebitur utiq; eò quòd rationem habeat suasibilem. Est igitur & positio quidem problema, non autem omne problema positio, eò quòd quædam problematum talia sunt, de quibus neutro modo opinamur. Quod autem est & positio problema manifestum est: necesse est enim ex ijs quæ dicta sunt, aut plures sapientibus circa positionem dubitare, aut utroslibet sibimet, eò quòd opinio quædam admiranda positio est. Penè autem nunc omnia Dialectica problemata, positiones uocantur. Differat autem nihil quomodolibet dictũ: non enim nomen effingere uolentes diuisimus sic ea, sed ut non lateant nos, cùm quædam eorum sunt differentiæ. Non oportet autem omne problema, nec omnem positionem considerare, sed quam dubitabit aliquis eorum, qui ratione egent, & non pœna, uel sensu. Nam qui dubitant utrum oporteat deos honorare, & parentes diligere, an non? pœna indigent: qui uerò utrum nix alba, an non? sensu. Neq; uerò quorum propinqua est demonstratio, neque quorum ualde longè: nam illa quidem non habent dubitationem: hæc autem magis quàm secundùm facultatem exercitatiuam.

De speciebus differendi, dialecticæ'que disputationis. CAP. X.

DEterminatis autem his oportet diuidere, quot Dialecticarũ disputationum sunt species. Est autẽ inductio quidẽ hæc: illa autem syllogismus. Et syllogismus quidẽ quid est, dictum est prius. Inductio uerò est à singularibus ad uniuersalia accesio: ut si est gubernator eruditus, optimus, & auriga: & omnis qui est eruditus in unoquoque, optimus. Est autem inductio uerisimiliter, & clarior, & secũdùm sensum notior, & pluribus communis: syllogismus

gişmus autem ualentior, & ad contradicentes efficacior. Ergo genera de quibus disputationes, & ex quibus, quẽadmodum antè dictum est, determinata sint.

De instrumentis, quibus syllogismorum copiam nobis ad differendum suppeditamus. CAP. XI.

Instrumenta abundandi ad differendum.

INstrumenta autem per quæ abũdemus syllogismis, sunt quatuor. Vnũ quidem, propositiones sumere. Secundum autem, quotupliciter unumquodq; dicitur, posse distinguere. Tertiũ, differentias inuenire. Quartum autẽ, similitudinis consideratio. Sunt autem & modo quodã etiam tria horum propositiones. Est enim unũquodq; eorum propositionem facere: ut quod eligendum est honestum, uel delectabile, uel utile: & quòd differt sensus à disciplina, eò quòd amittenti eam, possibile est rursum sumere, illum autem impossibile. Et quoniam similiter se habet salubre ad sanitatem, & habile ad bonã habitudinem. Est autem prima propositio, ab ijs quæ multipliciter dicuntur: secunda, à differentijs: tertia uerò, à similibus.

De sumptione propositionum. CAP. XII.

*Cap. 8. huius libri.

*ERgo propositiones quidem eligendum quotquot modis determinatum est * in propositione: aut omnium opiniones proponenti, aut plurium, aut sapientum, & horum, uel omnium, uel plurimorum, uel notissimorum. Aut etiam contrarias apparentibus, & quæcunq; opiniones secundùm artem sunt: at oportet protendere contrarias apparentibus probabilibus, secundùm contradictionem: quemadmodum dictum est prius. Vtile autem & facere eas in eligendo non solùm quæ sunt probabiles, sed & similes eis: ut quòd contrariorum idem est sensus: nam & scientia contrariorum est eadem. Et quòd uidemus*

suscipientes aliquid, non emittentes: nam & in alijs sensibus sic est, nam & audimus suscipientes aliquid, non emittentes: & olfacimus eodem modo: similiter autem & in alijs. Amplius: Quæcunque in omnibus, uel plurimis uidentur, sumendum ut principium, & apparentem positionem: nam ponunt qui non conspiciunt, in aliquo non sic. Eligere autem oportet & ex scriptis disceptationibus. Descriptiones autem facere in unoquoque genere supponentes seorsum (ut de bono, aut de animali, & de bono omni) incipientem à quid est. Annotare autem & singulorum opiniones, ut quòd Empedocles quatuor dixit elementa corporum esse: ponet enim aliquis quòd ab aliquo probato dictum est. Sunt autem (ut figuraliter sit complecti) propositionum, & problematum partes tres: nam aliæ sunt morales propositiones, aliæ naturales, aliæ rationales. Morales quidem huiusmodi, ut utrum oporteat parentibus magis, an legibus obedire, si dissentiant. Rationales uerò, ut utrum contrariorum eadem disciplina, an non. Naturales autem, ut utrum mundus sit æternus, nec'ne. Similiter autem & problemata. At uerò quales sint singulæ earum quæ dictæ sunt, definitione quidem non facile assignare est de ipsis. Est autem ea, quæ per inductionem est, assuetudine tentandum cognoscere unamquanq; earum, secundùm prædicta exempla consideranti. Ad philosophiam igitur, secundùm ueritatem de his negotiandũ: Dialectico autẽ modo, ad opinionem. Sumendæ autem quàm maximè uniuersales propositiones omnes, & una faciẽda multæ: ut quòd oppositorum eadem disciplina: deinde quòd ad aliquid. Eodem modo & ipsæ rursum diuidendæ, quousq; contingere potest diuisio: ut quòd boni, & mali: & albi, & ni-

gri: & frigidi, & calidi: similiter autem & in alijs. De *propositionibus igitur sufficiant prædicta.*

De multiplicis distinctione. CAP. XIII.

IPsum autem quotupliciter negotiandum est, non solùm quæcunq; dicuntur secundũ alium modũ, sed & rationes eorum tentandum aßignare: ut non solùm quòd bonũ alio quidem modo dicitur iustitia & fortitudo, habile autẽ & salubre: sed quòd & illa quidẽ eò quòd ipsa qualia quædam sunt, hæc autem eò quòd effectiua alicuius, & non eò quòd qualia quædã sunt: similiter autẽ & in alijs. Vtrũ *autem multipliciter, aut uno modo specie dicitur, per hæc considerandum.* Primum *quidem in contrario perspiciendum, si multipliciter dicitur, siue specie, siue nomine dissonet.* Quædam *enim statim & nominibus alia sunt: ut acuto in uoce contrarium est graue: in magnitudine autem obtusum: patet igitur quòd contrarium acuto multipliciter dicitur: si autem hoc, & acutum.* Nam *secundùm utrunq; horum aliud erat contrariũ: non enim idem acutum erit obtuso, & graui contrariũ, utriq; autem acutum contrarium.* Rursum *graui uoce quidem contrarium acutum, magnitudine autem leue: quare multipliciter graue dicitur, eò quòd & contrarium. Similiter autem & pulchro, & quidem quod in animali turpe: ei uerò quod est in domo, perniciosum: quare æquiuocum pulchrũ.* In *quibusdam autem nominibus quidem nullo modo dissonat, specie autem manifesta in eis statim differentia est: ut in claro, & obscuro: uox enim clara, & obscura dicitur. Similiter autem & color.* Ergo *nominibus quidem nihil dissonant, specie autem manifesta in eis statim differentia est: non enim similiter & color clarus dicitur, & uox clara: manifestum autem id est & per sensum: nam eorum quæ*

eadem

eadem sunt specie, idem sensus: at clarum quod est in uoce, & in colore, non eodem sensu iudicamus: sed hoc quidem uisu, illud autem auditu. Similiter autem & acutum, & obtusum in humoribus, & in magnitudinibus: sed hoc quidem tactu, illud autem gustu. Nam neque hæc dissonant nominibus, neque in seipsis, neque in contrarijs: obtusum enim est contrarium utrique. Amplius: Si huic quidem est aliquid contrarium, illi autem simpliciter nihil: ut ei quæ est à potu delectationi, ea quæ est à siti tristitia, contrarium: ei autem quæ est ab eo quod est considerare quòd diameter est costæ incommensurabilis, nihil: quare multipliciter delectatio dicitur. Et ei quidem quæ est secundùm mentem amare, odire contrarium est: ei autem quæ est secundùm corporalem actum, nihil: manifestum ergo quoniã amare æquiuocum. Præterea in medijs: Si huic quidem est aliquid medium, illi autem nihil. Aut si utrisque quidem est, non idem autem: ut clari, & obscuri in coloribus quidem aliquid est medium, fuscum: in uoce autem nihil. Aut si fortè raucum, quemadmodum quidam dicunt raucam uocem, medium esse: quare æquiuocum clarum: similiter & obscurum. Insuper si horum quidem plura media, illorum autem unum: ut in claro & obscuro. Nam in coloribus plura media: in uoce autem unum, raucum. Rursum in eo quod secundùm cõtradictionem opponitur considerandum, si multipliciter dicitur. Nam si hoc multipliciter dicitur, & quod huic opponitur multipliciter dicetur. Vt non uidere multipliciter dicitur, unum quidem non habere uisum: alterum autem non operari uisu. Si autem hoc multipliciter dicitur, necessarium est & uidere multipliciter dici, utriq; enim non uidere opponitur: ut ei quidem quod est non habere uisum, habere: illi autem quod

non est operari uisu, operari. Amplius: In his quæ secundùm priuationem, & habitum dicuntur, perspiciendum. Si enim alterum multipliciter dicitur, & reliquũ: ut si sensibile multipliciter dicitur, & secundùm animam & corpus, & insensibile multipliciter dicetur, & secundùm animam & corpus. Quòd autem secundùm priuationem, & habitum opponuntur, quæ dicta sunt, manifestum: eò quòd nata sint utrunque sensum habere animalia, & secundùm animũ, & secundũ corpus. Amplius autẽ in casibus cõsiderandũ. Nã si iustè multipliciter dicitur, & iustũ multipliciter dicetur: secundùm utrũq; enim iustorum est iustũ: ut si iustè dicitur & secundùm sui cognitionẽ iudicare, & ut oportet: similiter & iustum. Eodem autem modo & si salubre multipliciter dicitur, & salubriter multipliciter dicetur: ut si salubre dicitur hoc quidem sanitatis effectiuũ, illud autem conseruatiuum, quoddam uerò significatiuum: & salubriter uel effectiuè, uel conseruatiuè, uel significatiuè dicetur. Similiter autem & in alijs quando ipsum multipliciter dictum fuerit, & casus ab eo multipliciter dicetur: & si casus, & ipsum. Considerãda autem & genera secundùm nomen prædicationum, si eædem sint nominibus. Nam si non eædem, manifestum est quoniam æquiuocum est quod dicitur: ut bonum in cibis quidem effectiuũ est uoluptatis, in medicina autem effectiuum sanitatis, in anima uerò qualem esse: ut castam, uel fortem, uel iustam: similiter autem & in homine, aliquoties autem & quando ut in tempore bonum (bonum enim, dicitur in tempore) plerunque autem quantum in mediocri (dicitur enim & mediocre bonum) quare æquiuocum bonum. Similiter autem & candidum: in corpore quidem color, in uoce autem benè audibile. Similiter autem & acutum: non enim similiter

idem

idem in omnibus dicitur: nam uox acuta quidem uelox(ſicut dicunt, qui ſecundùm numeros harmonici ſunt)angulus autem acutus,qui minor eſt recto: gladius uerò, qui eſt anguli acuti. Conſideranda etiam & genera eorum, quæ ſunt ſub eodem nomine,ſi diuerſa, & non ſubalterna ſunt: ut equus,hoc autem animal,& hoc uas: diuerſa enim,quæ ſecundùm nomen eſt horum ratio:nam hoc quidem animal, quid ſignificat: illud uerò uas,quale quid. Si autem ſubalterna ſint genera, non neceſſarium diuerſas eſſe rationes: ut corui animal,& auis genus eſt: quando autem coruum dicimus auem eſſe & animal: quid dicimus eundem eſſe: quare utraque genera de eodem prædicantur. Similiter autem & quando animal uolatile bipes coruum dicimus, auē dicimus eandem eſſe: & ſic ergo utraq; genera de coruo prædicantur, & ratio eorum. In non ſubalternis generibus non accidit hoc: neque enim quando uas dicimus, animal dicimus: neque quando animal, uas. Conſiderandum autem non ſolùm ſi in propoſitto diuerſa ſunt genera,& non ſubalterna:ſed & in contrario.Si enim contrarium multipliciter dicitur, manifeſtum quoniam & propoſitum. Vtile autem ad definitionem inſpicere, quæ de compoſito fit: ut candidi corporis,& candidæ uocis: nam ſublato proprio, eandem rationem oportet relinqui. Hoc autem non accidit in æquiuocis, ut in ijs quæ nunc dicta ſunt: nam hoc quidem erit corpus habens talem colorem, illud autem uox bene audibilis: ſublato igitur corpore,& uoce, non idem in utraque relinquitur: at oportet ſi uniuocum eſſet candidum, quod in utraque dicitur eſſe idem. Sæpe autem & in ipſis definitionibus latet aſſequēs æquiuocum: quapropter & in definitione conſiderandum. Vt ſi quis ſignificatiuum, uel effectiuum ſanitatis, quod

moderatè se habet ad sanitatem, dicat esse, non refutandum: sed inspiciendum quid moderatè quidem secundùm utrunque dixit: ut si hoc quidē tale significat ut facere sanitatē, illud autē tale ut significare qualis quidē sit habitus. Adhuc si non comparabilia sunt secundùm magis, & minus, uel similiter: ut clara uox, clara uestis: & acutus humor, & acuta uox: hæc enim neque similiter dicũtur clara, uel acuta, neque magis alterum: quare æquiuocũ clarum, & acutum: nam uniuocum omne, comparabile: aut enim similiter dicetur, aut magis alterum. Quoniam autem diuersorum generum, & non subalternatim positorum diuersæ species sunt, & differentiæ: ut animalis, & scientiæ (diuersæ enim horum differentiæ) considerandum si quæ sub eodem sunt nomine diuersorum generum, & non subalternorum diuersæ differentiæ sint, ut acutum uocis, & magnitudinis: differt enim uox à uoce eò quòd acuta sit: similiter & magnitudo à magnitudine: quare æquiuocum acutum: diuersorum enim generum, & non subalternorum diuersæ differentiæ sunt. Rursum si eorundem, quæ sunt sub eodem nomine, diuersæ differentiæ sunt: ut coloris qui est in corporibus, & in melodijs. Nam eius, qui est in corporibus, congregatiuum, & disgregatiuum uisus: eius uerò qui in melodijs, non eædem differētiæ: quare æquiuocum color: nam eorundem, eædem differentiæ.

Color in melodijs, q & chtrome, est cùm tetrachorda procedunt per duo hemitonia, & trihemitoniũ. Id autē ex musicis.

Amplius, quoniam species nullius est differentia: inspicere oportet, si eorum, quæ sub eodem sunt nomine, hoc quidem species est, illud autem differentia: ut clarum, quod in corpore quidem, species coloris, quod autem in uoce, differentia. Differt enim uox à uoce, eò quòd clara sit. De eo igitur quod multipliciter dicitur per hæc, & huiusmodi perspiciendum.

De differentiarum inuentione, similium consideratione, & utilitatibus instrumentorum. CAP. XIIII.

Differētias autem in ipsis generibus ad se inuicē perspiciendum: ut quo differt iustitia à fortitudine, & prudentia à temperantia: hæc enim omnia ex eodem genere sunt, ex uirtute. Et ex alio ad aliud, ut in ijs quæ non nimium differunt: ut in quo differt sensus à scientia: nam in ijs quæ multum differunt, manifestæ sunt omnino differentiæ. Simulitudinem autem considerandum, in ijs quæ sunt in diuersis generibus: ut sicut alterum ad alterum quidem, sic aliud ad aliud: ut sicut scientia ad scibile, sic sensus ad sensibile: & ut alterum in altero aliquo, sic aliud in alio: ut quemadmodum uisus in oculo: mens in anima: & ut tranquillitas in mari, serenitas in aëre: utrūq; enim quies. Maximè autem in ijs, quæ multū distant exerceri oportet: facile enim in reliquis poterimus similia inspicere. Considerādum autem & ea, quæ sub eodem sunt genere, si quid inest omnibus idem: ut homini, & equo, & cani: nā si inest aliquid eis idem, in eo sunt similia. Vtile autem ipsum quidem, quod quotupliciter dicitur, considerasse, ad dilucidítatem: maximè autem quis sciet quid ponatur: manifesto facto quotupliciter dicitur. Et ad fieri secundùm rem eandem, & non ad nomen syllogismos: si enim immanifestum sit quotupliciter dicitur, contingit nō ad idem etiam qui respondet, & qui interrogat, ferre intellectum: manifesto autem quotupliciter dicitur, & ad quid ferens ponat, ridiculus uidebitur interrogans esse, si non ad hoc sermonem faciat. Vtile etiam, & ut non falsa ratione decipiamur, sed decipiamus potius: nam scientes quotupliciter dicitur, non hallucinabimur, sed sciemus si non ad

Differētiarum inuentio.

Similium consideratio.

Vtilitates cōsiderationis multiplicis.

idem sermonem faciat is, qui interrogat, & ipsi interrogantes poterimus apparenti ratiocinatione fallere, nisi is qui respondet, agnoscat quotupliciter dicitur. Hoc non in omnibus semper poßibile, sed quando fuerint eorum, quæ multipliciter dicuntur, alia quidem uera, alia autem falsa. Est autem propriè non conueniens modus hic Dialecticæ: quare omnino uitanda Dialecticis huiusmodi ad nomen disputatio, nisi quis aliter nõ poßit de proposito disserere.

Vtilitates inuẽtionis differentiarum.

Differentias autem inuenire utile, & ad syllogismos de eodem, & diuerso, & ad cognoscendum quid est unumquodq;. Quod autem ad syllogismos de eodem, & diuerso utile, manifestum: inuenientes enim differentiã propositorum quamlibet, ostendentes erimus, quoniam non idem. Ad cognoscẽdum autem quid est unumquodq;, eò quòd propriam substantiæ cuiusq; rationem: ijs, quæ circa unumquodq; sunt, accommodatis differentijs separare solemus.

Vtilitates considerationis similium.

Similitudinis autem cõsideratio utilis est ad inductiuas rationes, & ad syllogismos ex suppositione, & ad aßignationem definitionum. Ad inductiuas quidem rationes, eò quòd circa singula in similibus inductione, uniuersale existimamus inducere: non enim facile est inducere ignorantes similia. Ad syllogismos ex suppositione, eò quòd probabile est quemadmodum in uno similium se habet, sic & in reliquis. Quare ad quodcunque eorum facultatem habebimus disputandi: profitebimur quemadmodum in his se habet, sic & in proposito habere. Id enim ostendentes, & propositum ex suppositione ostendentes erimus: supponentes enim quo modo in his se habet, sic & in proposito se habere demonstrationem faciemus. Ad definitionũ autẽ aßignationẽ, eò quòd potentes conspicere quid in unoquoq; idem, non dubitabimus ad quid

quid oporteat genus (cùm definiemus propositum) collocare: nam communium quod maximè in eo quod quid prae dicatur, genus erit. Similiter autem & in multùm distantibus utilis ad definitiones similitudinis cõsideratio: ut quod idem tranquillitas in mari, & serenitas in aëre: utrunque enim quies: & quoniam punctum in linea, & unitas in numero: utrunq; enim principiũ: quare commune in omnibus genus aßignantes, arbitrabimur non extraneè definire. Penè autem & definientes sic solent aßignare: nam & unitatem, principium numeri dicunt esse: & punctũ, principium lineae. manifestum igitur quoniam ad commune utrorumq; genus collocãt. Instrumẽta itaq; per quae fiunt syllogismi, haec sunt: loci autem, ad quos utilia sunt praedicta, ij sunt qui dicendi sunt.

FINIS.

TOPICORVM ARISTOTELIS

LIBER II.

*

De Problematis uniuersalibus, & in quibus praedicatis inesse, & esse conuertuntur. CAP. I.

SVNT *autem problematũ haec quidẽ uniuersalia, illa uerò particularia: uniuersalia quidem, ut omnis uoluptas bonum est, & nulla uoluptas bonum: particularia uerò, ut aliqua uoluptas bonũ, & aliqua uoluptas nõ bonum. Sunt autem ad utraq; genera problematum communia uniuersalia: & constructiua, & destructiua. Ostendentes enim quod*

quod omni inest, & quod alicui inest ostendentes erimus: similiter autē & si quod nulli inest ostēderimus, & quod nō omni inest ostendētes erimus. Primùm ergo *de uniuersalibus destructiuis dicendum, eò quòd communia sint huiusmodi ad uniuersalia, & particularia: & quia magis positiones afferant in eo quod inest, quàm nō: disputantes autē destruant.* Est *autem difficilimum conuerti ab accidente propriam nominationē.* Nam *aliquo modo & non uniuersaliter in solis contingit accidentibus, à definitione enim, & proprio, & genere necessarium est conuerti: ut si inest alicui, animal greßibile bipes esse, conuertentem uerum erit dicere, quoniā illud animal greßibile bipes est.* Similiter *autem à genere: nam si animal inest alicui, animal est.* Eodem *autem modo & in proprio est: si enim alicui inest grammatices susceptiuum esse, grammatices susceptiuum erit.* Nam *nihil horum contingit secundùm quid inesse, uel nō esse: sed simpliciter uel inesse, uel non inesse.* In *accidētibus autē nihil probibet secundùm quid inesse, ut albedinem, uel iustitiam.* Quare *non sufficit ostendere quoniam inest albedo, uel iustitia, ad ostendendum quòd albus, uel iustus est: nam habet dubitationem, quoniam secundùm quid albus, uel iustus est: quapropter non necessarium est in accidentibus conuerti.* Determinare *autem oportet & peccata, quæ sunt in problematibus: nam sunt duo, uel in eo quod falsum dicunt, uel in eo quod transgrediuntur positam locutionem.* Falsum *etenim dicentes, & qui quod non inest, inesse alicui dicunt, peccant: & qui extraneis nominibus res appellant (ut * platanum hominem) transgrediuntur positam nominationem.*

Platan⁹ arbor est genialis, & uoluptaria, foliorū densissima umbra magnæ capacitatis, quæ uino radicibus infuso nutrit: hinc si quis hominem quod uino quoque nutriatur, Platanum uocet, uocabulo, ut inquit Aristoteles, abutetur.

Loci problematum quòd quicquam insit, uel non insit. CAP. II.

Vnus

Vnus autem locus est inspicere, si quid secundùm aliquem alium modum inest: ut accidens aßignauit. Peccatur autem maximè id circa genera: ut si quis albo dicat accidere colorem esse: non enim albo colorem esse accidit, sed genus eius color est. Contingit autem & secundùm nominationem determinare eum qui ponit: ut quod accidit iustitiæ uirtutem esse. Sæpe autem & cùm nõ determinet, manifestum quòd genus ut accidẽs aßignauit: ut si quis albedinem colorari dixerit, uel ambulationem moueri. à nullo enim genere denominatiuè prædicatio de specie dicitur: sed omnia uniuocè genera de speciebus prædicantur: nam & nomen, & rationem generum suscipiunt species: qui igitur coloratum dixit album, neq; genus aßignauit, quoniam denominatiuè dixit: neq; ut proprium, uel ut definitionem: nam definitio, & proprium nulli alij inest, sunt autem colorata & pleraq; aliorum, ut lignum, lapis, homo, equus. manifestum igitur quoniam ut accidens aßignauit. Primus locus, declaratio.

11 *Alius locus est inspicere ea, quibus inesse aut omnibus, aut nulli dictum est: & considerare secundùm species, & nõ in infinitis. Nam transitu magis, & in paucioribus consideratio: oportet autem considerare, & incipere à primis, deinde consequenter usq; ad indiuidua: ut si oppositorum eandem disciplinam quis dixerit esse, perspiciendum si eorum quæ sunt ad aliquid, & contrariorum, & quæ secundùm priuationem & habitum, & quæ secundum contradictionem dicuntur eadem sit disciplina: & si in his nondum manifestum est, rursum ea diuidendum usque ad indiuidua: ut si iusti, uel iniusti: uel dupli, uel dimidij: uel cæcitatis, uel uisus: uel esse, uel non esse. Nam si in aliquo ostendatur quòd non eadem, interimentes erimus problema: similiter autem*

& si

& si nulli inest: iste autem locus conuertitur ad construendum & destruẽdum. Si enim in omnibus uideatur cũ diuisionem proferimus, uel in pluribus, postulandum est autem uniuersaliter ponere, aut instantiam ferre in aliquo non sic esse: nam si neutrum horum faciat, absurdus apparebit, qui
III *non ponet. Alius est, definitiones facere accidentis, & eius cui accidit, aut utriusq; de utroq;, aut alterius: deinde considerare si quid non uerum in definitionibus perinde ac uerum sumptum sit. Vt si est deum iniustitiã facere, quid iniustitiam facere. si enim nocere sponte, manifestum, quoniam non est deum iniustitiã facere, non enim contingit nocere deum: & si inuidus sit studiosus, quis inuidus, & quæ inuidia. Nam si inuidia est tristitia in apparenti prosperitate alicuius proborum, manifestum est quòd studiosus non est inuidus, prauus enim esset: & si indignans inuidus, quis uterque eorum: sic enim manifestum erit utrum uerum, an falsum sit, quod dictum est: ut si inuidus quidem sit, qui tristatur in bonorum prosperitatibus: indignans autem, qui in malorum prosperitatibus tristatur: manifestum quòd non erit inuidus indignans. Sumere autem & pro ijs, quæ in definitionibus sunt, nominibus definitiones, & non desistere donec ad notum deuentum sit: nam sæpe cùm tota quidem definitio aßignata sit, non manifestum est quod quæritur; pro aliquo autem eorum, quæ in definitione sunt, nominum, definitione dicta, manife-*
IIII *stum fit. Amplius, problema propositionem sibi facientem, instare. Nam instantia erit argumentum ad positionem. Est autem locus hic penè idem ei, quo considerare quibus inesse, uel omnibus, uel nulli dictum est: differt au-*
V *tem modo. Amplius, determinare quæ oportet dicere ut plures: & quæ non. Vtile enim & ad construendum,*

& ad

& ad destruendum: ut quod nominationibus quidem res nuncupandum ut plures: quæ autem sunt, talia'ne, an non talia, non amplius attendendum ad plures: ut salubre quidem dicendum effectiuũ sanitatis, ceu plures dicunt, utrum autem propositum effectiuũ sit sanitatis, an non, non amplius ut plures dicendũ, sed ut medicus. Amplius, si mul VI
tipliciter dicatur, positũ autem sit quoniã inest, aut quoniam non inest: alterum monstrare eorum quæ multipliciter dicuntur, si non utraq; contingat. Vtendum autem in ijs quæ latent: nam si non lateat multipliciter dictum, instabit quoniam nõ monstratum est id quod ipse dubitabat, sed alterum. Hic autem locus conuertitur & ad cõstruendum, & ad destruendum: nam construere uolentes ostendemus quoniam alterum inest: si non ambo poterimus: destruentes autem quoniam non inest alterum ostendemus, si ambo non poterimus: uerũtamen destruenti quidem nihil oportet ex concesßione disputare, neq; si omni, neq; si nulli dictum sit inesse: nam si ostenderimus quoniam non inest quodcunq; id sit, interimentes erimus omni inesse: similiter autem & si uni ostenderimus inesse, interimemus nulli inesse. Construẽtibus autem præconfitẽdum, quod cuiuis inest, omni inest, si uerisimile sit postulatũ. Non sufficit enim ad ostendendum quòd omni inest, in uno disputasse: ut si hominis anima immortalis est, propter hoc, anima omnis immortalis: quare præconfitendum, quòd si quæcunq; anima immortalis, omnis immortalis: hoc autem nõ semper faciendum, sed quando non facilè poßumus communem in omnibus unam rationem dicere: queadmodum geometer, quòd triangulus duobus rectis æquos habet tres angulos. Si VII
autem nõ lateat quod multipliciter dicitur: diuisum quotupliciter dicitur & interimendum, & construendum. Vt

si decẽs est utile, aut honestum, tentandum ambo cõstruere, uel interimere de proposito: ut quod honestũ, & quod utile, uel quod neq; honestum, neque utile. Si autem non contingat utraque, alterum ostendendum, annotato quòd hoc quidem est, illud autem non: eadem autem ratio, etiam

VIII si plura sint, in quæ diuiditur. Rursum quæcunque non secundùm æquiuocationem dicũtur multipliciter, sed alio modo. Vt disciplina una plurium, aut ut finis, aut ut eius quod ad finem: ut medicina eius quod sanitatem facit, ut quod cibat, aut ut amborum finium uelut contrariorum eadem disciplina (nihil enim magis finis alterum altero) aut ut eius quod per se est, & eius quod per accidens: Vt per se quidem quòd triangulus duobus rectis æquales habet tres angulos: per accidens autem, quòd æquilaterus: quoniam enim accidit triangulo, æquilaterum triangulum esse, per hoc cognoscimus quòd duobus rectis æquales habet. Si ergo nullo modo cõtingit eadem esse plurium disciplinam, manifestum quoniam omnino non contingit esse: aut si aliquo modo contingit, manifestum quod contingit. Diuidere autem quotupliciter, utile: ut si uoluerimus construere, talia præstatuenda sunt quæcunq; contingunt, & diuidendum in ea tantum, quæcunq; utilia sunt ad construendum. si autem destruere, quæcunq; non contingunt, reliqua uerò omittẽda. Id autem faciendum in ijs cùm latuerit quotupliciter dicuntur: & esse hoc quidem huius aut non esse, ex eisdem locis astruendum: ut disciplinam, huius quidem aut ut finis, aut ut eorum quæ sunt ad finem, aut ut eorum quæ sunt secundùm accidens, uel rursum non esse aliquid secundùm aliquem dictorum modorum: eadem autem ratio, & in desiderio, & quæcũq; alia dicuntur plurium. Est enim desiderium huius aut ut finis, ut san

ut sanitatis: aut ut eorum quæ sunt ad finem, ut medicinæ conficiendæ: aut ut eorum quæ sunt secundùm accidens, ut in uino amicum dulce, non quia uinum, sed quia dulce est: nam per se dulce desiderat, uinum autem per accidens: si enim austerum sit, non amplius desiderat: per accidens ergo desiderabat. Vtilis autem locus hic & in ijs, quæ sunt ad aliquid, penè enim talia ea, quæ ad aliquid sunt. Amplius, transferre ad euidentius nomen. Vt pro exacto in opinione clarũ, & pro curiositate cupiditas superfluarum rerum: euidentiori enim facto quod dictum est, bene argumentabilis est positio. Est autem hic locus ad utrunq; communis: ad construendum, & ad destruendum. Ad ostendendum autem contraria circa idem inesse, considerandum in genere. Vt si uolumus ostendere quòd est circa sensum rectitudo, & peccatum: sentire quidem iudicare est, iudicare autem est rectè, & non rectè, & circa sensum erit rectitudo, & peccatum: nunc ergo ex genere circa speciem demonstratio fit: nam iudicare est genus sentire: qui nanque sentit, aliquo modo iudicat. Rursùm, ex specie generi: quæcunq; enim speciei insunt, & generi. Vt si disciplina praua est, & studiosa, & dispositio praua, & studiosa: nam dispositio, disciplinæ genus. Primus autem locus falsus est ad construendum, secundus autem uerus: non enim necessarium quæcunq; generi insunt, & speciei inesse: nam animal est uolatile, & quadrupes: homo autem non. quæcunque uerò speciei insunt, necessariò & generi: si enim homo studiosus, & animal studiosum est. Ad destruendum autem & primus quidem uerus, secundus autem falsus: quæcunque enim generi non insunt, neq; speciei: quæcunque uerò speciei non insunt, non necesse est generi non inesse. Quoniam autem necessarium de quibus genus prædicatur,

IX (beside "Amplius, transferre")
X (beside "Ad ostendendum")
XI (beside "Rursùm, ex specie")
XII (beside "Quoniam autem")

dicatur, & specierum aliquam prædicari: & quæcunque habent genus, uel denominatiuè dicũtur à genere, & specierum aliquam habere necesse est, uel denominatiuè ab aliqua specierum dici. Vt si de aliquo disciplina prædicatur: & grammatica, uel musica, uel aliqua disciplinarum aliarum prædicabitur: & si aliquis habet disciplinam, uel denominatiuè à disciplina dicitur, & grammaticam habebit, aut musicam, aut aliquam aliarum disciplinarum, uel denominatiuè ab aliqua earum dicetur, ut grammaticus, uel musicus: si igitur aliquid dictum à genere quoquo modo, ut animam moueri, considerandum est si secundùm aliquam specierum motus cõtingit animam moueri: ut augeri, uel minui, uel corrumpi, uel generari, aut quæcunq; aliæ motus species sunt: nam si secundùm nullam, manifestum est quòd non mouetur. Hic autem locus communis ad utrunq;, & ad construendum, & ad destruendum: si enim secundùm aliquam speciem mouetur, perspicuum est quoniam mouetur: & si secundùm nullam specierum
XIII *mouetur, manifestum quòd non mouetur. Cùm autem facultas non aßit argumentationis ad positionem, intendendum ex definitionibus aut quæ sunt propositæ rei, uel quæ uideantur, & si non ab una, etiam à pluribus. Facile enim definientibus argumẽtari erit: nam ad definitiones, facilis argumentatio.*
XIIII *Considerandum autem in proposito, quoniam existente necesse est positum esse, aut quid est ex neceßitate, si propositum est. Construere quidem uolenti, quo existente propositum erit ex neceßitate: nam si illud ostendatur esse, & propositum ostensum erit: destruere autem uolenti, quid est si propositum est: nam si ostenderimus consequens propositum, nõ esse: interimentes erimus propositum.*
XV *Amplius, ad tempus inspiciendum si*

dum ſi alicubi diſſonat. Vt ſi quod nutritur, dixerit quis ex neceßitate augeri:nutriuntur enim ſemper animalia,augentur autem non ſemper. Similiter autem & ſi ſcire dixerit quis reminiſci:hoc enim præteriti temporis eſt, illud autem præſentis,& futuri: ſcire enim dicimur præſentia,& futura, ut quoniam erit Solis defectus, reminiſci autẽ non cõtingit aliud quàm præteritum. Amplius, XVI
ſophiſticus modus ducere ad id, ad quod plurimam habemus argumentorum facultatem. Hoc autem erit quandoque quidem neceſſarium, quandoque autem apparens neceſſarium,quandoque autem neque apparens, neq; neceſſarium: neceſſarium quidem, quando negante eo qui reſpondet aliquid utilium ad poſitionem,ad illud rationes facit:contingit autem id talium eſſe ad quæ copioſam argumentorũ facultatem habemus,ſimiliter autem & quando inductionem ad aliquid per poſitum faciens,interimere conatur: hoc enim interempto, & propoſitum interimitur. Apparens autem neceſſarium eſt, quando uidetur quidem utile, & accommodum poſitioni: non eſt autem ad id ad quod fiunt diſputationes, ſiue negante eo qui diſputationem ſuſtinet,ſiue ab inductione probabili,per poſitionem ad idem factam interimere conetur idipſum: reliquum uerò quando nec neceſſarium eſt, nec apparens ad id ad quod fiunt diſputationes, & ſine cauſa accidit redarguere reſpondentem. Oportet autem deuitare poſtremum dictorum modum: omnino enim ſemotus, & extraneus uidetur eſſe à dialectica. Quare oportet & reſpondentem non grauiter ferre, ſed ponendo quæ non utilia ſunt ad poſitionem ſignificare quæcunque non uidentur, ponit tamen: nam magis perplexos eſſe ut plurimum contingit eos, qui interrogant, quando omnia huiuſmodi ab

XVII *eis posita fuerint, si non cõcludunt.* Amplius, *omnis qui dixit unum quoduis, quodam modo multa dixit: eo quòd plura unicuiq; ex necessitate consequentia sunt (ut qui hominem dixit esse, & quòd animal est dixit, & quòd animatum, & quòd bipes, quodq; mentis, & disciplinæ susceptiuum) quare quouis uno consequentium interempto, interimitur & quod in principio est: cauere autem oportet*
XVIII *in huiusmodi, difficilioris assumptionẽ facere.* Nam quandoq; *facile est consequens interimere, quandoque idipsum propositum.* Quibuscunq; *autem necesse est alterũ tantùm inesse, uel non inesse, ut homini ægritudinem, uel sanitatem: si ad alterum facilè poterimus disputare quod inest,*
XIX *uel non inest, & ad reliquum facilè poterimus.* Hoc autem *conuertitur ad utrunq;, ostendentes enim quod inest alterum, quod non inest reliquum ostendentes erimus: si autem quod non inest ostendamus, reliquum inesse ostendentes erimus: manifestum igitur quòd ad utrũq; utilis hic locus est.* Amplius *argumentari transferendo nomen in orationem: cùm longe magis consentaneum uisum fuerit transsumere quàm ut ponitur nomen.* Vt *magnanimũ non fortem, ut ponitur, sed magnum animum habẽtem: quemadmodum fidentem, bona sperantem. Similiter autem & ingeniosum, cuius fuerit genius studiosus. quemadmodum* Xenocrates *inquit, ingeniosum eum esse, qui animam sortitus est studiosam: ipsam enim unicuiq; esse ge-*
XX *nium.* Quoniam *autem rerum aliæ quidem sunt ex necessitate, aliæ autem ut in pluribus, aliæ uerò utrunlibet, si quod ex necessitate est, ut in pluribus ponatur, aut quod ut in pluribus, ex necessitate: aut ipsum, aut contrarium ei quod est ut in pluribus, semper dat locum argumentationis.* Nam *si quod ex necessitate est, ut in pluribus ponatur:*

tur: manifestum quoniam non omni dicit inesse, cùm insit omni: quare peccauit: siue, quod ut in pluribus dicitur, ex necessitate dixit, omni dixit inesse, cùm non insit omni: similiter autem & si contrarium ei quod in pluribus est, ex necessitate dixit: semper enim in paucioribus dicitur contrarium ei, quod est ut in pluribus: ut si, ut in pluribus praui homines, boni in paucioribus, quare multò magis peccauit, si bonos ex necessitate dixit esse: similiter autem & si quod utrunlibet est, ex necessitate dixit, uel ut in pluribus: neque enim ex necessitate utrunlibet, neque ut in pluribus: contingit autem & si non determinans dixerit utrum ut in pluribus, an ex necessitate dixit: sit autẽ res ut in pluribus, disputare ut si ex necessitate is dixerit. Vt si prauos exhæreditandos dixit esse, nõ determinans: tanquam ex necessitate is dixerit, disputare.

Amplius, & si idem sibi accidens posuerit ut alterum, XXI *eò quòd alterum sit nomen. Quemadmodum Prodicus diuidebat uoluptates, in gaudium, & iucunditatem, & lætitiam: hæc enim omnia eiusdem (id est, uoluptatis) nomina sunt: si ergo aliquis gaudere, ei quod est lætari ponat accidere, idem utiq; sibi ipsi dicet accidere.*

De eisdem terminandis problematis, loci alij. CAP. III.

QVoniam autem contraria connectuntur quidem sibi inuicem sex modis, contrarietatem autem faciunt quadrupliciter complexa: oportet accipere contraria quocunque modo utile fuerit & destruenti & construenti. Quòd autem sex modis complectuntur, manifestum: nam aut utrunq; contrariorum utriq; contrariorum connectitur, hoc autem dupliciter, ut amicis benefacere, XXII

& inimicis malè, uel econuerso, amicis malè, & inimicis bene: aut quando utraq; de uno: dupliciter autem & hoc ut amicis benefacere, & amicis malè, uel inimicis benefacere, & inimicis male: aut unum de utrisque, & hoc quoque dupliciter, ut amicis bene, & inimicis bene: uel amicis malè, & inimicis malè. Primæ autem duæ dictæ complexiones non faciunt contrarietatem: nam id quod est amicis benefacere, ei quod est inimicis male facere, non est contrarium, utraque enim eligenda sunt & eiusdem amoris: neque id quod est amicis malè, ei quod est inimicis bene: nam & hæc utraque fugienda, & eiusdem moris. Non uidetur autem fugiendum fugiendo cõtrarium esse, nisi hoc quidem secundùm superabundantiam: illud autem secundùm defectum dictum sit. Nam superabundantia fugiendorum uidetur esse: similiter autem & defectus. Reliqua uerò quatuor omnia faciunt contrarietatem: nam id quod est amicis benefacere, ei quod est amicis malè, contrarium: nam à contrario more sunt, & illud quidem eligendum, hoc autem spernendum. similiter autem & in alijs. Nam in unaquaq; coniugatione unum eligendum, & alterum fugiendum: illud quidẽ boni moris, hoc autem praui. Manifestum igitur ex ijs quæ dicta sunt, quòd eidem plura contraria accidunt fieri: nam ei quod est amicis benefacere, id quod est inimicis benefacere: & id quod est amicis male, contrarium est. Similiter autem & aliorũ singulis quibusq; eodem modo considerantibus, duo cõtraria apparebunt: accipere igitur cõtrariorum quodcunq;, erit
XXIII ad positionem utile. Amplius, si est aliquid contrarium accidenti, considerandum est si inest ei, cui dictum est accidens inesse. Nam si hoc inest, illud non inerit: impoßibile
XXIIII enim simul contraria eidem inesse. Aut si quid tale dictum

ctum est de aliquo, quod cùm sit, necesse est contraria inesse: ut si ideas in nobis quis dixerit esse. Nam & moueri, & quiescere easdem accidet, & etiam sensibiles, & insensibiles esse. nam uidentur ideæ quiescere, & immobiles, & intelligibiles esse ijs, qui ponunt ideas esse. attamen cùm sint in nobis, impoßibile est immobiles esse. nam motis nobis, necessarium est & quæ in nobis sunt omnia, simul moueri. manifestum autem quoniam & sensibiles, si in nobis sunt: nam per sensum qui circa uisum est, eam quæ in unoquoq; est formam cognoscimus. Rursum, *si positum est* XXV *accidens, cui est aliquid contrarium: considerandum si & contrarij susceptiuum, quod & accidentis est.* Nam *idem contrariorum susceptiuum: ut si odium hærere iræ quis dixerit, erit odium in furoris specie, illic enim ira: inspiciendum igitur si & contrarium in furoris specie, an in concupiscentia: nam si non, sed in concupiscibili est, non cohæret odium iræ. Similiter autem & si concupiscibile, ignorare dixerit: nam erit & disciplinæ susceptiuum, siquidem & ignorantiæ: quod quidem non uidetur, concupiscibile susceptiuum esse disciplinæ.* Destruenti *ergo quemadmodum dictum est utendum: astruenti uerò quod inest quidem accidens non utilis locus, quod autem contingit inesse utilis.* Ostendentes *enim quòd non susceptiuum est contrarij, ostendentes erimus quòd neq; inest accidens, neq; contingit inesse: si autem ostenderimus quòd inest contrarium, aut quòd susceptiuum est contrarij, nondum ostendentes erimus quòd & accidens inest, sed quòd contingit inesse in tantum solum ostensum erit.* Quoniam *autem* XXVI *oppositiones sunt quatuor, considerandum ex cõtradictionibus, e conuerso ex consequentia, & interimenti, & construenti. Sumere autem est ex inductione: ut si homo,*

animal:non animal,non homo:similiter autem & in alijs. Hic enim econuerso consequentia: nam hominem, animal sequitur:non hominem autem,non animal,nequaquam:sed econuerso,non animal,non homo. In omnibus igitur tale est existimandum.ut si bonum,suaue: & non suaue, non bonum.si autem non hoc, nec illud. similiter autem & si non suaue,non bonum: bonum, suaue. Manifestum igitur quòd utrunq; conuertitur: quæ secundùm cōtradictionem

XXVII est consequentia econuerso facta. In contrarijs autem considerandum si contrarium,cōtrarium sequatur,an con tra seipsa consequentia,an econuerso, & interimenti, & construenti.Sumere autem & talia est ex inductione quantum utile est,contra ipsum consequentia est, ut in fortitudine, & timiditate:nam illam quidem sequitur uirtus,hāc autem uitium: & illam quidem sequitur eligendum, hanc autem fugiendum: igitur contra seipsa & horum consequentia:contrarium enim eligēdum fugiendo: similiter autem & in alijs.Econuerso autem consequentia, ut bonam quidem habitudinem sanitas sequitur, malam autem habitudinem ægritudo nequaquam,sed ægritudinem mala habitudo:manifestum igitur quoniam econuerso in his consequentia fit. Raro autem econuerso accidit in contrarijs, sed in pluribus in seipsa consequentia: si ergo neque contra seipsa contrarium sequitur contrarium, neq; econuerso,manifestum quoniam neq; eorum quæ dicta sunt alterum sequitur alterum:si autem in cōtrarijs,& in ijs quæ

XXVIII dicta sunt necesse alterum sequi alterum. Similiter autem contrarijs,& in priuationibus,& habitibus respiciendum. Veruntamen non est in priuationibus econuerso: sed contra seipsa consequentiam necessarium est semper fieri: ueluti uisum sequi sensum, cæcitatem autem insensibilitatem

tem: opponitur enim sensus insensibilitati, ut habitus & priuatio: nam illud horum quidem habitus, hoc autem priuatio est. Similiter autem habitui & priuationi, & in ijs quæ sunt ad aliquid, utendum: contra seipsa enim, & horum consequentia, ut si triplum multiplũ, & subtriplum submultiplum dicitur: dicitur enim triplum quidem ad subtriplum, multiplum autem ad submultiplum. Rursus, *si scientia opinio: & scibile opinabile: & si uisus sensus, & uisibile sensibile.* Instantia, *quòd non necesse est in ijs, quæ sunt ad aliquid consequentiam fieri, quemadmodum dictum est: nam sensibile scibile est, sensus autem non est scientia.* Non *tamen uera instantia uidetur esse: multi enim non dicunt sensibilium esse scientiam.* Insuper *autem ad contrarium non minus utile quod dictum est: ut quòd sensibile non est scibile, neq; enim sensus scientia.* Rursus XXIX
in coniugatis, & in casibus: & interimẽti, et construenti. Dicuntur *autem coniugata huiusmodi, ut iusta, & iustus iustitiæ: & fortia, & fortis fortitudini. Similiter autem effectiua, & conseruatiua, cõiugata illi cuius sunt effectiua, & conseruatiua, ut sanatiua sanitatis, habituatiua habitudinis: eodem autem modo & in alijs: cõiugata igitur talia solent dici.* Casus *autem, ut iustè, & fortiter, & sanatiuè, habituatiuè: et quæcunq; eodem modo dicuntur.* Videntur *autem & quæ sunt secundum casus, coniugata esse, ut iustè iustitiæ, & fortiter fortitudini.* Coniugata *autem dicuntur secundum eandem coniugationem omnia, ut iustitia, iustus, iustum, iustè: manifestum igitur quoniam uno quouis ostenso eorum, quæ secundùm eandem coniugationem dicuntur, ut bono, uel laudabili: & reliqua omnia ostensa sunt: ut si iustitia est laudabilium, & iustè, iustus, iustum laudabilium: dicetur autem iustè & laudabiliter secundùm*

dùm eundem casum (nam à laudabili) quemadmodum iu-
xxx *stè à iustitia. Considerandum autem non solum in eo quod dictum est, sed & in contrario contrarium. Vt quòd bonum non ex necessitate suaue, neque enim malum triste: aut si hoc, & illud: & si iustitia scientia, & iniustitia ignorantia: & si quod iustè est, scienter & experienter est, quod iniustè est, ignorāter & inexperienter est: si autem hæc non, nec illa, uelut in hoc quod nunc dictum: nam magis utique apparebit quòd iniustè experienter, quàm inexperienter. Hic autem locus dictus est prius in contrariorum consequentijs, nihil enim aliud nunc osten-*
xxxi *dimus, quàm contrarium sequi contrarium. Amplius in generationibus, & corruptionibus, & effectiuis, & corruptiuis: & interimenti & astruenti. Quorum enim generationes bonæ sunt, & ipsa bona sunt: & si ipsa bona sunt, & generationes bonæ: si autem generationes malæ, & ipsa mala. In corruptionibus autē econtrario: nam si corruptiones bonæ, ipsa mala: si autem corruptiones malæ, ipsa sunt bona. Eadem ratio & in effectiuis, & corruptiuis: quorum enim effectiua bona, & ipsa bona: quorum uerò corruptiua bona, ipsa mala.*

Ex similibus, appositione, magis, minus, simpliciter, & secundùm quid, loci. CAP. IIII.

xxxii *Rursum in similibus si similiter se habent. Vt si disciplina una plurium, & opinio: & si uisum habere est uidere: & auditum habere est audire: similiter autem & in alijs, & in his quæ sunt, & in ijs quæ uidentur. Vtilis autem hic locus ad utrunque: nam si in aliquo similium sic se habet, & in alijs similibus: si autem in aliquo non, nec*
xxxiii *in alijs similibus. Considerandum autem & in uno, &*

in

in pluribus si similiter se habet. Aliquoties enim dissonat: ut si scire est cogitare, & multa scire est multa cogitare: hoc autem non uerum, contingit enim plura scire, cogitare autem non: si autem nō hoc, nec illud quod in uno, quod scire est cogitare. Amplius, ex magis & minus. Sunt au XXXIIII *tem eius quod est magis loci quatuor. Vnus quidem si magis sequitur magis: ut si uoluptas bonum, & magis uoluptas, magis bonum: & si iniuriam facere, malum, et magis iniuriam facere, magis malum. Vtilis autem ad utrunque hic locus: nam si sequatur ad subiecti incrementum, accidentis incrementum, quemadmodum dictum est, manifestum quod accidit: si autem non sequatur, non accidit: hoc autem inductione sumendum. Alius, uno de duobus di-* XXXV *cto, si cui magis uidetur inesse non inest, nec cui minus: & si cui minus uidetur inesse inest, & cui magis. Rursum,* XXXVI *duobus de uno dictis: si quod magis uidetur alij inesse non inest, neque quod minus: aut si quod minus uidetur inesse inest, & quod magis. Amplius, duobus de duobus dictis,* XXXVII *si quod alteri magis uidetur inesse non inest, nec reliquum reliquo: aut si quod minus uidetur alteri inesse inest, & reliquum reliquo. Amplius, ex eo quod similiter inest, uel uidetur inesse, tripliciter: quemadmodum in eo quod magis: ut in posterioribus tribus dictis locis dicebatur. Si-* XXXVIII *ue enim unum quoddam duobus similiter inest, aut uidetur inesse, si alteri non insit, nec alteri: si autē alteri inest, & reliquo. Siue duo eidem similiter, si alterum non insit, nec reliquum: si autem alterum, & reliquum. Eodem autem modo & si duobus duo similiter insunt. nam si alterum alteri non inest, nec reliquum reliquo: si autem inest alterum alteri, & reliquum reliquo: ex eo igitur quod est magis, & minus: & quod est similiter, tot modis contingit*

XXXIX *tingit argumentari. Amplius autem ex appoſitione, ſi alterum ad alterum appoſitum faciat bonum, uel album, cùm non fuerit prius album, uel bonum, quod appoſitum eſt, erit album, uel bonum, quale re uera & totum facit.*

XL *Amplius autem ſi id ad quod eſt appoſitum aliquid facit magis tale, quale erat: & ipſum erit eiuſmodi: ſimiliter autem & in alijs. Vtilis autem non in omnibus hic locus, ſed in quibus ipſius magis crementum accidit fieri. Iſte uerò locus non conuertitur ad deſtruendum: nam ſi non facit quod appoſitum eſt, bonum: nondum manifeſtum, ſi ipſum non bonum. Nam bonum malo appoſitum, non ex neceſſitate bonum totum facit, nec album nigro, nec dulce amaro.*

XLI *Rurſum, ſi quid magis & minus dicitur, & ſimpliciter ineſt. Quod enim bonum uel album nõ eſt, neque magis & minus bonum uel album dicetur: nam malum de nullo magis, uel minus bonum, ſed magis malum uel minus dicetur. Non conuertitur autem hic locus ad deſtruendum: multa enim eorum quæ nõ dicuntur magis, ſimpliciter inſunt: nam homo non dicitur magis & minus, ſed non propter hoc nõ eſt homo.*

XLII *Eodem autem modo conſiderandum & in ijs quæ ſecundùm quid, & quãdo, & ubi. Nam ſi ſecundùm quid contingit, & ſimpliciter contingit: ſimiliter autem & quando, & ubi: nam quod ſimpliciter, eſt impoßibile, neque ſecundùm quid, neque ſecundùm ubi, neque ſecundùm quando contingit. Inſtantia: quoniam ſecundùm quid quidem ſunt natura ſtudioſi (ut liberales, uel caſti) ſimpliciter autem non ſunt natura ſtudioſi, nam nullus natura prudens. Similiter autem & quando contingit corruptibilium aliquid non corrumpi, ſimpliciter autem non contingit non corrumpi. Eodem autem modo & ubi expedit quidem tali obſeruantia uictus uti, ut in morboſis*

locis,

locis, ſimpliciter autem nõ expedit. Adhuc autem alicubi quidem unum tantum poßibile eſt eſſe, ſimpliciter autem non poßibile unum tantum eſſe. Eodem autem modo & alicubi bonum eſt quidem patrem ſacrificare, ut in Tribalis: ſimpliciter autem non bonum. An in hoc quidem non ubi ſignificat, ſed quibuſdam? nihil enim refert ubicunque ſint: ubique enim erit eis bonum in Tribalis. Rurſus quidem expedit medicari, ut quando ægrotat: ſimpliciter autem non. An neque hoc quando ſignificat, ſed in eo quod afficitur aliquo modo? nihil enim refert quãdocũque, dum modo ſic affectus ſit. Simpliciter autẽ eſt, quod nullo addito dicis quod bonum eſt, aut contrarium: ut patrem ſacrificare non dicis bonum eſſe, ſed quibuſdã bonum eſſe: non ergo ſimpliciter bonum: ſed Deos honorare bonum dicis nihil addens: ſimpliciter enim bonum eſt: quare quod nullo addito uidetur eſſe honeſtum, uel turpe, uel aliquid talium, ſimpliciter dicetur. Dilutio.

FINIS.

TOPICORVM ARISTOTELIS LIBER TERTIVS.

De meliorum, eligibiliorumq́ problematum locis. CAP. I.

TRVM *autem eligibilius, aut melius duorum, pluriumúe ex his perſpiciendum. Primum autem determinetur quòd conſiderationem facimus non de plurimum diſtantibus, et magnam ad inuicem differẽtiam habentibus (nullus*

lus enim dubitat utrum felicitas, an diuitiæ expetibiliores) sed de ijs quæ propinqua sunt, & de quibus dubitamus utro oporteat apponere magis, eo quòd nullam uidemus alterius ad alterum præeminentiam? Manifestum igitur in his quòd ostensa una præeminentia, uel pluribus, constituetur intelligentia, quòd id eligibilius est, quod eorum

Locus I. est præeminens. Primùm igitur quod diuturnius stabilius'ue, eligibilius eo quod minus huiusmodi. Et quod ma

II gis eligit prudens, uel bonus uir, uel lex recta, uel studiosi circa singula delecti quatenus tales sunt, uel in unoquoque genere periti, uel quæcunque plures, uel omnes (ut in medicina uel ædificatoria, quæ plures medicorũ uel omnes) uel quæcunque omnino plures, uel omnes, uel omnia, ut bonum, omnia enim bonum appetunt. Oportet autem du-

III cere ad id quod fuerit utile, quod dicendum est. Est autem simpliciter quidem melius, ac eligibilius, quod secundum meliorem disciplinam: alicui autem, quod secundùm

IIII propriam. Deinde quod idipsum quod est, eo quod non, in genere est: ut iustitia iusto. Nam illa quidem in genere bono, hoc autem non, & illa idipsum quod est, bonum est, hoc autem non. nam nihil dicitur idipsum quod genus est, quod non est in genere. Vt albus homo non est id quod

V color. similiter autem & in alijs. Et quod propter se eligendum, eo eligendo quod propter aliud eligibilius. Vt sanum esse quàm exercitari: illud enim propter se eligen-

VI dum: hoc autem propter aliud. Et quod per se, eo quod per accidens. Vt amicos iustos esse, eo quod inimicos: illud enim per se eligendum, hoc autem per accidens eligimus. Nam inimicos iustos esse secundùm accidens eligimus, ut nihil nobis noceant. Est autem hoc idem ei quod ante hoc, differt autem modo: nam amicos

quidem

quidem iustos esse propter se eligimus, & si nihil nobis debeat fore, quamuis apud Indos sint: inimicos autem propter alterum, ut nihil nobis noceant. Et quod causa bo= VII
ni per se, eo quod per accidens causa. Quemadmodum uirtus, fortuna: nam illa quidem per se, hæc autem per accidens est causa bonorum: & si quid aliud huiusmodi. Similiter autem & in cõtrario. Nam quod per se est causa mali, fugibilius est eo quod per accidens, ut uitium quàm fortuna: nam illud quidem per se malum, fortuna autem per accidens. Et quod simpliciter bonum, eo quod alicui eli= VIII
bilius. Vt sanum fieri, quàm incidi. Nam hoc quidem simpliciter bonum: illud autem alicui indigentium incisione.

Et quod natura est, eo quod non natura. Vt iustitia, iu= IX
sto: illud enim natura, hoc autem acquisitiuum. Et quod X
meliori, & honorabiliori inest, eligibilius: ut Deo, quàm homini, animæ, quàm corpori. Et quod melioris pro= XI
priũ, melius quàm quod peioris. Vt quod Dei, quàm quod hominis: nam secundum communia utrisq;, nihil differunt ab inuicem, proprijs autem alterũ alteri differẽtijs supereminet. Et quod in melioribus, uel prioribus, uel hono= XII
rabilioribus, est melius. Vt sanitas robore, & pulchritudi= XIII
ne: nam illa quidem in humidis, & siccis, & (ut simpliciter dicatur) ex quibus prius constitutum est animal. hæc uerò in posterioribus: nam robur in neruis, & oßibus: pulchritudo autem membrorum quædam commensuratio uidetur esse. Et finis ijs quæ sunt ad finem eligibilior uidetur esse. XIIII

Et duorũ, quod propinquius est fini. Et omnino quod XV
ad uitæ finem, expetibilius, quàm quod ad aliud aliquid: ut XVI
quod ad felicitatem contendit, quàm quod ad prudentiam: nam quod ad felicitatem contendit, eligibilius. Et pos= XVII
sibile impoßibili. Amplius, cùm duo sint effectiua, cu= XVIII

XIX *ius finis melior, & ipsum melius. Cùm autem sit effe-ctiuum, & finis: ex proportione, quando pluri superat finis finem, quàm ille proprium effectiuum. Vt felicitas pluri superat sanitatem, quàm sanitas salubre: quare effectiuum felicitatis, melius sanitate: nam quantum felicitas superat sanitatem, tantum & effectiuum felicitatis, salubre superat: sanitas autem salubre minus superabat, quare plus superat effectiuum felicitatis, salubre: quàm sanitas salubre: quapropter effectiuum felicitatis, melius sanitate: manifestum igitur, quòd eligibilius effectiuum*
XX *felicitatis, quàm sanitas: nam idem plus superat. Amplius: melius est quod propter se, & honorabilius, & laudabilius. Vt amicitia diuitijs, iustitia sanitate, & robore: nam illa quidem propter se honorabilium, hæc uerò non propter se, sed propter aliud: nullus enim honorat diuitias propter se, sed propter aliud: amicitiam uerò propter se, & si nihil nobis debeat aliud ab ea esse.*

Alij pro eisdem problematis loci. CAP. II.

XXI *Amplius, quando duo aliqua fuerint ualde sibimetipsis similia, & non poterimus præeminentiam aliquam conspicere alterius ad alterum: uidendum ex ijs quæ sequuntur. Nam cum consequens est maius bonum, hoc eligi-*
XXII *bilius. Si autem sint consequentia mala: cui consequens minus malum, hoc eligibilius. Nam cum utraq; sint eligenda, nihil prohibet molestum aliquid sequi: dupliciter autem ab eo quod sequitur consideratio, nam & prius, & posterius sequitur: ut addiscentem ignorare prius, scire autem posterius: melius autem ut plurimũ, quod posterius, sequitur: sumendum igitur eorum quæ sequũtur quod-cunq;*

cunq; fuerit utile. Amplius, plura bona paucioribus, uel simpliciter, uel quãdo altera alteris insunt ut pauciora in pluribus. Instantia, si alicubi alterum alterius gratia: nihil enim eligibiliora utraq; quàm unum: ut sanum fieri, & sanitas, quàm sanitas, eò quòd sanum fieri propter sanitatem eligimus. Et non bona, bonis nihil prohibet eligibiliora esse, ut felicitatem: & aliud aliquid quod non est bonum, iustitia & fortitudine. XXIII
Et eadem cum uoluptate magis, quàm sine uoluptate: & eadem cum indolentia, quàm cum tristitia. XXIIII
Et unumquodq; in quo tẽpore magis ualet, in hoc etiam eligibilius. XXV
Vt carentia tristitiæ in senectute magis, quàm in iuuẽtute: magis enim in senectute ualet. Secundùm hæc autem, & prudentia in senectute eligibilior: nemo enim iuuenes eligit duces, eò quòd non constat eos prudentes esse. Fortitudo autem econtrario: in iuuentute enim magis necessaria secundùm fortitudinem operatio: similiter autem & in temperantia, magis enim iuuenes quàm senes concupiscentijs molestantur. XXVI
Et quod in omni tempore, uel in pluribus, utilius. Vt iustitia, & temperantia, fortitudine: nam illæ semper, hæc autem aliquando utilis. XXVII.
Et quod cùm omnes haberemus, nihil altero indigeremus, quàm quod cùm haberemus, indigeremus reliquo. Vt in iustitia, & fortitudine: nam si omnes essent iusti, nihil utilis fortitudo: si uerò omnes essent fortes, utilis iustitia. XXVIII
Amplius, ex corruptionibus, & abiectionibus, & generationibus, & sumptionibus, & cõtrarijs. Quorum enim corruptiones malæ, ipsa eligibiliora: similiter autem & in abiectionibus, & in contrarijs: nam si abiectio, uel contrarium fugibilius est, ipsum eligibilius: in generationibus autem, & sumptionibus, ecõtrario. Quorum enim sumptiones, & generationes eligibiliores, XXIX

 liores,

xxx liores, & ipsa quoq; eligibiliora. Alius autē locus est,
xxxi Quod propinquius bono, melius, atque eligibilius. Et
xxxii quod similius est bono: ut iustitia, iusto. Et quod meliori eorum est similius, quemadmodum Aiacem Vlysse dicūt aliqui meliorem esse, eò quòd similior est Achilli. Instantia huius est, quòd non uerum sit: nihil enim prohibet non qua ratione optimus est Achilles, eadem similiorem esse Aiacem, cùm erit alter quidem bonus, non similiter autem. Considerandum autem si & in ridiculosioribus sit simile: ut simia homini quàm equo, cùm non sit similis: non enim est simia melior, similior tamen est homini. Rursum in duobus: si hoc quidem meliori, illud autem peiori est similius, erit melius quod meliori est similius. Habet autem & hoc instantiam: nihil enim prohibet hoc quidem meliori parum simile esse, illud autem peiori ualde: ut si Aiax quidem Achilli parum, Vlysses autem Nestori ualde: ut si hoc quidem meliori in peioribus: illud autem peiori in melioribus: ut equus asino, & simia homini.
xxxiii Et quod maximè insigne, eo quod minus tale. Et quod
xxxiiii difficilius: magis enim amamus cùm habemus, quod non
xxxv est facile adipisci. Et quod magis proprium, eo quod
xxxvi communius. Et quod malis incommunius. nam magis
xxxvii eligendum quod nulla molestia sequitur, quàm quod se-
xxxviii quitur. Amplius, si hoc illo melius & omnino optimum
xxxix eorum quæ in hoc, melius eo quod in altero optimum. Vt si melior est homo quàm equus, & optimus homo, optimo equo melior. Et si optimum optimo melius, & simpliciter hoc illo melius: ut si optimus homo, optimo equo melior, & simpliciter homo, simpliciter equo melior.
xl Amplius, ea quæ uolumus amicos participare, eligibi-
xli liora, quàm quæ nō. Et quæ ad amicū agere malumus, quàm

quàm quæ ad quemlibet, illa eligibiliora. Vt iustè agere, & benefacere, magis quàm uideri: nam amicis benefacere uolumus magis quàm uideri: quibuslibet autem econuerso. XLII *Et quæ sunt ex circunstantia necessarijs meliora, aliquando autem & eligibiliora. Melius enim quàm uiuere, bene uiuere: bene autem uiuere est ex circunstantia: ipsum autem uiuere necessarium. Aliquando autem meliora non etiam eligibiliora: non enim si meliora, necessariò quòd eligibiliora: philosophari siquidem melius quàm lucrari, sed non magis eligendum indigenti necessarijs. Ex circunstantia autē est, quando existentibus necessarijs, alia quædam adijciuntur bonorum. Ferè autem fortasse eligibilius quod necessarium est: melius autē quod ex circunstantia.* XLIII *Et quod nō est ab alio exquirere, quàm quod est & ab alio.* XLIIII *Quale sustinet iustitia ad fortitudinem. Et si hoc quidem sine illo eligendum, illud autem sine hoc non. Vt potestas sine prudentia non eligenda, prudentia uerò sine potestate eligēda.* XLV *Et duorum, si alterum negamus, ut reliquum uideatur nobis inesse: illud eligibilius quod uolumus nobis uideri inesse. Vt laborem diligere nos negamus, ut ingeniosi esse uideamur.* XLVI *Amplius, pro cuius absentia minus increpandi sunt molestè ferentes, hoc magis eligendum.* XLVII *Et pro cuius absentia non molestè ferentem magis increpandum: id eligibilius.*

Alij meliorum, eligibiliorumque loci. CAP. III.

XLVIII *Amplius, eorum quæ sunt sub eadem specie, quod habet propriam uirtutem, eo quod non habet: utrisque autem habentibus, quod magis habet, eligibilius.* XLIX *Amplius, si hoc quidem facit bonum illud cui adest, illud autem non facit: quod facit, eligibilius. Quemadmodum*

& calidius quod calefacit, eo quod non. Si autem utrunque facit, quod magis facit, aut quod melius, & principalius facit bonum: ut si hoc quidem animam, illud autem
L *corpus. Amplius autem à casibus, & usibus, & actionibus, & operibus, & hæc ab illis. Sequuntur enim sese inuicem: ut si quod iustè est eligibilius, quàm quod fortiter, & iustitia fortitudine eligibilior: & si iustitia quàm fortitudo eligibilior, & quod iustè, quàm quod fortiter:*
LI *similiter autem & in alijs. Amplius, si aliquo eodem hoc quidem maius bonum est, illud autẽ minus: magis eli-*
LII *gendum maius, aut si maiore maius fuerit alterum. Sed & si duo quædam uno aliquo sint eligibiliora: quod longè eligibilius, eo quod minus est eligendum, eligibilius.*
LIII *Amplius, cuius est superabundantia eligibilior, & ipsum eligibilius. Vt amicitia, pecunijs: nam eligibilior*
LIIII *superabundantia amicitiæ, quàm pecuniarum. Et id cuius magis eliget quis ut ipse sibi causa sit, quàm cuius*
LV *alter. Vt amicos pecunijs. Amplius, ex appositione si eidem appositum aliquid, quod totum eligibilius facit. Cauere autem oportet extendere ad ea, in quibus altero quidem appositorum utitur commune, uel alio quolibet modo cooperatiuum est, reliquo autem non utitur, neque cooperatiuum est: ut serra, & falce cum arte fabrili: nam eligibilior serra consociata, simpliciter autem non eligibi-*
LVI *lior. Rursum si minori appositum aliquid, quod totum*
LVII *maius facit. Similiter autem & ex ablatione: quo enim ablato ab eodem, quod restat est minus: illud maius erit,*
LVIII *quod ablatum, reliquum minus facit. Et si hoc quidem propter se, illud autem propter gloriam eligendum. Vt sanitas, pulchritudine: terminus autem eius quod est ad glo-*
LIX *riam: quod nullo conscio, non studeret inesse. Et si hoc*

quidem propter se, & propter gloriam eligendum: illud autem propter alterum tantum. Et utrũuis magis propter se honorandum, hoc & melius, & eligibilius. LX *Honorabilius utiq; fuerit secundùm se, quod cùm nihil aliud debeat esse, propter se eligimus magis. Amplius, diuidendum quoties quod eligendum est dicitur, & quorum gratia: ut utilis, uel honesti, uel delectabilis.* LXI *Nam quod ad omnia, uel ad plura est utile, eligibilius fuerit eo quod non sic. Si autem eadem utrisque insunt, utri magis insint considerandum. Vt utrum delectabile, an honestum, an utile magis. Rursum quod propter melius, eligibilius.* LXII *Vt quod propter uirtutem, quàm quod propter delectationem. Similiter autem & in fugiendis.* LXIII *Nam magis est fugiendum, quod magis impedit uirtutes, ut ægritudo turpitudine: nam & uoluptatis, & eius quod est studiosum esse, prohibentior est ægritudo. Amplius ex similitudine monstrari potest fugiendum, & eligendum quod propositum est.* LXIIII *Nam minus eligendum huiusmodi, quod æquè & eligeret aliquis & fugeret, alterò quod eligendum est tantum. ad se inuicem igitur comparationes (quemadmodum dictum est) faciendum.*

De eligendis, & fugiendis, documenta, & loci communes. CAP. IIII.

Idem autem loci utiles, & ad demonstrandum quoduis eligendum, & fugiendum. Documentum primum. *Nam auferre solum eam oportet (quæ ad alterum est) præeminentiam: si enim quod honorabilius, eligibilius: & honorabile eligendum: & si quod utilius, eligibilius: & utile eligendum. similiter autem & in alijs quæcunque huiusmodi habent comparationem. In aliquibus autem statim secundùm eam, quæ ad alterum est, comparationem: & quod eligendum*

Vniuersales loci. utrunque, uel alterum dicimus. Vt quando hoc quidem
natura bonum, illud autem non natura bonum dicimus: nã
quod natura bonum, manifestum quoniam eligendum est.
Sumendum autem quàm maximè uniuersales locos de
eo, quod est magis & minus: nam sic sumpti, ad plura uti-
les erunt. Fieri autem potest ut eorum qui dicti sunt, quos-
dam uniuersales magis quis faciat parum transmutans se-
I cundùm appellationem. Vt quod natura tale, eo quod
II non natura tale, magis tale. Et si hoc quidem facit, illud
autem non facit quod habet tale cuicunq; insit: magis tale
III quod interdum facit tale quàm quod non facit. Si autem
IIII utrunque facit, quod magis facit tale. Amplius, si eodem
V aliquo, hoc quidem magis: illud autem minus tale. Et si
hoc tali magis tale, illud uerò non tali tale: manifestum quo-
VI niam primũ magis tale. Amplius, ex additione: si eidem
VII additum, aliquod totum magis tale facit. Aut si ei quod
VIII minus est tale additum, totum magis tale facit. Similiter au-
tem & ex ablatione: nam quo ablato reliquis reliquum,
IX minus tale, ipsum magis tale. Et quæ contrarijs sunt im-
permistiora, magis talia. Vt albius quidem nigro imper-
Documentum mistius. Amplius, præter ea quæ dicta sunt prius,
III quod magis suscipit propriam propositi rationẽ. Vt si albi
est ratio color disgregatiuus uisus: albioris est, color ma-
gis disgregatiuus uisus. Si autem particulariter, &
non uniuersaliter problema ponatur, primum quidem di-
cti uniuersaliter constructiui, uel destructiui loci omnes
utiles. Vniuersaliter enim interimentes, uel construentes,
& particulariter monstramus: nam si omni inest, & ali-
IIII cui: & si nulli inest, nec alicui. Maximè autem op-
portuni, & communes loci, qui sunt ex oppositis, & con-
iugatis, & casibus. Nam similiter probabile est existima-
re, si

re, si omnis uoluptas bonum, & tristitiam omnem malum
esse: & si aliqua uoluptas bonum, & tristitiam aliquam
esse malum. Item si aliquis sensus non est potestas, & in-
sensibilitas quædam nõ est impotentia, & si quoddam opi-
natum disciplinatum, opinio quædam disciplina: rursum
si aliquod iniustorum bonum, & iustorum aliquod ma-
lum: & aliquod eorum quæ iniustè, malum, & aliquod
eorum quæ iniustè bonum: & si quoddam delectabile fu-
giendum, & delectatio quædam fugienda: secundùm hæc
autem & si aliquod delectabile utile, delectatio quædam
utilis. Et in corruptiuis autem, & generationibus, & V
corruptionibus similiter. Nam si aliquod corruptiuum
delectationis uel disciplinæ bonum est, erit quædam dele-
ctatio, uel disciplina malorum: similiter autem & si
corruptio quædam disciplinæ bonorum, uel generatio
malorum, erit quædam disciplina malorum. Vt si obli-
uisci quæ quis turpia egit bonorum est, uel reminisci ma-
lorum: erit scire quæ quis turpia egit, malorum simili-
ter autem & in alijs: in omnibus enim similiter proba-
bile. Amplius, ex eo quod est magis & minus, & si- VI
militer: si enim magis quidem eorum quæ sunt ex alio ge-
nere aliquid tale, illorum autem nihil est: neque quod di-
ctum est erit tale. Vt si magis quidem disciplina quædam
bonum, quàm uoluptas: nulla autem disciplina bonum,
nec uoluptas bonum erit: & ex eo quod est similiter qui-
dem & minus eodem modo. Nam erit & interimere, &
construere: ueruntamen ex eo quod est similiter, utra-
que: ex minus autem, construere solum, destruere autem
non: si enim similiter potestas quædam bonum, & discipli-
na: est autem quædam potestas bonum, & disciplina: si
autem nulla potestas bonum, nec disciplina: si autem mi-

nus quædam potestas bonum, quàm disciplina: est autem quædam potestas bonum, & disciplina: at uerò si nulla potestas bonum, non necesse est & disciplinam nullam esse bonum: manifestum igitur quoniam construere solum ex
VII *eo quod minus, est. Non solum autem ex alio genere est destruere, uerùm & ex eodem: dum sumit quis quod maximè tale est. Vt si positum est disciplina quædam bonum, ostendatur autem quoniam prudentia non bonum, nec alia*
VIII *ulla erit, quia nec quæ maximè uidetur. Amplius, ex suppositione similiter postulantem si uni, & omni inesse,*
V *uel non inesse. Vt si hominis anima immortalis, & alias: si autem hæc non, nec alias. Si igitur inesse alicui positum est, ostendendum quoniam alicui non inest: nam consequetur per hypothesin nulli inesse: si autem alicui non inesse positum est, ostendendum quoniam inest alicui: nam & sic consequetur omnibus inesse. Manifestum igitur est quòd qui hypothesi utitur, facit problema uniuersale, particulariter positum: nam particulariter confitentem uniuersaliter postulabit confiteri, eò quòd uni,*
IX *& omni similiter postulauerit inesse. Cùm autem indefinitum est problema, uno modo destruere contingit. Vt si dixerit uoluptatem bonum esse, uel non bonum, & nihil aliud quicquam determinauerit: nam si aliquam uoluptatem dixerit bonum esse, ostendendum uniuersaliter quòd nulla, si debeat interimi propositum: similiter autem & si aliquam dixerit uoluptatem non esse bonum, ostendendum uniuersaliter quòd omnis, aliter uerò non contingit interimere: nam si ostenderimus quoniam est quædam uoluptas bonum, uel non bonum, non-*
X *dum interimitur propositum. Manifestum igitur quoniam interimere quidem uno modo dicitur. Construe-*

re

re autem dupliciter: siue enim uniuersaliter ostenderimus, quòd omnis uoluptas bonum, siue quòd est quædam uoluptas bonum, ostensum erit quod propositum est.

Similiter autem & si oporteat differere quòd est quædam uoluptas non bonum: si ostenderimus quòd nulla bonum, uel quòd quædam non bonum, ostendentes erimus utrunque & uniuersaliter, & particulariter, quòd est quædam uoluptas non bonum. XI

Cùm autem determinata fuerit positio, dupliciter interimere erit. XII Vt si ponatur alicui quidem inesse uoluptati bonum esse, alicui autem non inesse: nam siue omnis ostendatur uoluptas bonum, siue nulla, interemptum erit propositum.

Si autem unam solam uoluptatem posuerit bonum esse, tripliciter cõtingit interimere. XIII Nã ostendentes quòd omnis, uel nulla, uel quòd plures quàm una bonum, interimentes erimus quod propositum est.

In pluribus uerò positione determinata (ut quòd prudentia sola est uirtutum scientia) quadrupliciter est interimere. XIIII Nam ostenso quòd omnis uirtus scientia, uel quòd nulla, uel quòd & alia aliqua ut iustitia, uel quòd eadem prudentia non scientia, interemptum erit propositum.

Vtile autem & inspicere in singularibus, in quibus inesse aliquid uel non, dictum est: quemadmodum in uniuersalibus problematibus. XV

Amplius autem & in generibus inspiciendum, diuidenti secundùm species usq; ad indiuidua, sicut prius dictum est. XVI Nam si omni appareat inesse, siue nulli multa proferenti: postulandum uniuersaliter cõfiteri, aut ferre instantiam in aliquo non sic.

Amplius, in quibus possibile est aut specie, aut numero determinare accidens: inspiciendũ si nullum horum inest. XVII Vt quòd tempus non mouetur, nec est motus, annumeranti quot sunt species motus: nam

si nulla

si nulla earum inest tempori, manifestum quoniam non mouetur, nec est motus: similiter autem & quòd anima non est numerus: diuidenti quoniam omnis numerus aut impar, aut par: nam si anima neque impar, neque par, manifestum quòd non est numerus: ad accidens igitur per talia, & hoc modo argumentandum.

FINIS.

TOPICORVM
ARISTOTELIS
LIBER IIII.

Problematum generis aliquot loci. CAP. I.

Primus locus. OST *hæc autem de ijs, quæ ad genus, & proprium, inspiciendum. sunt autem hæc elementa eorum, quæ sunt ad terminos, & his ipsis rarò considerationes fiunt disputantibus. Si ergo ponatur genus alicuius existentium, primùm quidem inspiciendum ad omnia, quæ cognata sunt ei, quod dicitur, si de alio non prædicatur: quemadmodum est in accidente. Vt si uoluptatis, bonum ponatur genus: si aliqua uoluptas non bonum. Nam si hoc, manifestum est quoniam non genus bonum uoluptatis: nam genus de*
II *omnibus quæ sunt sub ipso speciebus prædicatur.* Deinde *si non in eo quod quid est prædicatur: sed ut accidens. Quemadmodum album, de niue: de anima, à seipso agitatum. Neque enim nix idipsum quod est, album: quapropter non est genus album niuis: neque anima idipsum quod est, agitatum: nam accidit ei moueri, quemadmodum & animali frequenter & ambulare, & ambulans esse.*

esse. Amplius, agitatum non quid est, sed quid faciens, uel
patiens significare uidetur: similiter autem & album, non
enim quid est nix, sed quale quid est indicat: quare neutrũ
horum in eo quod quid est prædicatur. Maximè autem III
in accidentis definitione inspiciendum, si aptatur ad di-
ctum genus. Vt ad quæ nunc dicta sunt: contingit enim
quippiam mouere seipsum, & non: similiter autem & al-
bum esse, & non: quare neutrum horum genus, sed acci-
dens, eò quòd accidens dicimus, quod cõtingit idem inesse
alicui, & non. Amplius, si non in eadem diuisione est IIII
genus, & species: sed hæc quidem substantia, illud autem
quale: aut hoc quidem ad aliquid, illud autẽ quale. Vt nix
quidem, & cygnus substantia, album autem non substan-
tia, sed quale: quare non est genus albũ niuis, neq; cygni:
rursum disciplina quidem ad aliquid, bonum autem, &
pulchrum quale: quare non est genus pulchrum, uel bonũ
disciplinæ: nam genera eorum quæ sunt ad aliquid, &
ipsa ad aliquid, oportet esse: ut in duplici. etenim multi-
plex est genus duplicis, & ipsum eorum quæ sunt ad ali-
quid est. Vt uniuersaliter autem dicatur, in eadem diuisio-
ne oportet genus esse speciei: nam si species substantia, &
genus: & si quale quippiam species est, & genus quale
quippiam: ut si albũ quale quippiã, & color. Similiter au
tem & in alijs. Rursum, si necesse fuerit, uel si contige- V
rit genus participare quod positum est in genere. Termi-
nus autem eius quod est participare, est suscipere partici-
pati rationem: manifestum igitur quoniã species quidem
participant genera: genera autẽ species non. nam species
suscipit generis rationẽ: genus autem speciei non: conside-
randũ igitur si participat, uel contingit assignatum genus
participare speciẽ: ut si quis entis, uel unius, genus quip-
piam

*piam aßignauerit, accidet enim genus, participare spè-
ciem: nam de omnibus quæ sunt, ens, & unum prædican-
VI tur: quare & ratio eorum. Amplius, si de aliquo aßi-
gnata species uera est, genus autem non. Vt si ens, aut
scibile opinabilis genus ponatur: nam de non ente opina-
bile prædicabitur: multa enim non entia, opinabilia sunt.
at quòd ens, uel scibile non prædicatur de non ente, mani-
festum: quare non est genus ens, neque scibile, opinabilis:
nam de quibus species prædicatur, & genus oportet præ-
VII dicari. Rursum, si nullam specierum contingit partici-
pare quod positũ est in genere. Nam impoßibile est parti-
cipare genus, quòd nullam specierum participat, nisi ali-
qua secundùm primam diuisionem specierum sit: illæ autẽ
genus solum participant: si igitur motus, genus uoluptatis
ponatur, considerandum si neq; corruptio, neq; alteratio
uoluptas, neq; ullus reliquorum (qui aßignari solent) mo-
tuum: manifestum enim quoniam nullam specierum par-
ticipabit, quare neq; genus, eò quòd necessarium est quod
genus participat, & speciẽrũ aliquam participare: qua-
re non erit species motus uoluptas, neque indiuiduorum,
neque eorum quicquam quæ sub specie motus sunt: nam
& indiuidua participãt speciem, & genus: ut quidam ho-
VIII mo, & hominem participat, & animal. Amplius, si
de pluribus dicitur quàm genus, quod in genere positum
est. Vt opinabile, quàm ens: nam & ens, & non ens, opi-
nabile: quare non erit opinabile species entis: de pluri-
IX bus enim semper genus, quàm species prædicatur. Rur
sus, si de æqualibus genus & species dicuntur. Vt si eo-
rum quæ omnia consequuntur, hoc quidem species, illud
autem genus ponatur: quemadmodum ens, & unum:
omne enim ens, & unum: quare neutrũ neutrius genus, eò*

quòd

quòd de æqualibus dicũtur. Similiter autem & si primum, & principium ad se inuicem ponãtur: nam & principium, primum: & primum, principium: quare aut utraque quæ dicta sunt idem sunt, aut neutrum neutrius genus. Elementum autem est ad omnia huiusmodi, quòd de pluribus genus quàm species, & differentia dicitur: de paucioribus enim, etiam differentia dicitur quàm genus. Videndum x
autem & si alicuius indifferentium specie non sit genus quod dictum est genus, uel non uideatur. Construenti autem si est alicuius: idem enim omnium indifferentium specie genus: si igitur unius monstretur, manifestum quoniam omnium: & si unius non, manifestum quoniam nullius: ut si quis insecabiles ponens lineas, indiuisibile genus earum dicat esse: nam linearum habentium diuisionem non est quod dictum est, genus, cùm sint indifferentes secundùm speciem: indifferẽtes enim sibi inuicem secundùm speciem, rectæ lineæ omnes.

De genere, loci alij. CAP. II.

Considerandum autem, & si quod aliud genus est xi
aßignatæ speciei, quod neque continet aßignatum genus, neque sub illo est. Vt si quis iustitiæ scientiam ponat genus: est enim uirtus genus, & neutrum generum, reliquum continet: quare non erit scientia genus iustitiæ. Videtur enim, quando species una sub duobus generibus est, alterum ab altero contineri. Habet autem dubitationem in quibusdam quod huiusmodi est: nam uidetur quibusdam prudentia, & uirtus, & scientia esse, & neutrum genus à neutro contineri: non tamen ab omnibus conceditur prudentiam scientiam esse. Si igitur quis admittat quod dictum est uerum esse, attamen subalterna, uel sub eodem ambo fieri quæ eiusdem sunt genera necessarium

sarium uidebitur esse, quemadmodum & in uirtute & in scientia accidit: utraque enim sub eodem genere sunt: nam
XII *utrunque eorum habitus, & dispositio est.* Conside-*randum igitur si neutrum est in aßignato genere.* Si *enim neq; subalterna sunt genera, neq; sub eodem ambo,*
XIII *non erit quod aßignatum est genus.* Considerandum au-*tem & genus aßignati generis, & sic semper superius ge-nus, si omnia prædicantur de specie, & si in eo quod quid est prædicantur.* Nam omne superius genus prædica-*ri oportet de specie in eo quod quid est: si ergo alicubi dissonet, manifestum quoniam non est genus, quod aßi-*
XIIII *gnatum est.* Rursum, *si genus participat speciem, uel ipsum, uel aliquod superiorum generum.* Nam *nullum su-periorum participat quod inferius est.* Destruenti igitur *quemadmodum dictum est utendum, astruenti autẽ si con-fiteatur quidem inesse speciei quod dictum est genus, at ut genus inest dubitetur, sufficit ostendere aliquid superio-rum generum in eo quod quid est de specie prædicari.* Vno *enim in eo quod quid est prædicato, omnia & supe-riora illius, & inferiora si prædicantur de specie, in eo quod quid est prædicabuntur: quare & aßignatum genus in eo quod quid est prædicabitur: quòd autem uno in eo quod quid est prædicato, omnia etiam reliqua (si prædicã-tur) in eo quod quid est prædicabũtur, per inductionem su-mendum.* Si *autem simpliciter inesse dubitetur aßigna-tum genus, non sufficit ostendere aliquod superiorum ge-nerum in eo quod quid est de specie prædicari: ut si ambu-lationis genus quispiam aßignauit lationem, non sufficit ostendere quòd motus est ambulatio, ad ostẽdendum quòd latio est eo quòd & alij motus sunt: sed ostendendum quòd nullum participat ambulatio eorũ quæ sunt secũdùm ean-*

dem

dem diuisionem, nisi lationem: nam necesse est quod genus participat, & specierum aliquam participare secundùm primam diuisionem: si enim ambulatio neque augmentationem, neque diminutionem, neque alios motus participet, manifestum quoniam lationem participabit: quare erit genus latio, ambulationis. Rursum, de quibus species quæ posita est ut genus prædicatur, considerandum si & aßignatum genus in eo quod quid est de ipsis eisdem prædicatur de quibus & species: similiter autem & si omnia quæ supra genus sunt. Nam si alicubi dissonat, manifestum quoniam non est genus quod aßignatum est: si enim esset genus, omnia & superiora illius, & ipsum, in eo quod quid est prædicarentur de ijs, de quibus & species in eo quod quid est prædicatur: destruenti igitur utile si non prædicetur genus in eo quod quid est de quibus & species prædicatur: astruenti autem si prædicetur in eo quod quid est, utile: accidet enim genus & speciem, de eodem in eo quod quid est prædicari: quare & idem sub duobus generibus fit: necesse est igitur subalterna genera esse. Si igitur ostendatur quod uolumus genus astruere non esse sub specie, manifestum quoniam species sub hoc erit: quare ostensum erit quoniam genus hoc. XV

Considerandæ autem & rationes generum, si aptantur ad aßignatam speciem, & ad participantia speciem. Necesse est enim generum rationes prædicari de specie, & de ijs quæ participant speciem: si igitur in aliquo dissonet, dilucidum quoniam non est genus quod aßignatum est. XVI

Rursus, si differentiam ut genus aßignauit. Vt si immortale, genus Dei: nam differētia est animalis immortale, eò quòd animalium alia mortalia, alia immortalia: manifestum igitur quoniam peccant, nullius enim diffe- XVII

rentia, est genus. Quod autem hoc uerũ, manifestum: nulla enim differentia significat quid est: sed magis quale
XVIII *quid: ut greßibile, & bipes. Et si differentiam in genere posuit tanquam speciem. Vt imparem quidem numerum: differentia enim numeri impar, & non species est: neque uidetur participare differentia genus: nam omne quod participat genus, uel species, uel indiuiduum est: differentia autem neque indiuiduum, neque species: manifestum igitur quoniam non participat genus differentia, quare neque impar species erit, sed differentia, quoniam*
XIX *non participat genus. Amplius, si genus in specie posuit. Vt contiguitatem idipsum quod est continuitatem: aut misturam idipsum quod est temperamentum: aut (ut Plato definiuit) lationem, secundùm locum mutationem: non enim necessarium contiguitatem continuitatem esse, sed econuerso, continuitatem contiguitatem: non enim omne contiguum continuatur, sed quod continuatur, contiguum est: similiter autem & in alijs: nam neque mistura omnis, temperamentum: nam siccorum mistura, non est temperamentum: neque secundùm locũ mutatio omnis,*
Latio quid. *latio: nam ambulatio non uidetur latio esse: penè enim in ijs quæ inuoluntariè locũ ex loco permutant, dicitur latio, quemadmodum inanimatis accidit: manifestum autem quoniam & de pluribus species dicitur quàm genus in*
XX *aßignatis, cùm oporteat econtrario fieri. Rursum, si differentiam in specie posuit. Vt immortale idipsum quod est, Deum: nam accidit de æqualibus, aut pluribus quàm speciem dici: differentia enim semper de æqualibus, aut de pluribus quàm species dicitur. Amplius, si in dif-*
XXI *ferentia genus posuit. Vt colorem idipsum quod est con*
XXII *gregatiuum: aut numerum quod impar. Et si genus ut different*

differentiam dixit. Poßibile est enim aliquem, talem suscipere positionem, ut temperantiæ, misturam differentiam: aut lationis, secundùm locum mutationem: inspiciendum autem omnia quæ sunt huiusmodi, per eadem: communicant enim loci: de pluribus enim genus quàm differētiam oportet dici, & non participare differentiam. Sic autem aßignato, neutrum eorum quæ dicta sunt, poßibile est accidere: nam & de paucioribus dicetur, & participabit genus differentiam. Rursum, si nulla differentia generis prædicatur de aßignata specie, nec genus prædicabitur. XXIII

Vt de anima, neq; impar, neque par prædicatur: quare nec numerus. Amplius, si prius est natura species, & simul interimit genus. Videtur enim contrarium. Amplius, si contingit relinquere dictum genus, uel differētiam (ut animam, moueri, opinionem: uerum, & falsum) neutrum erit dictorum genus uel differentia. Videtur enim genus & differentia sequi quandiu fuerit species. XXIIII XXV

De genere, loci alij. CAP. III.

INspiciendum autem & si quod in genere positum est, participat aliquid contrarium generi, aut si contingit participare. Nam idem contraria simul participabit, eo quòd ipsum, genus quidem nunquam relinquit: participat autem & contrarium, aut contingit participare. Amplius, si quippiam cōmunicat species, quod impoßibile est omnino inesse ijs, quæ sunt sub genere. Vt si anima uitæ communicat, numerorum autem nullum poßibile est uiuere, non erit species numeri anima. Considerandū autem & si æquiuoca sit species generi elementis utenti, ijs quæ dicta sunt ad æquiuocum. Vniuocum enim genus, & species. Quoniam inspiciendū autem omnis generis plures species, inspiciendum si non cōtingit alteram speciem esse XXVI XXVII XXVIII XXIX

dicti generis. Nam si non est, manifestum quoniam nõ erit
XXX *genus omnino, quod dictum est. Considerandum etiam est si quod translatitiè dictum est, ut genus aßignauit. Vt temperantiam consonantiam. nam omne genus propriè de speciebus prædicatur: consonantia uerò de temperantia non propriè, sed translatitiè: omnis enim consonãtia in sonis. Amplius, si sit contrarium speciei aliquid, consi-*
XXXI *derandum. Est autem multipliciter consideratio. Primùm quidem si in eodem genere contrarium speciei, cùm non sit contrarium generi: oportet enim contraria in eo-*
XXXII *dem genere esse, si nihil sit contrarium generi. Cùm autem est contrarium generi: considerandum si contrarium in contrario. Necesse est enim contrarium in contrario esse, si sit contrarium quidem generi. manifestum autem*
XXXIII *est unumquodq; eorum, per inductionem. Rursum si omnino in nullo genere quod speciei est contrarium, sed ipsum genus. Vt bonum: nam ipsi hoc non in genere, nec contrarium huius in genere erit, sed ipsum genus, quemadmodum in bono & malo accidit: neutrum enim horum*
XXXIIII *in genere, sed utrunq; eorum genus. Deinde considerandum si contrarium est alicui & genus, & species & horum quidem est aliquid medium, illorum autem non. Nam si generum est aliquid medium, & specierum: & si specierum, & generum: ut in uirtute, & uitio: & iustitia, & iniustitia: utrorumq; enim est aliquid medium. Instantia huius, quoniam sanitatis & ægritudinis nihil est medium:*
XXXV *mali autem & boni aliquod medium. Amplius, si est quidem aliquid utrisq; medium & speciebus, & generibus: non similiter autem, sed horum quidem secundùm negationem, illorum uerò ut subiectum. probabile enim similiter & in utrisq;. Vt in uirtute & in uitio, iustitia, & iniustitia:*

iustitia: utrisque enim secundùm negationem medium. Amplius, quando non est contrarium generi, considerandum non solùm si contrarium in eodem genere, sed & medium. In quo enim extrema, & medium, ut in albo & nigro: nam color genus & horum, & mediorum colorum omnium. Instantia, quoniam defectus quidem & super= XXXVI abundantia in eodem genere (in malo enim ambo) mediocre autem cùm sit medium horum, non in malo, sed in bono est. Considerandum etiam, si genus quidem contrarium XXXVII est alicui, species autem nulli. Nam si genus est contrarium alicui, & species: quemadmodum uirtus & uitium, & iustitia & iniustitia: similiter autem & in alijs consideranti, manifestũ uidetur esse. Instantia. in sanitate & ægri= XXXVIII tudine: simpliciter enim sanitas ægritudini contraria: aliqua autẽ ægritudo, cùm sit species ægritudinis, nulli contrarium: ut febris & ophthalmia, & unũquodq; aliorum. Interimenti igitur tot modis inspiciendũ: si enim nõ insint quæ dicta sunt, manifestum autem non esse genus quod assignatum est. Construẽti uerò tripliciter: primùm quidem si contrarium speciei sit in dicto genere, cùm non sit contrarium generi. Nam si contrarium in hoc, manifestum quoniam & quod propositum est. Amplius, si medium XXXIX in dicto genere. Nam in quo medium, et extrema. Rur= XL sum si sit & contrarium quidem generi, considerandum est & si contrarium in contrario. Nam si sit, manifestum quòd & propositum in proposito.

De genere, loci alij. CAP. IIII.

R*Vrsum in casibus, & coniugatis, si similiter sequuntur: & interimenti, & construenti. Simul enim* XLI *uni, & omnibus insunt, uel non insunt: ut si iustitia scientia quædam, & iustè scienter, & iustus sciens: si autem*

XLII *horum aliquid non inest, nec reliquorum ullum.* Rursum, *in ijs quæ similiter se habent ad inuicem.* Vt *delectabile similiter se ad uoluptatem, & utile ad bonum, utrunque enim utriusque effectiuum: si igitur uoluptas quidam bonum, & delectabile quiddam utile erit: manifestum enim quoniam boni erit effectiuum, eo quòd uolu-*
XLIII *ptas bonum.* *Similiter autem & in generationibus, & corruptionibus.* Vt *si ædificare est operari, ædificasse, operatum esse: & si discere est reminisci, & didicisse, recordatum esse: & si dissolui est corrumpi, & dissolutum esse, corruptum esse, & dissolutio, corruptio quædam.*
XLIIII Et *in generatiuis uerò, & in corruptiuis, similiter & in potentijs, & usibus, & omnino secundùm quālibet similitudinem & interimenti, & construenti inspiciendum, quemadmodum in generatione, & corruptione diximus.*

Nam *si corruptiuum dissolutiuum, & corrumpi dissolui: & si generatiuū est effectiuum, & generari fieri, & generatio factio: similiter & in potentijs, & usibus, & omnino si potentia dispositio, & posse, disponi: & si alicu-*
XLV *ius usus est actus: & uti agere, et usum esse, egisse.* Si *autem sit priuatio id quod opponitur speciei, duobus modis est interimere.* Primum *quidem si aßignato genere est oppositum.* Aut *enim simpliciter in nullo genere eodem priuatio, aut non in ultimo: ut si uisus in ultimo genere est, sensu: cæcitas non erit sensus.* Secundo *autem, si & generi & speciei opponitur priuatio, non est autem oppositum in opposito: nec quod aßignatum est, in aßignato*
XLVI *erit.* Interimenti *igitur, quemadmodum dictum est, utendum.* Construenti *autem uno modo: nam si oppositum in opposito, & propositum in proposito erit.* Vt *si cæcitas*
XLVII *insensibilitas quædam, & uisus sensus.* Rursum, *in negationibus*

tionibus considerandum econuerso: quemadmodum in accidente dicebatur. Vt si delectabile quod bonum: quod non bonũ non delectabile: nam si non ita se habet, erit contrà, non bonum delectabile: at impoßibile est, si bonum genus est delectabilis, esse quicquam non bonum delectabile: nam de quibus genus non prædicatur, nec specierum ulla: & construenti etiam similiter inspiciendum, nam si non bonum, non delectabile, delectabile bonum: quare genus bonum, delectabilis. Si autem sit ad aliquid species, con XLVIII
siderandũ si & genus ad aliquid. Nam si species ad aliquid, & genus: ut in duplici, & multiplici: utrunque enim ad aliquid. Si autem genus ad aliquid, non necess= XLIX
sariò & species. Nam disciplina ad aliquid: grammatica autem non. An nec quod prius dictum est uerum uidebitur? nam uirtus ipsum quod bonum, & ipsum quod honestum: & uirtus quidem ad aliquid, bonum uerò & honestum non ad aliquid, sed qualia. Rursum, si non ad L
idem dicitur species: & secundùm se, & secundùm genus. Vt si duplum dimidij dicitur duplum, & multiplum dimidij oportet dici: si autem non, non erit multiplum genus dupli. Amplius, si non ad idem & secun= LI
dùm genus dicitur, & secundùm omnia genera. Nam si duplum dimidij multiplum est, & abundans dimidij dicetur, & simpliciter secundùm omnia superiora genera ad dimidium dicetur. Instantia: quod non necesse est secundùm se, & secundùm genus ad idem dici: nam scientia scibilis dicitur: habitus autem & dispositio non scibilis, sed animæ. Rursum, si similiter dicitur genus, & species se= LII
cundùm casus. ut si alicui, aut alicuius, aut quolibet modo aliter dicitur: nam ut species, & genus, uelut in duplo, & in superioribus: alicuius enim & duplum, & multiplum:

similiter autem & in scientia, alicuius enim & hæc, & genera: ut dispositio, & habitus. LIII *Instantia autem quòd aliquoties non sic: nam differens, & contrarium alicui, diuersum autem cùm sit genus horum, non alicui, sed ab aliquo: diuersum enim dicitur ab aliquo. Rursum, si similiter ad aliquid secundum casus dicta, non similiter conuertuntur. Quemadmodum in duplo, & multiplo: utrunque enim horum alicuius: & idem etiam secundùm conuersionem dicitur: alicuius enim & dimidium, & submultiplum. Similiter autem & in disciplina, & opinione: nam & hæ alicuius, & conuertitur: similiter & disciplinatum, & opinabile alicuius: si igitur in aliquo non similiter conuertitur, manifestum est non esse genus alterum alterius.* LIIII *Rursum, si non ad æqualia species, & genus dicitur. Similiter enim, & æqualiter utrunq; uidetur dici, quemadmodum in dono & datione: nam & donum alicuius alicui dicitur, & datio alicuius & alicui dicitur: est autem datio genus doni, nam donum, datio est irreddibilis. In aliquibus autem non accidit ad æqualia dici: nam duplum alicuius duplum, abundans autem & maius alicuius & aliquo: omne enim abundans, & maius aliquo abundat, & alicuius abundat: quare non sunt genera quæ dicta sunt dupli, eò quòd non ad æqualia dicuntur speciei, aut non uniuersaliter uerum, ad æqualia speciem & genus dici.* LV *Videndum autem & si oppositi, est oppositum genus. Vt si dupli multiplũ, & dimidij submultiplum: oportet enim oppositum oppositi genus esse: si igitur ponat aliquis scientiam idipsum quod est, sensum: oportebit & scibile id quod est sensibile esse, sed non est: nõ enim omne scibile, sensibile: nam intelligibiliũ, quædam scibilia. quare non est genus sensibile, scibilis: si autem hoc non,*

non,neque sensus scientiæ. Quoniam autem eorum quæ ad aliquid dicuntur, alia quidem ex necessitate in eis, aut circa ea sunt ad quæ dicuntur (ut dispositio, & habitus, & commensuratio: in alio enim nullo possibile est esse quæ dicta sunt, quàm in eis ad quæ dicuntur) alia autem non necesse est quidem in eis esse ad quæ dicuntur: contingit autem (quemadmodum scibile est in anima: nihil enim prohibet sui scientiam habere animam, nō necessarium autem: possibile est enim & in alio esse hanc eandem) alia uerò simpliciter non contingit in eis esse ad quæ dicuntur (ut cōtrariū in contrario: neque scientiam scibili nisi sit scibile anima, uel homo) considerare igitur oportet si quis in genere ponat quod tale est, in non tali. LVI

Vt si memoriam immansionem scientiæ dicat: nam omnis immansio in mente, & circa illud: quare & scientiæ immansio, in scientia. memoria igitur in scientia, eò quòd immāsio, scientiæ est: hoc autem non contingit: memoria enim omnis in anima. Est autem qui dictus est locus & accidens communis: nihil enim refert, memoriæ genus immansionem dicere, aut accidere dicere illi hoc: nam si quouis modo est memoria, immansio scientiæ, eadem aptabitur de ipsa ratio. LVII

De re eadem loci alij. CAP. V.

RVrsum, si habitum in actu posuit, aut actum in habitu, non est genus quod tale est. Vt si sensum, motum per corpus: nam sensus habitus, motus autem actus. Similiter autem & si memoriam habitum contentiuum opinionis dixerit: nam nulla memoria habitus, sed magis actus. LVIII

Peccant autem & qui habitum in consequentem potentiam ordinant. Vt mansuetudinem, continentiam iræ: & fortitudinem, & iustitiam, timorum, & lucrorum continentiam: nam fortis, & mansuetus, perturbatione uacans LIX

dicitur:continens autem qui perturbatur, sed nõ ducitur: fortasse igitur talis potentia sequitur utrunq;, ut si perturbetur, non ducatur: uerùm continere non hoc est, hunc quidem fortem, illum autem mansuetum esse: sed omnino perturbari ab huiusmodi nihil.

LX *Aliquoties autem & quod sequitur, quouis modo ut genus ponunt. Vt tristitiam, iræ: & opinionem, fidei: utraq; enim prædicta sequuntur quidem quodam modo aßignatas species. neutrum autem eorum genus est: nam qui irascitur, contristatur: priore in eo tristitia facta. non enim ira tristitiæ, sed tristitia iræ causa est: quare simpliciter ira non est tristitia. Secundùm autem hæc, neque fides opinio: cõtingit enim eandem opinionem etiam non credentem habere: non contingere autem hoc, si fides esset species opinionis: non enim contingit idem amplius permanere, si ex specie omnino permutatum sit: quemadmodum nec idem animal quandoque hominem esse, & quandoq; non. Si quis autem dicat ex necesßitate opinantem etiam fidem habere, de æqualibus opinio & fides dicetur: quare neque sic erit genus: de pluribus enim oportet dici genus.*

LXI *Videndum autem & si in aliquo eorum nata sint utraque fieri. In quo enim species, & genus: ut in quo album, & color, & in quo grammatica, & disciplina: si igitur uerecundiam timorem dixit, aut iram, tristitiam, non accidit in eodem speciem & genus esse: nam uerecundia quidem in rationali, timor in irascibili, at tristitia in concupiscibili: nam in hoc & uoluptas, ira autem in irascibili: quare non sunt genera, quæ aßignata sunt, eò quòd non in eodem cum speciebus nata sunt fieri: similiter autem & si amicitia in concupiscipili, non erit uoluntas quædam: omnis enim uoluntas in rationali. Vtilis autem hic locus & ad accidens, & id cui accidit: in eodem enim*

accidens, & cui accidit: quare nisi in eodem uideatur, manifestum quoniam non accidit. Rursum, si secũdùm quid LXII species dictum genus participat: non enim uidetur secundùm quid participari genus. Nam non est homo, secundùm quid animal, neque grammatica, secũdùm quid disciplina: similiter autem & in alijs: considerandum igitur si in aliquibus secundùm quid participatur genus, ut si animal quod sensibile uel uisibile dicitur: nam secundùm quid sensibile, uel uisibile animal, secundùm corpus enim sensibile, & uisibile, secundùm animam autem non: quare non erit genus, corpus uisibile, & sensibile, animalis. Latent au- LXIII tem quandoque & totum in partem ponentes. Vt animal, corpus animatum: nullo enim modo pars de toto prædicatur: quare non erit genus corpus, animalis, eo quod pars est. Videndum autem si quid uituperandorum, aut fu- LXIIII giendorum in potestate, aut potente posuit. Vt sophistam, uel calumniatorem, uel furem eum qui poßit aliena laten ter surripere: nemo enim prædictorum in eo quòd poßit, aliquid horũ talis dicitur: potest enim & Deus, & studiosus, praua agere: non sunt autem huiusmodi: nam omnes praui secundùm electionem dicuntur. Amplius, omnes potestates eorum sunt quæ sunt eligenda: nam prauorum po testates eligendæ, eo quòd Deum & studiosum habere di cimus eas, potentes enim dicimus eos esse, praua agere: quare nullius uituperabilis erit genus potestas. Si autem non, accidet uituperandorum quiddam eligẽdum esse: nam erit quædam potestas uituperabilis. Et si quid propter LXV se honorabilium uel eligibilium, in potestate uel potente, uel effectiuo posuit. Nam omnis potestas, & omne potens aut effectiuum, propter aliud eligendum. Aut si LXVI quid eorum quæ sunt in duobus generibus uel pluribus in altero

altero posuit. Quædam enim non est in uno genere ponere: ut fraudulentum, aut calumniatorem: neque enim qui eligit, impotens autem: neque qui potest, at non eligens, calumniatòr, aut fraududentus: sed qui utraque hæc habet: quare non ponenda sunt in uno genere, sed in utro-
LXVII que eorum quæ dicta sunt. Amplius, aliquoties econuerso, genus quidem ut differentiam, differentiam autem ut genus aßignant. Vt stuporem, superabundantiam admirationis, & fidem uehementiam opinionis: nam neque superabundantia, neque uehementia genus, sed differentia: uidetur enim stupor, admiratio esse superabundans: & fides, opinio uehemens, quare genus admiratio, & opinio est: superabundantia autem, & uehementia differentia. Amplius, si quis superabundantiam, & uehementiam ut genera aßignet, inanimata fidem facient, & stupefacient: nam cuiusque uehementia, & superabundantia illi adest, cuius est superabundantia, & uehementia: si ergo stupor superabundãtia est admirationis, aderit admirationi: quare admiratio stupefaciet: similiter autem & fides aderit opinioni, si uehementia quidem opinionis est: quare opinio fidem faciet. Amplius, accidet sic aßignanti uehementiam uehementem dicere, & superabundantiam superabundãtem: est enim quædam fides uehemens: si ergó fides uehementia est, uehementia erit uehemens: similiter autem & stupor quidam & superabũdans: si ergo stupor est superabundantia, superabundantia erit superabundans: uidetur autem neutrum horum, quemadmodum nec disciplina
LXVIII disciplinatum, nec motus motum. Quandoque autem peccant, & paßionem in genere eius quod passum est ponentes. Vt immortalitatem uitam sempiternam dicentes esse: paßio enim uitæ & accidens, immortalitas uidetur

esse:

esse: quòd autem uerum sit quod dicitur, manifestum fiet, si quis admittat aliquem ex mortali fieri immortalem: nullus enim dicit aliam uitã eum sumere: sed accidẽs aliquod, uel paßionem huic eidem aduenire: quare non genus uita, immortalitatis. Rursum, si paßionem cuius est paßio, illius genus dicit esse. LXIX Vt spiritum, aërem motum: magis enim motus aëris, spiritus: nam aër idem permanet, & quando mouetur, & quando stat: quare non est omnino aër spiritus: esset enim & non moto aëre spiritus, siquidem idem aër permanet, qui quidem erat spiritus: similiter autem & in alijs huiusmodi. Si igitur & in hoc oportet admittere quòd aër motus, est spiritus: nõ tamen de omnibus huiusmodi est aßignandum, de quibus non uerificatur genus, sed de quibuscunque uerè prædicatur aßignatum genus: nam in quibusdam non uidetur uerificari, ut in luto, & niue: nam niuem dicunt esse aquam coagulatam. lutum autem terram humido temperatam: est autem neque nix aqua, neque lutum terra: quare neutrum aßignatorum generum erit genus: oportet enim genus uerificari semper de omnibus speciebus: similiter autem neque uinum est aqua putrefacta (sicut Empedocles dicit, in ligno putruit unda) nam simpliciter non est aqua.

De genere, loci alij. CAP. VI.

AMplius, si omnino quod aßignatum est, nullius est genus. LXX Manifestum enim, quoniam neque eius, quod dictum est. Considerandum autem ex eo quod nihil eorum differt specie, quæ participant aßignatum genus. LXXI Vt nihil alba differunt specie, ipsa à se inuicem: omnis autem generis, sunt species differentes: quare nullius erit album genus. Rursum, si quod omnia sequitur, genus, uel differentiam dixit. LXXII Plura enim sunt quæ omnia sequuntur: ut ens,

ut ens, & unum, eorum ſunt quæ omnia ſequuntur: ſi igitur ens genus aſsignauerimus, manifeſtum quoniam omnium erit genus, eo quòd prædicatur de eis. de nullo enim genus quàm de ſpeciebus prædicatur: quare et unum ſpecies erit entis: accidit ergo de omnibus de quibus genus prædicatur, & ſpeciem prædicari, eo quòd ens, & unum de omnibus ſimpliciter prædicantur: oportet autem de paucioribus ſpeciem prædicari. Si autem quod omnia ſequitur, differentiam dixit, perſpicuum quoniam de æqualibus, uel de pluribus differentia quàm genus dicetur. Nam ſi & genus omnia ſequitur, de æqualibus: ſin uerò non omnia ſequatur genus, de pluribus dif-

LXXIII *ferentia dicetur quàm ipſum genus. Amplius, ſi in ſubiecta ſpecie eſt, quod aſsignatum genus dicitur. Vt album, in niue: quare manifeſtum quoniam non erit genus:*

LXXIIII *de ſubiecta enim ſpecie ſolùm genus dicitur. Conſiderandum autem etiam eſt, ſi non uniuocum ſit genus ſpeciei. Nam de omnibus ſpeciebus uniuocè genus prædi-*

LXXV *catur. Amplius, quando exiſtente & ſpeciei, & generi contrario, ſi quod melius contrariorum eſt, in peiori genere ponit. Nam accidet reliquum in reliquo eſſe, eo quòd contraria in contrarijs generibus: quare quod deterius eſt, in meliori erit: at uidetur melioris, & ge-*

LXXVI *nus melius eſſe. Et ſi eodem ſimiliter ad utraque ſe habente, in peiore, & non in meliore genere ponit. Vt animam ipſum quod eſt agitationem, aut agitatum: nam pari modo eadem ſtatiua, & agitatiua eſſe uidetur: quare ſi melius ſtatio, in hoc oportet genere ponere. Amplius,*

LXXVII *ex magis & minus. Deſtruenti quidem ſi genus ſuſcipit magis, ſpecies autem non ſuſcipit, neque ipſa, neque quod ab ipſa dicitur: ut ſi uirtus ſuſcipit magis, et iuſtitia, & iuſtus:*

& iustus:dicitur enim iustus magis alter altero: si igitur aßignatum quidem genus magis suscipit, species autem non suscipit,neque ipsa, neque quod ab ipsa dicitur, non erit quidem aßignatum genus. Rursum,quod magis uidetur,uel similiter,non est genus:manifestum quoniam nec quod aßignatum est. Vtilis autem hic locus in talibus maximè: in quibus plura uidentur de specie in eo quod quid est prædicata,cùm non determinatũ est, neque promptum nobis est dicere,quodnam eorum genus:ut de ira,tristitia, & opinio paruipendentiæ,in eo quod quid est prædicari uidentur:contristatur enim iratus,& opinatur paruipendi. Eadem autem consideratio & in specie ad aliud aliquid comparanti. Nam si quod magis, aut similiter uidetur esse in aßignato genere,non est in genere: manifestum quòd neque aßignata omnino species erit in genere: interimenti igitur quemadmodum dictum est,utendum. Astruenti uerò si quidem suscipit magis quod aßignatum est genus,& species,non utilis locus: nihil enim prohibet utrorunque suscipientium,nõ esse alterum alterius genus: nam bonum & album suscipit magis, & neutrum neutrius genus. Generum autem,& specierum ad se inuicem comparatio, utilis:ut si similiter hoc,& hoc genus:si alterum genus,& alterum:similiter autem & si quod minus, & quod magis:ut si continentiæ,magis potestas, quàm uirtus genus,uirtus autem genus, & potestas. Eadem autem & de specie conuenit dici:nam si similiter hoc, & hoc propositi species:si alterum species,& reliquũ:& si quod minus uidetur,species est, & quod magis. Amplius, ad construendum:perspiciendum si de quibus aßignatum est genus,in eo quod quid est prædicatur:cùm non sit una aßignata species,sed plures, & differentes. Nam manifestum

LXXVIII (beside "Rursum,quod magis uidetur")

LXXIX (beside "Eadem autem consideratio")

LXXIX (beside "Amplius, ad construendum")

LXXX *ſtum quoniā erit genus. Si autē in aßignato ſpecies eſt, cōſiderandū et ſi de alijs ſpeciebus genus in eo quod quid eſt prædicatur. Nā rurſus accidet de pluribus & differen*
LXXXI *tibus idē prædicari. Quoniā autē uidetur in quibuſdam & differentia in eo quod quid eſt de ſpeciebus prædicari, ſeparandum eſt genus & differentia, utenti ijs quæ dicentur elementis. Primùm quidem quoniam genus de pluribus dicitur quàm differentia. Deinde quoniam ſecundùm eius, quod quid eſt, aßignationem, magis conuenit genus, quàm differentiam dicere. Nam qui animal dicit hominem, magis indicat quid eſt homo, quàm qui greßibile. Et quoniam differentia quidem qualitatem generis ſemper ſignificat: genus autem, differentiæ non.*

Nam qui dicit greßibile, quiddam animal dicit: qui uerò animal dicit, non dicit quale quiddam greßibile: differentia igitur à genere ſic ſeparanda:
LXXXII *Quoniam autem uidetur muſicum, qua muſicum eſt, ſciens eſſe: & muſica ſcientia quædam eſt: & ſi ambulans eò quòd ambulat mouetur, ambulatio motus quidam eſt: conſiderandum in quo genere uult quippiam conſtruere ſecundùm dictum modum. Vt ſi ſcientiam ipſum quod eſt fidem: ſi ſciens quatenus ſcit, fidit: manifeſtum enim quoniam ſcientia, fides quædam erit: eodem autem modo & in alijs huiuſmodi.*
LXXXIII *Amplius, quoniam quod ſequitur aliquid ſemper & non conuertitur, difficile eſt ſeparare, quòd non ſit genus, ſi hoc quidem illud ſequitur omne, illud uerò hoc non omne. Vt tranquillitatem quies, & numerum diuiſibile: econuerſo autem non: nam diuiſibile non omne, numerus, neq; quies omnis, trāquillitas: ipſo quidem eſt utendum ut genere quod eſt ſemper conſequens, cùm non conuertatur alterum: cùm autem alterum ſe extendit*

non

non in omnibus, obſequendum. Inſtantia autem huius: quoniam non ens ſequitur omne quod fit (nam quod fit nō eſt) & non conuertitur (non enim omne quod non eſt, fit) attamen non eſt genus non ens eius quod fit: ſimpliciter enim non ſunt non entis ſpecies. De genere igitur quemadmodum dictum eſt, tranſeundum.*

FINIS.

TOPICORVM

ARISTOTELIS

LIBER V.

*

De modis Proprij. CAP. I.

TRVM *autem propriū, an non proprium eſt quod dictum eſt: per hæc conſiderandum.* Primus locus.

Aſsignatur autē propriū aut per ſe, & ſemper: aut ad aliud, aut aliquando. Per ſe quidem, ut hominis, animal māſuetum natura: ad aliud autem, ut animæ ad corpus: quoniam illa quidem imperare nata, hoc autem parere: ſemper autem, ut Dei, animal immortale: aliquādo uerò, ut alicuius hominis ambulare in gymnaſio. Sunt autem proprij, quod ad alterum aſsignatum eſt, 11
aut duo problemata, aut quatuor. Nam ſi de hoc quidem aſsignatum quippiam fuerit, de illo uerò negatum idipſum: duo duntaxat problemata fiunt: quemadmodum hominis ad equum proprium eſt quòd bipes eſt: nam & quòd homo non bipes eſt argumentabitur quiſpiam, & quòd equus bipes: utrinque autem remouetur proprium. Si autem de utroque utrunque aſsignatum fuerit, & de utroq; negatū: quatuor problemata erūt: ut hominis proprium ad equum,

quòd ille quidem bipes, hic autem quadrupes est: nam & quòd homo non bipes est, & quòd esse quadrupes natus est, argumentari est, & quòd equus bipes, & quòd nõ quadrupes, poßibile est argumẽtari: quolibet igitur modo ostẽ-
III *so, interimitur quod propositũ est.* Est autem per se quidem proprium, quod ad omnia aßignatur, & ab omni separat (quemadmodum hominis animal mortale disciplinæ susceptiuum) ad aliud autem, quod non ab omni, sed ab aliquõ statuto determinat (ut uirtutis ad disciplinam: quoniã illa quidem in pluribus, hæc in rationali solo, & in habentibus rationem nata est fieri) semper autem, quòd secundùm omne tempus uerificatur, & nunquam relinquitur (quemadmodum animalis ex anima & corpore compositũ esse) aliquando uerò, quod secundùm aliquod tempus uerificatur, & non ex neceßitate semper consequitur: ut alicu-
IIII ius hominis, ambulare in foro. Est autem ad alterum proprium aßignare: differentiam dicere, aut in omnibus, & semper, aut ut multum, & in plurimis. Et in omnibus quidem & semper, quemadmodum hominis proprium ad equum quoniam bipes: nam homo quidem & omnis, & semper est bipes: equus autem nullus est bipes, & nunquàm: ut multum autem & in plurimis: quemadmodum rationalis proprium principare ad concupiscibile, & irascibile, eò quòd illud quidem imperat, hæc autem parent: nam neq; rationale semper imperat, sed quandoq; illi imperatur: neq; concupiscibili, & irascibili semper imperatur, sed imperant quandoque, cùm fuerit hominis anima
V flagitiosa. Propriorum autem ea maximè logica sunt, quæ per se, & semper, & quæ ad aliud. Nam eius quod ad aliud est proprium, plura problemata sunt: quemadmodum diximus & prius: nam aut duo, aut quatuor, ex ne-

ceßitate

cessitate fiunt problemata. plures autem orationes fiunt ad hæc: quod autem per se est, & semper, ad multa est argumentari, & ad plura tempora obseruare: quod per se quidem ad multa, nam ad unumquodque eorum quæ sunt, utpote cui oportet inesse proprium: quare si non ab omni separat, non erit bene assignatum proprium: quod autem semper, ad plura tempora est obseruare, & siue non inest, siue non infuerit, siue non inerit, non erit proprium. Quòd uerò aliquando, ad illud (quod nunc dicitur) tempus, consideramus: non igitur sunt rationes ad ipsum plures. Logicum autem est problema, ad quod rationes fiunt, & crebræ quidem, & bonæ. Ad aliud igitur proprium dictum, ex ijs quæ sunt de accidente locis inspiciendum, si huic quidem accidit, illi uerò non. De ijs autem quæ semper, & quæ per se, per hæc considerandum.

De locis Proprij. CAP. II.

Primùm quidem an non bene assignatū est proprium, an bene. Eius autem quod est non bene, aut bene, est unum quidem, si non per notiora, aut per notiora positum est proprium: destruenti quidē, si non per notiora: at construenti, si per notiora. Eius autem quod non per notiora est, hoc quidem si omnino ignotius positum est proprium quod assignauit, illo cuius proprium dixit: Non enim erit bene positum proprium: nam propter notitiam proprium facimus: discendi enim causa, & proprium, & definitiones facimus: per notiora igitur accipiendum: sic enim magis erit sufficienter cognoscere: utputa qui ponit ignis proprium esse simillimum animæ, ignotiore quàm ignis utitur, anima: magis enim scimus quid est ignis, quàm quid anima: non igitur erit bene positum proprium ignis, simillimum animæ. Aliud autem, si non notius est hoc huic VI VII VIII

inesse. Oportet enim non solum notius esse re, sed & huic inesse, notius esse: nam qui non scit si huic inest, neque si illi soli notius inest cognoscit: quare cùm quoduis horum acciderit, obscurum fit proprium: ut quia qui ponit ignis proprium, in quo primo anima nata est esse, ignotiore utitur quàm sit ignis, eò quòd ignotius est, si in hoc est anima, & si in hoc primo est: non erit itaque bene positum

IX *proprium ignis, in quo primo anima nata est esse. Construenti autem, si per notiora positum est proprium, & si per notiora secundùm utrũque modum. Erit enim bene secundùm hoc positum proprium: nam constructiuorum locorum eius quod bene, alij quidem secundum hoc solum, alij autem simpliciter monstrabunt quod bene: ut quia qui dixit animalis proprium, sensum habere, per notiora, & notius aßignauit proprium secundùm utrunque modum: quare erit bene aßignatum secundùm hoc,*

X *animalis proprium, sensum habere. Deinde destruenti quidem, si quod nominum quæ in proprio sunt aßignata multipliciter dicitur, uel etiam tota oratio plura significat. Non enim erit bene positum proprium, ut quoniam sentire multa significat, unum quidem sensum habere, alterum autem sensu uti: non erit animalis proprium bene positum quod natum est sentire: quapropter non utendum est, neque nomine, quod multipliciter dicitur, neque oratione, quę plura significet: quia quod multipliciter dicitur, obscurum facit quod dictum est, dubitante eo qui debet argumentari, quodnam dicit eorum quæ multipliciter dicuntur: nam proprium discendi gratia aßi-*

XI *gnatur. Amplius autẽ ad hoc necessarium est redargutionem aliquam fieri cum sic aßignant proprium: quando in dißidente quispiam conficiet syllogismũ, de eo quod*

multip

multipliciter dicitur. Construenti autem, si non plura significat, neque nominum quippiam, neque tota oratio. Erit enim secundùm hoc bene positum proprium: ut quia neque corpus plura significat, neque mobilißimum in superiorem locum: neque totum quod ex his compositum est: erit bene positum secundùm hoc ignis proprium corpus mobilißimum in superiorem locum. Deinde de- XII
struenti quidem si multipliciter dicitur illud, cuius proprium aßignatur: non determinatur autem cuius eorum ponatur proprium. Non enim bene erit aßignatũ proprium: ob quas autem causas non immanifestum est ex ijs quæ prius dicta sunt: nam eadem accidere necessariũ est, ut quia scire hoc, plura significat: unum enim scientiam habere hoc, alterum autem scientia uti hoc, aliud uerò scientiam esse huius, aliud autem scientia uti huius, nõ erit eius quod est scire hoc, bene aßignatum proprium nullum, non determinato, cuius horum ponitur proprium. Con- XIII
struenti uerò, si non dicitur multipliciter hoc cuius proprium ponitur, sed est unum, & simplex. Erit enim bene positum secundùm hoc proprium: ut quia homo simpliciter dicitur, erit bene positum secundùm hoc hominis proprium, animal mansuetum natura. Deinde destruenti XIIII
quidem, si frequenter dictum est idem in proprio (sæpe enim latent hoc facientes & in proprijs, quemadmodum & in terminis) non erit bene positum quod hoc sustinet, proprium. Conturbat enim audientem, quod freqũeter dicitur: obscurum igitur necessarium est fieri, & præter id nugari uidentur. Eueniet autem frequenter idem dicere duobus modis: uno quidem quando nominauerit frequenter idem: ut si quis propriũ aßignet ignis, corpus tenuißimum corporũ: hic enim frequenter dixit corpus. Secundò

autem, si quis assumat orationes pro nominibus: ut si quis reddat terræ proprium, substantiam quæ maximè corporum secundùm naturam fertur in inferiorem locum: deinde assumat pro corporibus, huiusmodi substantias: unum enim & idem est corpus, & huiusmodi substantia: erit ergo hoc modo substantia frequenter dicta, quare
XV *neutrum erit bene positum proprium. Construenti uerò, si nullo utitur frequenter nomine eodem. Erit enim secundùm hoc bene aßignatum proprium, ut quia qui dixit hominis proprium, animal disciplinæ susceptiuum, non usus est frequenter eodem nomine: erit utique secun-*
XVI *dum hoc bene aßignatū hominis proprium. Deinde destruenti quidem, si tale aliquid aßignauit in proprio nomen, quod omnibus insit. Inutile enim erit, quod non separat ab aliquo: quod autem in proprijs dicitur, separare oportet: quemadmodum & quæ in terminis: non igitur erit bene positum proprium: ut quia qui posuit scientiæ proprium opinionem indißuasibilem à ratione, unum existens, tali aliquo usus est proprio (uno inquam) quod omnibus inest: non erit utique bene positum scientiæ pro-*
XVII *prium. Astruenti autem, si nullo usus est communi, sed quod ab aliquo separat, erit bene positum secundùm hoc proprium. Vt quia qui dixit animalis proprium animam habere, nullo usus est communi: erit secundùm hoc bene*
XVIII *positum proprium animalis, animam habere. Deinde destruenti quidem si plura propria aßignat eiusdem, non determinans quòd plura ponit. Non enim erit bene positum proprium: nam quemadmodum nec in terminis oportet præter eam (quæ indicat substantiam) orationē, adiungere quippiam plusculum, sic nec in proprijs præter eam (quæ facit proprium quod dictum est) orationem,*

quicq

quicquam coaßignandum. inutile enim fit eiusmodi: ut quia qui dixit proprium ignis, tenuißimum, & leuißimũ, plura aßignauit propria (utrunque enim de solo igne uerum est dicere) non erit bene positum proprium ignis, corpus subtilißimum, & leuißimum. *Astruenti uerò* XIX
si non plura eiusdem propria aßignauit, sed unum. Erit *enim secundùm hoc bene positum proprium: ut quia qui dixit humidi proprium, corpus quod in omnem figuram diducitur, unum aßignauit proprium, & non plura: erit secundùm hoc bene positum humidi proprium.* Deinde XX
destruenti quidem, si eodem usus est cuius proprium aßignauit: aut eorum quæ sunt illius aliquo. Non *enim erit bene positum proprium: nam discendi gratia aßignatur proprium: idem autem eidem similiter ignotum est: id autẽ quod aliquid eorum est quæ sunt eius, posterius: non igitur est notius: quare nõ fit ut per hoc quisquam magis quippiã discat: ut quia qui dixit animalis propriũ, substantiam cuius species est homo, aliquo usus est eorum quæ sunt animalis: non erit bene positum proprium.* Construenti au- XXI
tem si neque eodem, neque eorum quæ sunt ipsius aliquo utitur. Erit *enim bene secundùm hoc positum proprium: ut quia qui posuit animalis proprium ex anima & corpore compositum esse, neque eorum quæ sunt ipsius aliquo usus est, erit utique bene secundùm hoc aßignatum animalis proprium.* Eodem *autem modo & in alijs considerandum est, quænam non faciunt, aut faciunt notius.* Destruenti *quidem si aliquo usus est, aut oppo-* XXII
sito, aut omnino simul natura, aut posteriore aliquo. Non *enim erit bene positum proprium: nam oppositum simul natura, quod autem simul natura, & posterius, non efficit notius: ut quia qui dixit boni proprium, quod malo ma-*

 ximè

ximè opponitur, oppoſito eſt uſus boni: non erit profectò
XXIII *bene aßignatum boni proprium.* Conſtruenti autem, ſi
nullo uſus eſt neque oppoſito, neque omnino ſimul natu=
ra, neque poſteriore. Erit enim ſecũdùm hoc bene aßigna=
tum proprium: ut quia qui poſuit diſciplinæ propriũ, opi=
nionem maximè facientem fidem, nullo uſus eſt neque op=
poſito, neq; omnino ſimul natura, neq; poſteriore: erit ſe=
XXIIII *cundùm hoc bene poſitum diſciplinæ proprium.* Deinde
deſtruenti quidem, ſi non quod ſemper ſequitur proprium
aßignauit, ſed id quod fit quandoq; non proprium. Non
enim erit bene pronuntiatum proprium: nam neq; in quo
deprehendimus ineſſe ipſum, de hoc & nomen ex neceßi=
tate uerificatur, neque in quo deprehenditur non ineſſe,
de hoc ex neceßitate non dicetur nomen: quare nõ erit be=
ne poſitum proprium. Amplius autem ad hæc, neque
quãdo quiſquã aßignauerit propriũ, erit manifeſtũ ſi ineſt:
ſiquidem tale eſt, ut quod ipſum relinquere poßit: non igi=
tur erit clarum eſſe proprium: ut quia qui poſuit anima=
lis proprium moueri quandoque, uel ſtare tale, aßigna=
uerit proprium quod fit quandoque non proprium: nequa
XXV *quam erit bene poſitum proprium.* Aſtruenti uerò, ſi
quod ex neceßitate ſemper eſt, propriũ aßignauerit. Erit
enim bene poſitum ſecundùm hoc proprium. ut quia qui
poſuit uirtutis proprium quod habentem facit ſtudioſum,
quod ſemper ſequitur, proprium aßignauit: erit utique
XXVI *ſecundùm hoc bene aßignatum uirtutis proprium.* Dé=
inde deſtruenti quidem ſi quod nunc proprium eſt aßi=
gnans: non determinauerit quòd non proprium aßignat.

Non *enim erit bene poſitum proprium: primum qui=*
dem quia quod præter conſuetudinem fit omne, ſemper
determinatione indiget: ſolent autem ut plurimum omnes,
quod

quod semper sequitur proprium aßignare. Secundò autem, quia immanifestus est qui non determinauerit: si quod nunc est proprium uoluerit ponere: non igitur danda est obiurgationis occasio: ut quia qui posuit alicuius hominis proprium sedere cum aliquo homine, quod nunc proprium est posuit: non bene proprium aßignabit, si non determinans dixerit quod nunc. Construenti autem, si nunc proprium aßignans determinando posuit, XXVII
quod nunc proprium posuerit. Erit enim bene positum secundum hoc proprium: ut quia qui dixit cuiusdam hominis proprium ambulare nunc alicubi, distinguens posuit hoc: bene erit positum proprium. Deinde destruenti quidem si tale aßignauit proprium, quod manifestum XXVIII
non est aliter inesse quàm sensu. Non enim erit bene positum proprium: nam omne sensibile extra sensum factum, immánifestum est: latens enim est si adhuc inest, eò quòd sensu solum cognoscitur. Erit autem uerum hoc in ijs quæ non ex neceßitate semper consequuntur, ut quia qui posuit Solis proprium, astrum quod fertur super terram lucidißimum: tali usus est in proprio (super terram inquam ferri) quod sensu cognoscitur: non utique erit bene Solis aßignatum proprium. immanifestum enim erit cùm occidet sol, si adhuc feratur super terram, eò quòd nos tunc deseruimus sensum. Construenti uerò si tale aßignauit XXIX
proprium, quod non sensu est manifestum: aut cùm sit sensibile, ex neceßitate inesse manifestum est. Erit enim secundùm hoc bene positũ propriũ. Vt quia qui posuit superficiei proprium quod primum coloratum est, sensibili quidem aliquo usus est (coloratum esse inquam) tali quidem quod manifestum est inesse semper: erit secundùm hoc bene aßignatum superficiei proprium. Deinde de- XXX

struenti quidem, si terminum ut proprium aßignauit. Non enim erit bene positum proprium: nam non oportet indicare quod quid est esse, proprium: ut quia qui dixit hominis proprium animal greßibile bipes, quod quid est esse significans aßignauit hominis proprium, non utique erit
XXXI *hoc hominis proprium bene aßignatum.* Construenti autem, *si quod conuersim quidem prædicatur aßignauit proprium: non autem quod quid est esse indicans.* Erit enim *secundùm hoc bene aßignatum proprium: ut quia qui posuit hominis proprium animal mansuetum natura, quod conuersim quidem prædicatur aßignauit proprium, nõ quod quid est quidem indicans: erit secundùm hoc bene aßignatum proprium hominis.*
XXXII Deinde destruenti quidem, *si nõ quippiam in quid est ponens, aßignauit proprium.* Oportet enim *in proprijs quemadmodum in terminis, primum aßignari genus, deinde sic iam addere reliqua, & separare: quare quod non hoc modo positum est proprium, non erit bene aßignatum: ut quia qui dixit animalis proprium animam habere, non posuit quicquam in quo ut in quid, est*
XXXIII *animal: non erit bene positum animalis proprium.* Construenti uerò *si quis quippiam quod in quid est ponens eius cuius proprium aßignauit, reliqua adiungit.* Erit enim *secundùm hoc bene aßignatum proprium: ut quia qui posuit hominis proprium animal disciplinæ susceptibile: quippiam quod in quid est ponens, aßignauit proprium: erit secundùm hoc bene positum propriũ hominis.* Vtrum *igitur bene, an non bene aßignetur proprium, per hæc inspiciendum.*

De Proprio, loci alij. CAP. III.

XXXIIII VTrum uerò *proprium est omnino quod dictum est, an non proprium ex his considerandum.* Nam simpliciter

pliciter construentes proprium quod bene positum est, loci ijdem erunt ijs qui proprium omnino faciunt: in illis igitur dicentur. Primùm ergo destruenti quidem inspiciendùm ad unumquodque eorum cuius proprium aßignauit. Vt si nulli inest, aut si non de hoc quidem uerificatur, aut si non est proprium cuiusque eorum secundùm illud cuius proprium aßignauit. non enim erit proprium, quod positum est esse proprium: ut quia de geometra non uerificatur indeceptibilem esse ab oratione(nam decipitur geometer cùm pseudographiam facit) non erit hoc scientis proprium,non decipi ab oratione. Construenti autem si de omni uerificatur, & qua de hoc uerificatur. Erit enim proprium, quod positum est esse proprium: XXXV
ut quia animal disciplinæ susceptiuum de omni homine uerificatur & qua homo, erit hominis proprium animal disciplinæ susceptiuum. Est autem locus hic destruenti quidem, si non de quo nomen & oratio uerificatur, &
si non de quo oratio & nomen uerificatur. Construenti XXXVI
autem, si de quo nomen & oratio, & si de quo oratio & nomen prædicatur. Déinde destruenti quidem, si non de quo oratio, & nomen uerificatur: & si non de quo nomen, & oratio uerificatur. Non enim erit proprium, quod positũ est esse proprium:ut quia animal quidem disciplinæ susceptiuũ uerificatur de Deo:homo autem non prædicatur:non erit hominis proprium,animal disciplinæ susceptiuum. Construenti autem si de quo oratio XXXVII
& nomen prædicatur:& si de quo nomen & oratio prædicatur. Erit enim proprium quod positum est esse proprium:ut quia de quo animam habere uerificatur animal, & de quo animal animam habere: erit animam habere animalis proprium. Déinde destruenti quidem si sub- XXXVIII
iectum,

ictum, proprium aßignauit eius, quod in ſubiecto eſſe di-
XXXIX *citur.* Non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe pro-
prium: ut quia qui poſuit proprium ſubtiliſſimi corporis,
ignem, ſubiectum aßignauit prædicati proprium, non erit
ignis corporis ſubtiliſsimi proprium: propter hoc autem
non erit ſubiectum, eius quod in ſubiecto eſſe dicitur pro-
prium, cò quòd idem eſſet plurium, & differentium ſpe-
cie, proprium: nam eidem plura quædam diſcrepantia
ſpecie inſunt, de ſolo dicta: quorum erit omnium pro-
prium quod ſubiectum eſt, ſi quis hunc in modum ponat
XL *proprium.* Conſtruenti uerò, *ſi quod in ſubiecto eſt,*
aßignauit proprium ſubiecti. Erit enim *proprium quod*
poſitum eſt non eſſe proprium: ſi quidem de ſolo prædi-
catur (ut dictum eſt) proprium: ut quia qui dixit terræ
proprium corpus grauißimum ſpecie, ſubiecti aßigna-
uit proprium quod de ſola dicitur re, & ut proprium
XLI *prædicatur, erit terræ proprium rectè poſitum.* Déin-
de deſtruenti quidem, ſi ſecundùm participationem aßi-
gnauit proprium. Non enim *erit proprium, quod poſi-*
tum eſt eſſe proprium: nam quod ſecundùm participa-
tionem ineſt, ad quod quid eſt eſſe conducit: erit autem
huiuſmodi differentia quædam de aliqua ſpecie dicta: ut
quia qui dixit hominis proprium greßibile bipes, ſecun-
dùm participationem aßignauit proprium: non erit uti-
XLII *que proprium hominis greßibile bipes.* Conſtruenti
autem, ſi non ſecundùm participationem aßignauit pro-
prium, nec quod quid eſt eſſe indicans, conuerſim prædi-
cata re. Erit enim *proprium quod poſitum eſt eſſe pro-*
prium, ut quia qui poſuit animalis proprium quod natum
eſt ſentire, neque ſecundùm participationem aßignauit
proprium, neque quod quid eſſe indicans, conuerſim re
præd

prædicata, erit utiq; quod sentire natum est, animalis proprium. Deinde destruenti quidem, si non contingit simul inesse proprium, sed uel posterius, uel prius quàm id ipsum nomen. Non enim erit proprium quod positum est esse proprium, aut nunquam, aut non semper: ut quoniam contingit alicui prius fore, & posterius ambulare per forum quàm quòd homo, non erit ambulare per forum hominis propriũ, aut nunquam, aut nõ semper. XLIII *Construenti autem, si simul ex necessitate semper inest, cùm neque terminus, neque differentia sit. Erit enim proprium, quod positum est forsitan non esse proprium: ut quia animal disciplinæ susceptiuum: simul ex necessitate semper est, & id quod est homo, cùm neque differentia sit, nec terminus, erit animal disciplinæ susceptiuum hominis proprium.* XLIIII *Deinde destruenti quidem, si eorundem quæ eadem sunt, non est idem proprium. Non enim erit proprium, quod positum est esse propriũ: ut quia non est proprium prosequendi, apparere quibusdam bonum, neque eligendi fuerit utique proprium apparere quibusdam bonum. idem enim est prosequendum & eligendum.* XLV *Construenti, si eiusdem quatenus idem proprium. Erit enim proprium quod positum est non esse proprium. Vt quoniam hominis, quà homo dicitur propriũ tripartitam animam habere, & terrigenæ quatenus terrigena est, erit proprium tripartitam animam habere. Vtilis autem locus hic & in accidente: nam ijsdem in eo quòd eadem sunt eadem oportet inesse, uel non inesse.* XLVI *Deinde destruenti quidem, si eorum quæ sunt eadem specie: non idem semper specie proprium est. Neque enim eius quod dictum erit proprium, quod positum est esse proprium: ut quia idem est specie homo & equus: non semper autem equi est* XLVII a

est proprium stare à se, nec hominis erit proprium moueri à se. Idem enim est specie moueri, & stare à se, quatenus
XLVIII utriq; eorum ut animal est, accidit. Construenti uerò, si eorum quæ sunt eadem specie, idem semper specie sit proprium. Erit enim proprium quod positum est nõ esse proprium: ut quia hominis est proprium esse greßibile bipes, & auis erit proprium esse uolatile bipes: utrunque enim horum est idem quatenus illa quidem sub eodem sunt genere species, cùm sint sub animali, hæc autem ut generis differentiæ animalis. Hic autem locus falsus est: quãdo alterum quidem eorum quæ dicuntur uni alicui soli inest speciei, alterũ uerò inest pluribus, quemadmodum greßibile quadrupes.

Annotatio loci cauilli. Quoniam autem idem & diuersum multipliciter dicitur, labor est sophisticè assumenti unius aßignare, & solius alicuius proprium: nam quod inest alicui cui accidit aliquid, & accidenti inerit sumpto cum eo cui accidit: ut quod inest homini, & albo homini inerit, si fuerit albus homo: & quod albo homini inest, inerit & homini.

Cauill. I. Calumniabitur autem aliquis multa propriorum, quòd subiectum id aliud est quod secundum se facit, aliud autem cum accidẽte: ut aliud quidem hominẽ esse dicet, aliud uerò album hominem.

Cauill. II. Amplius autẽ diuersum faciens habitum, & quod secundùm habitum dicitur: nam quod habitui inest, & ei quod secũdùm habitum dicitur inerit: & quod ei (quod secundùm habitum dicitur) inest, & habitui inerit: ut quoniam sciens secũdùm scientiam dicitur affici, non inerit scientiæ proprium indissuasibile à ratione, nam

Dilutio primi. & sciens indissuasibilis erit à ratione. Construenti autẽ dicendũ quoniam non est diuersum simpliciter id cui accidit, & accidẽs cũ eo cui accidit sumptũ, sed aliud dicitur, eò quòd diuersum sit ipsius, esse: non enim idem est homini

esse,

esse, quòd sit homo, & albo homini esse, quòd sit albus ho-
mo. Præterea autem considerandum est ad casus dicenti,
quod neque sciens est indissuasibile à ratione, sed indissua-
bilis à ratione: neque scientia indissuasibile, sed indissua-
sibilis à ratione: nam ei qui omnino instat, omnino est ad-
uersandum. Deinde destruenti quidem, si quod natura L
inest uolens aßignare: hoc modo ponit secundùm locutio-
nem, ut quod semper inest significet. Videbitur enim
moueri posse quod positum est proprium esse: ut quia
qui dixit hominis proprium bipes, uult quidem quod na-
tura inest, aßignare: significat autem locutionem quod sem
per inest, non erit hominis proprium bipes: nõ enim omnis
homo est duos pedes habens. Construenti autem, si uult LI
quod natura inest proprium aßignare, & locutione hoc
modo significat. Non enim mouebitur secundùm hoc pro-
prium: ut quia qui hominis proprium aßignauit, animal
disciplinæ susceptiuũ & uult, & dictione significat quòd
natura inest propriũ: nõ mouebitur, secundùm hoc quòd nõ
sit propriũ hominis, animal disciplinæ susceptiuum. Am- LII
plius, quæcunque dicuntur ut secundum aliud aliquod pri-
mum, aut ut primum ipsum, labor est aßignare talium pro-
prium. Nam si eius quod est secundum aliud aliquid pro-
prium aßignauit, & de primo uerificabitur: si autem pri-
mi posuerit, & de eo quod est secũdum aliud prædicabitur:
ut si quis aßignet superficiei proprium coloratum esse, &
de corpore uerificatur coloratum esse: si autem corporis,
& de superficie prædicabitur: quare nõ de quo oratio, &
nomen uerificabitur. Accidit autem in quibusdam pro- LIII
prijs plerunq; fieri aliquod peccatũ, propter hoc quòd nõ
determinetur quomodo, & quorum ponit quis proprium:
omnes enim conãtur aßignare proprium, aut quod natura
inest,

inest,ut hominis bipes,aut quod nunc inest, ut hominis alicuius quatuor digitos habere: aut specie,ut ignis subtilissimum, aut simpliciter, ut animalis uiuere: aut secundum aliud,ut animæ prudens: aut ut primum,quemadmodum rationalis prudēs:aut in eo quod habet,ut sciētis indissuasibile à ratione (nihil enim aliud quàm habendo aliquid erit indissuasibile à ratione) aut in eo quòd habeatur, ut scientiæ indissuasibile à ratione: aut in eo quod participatur, ut animalis sentire (sentit enim & aliud quid ut homo, sed participans iam hoc, sentit) aut in eo quod participat,ut alicuius animalis uiuere:qui nō addit igitur natura,peccat, eò quòd contingit quod naturæ inest,non inesse illi cui natura inest, ut homini duos pedes habere: qui uerò non determinat quoniam quod inest aßignat, quod nō erit tale quale nunc inest id,ceu quatuor digitos habere hominē,non indicans quoque quod ut primū,aut ut secundum aliud ponit, quòd non de quo oratio & nomen uerificabitur,ut coloratum esse siue superficiei,siue corporis aßignauerit proprium, non prædicens etiam quòd aut in eo quod est habere, aut in eo quod haberi proprium aßignauit, ideo non erit proprium quod aßignatum est: nam inerit (si in eo quod habetur aßignauit proprium) etiam habenti:si autem habenti,& ei quod habetur,ut indissuasibile à ratione, sciētiæ uel scientis positum proprium,non præsignificans etiam in eo quod participat, uel participatur,eo quod & in alijs quibusdam inerit proprium. Si enim in eo quidem quod participatur, aßignauit,participantibus inerit, si uerò in eo quod participat, ijs quæ participantur: ut si alicuius animalis posuerit uiuere proprium, non diuidens etiam specie quod uni soli inerit eorum, quæ sub eo sunt,cuius proprium ponit; nam quod est secundum supera

superabundantiam, uni soli inest: ut igni leuißimum. *Aliquoties autẽ & specie addens peccat.* Nam *oportebit unã speciem esse eorum quæ dicuntur, quando specie addiderit: hoc autem in quibusdam non accidit, ut nec in igne, non enim est una species ignis, nam diuersum est carbo & flamma, & lux specie, cum unumquodq; horum sit ignis: propter hoc autem non oportet quando specie additur, diuersam esse speciem eius quod dicitur, quoniam his quidem magis, illis autem minus inerit quod dictum est proprium: ut in igne, subtilißimum: subtilior enim est lux carbone, & flamma.* Hoc *autem non oportet fieri quando non, & nomen magis prædicatur, de quo oratio magis uerificatur. Si autem non, non erit de quo oratio magis, & nomen magis. Amplius autem ad hæc idem esse accidit proprium eius quod simpliciter, & eius quod maximè in simpliciter tali: ut in igne se habet subtilißimum: nam & simpliciter & ignis, & lucis erit hoc ipsum proprium, subtilißima enim est lux: cùm igitur alius sic aßignat proprium, argumentandum: sibi autem non danda hæc instantia, sed statim cùm ponit proprium, determinandum est quomodo ponit proprium.* LIIII LV

De proprio loci alij. CAP. IIII.

D*Einde destruenti quidem, si idem eiusdem proprium posuit.* Non *enim erit proprium, quod positum est esse proprium: nam idem eidem omne, quid est esse indicat: quod autem esse indicat, non proprium, sed terminus est, ut quia qui dixit honesti proprium decens esse, idem eiusdem proprium aßignauit (idem enim est honestum & decens) non utiq; erit decens honesti proprium.* LVI *Construenti autem, si non eiusdem proprium aßignauit, cùm conuersim prædicatum posuit.* Nam *erit* LVII

proprium quod positum est non esse proprium: ut quia qui posuit animalis proprium id quod substantia animata, non idem quidem eiusdem proprium posuit, & conuersim prædicatum aßignauit, erit animalis proprium

LVIII *substantia animata.* Deinde etiam in ijs quæ similium partium sunt considerandum est: destruenti quidem si quod totius est proprium, non uerificatur de parte: aut quod partis, non dicitur de toto. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium: accidit autem in aliquibus hoc fieri. aßignabit enim aliquis in ijs quæ similium partium sunt proprium aliquoties quidem in toto respiciens, aliquoties autem in eo quod secundùm partem dicitur ipse seipsum intelligens: at erit neutrum rectè aßignatum, ut in toto quidem, quia qui dixit maris proprium, plurima aqua salsa, alicuius similium partium posuit proprium, & tale aßignauit quod non uerificatur de parte (non enim erit quiddam maris plurima aqua salsa) non utiq; erit maris proprium, plurima aqua salsa. In parte autem, ut quia qui posuit aëris proprium, respirabile, similium quidem partium alicuius dixit proprium, tale autem aßignauit quod de quo aëre uerum est, de toto autem non dicitur (non enim erit uniuersus aër respirabilis)

LIX non erit utique aëris proprium respirabile. Astruenti autem, si uerificatur de unaquaq; similium partium quod est proprium earum secundùm totũ. Erit enim proprium, quod positum est non esse propriũ: ut quia uerificatur de omni terra deorsum fieri secundùm naturam: est autem & hoc proprium alicuius terræ secundùm totum (nam secundùm terram, & id quod est terram esse) erit terræ pro-

LX prium deorsum ferri secundùm naturam. Deinde ex oppositis considerandum est, primum quidem ex contra-

rijs:

rijs: destruenti quidem, si contrarij non est contrarium.
Neq; enim contrarij erit contrarium proprium: ut quia
contrariũ est iustitiæ quidem iniustitia optimo autẽ pessi-
mum: non est autem iustitiæ proprium, optimum, non erit
iniustitiæ proprium pessimum. Construenti autem, si LXI
contrarij contrarium proprium est, & contrarij contra=
rium proprium erit. Vt quia contrarium est bono quidem
malum, eligendo autem fugiendum: est autem boni pro=
prium eligendum: erit mali proprium fugiendum. Secun= LXII
dum autem, ex ijs quæ ad aliquid sunt: destruenti qui-
dem, si hoc quod ad aliquid est, eius quod est ad aliquid
non est proprium. Neq; enim hoc quod ad aliquid est, eius
quod ad aliquid est, erit proprium: ut quia dicitur duplũ
quidem ad dimidium, superans autem ad superatum: non
est autem dupli proprium superans, non erit dimidij pro=
prium superatum. Construenti autem, si eius quod est LXIII
ad aliquid, hoc quod ad aliquid est propriũ: & eius quod
est aliquid, id quod est ad aliquid erit proprium. Vt quia
dicitur duplum quidem ad dimidium id esse quod duo ad
unum: est autem dupli proprium ut duo ad unum: erit di=
midij proprium, ut unum ad duo. Tertium autem, de= LXIIII
struenti quidem, si habitus, id quod secundùm habitum di-
citur non est propriũ, neque profectò priuationis, id quod
secundùm priuationem dicitur, erit proprium: & si priua=
tionis, id quod secundùm priuationem dicitur non est pro=
prium, neq; habitus, id quod secundùm habitum dicitur
erit proprium. Vt quia non dicitur surditatis proprium LXV
insensibilitatem esse, neq; auditus erit proprium sensum
esse. Construenti uerò, si quod secundùm habitum di=
citur, est habitus proprium: & priuationis, id quod secun=
dùm priuationem dicitur erit proprium: & si priuationis,

*id quod secundùm priuationem dicitur, est proprium, & habitus quod secundùm habitum dicitur erit proprium.
Vt quia uisus est proprium uidere, secundùm quod habe-
mus uisum: erit cæcitatis proprium non uidere, secundùm
LXVI quod non habemus uisum, nati habere. Deinde ex affir-
mationibus, & negationibus: primū quidem ex ipsis quæ
prædicantur. Est autem locus hic utilis destruenti tan-
tum: ut si affirmatio, uel quod secundùm affirmationem
dicitur, eius est proprium: non erit profectò eius negatio,
neq; quod secundùm negationem dicitur proprium: si au-
tem sit negatio, aut quod secundùm negationem dicitur
proprium, eiusdē non erit affirmatio, neq; quod secundùm
affirmationem dicitur proprium: ut quia proprium anima
lis est animatum, non erit animalis propriū non animatū.
LXVII Secundùm autem ex prædicatis, uel etiam non prædica
tis, & de quibus prædicatur, uel non prædicatur: destruen
ti quidē, si affirmationis affirmatio non est propriū. Neq;
enim negatio negationis erit proprium: & si negatio ne-
gationis non est proprium, neq; affirmationis affirmatio
erit proprium: ut quia non est proprium hominis animal,
neq; non hominis non animal: si autē non hominis non ui-
detur proprium non animal, neq; hominis erit propriū ani
LXVIII mal. Construenti autem si affirmationis affirmatio est
proprium. Nam & negatio negationis erit propriū: si au
tem negationis negatio est proprium, & affirmatio affir
mationis erit proprium: ut quia nō animalis est proprium
non uiuere, erit animalis proprium uiuere: & si animalis
proprium uidetur uiuere, & non animalis propriū uide-
LXIX bitur non uiuere. Tertium autem ex ipsis subiectis. de-
struenti quidem, si quod aßignatum est proprium affirma-
tionis est proprium. Non erit enim idem & negationis
propr*

proprium: si autẽ negationis est proprium quod assignatum est, non erit affirmationis proprium: ut quia animalis proprium est animatum, non animalis non erit proprium animatum. Construenti uerò, si assignatum proprium non est affirmationis proprium, erit negationis. LXX
At hic locus deficit: nam affirmatio negationis, & negatio affirmationis non est proprium, quandoquidem affirmatio negationi omnino non inest: negatio autem affirmationi inest quidem, at non ut proprium inest. Annotatio.
Deinde ex ijs quæ ex opposito diuiduntur: destruenti quidem, si eorum quæ ex opposito diuiduntur, nullum ullius reliquorum ex opposito diuisorum est proprium. Neque enim quod positum est, erit proprium eius cuius positum est propriũ: ut quia animal sensibile nullius aliorum mortalium animalium est propriũ, non erit animal intelligibile Dei proprium. LXXI
Construenti autem, si cæterorum quæ ex opposito diuiduntur quoduis est proprium talium quorumcunque eorum quæ ex opposito diuiduntur. Nam reliquum erit eius proprium, cuius positum est non esse proprium: ut quia prudentiæ est proprium, per se natum esse rationalis uirtutem esse, & aliarum uirtutũ sic uniuscuiusque sumptæ: erit temperantiæ proprium per se natum esse concupiscibilis uirtutem esse. LXXII
Deinde ex casibus: destruenti quidem, si casus non est casus propriũ. Neq; enim casus erit proprium casus: ut quia non est eius quod est iustè proprium id quod bene, neq; iusti proprium erit bonum. LXXIII
Construenti autem, si casus est proprium casus. Nam & casus erit casus proprium: ut quia hominis est proprium gressibile bipes: & homini erit proprium gressibili bipedi dici. LXXIIII
Non solùm autem in eo quod dictum est secundùm casus est considerandum, sed & in LXXV

oppositis, quemadmodum & in prioribus locis dictum est, destruenti quidem: si oppositi casus, non est proprium oppositi casus. Neq; enim oppositi casus erit proprium oppositi casus: ut quia non est eius quod est iustè proprium quod bene: neq; iniustè erit proprium quod malé.
LXXVI *Construenti uerò, si oppositi casus est proprium oppositi casus. Nam & oppositi casus, erit proprium oppositi casus: ut quia honesti est proprium optimum, &*
LXXVII *inhonesti erit proprium peßimum. Déinde ex ijs quæ similiter se habent: destruenti quidem, si quod similiter se habet, eius quod similiter se habet, non est proprium. Neq; enim quod similiter se habet, eius quod similiter se habet erit proprium: ut quia similiter se habet ad extruendum ædificium ædificator, & medicus ad efficiendum sanitatem: non est autem proprium medici efficere sanitatem, neq; ædificatoris erit proprium, extruere ædi-*
LXXIX *ficium. Construenti autem, si quod similiter se habet erit proprium eius quod similiter se habet. Nam & quod similiter se habet, eius quod similiter se habet erit proprium: ut quoniam similiter se habet medicus ad id quod est esse effectiuum sanitatis, & ludi magister ad id quod est esse effectiuum bonæ habitudinis: est autem proprium magistri ludi esse effectiuum bonæ habitudinis,*
LXXX *erit proprium & medici effectiuum esse sanitatis. Déinde ex ijs quæ sic se habent: destruenti quidem, si quod sic se habet, eius quod sic se habet non est proprium. Neq; enim quod sic se habet, eius quod sic se habet, erit proprium. Si autem eius quod sic se habet, id quod sic se habet est proprium: eius non erit proprium cuius positum est esse proprium. Vt quia sic se habet prudentia ad honestum & turpe, eò quòd disciplina utriusq; eorum est: nõ*

est

est autem prudentiæ proprium disciplinam esse honesti: nō utiq; erit proprium prudentiæ disciplinam esse turpis: si uerò est proprium prudentiæ disciplinam esse honesti, non erit proprium eiusdem disciplinam esse turpis: impoßibile est enim eiusdem plura esse propria. Construenti uerò nihil locus iste utilis: nam quod sic se habet, unum ad plura cōparatur. Deinde destruenti quidē, si quod se- LXXXI
cundùm esse dicitur, non est eius quod secūdùm esse dicitur proprium. Nam neq; corrumpi eius quod est secundùm corrumpi: neq; generari eius quod secundùm generari dicitur, erit proprium. Vt quia est hominis proprium esse animal, neq; eius quod est hominem generari, erit proprium generari animal, neq; eius quod est hominem corrumpi erit proprium corrumpi animal. Eodem autem modo accipiendum est & ex generari ad esse & corrūpi, & ex corrumpi ad esse & generari: quemadmodum dictum est nunc ex esse ad generari, & corrumpi. Con- LXXXII
struenti autem, si eius quod est secundùm esse ordinatum est. Est autem per se, ordinatum proprium: nam & eius quod secundùm generari dicitur, erit hoc quod secundùm generari dicitur proprium: & eius quod secundùm corrumpi, hoc quod secundùm corrumpi est aßignatum: ut quia hominis est proprium esse mortalem, & eius quod est generari hominem, erit proprium generari mortalem, & eius quod est corrumpi hominem, corrumpi mortalem. Eodem autem modo accipiendum est & ex generari, & corrumpi: & ad esse, & ad ipsa ex ipsis fieri: quemadmodum & in destruenti dictum est. Deinde inspiciendum LXXXIII
ad idem suppositi: destruenti quidem, si ideæ non inest, aut si non qua id dicitur, cuius est proprium aßignatum. Non enim erit proprium quod positum est esse proprium: ut

quoniam ipsi homini non inest quiescere quà homo est,
LXXXIIII *sed quà idea, non erit hominis propriũ quiescere.* Construenti *autem, si ideæ inest, & secundùm hoc inest quà dicitur de illo ipso, cuius positũ est non esse proprium.* Erit *enim proprium quod positum est non inesse proprium: ut quoniam inest ipsi animali ex anima & corpore compositum esse, & quà animal est ipsi inest id: erit proprium animalis ex corpore & anima compositum esse.*

De propitio loci aliȷ. CAP. V.

LXXXV DEinde ex *magis & minus.* Primum *quidem destruenti, si quod magis est, eius quod magis nõ est propriũ.* Neq; *enim quod minus est, eius quod minus erit propriũ: neq; quod minime eius quod minime: neq; quod maxime eius quod maxime: neq; quod simpliciter eius quod simpliciter: ut quia non est magis colorari magis corporis proprium: neq; minus colorari minus corporis proprium*
LXXXVI *erit, neq; colorari corporis omnino.* Construenti *autem, si quod magis est eius quod magis est, est proprium.* Nam *quod minus est, eius quod minus est erit propriũ: & quod minime, eius quod minime: & quod maxime, eius quod maxime: & quod simpliciter, eius quod simpliciter: ut quia magis uiuentis magis sentire est propriũ, & minus uiuentis minus sentire, erit proprium: & eius quod maxime id quod maxime, & eius quod minime id quod minime, & eius quod simpliciter, id quoq; quod*
LXXXVII *simpliciter.* Et *ex eo autem quod simpliciter, ad eadem considerandum: destruenti quidem, si quod simpliciter*
LXXXVIII *non est proprium.* Neq; *enim quod magis est eius quod magis, neq; quod minus eius quod minus, neq; quod maxime eius quod maxime, neq; quod minime eius quod minime erit proprium: ut quia non est hominis proprium*

studio

ſtudioſum,neq; magis hominis, magis ſtudioſum erit pro=
priũ. Conſtruẽti autẽ, ſi quod ſimpliciter eſt, eius quod LXXXIX
ſimpliciter eſt proprium. Nam & hoc quod magis eius
quod magis,& quod minus eius quod minus,& quod mi=
nime eius quod minime,& quod maximè eius quod maxi
mè erit propriũ: ut quia eſt ignis propriũ ſurſum ferri ſe=
cundùm naturam,& magis ignis erit magis propriũ, ſur=
ſum ferri ſecundùm naturam:eodẽ modo conſiderandum eſt
& ex alijs huiuſmodi. Secundùm autem,deſtruenti qui= XC
dem,ſi quod magis eſt,nõ eſt eius quod magis eſt propriũ.
Neq; enim quod minus eſt eius quod minus erit propriũ:
ut quoniam magis eſt propriũ animalis ſentire quàm ho=
minis ſcire, non eſt autem animalis propriũ ſentire, quare
non erit hominis proprium ſcire. Conſtruenti autem, ſi
quod minus,eius quod minus eſt propriũ.Nam et quod ma
gis eius quod magis erit proprium: ut quia minus eſt pro=
prium hominis manſuetũ natura quàm animalis uiuere:eſt
autem hominis propriũ manſuetũ natura,erit propriũ ani
malis uiuere. Tertiũ uerò,deſtruenti quidẽ,ſi cuius ma= XCI
gis eſt,propriũ nõ eſt. Neq; enim cuius eſt minus propriũ,
erit eius propriũ:ſi autẽ illius eſt proprium, non erit huius
propriũ:ut quia colorari magis ſuperficiei quàm corporis
eſt propriũ, non eſt autem ſuperficiei proprium, non erit
corporis propriũ colorari: ſi uerò eſt ſuperficiei propriũ,
non erit corporis proprium. Conſtruenti autem hic locus
non eſt utilis:nam impoßibile eſt idem plurium proprium
eſſe. Quartũ, deſtruenti quidem,ſi quod magis eſt eius XCII
propriũ,non eſt proprium,neque profectò quod minus eſt
eius propriũ, erit proprium. Vt quia magis eſt proprium
animalis ſenſibile quàm partibile, non eſt autem animalis
ſenſibile proprium : quare non erit animalis partibile

XCIII *proprium. Construenti autem: si quod minus est eius*
proprium, est propriũ. Nam & quod magis est eius pro-
prium, erit proprium: ut quoniam minus est proprium
animalis sentire quàm uiuere: est autem animalis propriũ
XCIIII *sentire, erit animalis proprium uiuere. Deinde ex his*
quæ similiter insunt: primùm quidem destruenti, si quod
similiter est proprium, non est proprium eius cuius simi-
liter est proprium. Neq; enim quod similiter est propriũ,
erit propriũ eius cuius similiter est propriũ: ut quia simili-
ter est proprium concupiscibilis concupiscere, & rationa
lis ratiocinari: non est autem proprium concupiscibilis
concupiscere, non erit rationalis proprium ratiocinari.
XCV *Construenti uerò, si quod similiter est propriũ, eius est*
proprium, cuius est similiter proprium. Nam & quod si-
militer est proprium, erit eius proprium cuius similiter
est proprium: ut quia similiter est rationalis proprium
primùm prudens, & concupiscibilis proprium primum
temperans: est autem rationalis primum prudens: erit igi
XCVI *tur concupiscibilis proprium primum temperans. Se-*
cundum autem, destruenti quidem, si quod similiter est
proprium non est proprium eius. Nam neq; quod si-
militer est proprium, erit proprium eius: ut quia similiter
est proprium hominis uidere, & audire, non est hominis
proprium uidere, non utiq; hominis proprium audire.
XCVII *Construenti uerò, si quod similiter est eius proprium,*
est proprium. Nam quod similiter est eius proprium,
proprium erit: ut quia similiter est proprium animæ, ali-
quid partium eius primò esse concupiscibile, & rationa-
le primò: est autem proprium animæ, quid partium eius
esse concupiscibile primò, erit utique proprium animæ
XCVIII *quippiam partium eius esse rationale primò. Tertium*
uerò,

uerò, destruenti quidem, si cuius similiter est proprium non est propriũ. Neq; enim cuius similiter propriũ, erit proprium: si autem illius est proprium, non erit alterius proprium: ut quia urere similiter est proprium flammæ, & carbonis, non est autem flammæ proprium urere, non erit carbonis proprium urere: si autem est flammæ proprium, non erit carbonis propriũ urere. Construenti autẽ hic locus non est utilis: differt autem quod est ex similiter se habentibus, ab eo quod ex ijs est quæ similiter insunt: quoniam illud quidem secundùm proportionem sumitur nõ in eo quod inest aliquid comparatum: hoc autem ex eo quod inest, alicui comparatur. Deinde destruenti quidem, XCIX
si potentia proprium aßignans, & non ad ens aßignauit proprium potentia, cùm non contingat ei potentia inesse cùm ens non est. Non enim erit propriũ quod positum est esse proprium: ut quia qui dixit aëris propriũ respirabile, potentia quidem aßignauit proprium (nam tale proprium ut respirari poßit, respirabile est) aßignauit autem & ad non esse proprium: nam & cùm non est animal quod spirare natum ex aëre, contingit aërem esse, non tamen cùm non est animal, poßibile est spirare: quare neq; aëris erit proprium huiusmodi poßibile respirari tunc, quia animal non erit quod tale est ut respirare poßit: nõ ergo erit aëris proprium respirabile. Construenti autem, si potentia C
aßignans proprium, tam ad ens aßignauit propriũ, quàm ad non ens, cùm contingat potentia non enti inesse. Erit enim proprium quod positum est non esse proprium: ut quia qui aßignauit proprium, entis poßibile pati, aut facere potentia aßignans proprium, ad ens aßignauit propriũ (nã cùm ens est, & poßibile pati quid, aut facere erit) quare proprium erit entis poßibile pati quid, aut facere.

Deinde

CI *Deinde deſtruenti quidem,ſi per ſuperabundantiam poſuit proprium. Non erit enim proprium quod poſitum eſt eſſe propriũ:accidit enim ſic aßignantibus proprium,non de quo orationem, & nomen uerificari:nam corrupta re, nihil minus erit oratio:nam eorũ quæ ſunt alicui maximè ineſt: ut ſi quis aßignet ignis propriũ,corpus leuißimum: corrupto enim igne, erit aliquod corporum quod leuißimum erit: quare non erit ignis propriũ,corpus leuißimũ.*

CII *Conſtruenti autem,ſi non per ſuperabundantiam poſuit proprium. Erit enim ſecundùm hoc bene poſitum proprium: ut quia qui poſuit hominis proprium animal manſuetum natura,non ſuperabundantia aßignauit proprium: erit utiq; ſecundùm hoc bene poſitum proprium.*

FINIS.

TOPICORVM
ARISTOTELIS
LIBER VI.

De locis definitionis. CAP. I.

Primus locus. I V S *autem quod eſt circa terminos negotij,partes ſunt quinq;. Nã aut quod omnino non uerum eſt dicere de quo nomen & orationem (oportet enim hominis definitionem de omni homine uerificari) aut quod cùm ſit genus non poſuit in genere, uel non in accommodato genere poſuit (oportet enim eum qui definit in genere ponentem differentias adiungere: nam maximè eorum quæ ſunt in definitione, genus uidetur definiti ſubſtantiam ſignificare) aut quod non propria eſt definitio (oportet enim defini*

definitionem propriam esse, quemadmodum prius dictum
est) aut si omnia quæ dicta sunt is qui fecit, non defini=
uit, neq; dixit quid est esse rei definitè: reliquum au=
tem præter ea quæ dicta sunt, si definiuit quidem, at non
bene definiuit. Si igitur non uerificatur de quo nomen II
& oratio, ex ijs quæ dicta sunt in accidente locis, conside
randum. Nam & illic utrum uerum uel non uerum,
omnis consideratio fit: quando enim quod inest accidens
disputamus, quod uerum est dicimus: quando autem quod
non inest, quod non uerum. Si uerò non in accommo= III
dato genere posuit, aut si non propria est aßignata
oratio: ex ijs qui sunt ad genus & proprium dictis locis,
prospiciendum. Reliquum uerò si non definiuit, aut si nõ
bene definiuit, aliquo modo aggrediendum dicere. Pri= IIII
mùm igitur inspiciendum si non bene definiuit. Nam faci=
lius est, quodlibet fecisse, quàm bene fecisse: manifestum igi-
tur quoniam peccatum circa hoc plusculum, eo quòd labo
riosius. quare argumentatio facilior quæ circa hoc, quàm V
quæ circa illud fit. Sunt autem eius quod non est bene,
partes duæ. Vna quidem, obscura interpretatione uti.
Oportet enim definientem (ut contingit) quàm clarißi=
ma interpretatione uti: eò quòd cognoscendi gratia aßi=
gnatur definitio. Secunda autem, si amplius dixit in defi=
nitione, quàm par sit: nam omne quod superadiectum
est in definitione, superfluum est.

De Definitione loci alij. CAP. II.

RVrsus autem utrunque quod dictum est, in plures
partes diuiditur: unus autem locus eius quod obscurè VI
est, si sit æquiuocum alicui, quod dictum est. Vt quòd
generatio est ductio ad substantiam, & quòd sanitas com=
mensuratio calidorum & frigidorum: nam æquiuoca est
ductio,

ductio, & commensuratio: immanifestũ igitur utrum uult dicere eorum quæ significantur ab eo, quod multipliciter dicitur. similiter autem & si cùm definitum multipliciter dicitur, diuidens non dixit: nam immanifestum utrius definitionem aßignauit, contingitq; calumniari uelut non conueniente oratione ad omnia quorum definitionem aßignauit. Maximè autem contingit tale quippiam facere, cùm latet æquiuocatio. Contingit etiam & eum qui diuidit, quoties dicitur id quod in definitione aßignatum est, syllogismum facere: nam si secundùm nullum modorum sufficienter dictum est, manifestum quòd non definierit illo modo. VII *Alius si secundùm metaphoram dixit. Vt scientiam indeciduã, terrã autem nutricem, aut temperantiam consonantiam: nam omne obscurum, quod secundùm metaphoram dicitur, cõtingit & etiam metaphora loquentem calumniari, tanquã non propriè dicentẽ: non enim cõgruet dicta definitio, ut in temperãtia, nã omnis consonantia in sonis. Amplius, si est genus consonantia temperãtiæ: in duobus generibus erit idem, non cõtinentibus se inuicẽ: nam neq; consonantia uirtutem, neque uirtus continet consonantiam.* VIII *Amplius, si non positis nominibus utitur. Vt Plato ciliumbre oculum, aut araneum putrimordax, aut medullam oßigenium dixit: nam omne obscurum, quod insuetum est.* IX *Quædam autem neq; secundùm æquiuocationem, neq; secundùm metaphoram, neque propriè dicuntur. Vt lex, mensura, uel imago eorum quæ natura iusta sunt: sunt autem huiusmodi deteriora, metaphora: nam metaphora facit quodammodo notum quod designatum est per similitudinem (omnes enim metaphora utentes, secundùm aliquàm similitudinem ea utuntur) at quod tale est, non facit notum: nam neq; similitu*

militu

militudo est secũdùm quã mensura, uel imago lex est, neq; dici solet propriè: quapropter si propriè mensuram, uel imaginem legem dicit esse, ueritatis est expers: nam imago id est, cuius generatio per imitationem est: hoc autẽ non inest legi: si autem non propriè, manifestum quod obscurè dixit, atq; deterius quolibet eorum quæ secundùm metaphoram dicuntur. Amplius, si non manifesta est contrarij oratio ex hoc quod dicitur. Nam quæ bene aßignantur, contrarias commanifestant. Aut si per se dicta: non sit manifestum cuius est definitio: sed quemadmodum ea quæ sunt antiquorum scriptorum, nisi quis superscripsisset: non cognoscebatur quid unumquodq;: si igitur non clarè, ex huiusmodi est inspiciendum. Si igitur superfluum in termino dixit, primùm quidem considerandum, si aliquo usus est, quod omnibus insit, uel simpliciter ijs quæ sunt, uel ijs quæ sub eodem genere sunt definitorum. Nam superfluum dici necessarium id est: oportet enim genus ab alijs separare, differentiam autem ab aliquo eorum quæ sunt in eodem genere: atqui quod omnibus quidem inest simpliciter, à nullo separat, quod autem omnibus quæ sub eodem sunt genere inest, non separat ab ijs quæ sunt in eodem genere: quare superuacaneum huiusmodi oppositum. Aut si est quidem proprium quod appositum est, ablato autem illo, & reliqua definitio propria est, & indicat substantiam. Vt in hominis oratione scientiæ susceptiuum appositum, superfluum: nam & eo ablato, reliqua oratio propria est, & indicat substantiam: simpliciter autem dicendo, omne superfluũ, quo ablato, reliquum manifestũ fecit id quod definitur. Talis autem est & animæ terminus, si est numerus ipse seipsum mouẽs: nam quod seipsum mouet est anima, ceu Plato definiuit,

X (at "Amplius, si non manifesta est contra-")
XI (at "Aut si per se dicta")
XII (at "Si igitur superfluum in ter-")
XIII (at "Aut si est quidem proprium")

uit, an proprium quidem quod dicitur:non indicat autem substantiam interẽpto numero? utrouis igitur modo se habeat, difficile est ut explicet. Vtendum ergo in omnibus talibus ad id quod expedit: ut est phlegmatis terminus, humidum primum à cibo, indigestum: unum enim primum nõ multa: quare superfluum, indigestum appositum: nam hoc ablato, reliqua erit propria definitio: non enim contingit à cibo & aliud quiddam primũ esse. An non simpliciter à cibo phlegma, sed indigestorum primum? quare addendũ est indigestum: nam illo quidem modo dicta non uera erit

XIIII *definitio: siquidem non omnium primum est. Amplius si quippiam eorum quæ sunt in oratione non omnibus inest, quæ sunt sub eadem specie. Nam talis peius definiuit, quàm qui usi sunt eo quod inest omnibus quæ sunt: nam illic, si reliqua propria definitio, & tota propria erit: simpliciter enim ad proprium quolibet addito uero, tota oratio propria fit: at uerò si aliquid eorum quæ sunt in oratione, non omnibus insit quæ sunt sub eadem specie, impoßibile est totam orationem propriam esse: non enim conuersim prædicabitur de re, ut animal greßibile bipes quadricubitale: nam huiusmodi oratio non conuersim prædicabitur de re, eò quòd non omnibus inest (quæ*

XV *sub eadem specie sunt) quadricubitale. Rursum si idem frequenter dixit. Vt qui concupiscentiam appetitum delectationis dixit: nam omnis concupiscentia, delectationis est, quare & eidem concupiscentiæ delectationis erit: fit igitur terminus concupiscentiæ appetitus delectationis (nihil enim differt cõcupiscentiã dicere, aut appetitum delectationis) quare utrunq; eorum delectationis erit. An hoc quidem nihil absurdũ? nam & homo bipes est. Quare & idem homini, bipes erit. est autẽ idem homini, animal greßibile*

sibile bipes: quare animal greßibile bipes, bipes est: sed non propter hoc, absurdum aliquid accipit, non enim de animali, solum greßibile bis bipes prædicatur: sic enim de eodem bis bipes prædicatur, si de animali bipede, greßibile bipes dicitur, quare semel tantum bipes prædicatur. Similiter autem & in concupiscentia: non enim de appetitu id quod est delectationis esse prædicatur, sed de toto: quare semel & hîc prædicatio fit. Non est autẽ bis dicere idem *nomen, aliquid absurdum: sed frequenter de aliquo idem prædicari. sicut* Xenocrates *prudentiam definitiuam, & cõtemplatiuam eorum quæ sunt, dicit esse: nam definitiua, contemplatiua quædam est, quare bis idem dicit, addens rursum & contemplatiuam. Similiter autem & quicunque refrigerationem, priuationem eius quidem caloris: qui secundùm naturam est, dicunt esse: nam omnis priuatio eius est, quod secundùm naturam est: quare superfluum est addere secundùm naturam: sed sufficit fortasse dicere priuationem caloris, eò quòd ipsa priuatio, notum facit quòd eius sit quod secundùm naturam dicitur.* R*ursum, si uni-* XVI
uersali dicto addidit & particulare. V*t si clementiam immunutionem, expedientiam & iustorum: nam iustum expediens quippiam est, quare continetur in expediente. superfluum igitur iustum: nam qui dixit uniuersale, addit & particulare: & si medicinam disciplinam sanatiuorum animali & homini: aut legem imaginem eorum quæ natura sunt bona & iusta: nam iustum bonum quippiam, quare frequenter idem dicit. utrum igitur bene an nõ bene definiuit: per hæc & huiusmodi perspiciendum.*

De Definitione, loci alij. CAP. III.

V*Trum uerò definiuit, & dixit quid est esse, an non* XVII
ex his. Primùm ergo si non, per priora & notiora

XVII *confecit definitionem. Nam terminus aßignatur eius cognoscendi gratia quod dicitur. cognoscimus autem non ex quibuslibet, sed ex prioribus, notioribusq́;, quemadmodum in demonstrationibus: sic enim omnis doctrina, & omnis disciplina se habet: manifestum igitur quòd qui non per huiusmodi definiuit, non definiuit: si enim definiuit, plures erunt eiusdem definitiones. Nam manifestum quod & qui per priora, ac notiora, iterum melius definiuit: quare utræque erunt definitiones eiusdem: tale autem non uidetur: nam unicuique eorum quæ sunt, unum est esse idipsum quod est: quare si plures erunt eiusdem definitiones, idem erit definitio, esse quod quidem secundùm utranque definitionem significatur. hæc autem nō eadem sunt, eò quòd definitiones diuersæ: manifestū igitur quoniam non definiuit, qui non per priora, atque notiora definiuit. Igitur per non notiora quidem terminum dici,*

XVIII *dupliciter est accipere. Aut enim si simpliciter ex ignotioribus, aut si nobis ignotioribus, contingit enim utroq; modo: simpliciter igitur notius quod prius est, posteriore: ut punctum linea, & linea superficie, & superficies solido: quemadmodum & unitas numero: prius enim & principium omnis numeri: similiter autem & elementum syllaba. Nobis autem econuerso quandoque accidit: nam maximè solidum, magis sub sensu cadit, quàm superficies, superficies autem magis quàm linea, linea autem signo magis: quare multitudo magis huiusmodi cognoscit, nam illa quidem quomodolibet, hæc autem subtili, & fœcundo intellectu comprehendere oportet: simpliciter igitur melius per priora, posteriora tentare cognoscere, nam magis scientificum tale est. Verùm ad eos qui impotentes sunt cognoscere per talia, necessarium fortè per ea*

quæ

quæ illis cognita sunt facere orationem: sunt autem talium definitiones quæ & puncti, & lineæ, & superficiei. omnes enim per posteriora, priora indicant: nam illud quidem lineæ, istam autem superficiei, hanc uerò solidi fines dicunt esse. Non oportet autem latere quoniam sic definientes non contingit quod quid est esse definitio, indicare: nisi contingat idem nobis notius esse, & simpliciter notius: siquidem oportet per genus & differentias definire eum, qui bene definit, hæc autem simpliciter notiora, & priora sunt specie: interimit enim genus & differentia speciem, quare priora hæc specie. Sunt autem notiora, nam specie quidem nota necesse est genus & differentias cognosci: qui hominem enim cognoscit, & animal greßibile cognoscit: ac genere & differentia notis, non necesse est & speciem cognosci: quare ignotior species. Amplius, illis (qui secundùm ueritatem huiusmodi definitiones dicunt esse quæ sunt ex ijs quæ unicuiq; sunt nota) plures: eiusdem accidit dicere definitiones esse, nam alia alijs, & non omnibus eadem contingit notiora esse: quare ad unumquenque erit definitio aßignanda, si quidem ex ijs quæ singulis quibusque sunt notiora, definitionem oportet facere. Amplius, eisdem alia interdum alia magis nota: nam à principio quidem sensibilia, instructioribus autem factis, contrà: quare neque ad eundem semper ad eadem definitio aßignanda, ijs qui per ea quæ singulis quibusque sunt notiora definitionem fatentur aßignandam esse: manifestum igitur quòd non definiendum per ea quæ huiusmodi sunt, sed per simpliciter notiora: nam solo modo sic una & eadem definitio semper fiet. Fortasse autem & quod simpliciter notum, non est id quod omnibus notum, sed quod bene dispositis intelle-

ctu: quemadmodum & simpliciter salubre ijs qui bene affectum habent corpus: oportet ergo unumquodque talium diligenter peruestigare: uti autem disputantes ad id quod expedit. Maximè autem sine dissensione interimere contingit definitionem: si neque ex simpliciter notioribus, neque ex ijs quæ nobis, contingit definitionem fieri. Vnus igitur locus est eius quod non per notiora, quod per posteriora, priora indicat: quemadmodum prius diximus.

XIX *Alius autem, si eius quod est in quiete, & definitione, per indefinitum, & quod in motu est aßignata est*

XX *oratio nobis. Prius enim est & notius quod manens est, & definitum, eo quod indefinitum & in motu est. Eius autem quod est non ex prioribus, tres sunt loci. Primus quidem, si per oppositum, oppositum definiuit. Vt si per malum, bonum. simul enim natura opposita, & nonnullis etiam eadem disciplina utrorumq; uidetur esse: quare non notius alterum altero. Oportet autem non latere quædam fortasse aliter definiri non posse, ut duplum sine dimidio, & quæcunque per se ad aliquid dicuntur: nam omnibus huiusmodi, est idem esse ei quod est ad aliquid quodammodo se habere: quare non est poßibile sine altero alterum cognoscere, eò quòd necessarium est in alterius oratione coassumi & alterum. Ergo cognoscere quidem oportet huiusmodi omnia: uti autem eis in his ut uidebitur expedire.*

XXI *Alius, si eodem usus est ei quod definitur.*

Latet autem, cùm non eodem definiti nomine utitur: ut si solem stellam in die apparentem definiuit: nam qui die utitur, sole utitur: & par est ad deprehendenda talia sumere pro nomine orationem: ut quòd dies est, Solis latio super terram: nam tunc manifestum quòd qui Solis lationem super terram dixit, solem dixit: quare utitur so-

le, qui

le, qui die utitur. Rursum, *si eo quod ediuerso diuiditur, id quod ediuerso diuiditur definiuit.* Vt *impar est, qui unitate maior est pare: simul enim natura, quæ ex eodem genere ediuerso diuiduntur: impar autem & par ediuerso diuiduntur: nam ambo, numeri differentiæ.* XXII

Similiter autem & si per inferiora, superiora definiuit.

Vt *parem numerum, qui bipartitè secatur: aut bonum, habitum uirtutis: nam & bipartitè sumptum est à duobus, quæ paria sunt: & uirtus, bonum quoddam est: quare inferiora hæc quàm illa sunt: est autem necesse eum qui inferioribus utitur, & illis uti: nam & qui uirtute utitur, bono utitur, eò quòd bonum quoddam uirtus: similiter autem & qui bipartitè utitur, et pare utitur, eò quòd in duo secari significat bipartitè secari: duo autem paria sunt.* XXIII

Vniuersaliter *igitur dicendo, unus est locus non per priora & notiora fecisse orationem: partes autem eius, ea quæ dicta sunt.* Secundus *autem, si res cùm sit non ponitur in genere.* Nam *in omnibus huiusmodi peccatum est, in quibus non prius ponitur in oratione, quid est: ut corporis definitio, quod habet tres dimensiones: aut si quis hominem definiuit, quod est sciens numerare: non enim dictum est quid est, habere tres dimensiones: uel quid est, scit numerare: genus autem uult quid est significare: & primum apponitur eorum quæ in definitione dicũtur.* Amplius, *si ad plura cum dicatur id quod definitur: non ad omnia aßignauit.* Vt *si grammaticen, scientiam scribendi quod profertur: nam indiget, & quod legendi: nihilo enim magis scribendi quàm legendi aßignat qui definit: quare non alius, sed qui utraque hæc dicit, eò quòd plures non contingit eiusdem definitiones esse.* In *quibusdam profectò secundum ueritatem se habet, ut dictum est: in quibusdam* XXIIII XXV

autem non, ut in quibuscunq; non per se dicitur ad utrunque: ut medicinam, scientiam sanitatem, & ægritudinem efficiendi: nam de illa quidem per se dicitur, de hac autem per accidens: simpliciter enim alienum à medicina, ægritudinem efficere. Quare nihil magis definiuit, qui ad utrunq; aßignauit, quàm qui ad alterum, uerùm fortaße & deterius, eo quòd & reliquorum quilibet poteſt ægri-
XXVI *tudinem efficere. Amplius, si non ad melius sed ad peius aßignauit, cùm sint plura ad quæ dicitur quod definitur. Nam omnis disciplina & poteſtas, optimi uidetur eſſe.*

Rursum si non positum eſt in proprio genere quod di-
XXVII *ctum eſt, considerandum ex ijs (quæ ad genera sunt) elementis: quemadmodum eſt dictum prius. Rursum si trāsiliens dicit genera. Vt qui iuſtitiam æqualitatis habitum effectiuum, uel diſtributiuum æqui: nam transilit, qui sic definit, uirtutem: relinquens igitur iuſtitiæ genus, non dicit quid eſt eſſe (nam subſtantia unicuiq; eſt in genere) eſt autem hoc idem ei quod eſt non in proximo genere ponere. Nam qui in proximo posuit, omnia superiora dixit: eò quòd omnia superiora genera de inferioribus prædicantur. Quare aut in proximo genere ponendum, aut omnes differentias superiori generi addendum, per quas definitur proximum genus: sic enim erit nihil prætermiſsum, sed pro nomine, in oratione dictum erit inferius genus: qui uerò ipsum superius genus dicit, non dicit & inferius genus: nam qui plantam dicit, non dicit arborem.*
XXVIII *Rursum in differentijs similiter considerandum, si & differentias dixit generis. Nam si rei nō specialibus definiuit differentijs, aut si etiam omnino aliquid huiusmodi dixit, quod nullius contingit differentiam eſſe (ut animal, aut subſtantiam) manifeſtum quoniam non definiuit: nul*

liuS

tius enim differentiæ, quæ dicta sunt. Videndum autem XXIX
& si est aliquid quod ediuerso diuiditur dictæ differentiæ.
Nam si non est, perspicuum quoniam non erit quæ dicta
est generis differentia: nam omne genus ijs (quæ ediuerso
diuiduntur) differentijs diuiditur: ut animal greßibili, &
uolatili, & aquatili, & bipedi. Aut si est quidem ediuer XXX
so diuisa differentia, nõ uerificatur autẽ de genere. Nam
si non, manifestum quoniam neutra erit generis differen=
tia: omnes enim quæ ediuerso diuiduntur differentiæ, ueri
ficantur de proprio genere. Similiter autem & si ue= XXXI
rificatur quidem, at non facit apposita generi, speciem.
Nam manifestum, quòd non erit hæc specifica differentia
generis, nam omnis specifica differentia cum genere, spe=
ciem facit: si autem hæc non est differentia, nec quæ dicta
est: quia hæc ediuerso diuiditur. Amplius, si negatione di XXXII
uidat genus. Vt qui lineam definiunt longitudinem sine
latitudine esse: nam nihil aliud significat, sine latitudine,
quàm quòd non habet latitudinẽ: accidet igitur genus par
ticipare speciem. nam omnis longitudo sine latitudine, aut
latitudinem habens est, quia de omni affirmatio uel nega=
tio uera fit: quare genus lineæ cùm longitudo sit, sine lati
tudine, aut latitudinem habens erit: at longitudo sine lati=
tudine speciei est ratio: similiter autem & longitudo lati=
tudinem habẽs: nam sine latitudine, & latitudinẽ habens,
differentiæ sunt: ex differẽtia autem & genere, est specici
oratio: quare genus suscipiet speciei orationem, similiter
autem & differẽtiæ, eò quòd altera dictarum differentia=
rum ex neceßitate prædicatur de genere. Est autem dictus
locus utilis ad eos, qui ponũt ideas esse: nam si non est ipsa
longitudo, quodã modo prædicabitur de genere quod lati
tudinẽ habet, aut sine latitudine est: oportet enim de omni

longitudine alterum eorum uerificari, si quidem de genere uerificari debeat. hoc autem nõ accidit: sunt autem & sine latitudine, & latitudinẽ habentes longitudines, quare ad illos solos utilis hic locus, quicunque genus unum numero dicunt esse: hoc autem faciunt qui ideas ponunt. Nam ipsam longitudinem, & ipsum animal, genus dicunt esse. Fortasse autem in quibusdam etiam necessariũ est negatione uti definientem, ut in priuationibus: nam cæcum est quod nõ habet uisum, quando natum est habere. Differt autem nihil negatione diuidere genus, aut huiusmodi affirmatione, qua negationem necesse est ediuerso diuidit: ut si longitudinem, habens latitudinem definiuit, eam habente latitudinem ediuerso diuiditur, non habẽs latitudinem, neq; aliud quicquã: quare negatione rursum diuiditur genus.
XXXIII *Rursum si speciem ut differẽtiam aßignauit. Vt qui cõuicium, iniuriam cum irrisione definiuit: nam irrisio iniuria quædam est, quare non differentia, sed species est irrisio.*
XXXIIII *Amplius, si genus ut differentiam dixit. Vt uirtutem, habitum bonum, uel studiosum: nam bonum est genus uirtutis. An non genus est bonum, sed differentia? siquidem uerum est quòd non contingat idem in duobus generibus esse non continentibus se inuicem (nam neq; bonum continet habitum, neque habitus bonum: non enim omnis habitus bonum, neq; omne bonum habitus) nõ erunt profectò genera ambo. Si igitur habitus genus est uirtutis, perspicuum bonum non genus, sed magis differẽtiam esse. Amplius, habitus quidem quid est uirtus significat: bonum autem non quid est, sed quale quid est: uidetur autem differentia quale quid significare.*
XXXV *Videndum autem & si non quale quid, sed ipsum quid significat aßignata differentia. Nam uidetur quale quid omnis differentia significare.*

ficare. Considerandum autem & si secundùm accidens inest definitio differentia. Nam nulla differētia est eorum, quæ secundùm accidens insunt, sicut neq; genus: non enim contingit differentiam inesse alicui, & non inesse. XXXVI
Amplius, si prædicatur de genere differentia, uel species, aut inferiorum aliquid speciei, non erit definiens. Nam nullum eorum quæ dicta sunt, contingit de genere prædicari, eò quòd genus de quàm plurimis omniū dicitur. XXXVII
Rursum si prædicatur genus de differentia. Nam non de differentia, sed de quibus differentia, genus uidetur prædicari: ut animal de homine, & boue, & de alijs greßibilibus animalibus, non autem de ea differētia, quæ de specie dicitur: nam si de unaquaque differētiarum animal prædicabitur, multa animalia de specie prædicabuntur: nam differentiæ de specie prædicantur. Amplius, differentiæ omnes, aut species, aut indiuidua erūt, siquidem sunt animalia: nā unumquodq; amamalium aut species, aut indiuiduum est. XXXVIII
Similiter autem inspiciendum & si species, aut inferiorum speciei aliquod, de differētia prædicatur. Impoßibile enim, eò quòd de pluribus differentia, quàm species dicitur. Item accidet differentiam speciem esse, siquidem prædicabitur de ea aliqua specierum: nam si de differentia prædicatur homo, manifestum quoniam differentia est homo. XXXIX
Rursum si nō prior est differentia specie. Nam genere quidem posterior est: specie autem priorem differentiam esse oportet. XL
Considerandum autem & si alterius generis est dicta differentia, neq; contenti, neq; continentis. Nam non uidetur eadem differentia duorum generum esse non continentium se inuicem: si autem non, accidet & speciem eandem in duobus generibus esse nō cōtinentibus se inuicem: infert enim unaquæq; differentiarum proprium genus, ut XLI

greßibile & bipes animal coinferunt: quare si de quo differentia & generum utrunq;, manifestum utique quoniam species in duobus erat generibus non continentibus se inuicem. An non impoßibile eandem differentiam duorum generum esse non continentium se inuicem, sed addendum neq; utroq; sub eodem existente? nam greßibile animal, & uolatile animal, genera sunt non cõtinentia se inuicem, & utriusque eorum est bipes differentia: quare addendum est, neq; sub eodem, utroq; existẽte: nam hæc ambo sub animali sunt. manifestum etiam quoniam non necesse est differentiam omnem, proprium genus inferre, eò quòd contingit eandem duorum generum esse non cõtinentium se inuicem: sed alterum tantum necesse est inferre, & superiora omnia: ut bipes, greßibile, uel uolatile infert animal.

XLII *Videndum autem & si in aliquo differentiam aßignauit substantiæ. Nam uidetur differre substantia à substantia in eo quod alicubi est, quare & eos qui greßibili, & aquatili diuidunt animal increpant, tanquam greßibile &*

Dubitatio. *aquatile alicubi significet. An in ijs quidem non rectè increpãt? nõ enim in aliquo, neq; alicubi significat aquatile, & terrestre, sed quale quid: nam & si in sicco sit, similiter aquatile: similiter autem & terrestre, & si in humido sit, similiter terrestre; sed non aquatile erit: attamen si quandoque significat in aliquo differentia, manifestum*

XLIII *quoniam peccabit. Rursum, si affectum, differentiam aßignauit. Nã omnis affectus cùm magis fit, detrahit à substantia: differentia autem, non huiusmodi est: nam magis uidetur saluare differentia, id cuius est differentia: & simpliciter impoßibile est singulum quodque esse sine propria differentia: nam cum non est greßibile, nõ erit homo: & (ut simpliciter dicamus) secundùm quæcunq; alteratur*

habens,

habens, nihil eorum differentia illius est. nam omnia huiusmodi cum magis fiunt, detrahunt à substantia: quare si aliquam huiusmodi differentiam quispiam aßignauit, peccauit: simpliciter enim non alteramur secundùm differẽtias.

Et si alicuius eorum quæ sunt ad aliud, non aliud quid, XLIIII
differentiam aßignauit. N*am eorum quæ sunt ad aliquid, & differentiæ ad aliquid: ut & in disciplina, contemplatiua enim, & actiua, & effectiua dicitur: unumquodq; autem horum, ad aliquid significat: contemplatiua enim alicuius, & actiua alicuius, & effectiua alicuius.* *Conside-* XLV
randum autem & si ad quod natum est unumquodq; eorum quæ sunt ad aliquid, aßignauit definiens. N*am in quibusdam quidem ad quod natum est singulum quodq; eorum quæ sunt ad aliquid, solum est uti, ad aliud autem nihil, ut uisu ad uidendum solum: quibusdam autem & ad aliquid aliud, ut dolio sanè hauriat aliquis, attamen si quis definiuit dolium, instrumentum ad hauriendum, peccauit, non enim ad hoc natum est: terminus autem est, ad quod natum est, ad quod sanè utitur prudens quà prudens: & quæ circa singulum quodq; propria est disciplina.* *Am-* XLVI
plius, si non primi aßignauit, quando contingit ad plura dictum esse. V*t prudentiam uirtutem hominis, aut animæ: & non rationalis: primum enim rationalis uirtus, prudentia: nam secundùm hoc & anima & homo dicitur prudens.* *Amplius, si non susceptiuum est eius cuius dicitur* XLVII
affectus, uel dispositio, uel quoduis aliud, peccauit. N*am omnis dispositio, uel affectus in illo natus est fieri, cuius est dispositio, uel affectus: ut & scientia in anima, dispositio existens animæ. Aliquando autem peccant in talibus, ut quicunq; dicunt quòd somnus est impotentia sensus, & dubitatio æqualitas contrariarum ratiocinationum, et dolor*

sepa

separatio naturalium partium cum uiolentia: nam neq; somnus inest sensui, oporteret autem inesse si impotentia sensus est. Similiter autem neque dubitatio contrarijs ratiocinationibus inest, neq; dolor, naturalibus partibus: dolebunt enim inanimata, si dolor eis inest. Talis autem & sanitatis definitio. siquidem commensuratio calidorum, & frigidorum est, necesse est enim sana esse, calida et frigida: nam cuiusque commensuratio illis inest, quorum est commensuratio: quare sanitas inerit utiq; ipsis. Item id quod fit, in effectiuum, aut econuerso, accidit ponere, sic definientibus: non enim est dolor, separatio naturalium partium, sed effectiuum doloris: nec somnus, impotentia sensus, sed effectiuum alterum alterius: aut enim propter impotentiam dormimus, aut propter somnum impotentes sumus. Similiter autem & dubitationis uidebitur effectiuum esse, contrariarum æqualitas ratiocinationum: quandocunq; enim ad utraq; ratiocinantibus nobis similiter uidentur omnia secundum utrunq; fieri, dubitabimus utrum agamus.

XLIX *Amplius, secundum tempora omnia, considerandum sicubi dissonet: ut si immortale definiuit, animal nunc incorruptibile esse. Nam nunc incorruptibile animal, nunc immortale erit.*

Dubitatio. *An in hoc quidem non accidit? nam anceps secundum amphiboliam est nunc incorruptibile esse: aut enim quoniam non corrumpitur nunc, significat, aut quoniam non poßibile corrumpi nunc: aut quoniam huiusmodi est nunc, ut nunquam poßit corrumpi: quando igitur dicimus quòd incorruptibile nunc est animal, non hoc dicimus, quòd nunc tale est animal, sed ut nũquam possit corrumpi: hoc autem immortali idem erat, quare non accidit, nunc idem immortale esse. Sed tamen sicubi accidit quod secundum definitionem quidem aßignatum est inesse*

nunc

nunc uel prius, quod uerò secundùm nomen non inest, non erit idem: utendum ergo hoc loco quemadmodum dictum est. Inspiciendum autem & si secundùm aliud quippiam magis dicitur quod definitur, quàm secundum aßignatam orationem. Vt si iustitia potestas æqui distributiua est: iustus enim magis est, qui eligit æquum distribuere, eo qui potest: quare non erit iustitia potestas æqui distributiua: nam & iustus esset maximè, qui posset æquum distribuere. L

Amplius, si res quidem suscipit magis, quod autem secundùm orationem aßignatur non suscipit: aut contrà, quod secũdùm orationem ei aßignatur suscipit, res autem non. Oportet enim aut utraq; suscipere, aut neutrum: siquidem est rei quod secundum orationem aßignatur.

Amplius, si suscipiunt utraq; quidem magis, non simul autem utraq; augmentum sumunt. Vt si amor concupiscentia conuentionis est. nam magis amans non magis concupiscit conuentionem: quare non simul utraq; suscipiunt magis: at oporteret, si idem essent. Amplius, si duobus quibusdam propositis, de quo res magis dicitur, id quod est secundum orationem minus dicitur. Vt si ignis est corpus subtilißimum, ignis enim magis flamma quàm lux, corpus autem subtilißimum minus flamma quàm lux: oportet autem utraq; magis inesse eidem, si quidem eadem sint. Rursum, si hoc quidem similiter utrisq; inest propositis, aliud autem non similiter utrisq;, sed alteri magis. LI LII LIII

Amplius, si ad duo definitionem aßignauerit secundum utrunq;. Vt bonum quod per uisum, aut per auditum delectabile, & ens quod poßibile est pati, aut facere: simul enim idem & bonum, & non bonum est: similiter autem & ens, & non ens: nam per auditum delectabile, idẽ bono erit: quare quod nõ delectabile est per auditum, LIIII

non

non bono idem: nam eisdem & opposita eadem erunt: opponitur autem bono quidem non bonum, per auditum autem delectabili, per auditum non delectabile: manifestum igitur quoniam idem non delectabile per auditum, non bono: si igitur aliquid est per uisum quidem delectabile, per auditum autem non, & bonum, & non bonum erit: similiter autem ostendemus quoniam idem ens, &

LV *non ens est. Amplius, & generibus, & differentijs, & alijs omnibus quæ in definitionibus sunt aßignatis, eis qui orationes pro nominibus faciunt considerandum, si quicquam dissonet.*

De Definitione, loci alij. CAP. IIII.

LVI *SI autem sit ad aliquid quod definitur, aut per se, aut secundum genus: considerandum si non dictum est in definitione ad quod dicitur, aut secundum ipsum, aut secundum genus. Vt si scientiam definiuit opinionem indissuasibilem, aut etiam uoluntatem: appetitum sine tristitia: omnis enim eius quod est ad aliquid, substantia ad alterum, eò quòd idem sit unicuiq; eorum quæ sunt ad aliquid esse, idipsum quod est ad aliquid quodam modo se habere: oportebat igitur scientiam dicere opinionem scibilis, & uoluntatem appetitum boni. Similiter autem & si grammaticen definiuit scientiam literarum: oportebat enim aut ad quod ipsum dicitur, aut ad quod fortè genus*

LVII *dicitur, in definitione aßignari. Aut si cùm quippiam ad aliquid dicitur, non aßignauit ad finem. Finis autem in unoquoque est quod optimum est, aut cuius gratia alia sunt: dicendum igitur aut optimum, aut ultimum, ut concupiscentiam non delectabilis, sed delectationis: nam pro-*

LVIII *pter hanc, & delectabile eligimus. Considerandum & si generatio est ad quod aßignauit, uel actus. Nihil enim*

enim talium finis:nam magis quod est egisse, & generasse finis, quàm fieri & agere. An non in omnibus uerum hu iusmodi? penè enim plurimi delectari magis uolunt, quàm destitisse delectari: quare agere magis finem quis statuat, quàm egisse. Rursum in quibusdam si non determinauit quanti, uel qualis, uel ubi, uel secundum alias differentias. Vt ambitiosus, & qualis, & quãti appetens est honoris: nam omnes appetunt honorem: quare non sufficit ambitiosum dicere, qui appetit honorem: sed addere oportet dictas differentias. similiter autem & auarus, quantas appetit pecunias: aut intemperans, circa quales uoluptates, non enim qui à qualibet uoluptate tenetur, intemperans dicitur, sed qui ab aliqua. Aut rursum qui definiuit noctem, umbram terræ: aut succußionem, motum terræ: aut nubem, densitatem aëris: aut uentum, motum aëris, addendum enim quanti, & qualis, ubi, & à quo. Similiter autem & in cæteris huiusmodi: nam omittens differentiam quamlibet, non dicit quid est esse: oportet autem semper ad id quo indiget, argumentari: non enim quolibet modo terra mota, neq; quantacunque succußio erit: similiter autem neque aëre quolibet modo, neq; quantocunq; modo, uentus erit. Amplius, in appetitibus, si non apponitur quod apparet, & in quibuslibet alijs congruit. Vt quoniam uoluntas appetitus boni: concupiscentia autem appetitus delectationis. sed non apparentis boni, uel delectationis: plerunque enim latet appetentes: quoniam bonum aut delectabile est: quare non necessarium bonum, uel delectabile esse, sed apparens solum: oportebat ergo sic & aßignationem facere. Si autem & aßignauit quod dictum est, in ipsas species ducendum cum qui ponit ideas esse. Non

Dubitatio.

LIX

LX

LXI

enim

*enim eſt idea ullius apparentis: ipſa autem ſpecies ad
ipſam ſpeciem uidetur dici: ut ipſa concupiſcentia, ipſius
delectationis: & ipſa uoluntas, ipſius boni. apparentis
igitur boni non erit ipſa uoluntas, neque apparentis
delectationis ipſa concupiſcentia: abſurdum enim eſt eſ=
LXII ſe, ipſum apparens bonum, uel delectabile. Amplius,
ſi ſit quidem habitus definitio, conſiderandum in ha=
bente: ſi quidem habentis, in habitu: ſimiliter autem
& in cæteris talibus. Vt ſi delectatio eſt iuuantia, &
LXIII delectabile iuuabile. Vniuerſaliter autem dicendo in
huiuſmodi definitionibus, quodam modo, uno plura ac=
cidit eum qui definit definire. Nam qui ſcientiam de=
finiuit, quodam modo & ignorantiam definiuit: ſimi=
liter autem & ſcium, & inſcium: & ſcire, & igno=
rare: nam primo dilucido facto, & reliqua quodam
modo dilucida fiunt. Inſpiciendum igitur in omnibus ta=
libus, ne quicquam diſſonet: utendo elementis ex con=
trarijs, & coniugatis. Amplius, in his, quæ ad ali=
quid ſunt, conſiderandum ſi ad quod genus aßignatur,
LXIIII & ſpecies ad illud quoddam aßignatur. Vt ſi opinio
ad opinatum, & quædam opinio ad quoddam opinatum:
& ſi multiplex ad ſubmultiplex, & quoddam multiplex
ad quoddam ſubmultiplex: ſi autem non ſic aßignatur, ma
LXV nifeſtum quoniam peccatur. Videndũ autem, & ſi oppo
ſiti oppoſita definitio. Vt ſi dimidij ea ſit, quæ oppoſita
eſt ei, quæ eſt duplicis: nã ſi duplex eſt quod in æquali ſu
perat dimidiũ: & dimidiũ quod in æquali ſuperatur. In
LXVI cõtrarijs autẽ ſimiliter. Nã cõtraria cõtrarij oratio erit,
ſecũdùm unã quandã cõplexionẽ contrariorũ: ut ſi adiu=
tiuum quidẽ effectiuũ boni eſt, nociuum effectiuũ mali, aut
corruptiuũ boni: alterũ enim horũ neceſſariũ eſt contra=
rium*

rium esse ei, quod ex principio dictum est: si igitur neutrum contrarium est ei quod ex principio dictum est: manifestum quoniam neutra erit earum (quæ posterius aßignatæ) contrarij oratio: quare neque quæ ex principio aßignata est definitio, rectè aßignata est. Quoniam autem quædam contrariorum priuatione alterius dicuntur. ut inæqualitas priuatio æqualitatis uidetur esse: inæqualia enim, quæ non æqualia sunt, dicuntur: perspicuum quoniam quod secundùm priuationem quidem dicitur contrarium, necessarium est definire per alterum: reliquum uerò non iam oportet, per id quod secundùm priuationem dicitur. Non enim accidit alterutrum per alterutrum cognosci. considerandum igitur in contrarijs huiusmodi peccatum. Vt si quis definiuit æqualitatem, contrarium inæqualitati: nam per hoc quod secundùm priuationem dicitur, definiuit. Amplius, sic definientem necesse est eo quod definitur uti. LXVII *Patet autem hoc, si accipiatur pro nomine oratio: nam quia nil refert dicere inæqualitatem priuationem æqualitatis, erit æqualitas contrarium priuationi æqualitatis: quare eodem erit usus. Si autem neutrum contrariorum secundùm priuationem dicatur, aßignetur autem oratio similiter.* LXVIII *Vt bonum contrarium malo: manifestum quoniam malum contrarium bono erit: nam sic contrariorum similiter oratio aßignanda: quare rursum eo quod definitur accidit uti: inest enim in mali oratione bonum: quocirca quoniam bonum est malo cõtrarium: malum autem nihil differt, uel quod est bono contrarium, erit bonum contrarium, boni contrario: perspicuum igitur quoniam eodem usus est. Amplius, si secundùm priuationem dicitur aßignans, non aßignauit cuius est priuatio.* LXIX

Vt habitus, aut contrarij, aut cuiuscunque est priuatio. LXX

Et si non in quo natum est fieri addidit, uel simpliciter, uel in quo primo natum est fieri. Vt si ignorantiam dicẽs priuationem, non scientiæ priuationem dixit: aut si non addidit in quo natum est fieri, aut addens non in quo primo aßignauit: ut quod non in rationali, sed in homine, uel in anima: nam si quodlibet horum omittat, peccauit. Similiter autem & si cæcitatem nõ uisus priuationem in oculo dixit: oportet autem bene aßignantem, quid est, & cuius est priuatio aßignare, & quidnam est quod priuatum est.

LXXI *Videndum autem & si non secundùm priuationem dictum, priuatione definiuit. Vt & in ignorantia uidebitur esse huiusmodi peccatum, ijs qui non secundùm negationem ignorantiam dicunt: nam quod nõ habet scientiam non uidetur ignorare: sed magis quod deceptum est: propter quod neque inanimata, neque pueros dicimus ignorare: quare non secundùm priuationem scientiæ ignorantia*

LXXII *dicitur. Amplius, si similibus nominis casibus, similes orationis casus aptantur. Vt si adiutiuum est effectiuum sanitatis, adiutiuè est sanitatis effectiuè, & adiuuãs efficiens sanitatem. Considerandum & in idea, si aptabitur dictus terminus. Nam in quibusdam nõ accidit: ut quemadmodum Plato definiuit, mortale addens in animalium definitionibus. Idea enim non erit mortalis, ut ipse homo: quare non aptabitur ad ideam definitio. Simpliciter autem in quibus apponitur effectiuum, aut paßiuum: necesse est dissonare in idea terminum: nam impaßibiles, & immobiles uidentur esse ideæ ijs, qui dicunt ideas esse: aduersum hos autem, & tales orationes utiles sunt.*

De Definitione, loci alij. CAP. V.

LXXIII *Amplius, si eorum quæ secundùm æquiuocationem dicuntur, unam definitionem omnium communem aßig*

aßignauit: Vniuoca enim, quorum una est, secundùm nomen oratio: quare nullius eorum quæ sub nomine sunt, aßignatus est terminus, eo quòd similiter ad omne, æquiuocum adaptatur. Passus autem hoc est & Dionysij uitæ terminus: siquidem ea motus est generi nutriendi naturaliter inseruiens: nihil enim hoc magis animalibus, quàm plantis inest: uita autem non secundùm unam speciem uidetur dici, sed altera quidem animalibus, altera plantis inest: contingit igitur & secundùm electionem sic aßignare terminum, ac si uniuoca, & secundùm unam speciem omnis uita diceretur. Nihil autem prohibet & eum qui conspicit æquiuocationem, & alterius uult definitionem aßignare: latere non propriam, sed communem utrisq; orationem aßignare. sed nihil minus si utrouis modo fecerit, peccauit.

Postquam autem quædam latent æquiuocorum, interroganti quidem ut uniuocis utendum. LXXIIII *Nam non adaptabitur alterius terminus ad alterum: quare uidebitur non distinguendum hoc pacto, oportet enim in omne, uniuocum adaptari: eidem autē respondenti, distinguendum est.*

Quoniam autem quidā respondentium uniuocum quidem dicunt esse æquiuocū, quando non accommodatur ad omne aßignata oratio: æquiuocum autem uniuocum, etiā si ad utrūq; accommodetur: præ confeßione utendum pro talibus, aut præcolligendum quòd æquiuocum, uel uniuocum, aut utrūq; fuerit. LXXV *Magis enim cōcedunt non præuidentes, quod futurum est ut accidat.* LXXVI *Si autem non facta confeßione dixerit aliquis uniuocum æquiuocum esse, eò quòd non accommodatur & in hoc aßignata oratio: considerandum si huius oratio accommodatur & ad reliqua. Nam manifestum, quoniam uniuocum erit reliquis: si autem non, plures erunt definitiones reliquis: nam*

duæ secundùm nomen orationes accõmodabuntur ad eandem, quæ prior aßignata est, & quæ posterior. LXXVII *Rursum si quis definiens aliquid eorum quæ multipliciter dicuntur, & oratio nõ accommodatur ad omnia, & quia æquiuocum esse non concedat, nomen etiam dicat non ad omnia accommodari, quoniam nec oratio, dicendum ad eiusmodi, quòd nominatione quidem oportet uti quæ tradita est, & quæ sequitur, & non dimouere quæ talia sunt, tametsi nonnulla dicenda non sint similiter multitudini.* LXXVIII *Si autem alicuius complexorum aßignetur terminus, cõsiderandum est auferẽdo alterius eorum quæ complectuntur orationem, si est & reliqua reliqui. Nam si nõ, manifestum quoniam neq; tota totius: ut si quispiam definiuit lineam finalem rectam, finem plani habentis fines, cuius medium superadditur finibus: si finalis lineæ oratio est, finis plani habentis fines, rectè oportet esse reliquum, cuius medium superadditur finibus: sed infinita neq; medium, neque fines habet, recta autem est, quare non est reliqua reliqui oratio.* LXXIX *Amplius, si cùm sit compositum quod definitur, æquimembris oratio aßignetur definitio. Aequimembris autem dicitur oratio esse, quando quot fuerint composita, tot & in oratione nomina, & uerba fuerint: necesse est enim in talibus ipsorum nominum commutationem fieri aut omnium, aut aliquorum, eò quòd nihil plura nunc, quàm prius nomina dicta sunt: uerùm oportet eum qui definit, orationem pro nominibus aßignare, maximè quidem omnibus: quòd si non, at saltem in plurimis: sic enim & in simplicibus qui nomen commutat, non definiturus est. Vt pro tunica, uestem.* LXXX *Amplius autem maius peccatum, si & per ignotiora nomina commutationem fecerit. Vt pro homine albo, terrigenam candentem: neq; enim*

enim definiuit, cùm minus sit clarum quod sic dicitur. Considerandum autem & si per commutationem nominum, non idem iam significat. Vt qui contemplatiuam scientiam, opinionem contemplatiuam dixit: nam opinio, scientiæ non idem (at oportet, si debet, & totum idem esse) nam contemplatiuum quidem commune in utrisq; orationibus est, reliquum uerò differens. LXXXI Amplius, si alterius nominum commutationem faciens, non differentiæ, sed generis commutationem fecit. LXXXII Vt in eo quod nuper dictum est: ignotius enim contemplatiua quàm scientia: nam hoc quidem genus, illud autem differentia, omnibus autem notius genus, nam communis: quare non generis, sed differentiæ oportebat commutationem fieri, eò quòd ignotior est. An hæc quidem ridicula reprehensio? nihil enim prohibet differentiam quidem notißimo nomine dici, genus autem non: sic autem rebus se habentibus manifestum quoniam generis, & non differentiæ secundùm nomen commutatio facienda: si autem non nomen pro nomine, sed orationem pro nomine commutat, manifestum quoniam differentiæ magis quàm generis definitio aßignanda est, eò quòd cognoscendi gratia definitio aßignatur: nam minus differentia quàm genus nota. Si autem differentiæ terminum aßignauit, considerandum si & alicuius alius communis est aßignatus terminus. Vt cùm imparem numerum, numerum medium habentem dixerit, determinandum est quo pacto medium habẽtem: nam numerus quidẽ communis in utrisq; orationibus est. Imparis autem consumpta est oratio: habẽt autem, & linea, & corpus medium, cùm non sint imparia: quare nõ utiq; erit definitio hæc imparis: si autem multipliciter dicitur medium habens, determinandum quomodo medium habens,

Dubitatio.

alioqui reprehensio erit, aut syllogismus: quod non definiuit.

LXXXIII *Rursum si id cuius quidem orationē aßignauit est eorum quæ sunt, quod autem sub oratione, non eorum quæ sunt. Vt si album, quispiam definiuit colorem igni permistum. impoßibile enim incorporeum corpori permisceri, quare non erit color igni permistus, attamen album est.*

LXXXIIII *Amplius, quicunque non diuidunt in ijs quæ sunt ad aliquid ad quod dicitur, sed in pluribus comprehendentes dicunt: aut omnino, aut in aliquo falsum dicunt. Vt si quis medicinam disciplinam entis dixit: nam si nullius entium medicina est disciplina: manifestum quoniam tota oratio mendax est: si autem alicuius quidem, alicuius autem non, in aliquo mendax: nam oportet de omni, siquidem per se, & non secundùm accidens entis, esse dicitur, quemadmodum in alijs se habent ea quæ ad aliquid sunt: nam omne disciplinatum ad disciplinam dicitur. Similiter autem & in alijs, eò quòd conuertuntur omnia ad aliquid: omne enim disciplinatum, ad aliquid. Cæterùm si is (qui non per se, sed secundùm accidens aßignationem fecit) rectè aßignauit, non ad unum, sed ad plura unumquodq; eorum quæ ad aliquid dicuntur, aßignauit: nihil enim prohibet idem, & ens, & album, & bonum esse: quare qui ad quodlibet horum aßignauit, rectè aßignauit, siquidem is qui secundùm accidens aßignauit, rectè aßignauit. Prætereà autem impoßibile est huiusmodi orationem propriam aßignati esse: nam non solùm medicina, sed plures aliarum disciplinarum ad ens dicuntur, quare unaquæq; entis disciplina erit: manifestū igitur quoniam talis nullius est disciplinæ definitio: propriā enim & non communem oportet definitionem esse.*

LXXXV *Quandoque autem definiunt non rem, sed rem bene se habentem*

aut

aut perfectam. Talis autem & rhetoris & furis terminus, si sit rhetor quidem, qui potest quod in unoquoq; est uerisimile considerare, & nihil prætermittere: fur autem qui clàm sumit: perspicuum enim quoniã cum talis uterq;, hic quidem bonus rhetor, ille autẽ bonus fur erit, non enim qui clàm sumit, sed qui uult clàm sumere, fur est. Rursum si LXXXVI
quod propter se eligendum est, ut actiuum uel effectiuum, uel quolibet modo propter aliud eligendum aßignauit. Vt qui iustitiam, legum conseruatiuam dicit: aut sapientiam, effectiuam felicitatis: nam cõseruatiuum & effectiuum eorum sunt quæ propter aliud eliguntur. An nihil quidem prohibet quod propter se eligendum est, & propter aliud esse eligendum? attamen nihil minus peccauit, qui sic definiuit quod propter se est eligendum, nam unicuique optimum, in substantia maximè: melius autem quod propter se eligendum, quàm quod propter aliud: quare id & definitionem oportebit magis significare.

De Definitione, loci alij. CAP. VI.

C*onsiderandum autem est & si is qui alicuius definitionem aßignauit, aut hæc, aut quod est ex his, aut hoc cum illo definiuit.* LXXXVII *Nam si hæc quidẽ, accidet utrisq; & neutri inesse: ut si iustitiam, temperantiam, & fortitudinem definiuerit: nam si sint duo, uterq; autem alterum habeat, utriq; iusti erunt, & neuter: eo quòd utriq; quidem habent iustitiam, uterq; autem non habet. Si autem nondum quod dictum est admodum absurdum uidetur, eo quòd & in alijs accidat huiusmodi (nihil enim prohibet utrosque habere unam, cùm neuter habeat) attamen contraria inesse eidem, omnino absurdum uidebitur esse: accidet autem hoc, si hic quidem ipsorum temperantiam & timiditatem habet, ille autem fortitudinem, & prodigalitatem:*

nam utrique & iustitiam, & iniustitiam habent: nam si iustitia, temperantia & fortitudo est, & iniustitia timiditas & prodigalitas erit: & omnino quæcunque ad argumentandum idonea quòd non idem sunt & partes & totum, omnia utilia ad id quod dictum est. uidetur autem qui sic definit partes, toti easdem dicere esse. Maximè autem accommodatæ fiunt orationes, in quibuscunque manifesta partium est compositio, quemadmodum in domo, & in cæteris talibus: manifestum enim quoniam cum sint partes, nihil prohibet totum non esse. quare non idem partes toti.

LXXXVIII *Si autem non hæc, sed quod ex his est dixit id esse quod definitur, primum quidem considerandum, si non natum est quippiam unum fieri, ex ijs quæ dicta sunt.*

LXXXIX *Quædam enim sic se habent ad inuicem: ut nihil ex eis*

XC *unum quippiam fiat: ut linea, & numerus. Amplius, si definitum quidem in uno aliquo natum est primo fieri, ex quibus autem dixit ipsum esse, non in uno primo nata sunt fieri, sed utrunque in utroque. Nam manifestum quoniam non erit ex ijs illud: in quibus enim partes, & totum necesse est inesse, quare non in uno totum primo esse,*

XCI *sed in pluribus. Si autem & partes, & totum in uno aliquo primo, considerandum si non in eodem, sed in altero totum, & in altero partes. Nam in quo totum, in*

XCII *illo & partes esse uidentur. Rursum, si cum toto corrumpuntur partes. E conuerso enim oportet accidere, partibus corruptis totum corrumpi. toto uerò corrupto,*

XCIII *non necesse est & partes corrumpi. Aut si totum quidem bonum, uel malum, partes autem neutræ, aut econuerso, partes quidem bonæ, uel malæ, totum autem neutrum. Nam neq; ex neutris poßibile bonum quippiam, uel malum fieri: neque ex bonis uel malis neutrum. Aut si ma-*

gis

gis quidem alterum bonum quàm alterum malum: quod autem ex his, non magis bonum quàm malum. Vt si imprudentia ex fortitudine & falsa opinione, magis enim bonum fortitudo, quàm malum falsa opinio: oportet ergo & quod ex his est, sequi illud, quod magis est, & esse uel simpliciter bonum, uel magis bonum quàm malum. An hoc quidem non necessarium: nisi utrunque sit per se bonum uel malum? multa enim effectiuorum per se quidem non sunt bona, mista autem quibusdam, fiunt bona: aut econuerso utrunque quidem bonum, mista autem, malum uel neutrum: maximè autem manifestum quod nunc dictum est in salubribus & morbificis: nam quædam medicamentorum sic se habent, ut utrunque quidem sit bonum: si autem utraque dentur mista, malum. Rursum, si quod ex meliore & peiore est, non est totum peiore quidem melius, meliore autem peius. An neque hoc necessarium, nisi per se sint ex quibus componitur, bona? nam in ijs quæ non per se sunt bona, nihil prohibet totum non fieri bonum: ut in ijs quæ modò dicta sunt. Amplius, si cognomine est totum alteri. Non oportet enim, ut neque in syllabis: nulli enim elementorum ex quibus componitur, syllaba cognominis est. Amplius, si non dixit modum compositionis. Non enim sufficiens est ad cognoscendum, quòd dicat, ex his: nam non quod ex his, sed quod sic ex his, est cuiusque compositorum substantia, ut in domo. non enim si quolibet modo componantur hæc, domus est.

Dubitatio.

XCIIII

XCV

XCVI

Si autem hoc cum illo aßignauit, primum quidem dicendum quòd hoc cum illo, aut hoc & illud dicitur, aut quod ex illis. Nam qui dicit mel cum aqua, uel mel & aquam dicit, uel quod ex melle & aqua: quare si cuilibet eorum quæ dicta sunt idem confitebitur esse hoc cum XCVII

illo, eadem conueniet dicere, quæ quidem ad utrunque
XCVIII *horum prius dicta sunt.* Amplius, *diuidenti quoties di-citur alterum cum altero, considerandum si nullo modo hoc cum illo. Vt si dicitur alterum cum altero, aut ut in aliquo eodem susceptiuo, ut iustitia & fortitudo in anima, aut in loco eodem, aut in tempore eodem: nullo autem modo uerum sit quod dictum est in his, manifestum est quoniam nullius erit aßignata definitio, eo quòd nullo modo,*
XCIX *hoc cum illo est.* Si *autem diuisio quoties dicitur alterum cum altero, uerum erit in eodem tempore utrunque esse, considerandum si contingit non ad eundem utrunque dici finem. Vt si fortitudinem definiuit audaciam cum recta intelligentia: contingit enim audaciam quidem habere spoliandi, rectam autem intelligentiam circa salubria, sed nondum fortis qui in eodem tempore, cum illo hoc ha-*
C *bet.* Amplius, *si & ad idem ambo dicuntur: ut ad medicatiua. Nihil enim probibet & audaciam quandam, & rectam intelligentiam habere ad medicatiua, attamen nec si fortis qui hoc cum illo habet: neque enim ad alterum, eorum utrunque oportet dici, neque ad idem quodcunque sit, sed ad fortitudinis finem, ut ad præliorum peri-*
CI *cula: aut si quid magis est illius finis.* Quædam *autem sic aßignatorum, nullo modo sub dictam cadunt diuisionem: ut si ira tristitia est cum opinione paruipēdendi: nam quòd propter huiusmodi opinionem tristitia fit, hoc uult indicare: propter hoc autem fieri aliquid, non est: idem ei quod est hoc quidem cum illo esse secundùm ullùm dictorum mo-*
CII *dorum.* Rursum, *si horum compositionem, dixit totum. Vt animæ & corporis compositionem animal. Primum quidem considerandum si non dixit qualis compositio: ut si carnem definiens, aut os: ignis, & aëris, & terræ dixit*

comp

compositionem: non enim sufficit compositionem dicere, sed quae & qualis determinandum: non enim quolibet modo compositis his caro fit, sed sic quidem compositis, caro: sic uerò os. Videtur autem neq; esse omnino compositioni idem neutrum eorum quae dicta sunt: nam compositioni omni dissolutio contraria, dictorum autem neutri, nihil. Amplius: si similiter est uerisimile omne composi- CIII
tum compositionem esse, uel nullũ: animalium autẽ unumquodque cum sit compositum, non est compositio, neque profectò aliorum compositorum ullum compositio erit.

Rursum, si similiter in aliquo nata sunt esse contraria, definiuit autem per alterum: manifestum quoniam nõ definiuit. Si autem non ita est, plures accidet eiusdem definitiones esse: quid enim magis qui per hoc, quàm qui per alterum definiens dixit? eò quòd similiter utraq; nata sunt fieri in eodem. Talis autem animae est definitio, siquidem est substantia disciplinae susceptiua: nam similiter & ignorantiae est susceptiua. Oportet autem si non ad totam ha- CIIII
beat aliquis argumentari definitionem, eò quòd non nota sit tota, ad aliquam partium argumentari si sit nota, & non bene assignata appareat: nam parte interempta, & tota definitio interimitur. Quaecunque autem obscurae CV
sunt definitionum emendanti, & conformanti ad manifestandum aliquid & habendum argumentum, sic considerandum. Necesse est enim respondentem aut suscipere quod sumptum est ab interrogante, aut eundem declarare, quid temere est ostensum à definitione. Amplius, CVI
quemadmodum in congregationibus solent legem inducere, & si sit melior quae inducitur, interimit anteriorem: sic & in definitionibus faciendum, & definitio alia ferenda. Nam si apparet melior, & magis manifestum quod

defin

definitur: perspicuum quoniam interempta erit quæ posita
CVII *est, eò quòd non sunt eiusdem, plures definitiones.* *Ad omnes autem definitiones non minimum elementum ad seipsum, solerter definire propositum, aut aptè dictum terminum assumere. Necesse est enim ueluti ad exemplar considerantem, & quod minus est ijs quæ oportet habere definitionem, & quod appositum est superfluè, inspicere: ut magis argumentis abundemus: quæ igitur circa definitiones sunt, intantum dicta sint.*

FINIS.

TOPICORVM ARISTOTELIS

LIBER VII.

De eodem & diuerso, loci. CAP. I.

Primus locus. TRVM *autem idem an diuersum secundum proprijssimum eorum (qui dicti sunt de eodem) modorum, dicendum: dicebatur autẽ proprijssimè idem quod numero unum, considerandum autem ex casibus, & cõiugatis, & oppositis.*
II *Nam si iustitia idem est fortitudini, & iustus forti: & iuste fortiter. Similiter autem & in oppositis. Nã si hæc eadem, & opposita his, eadem secundum quamlibet dictarum oppositionum. Nihil enim differt hoc uel hoc modo*
III *oppositum sumere: eò quòd idem est. Rursum ex effectiuis, & corruptiuis, & generationibus, & corruptionibus, & omnino ex ijs quæ similiter se habent alterum ad alterum. Nam quæcunq; simpliciter eadem, etiam generationes eorum & corruptiones eædem, & effectiua, &*
IIII *corruptiua. Considerandum autem & quorum alterũ,*

maximè

maximè dicitur quoduis esse, si & alterum ipsorum secundum idē maximè dicitur. Sicut Xenocrates beatam uitam, & studiosam aßignauit eandem, eò quòd omnium uitarum, maximè eligenda studiosa, & beata: unum enim maximè eligendum, & maximum. Similiter & in alijs huiusmodi. Oportet autem utrunq; unum numero esse, quod dicitur maximum, & maximè eligendum: si autem non, non erit ostensum quod idem. Nō necessarium enim si fortißimi Græcorum sunt Peloponnesij, & Lacedæmonij, eosdem esse Peloponnesios Lacedæmonijs, eò quòd non unus numero Peloponnesius, & Lacedæmonius, sed contineri quidem alterum ab altero necessarium, ut Lacedæmonij à Peloponnesijs: si autem nō, accidet seipsis inuicem esse meliores, si non continentur alteri ab alteris: necesse est enim Peloponnesios meliores esse quàm Lacedæmonios, si non continentur alteri ab alteris, nam omnibus reliquis sunt meliores. Similiter autem & Lacedæmonios necesse est meliores esse Peloponnesijs, nam & isti omnibus cæteris sunt meliores, quare se inuicem meliores fiunt. Manifestum ergo quoniam unum numero esse oportet, quod optimum & maximum dicitur, si debeat quòd idem sint ostendi: propter quod Xenocrates non idem aßignauit: non enim una numero beata, & studiosa uita: quapropter non necessarium eandem esse, eò quòd ambæ maximè eligendæ, sed altera sub altera. Rursum considerandum si cui alterum idem, & alterum. Nam si non sunt ambo eidem eadem, manifestum quoniā nec sibi inuicem. V

Amplius autē ex ijs quæ his accidūt, & quibus hæc accidunt, considerandum. Nam quæcunq; alteri accidunt, & alteri oportet accidere: & quibus alterum eorum accidit, & alterum eorum oportet accidere: si autem aliquid horum VI

rum

rum dissonet, dilucidum quoniam non eadem. Videndum autem & si non in uno genere prædicamenti utraq;, sed hoc quidem quale, illud autem quantum, uel ad aliquid indicet.

VII *Rursum, si genus utrisque non idem, sed hoc quidem bonũ, illud autem malum: aut hoc quidem uirtus, illud autem scientia.*

VIII *Aut si genus quidẽ idem, differentiæ autem nõ eædem de utroq; prædicantur: sed de hac quidem quoniam contemplatiua scientia, de illo autem quoniam actiua: similiter autẽ & in alijs.*

IX *Amplius autem ex magis, si hoc quidem suscipit magis, illud autem non: aut si ambo suscipiunt quidem, non simul autem. Vt qui magis amat, non magis concupiscit uenerẽ: quare non idem amor, & concupiscentia ueneris.*

X *Amplius ex appositione: si eidem utrũq; appositum, non facit idem totũ.*

XI *Aut si eodẽ ab utroq; sublato, quod relinquitur est alterum. Vt si duplum dimidij, & multiplum dimidij idem dixerit esse: sublato enim ab utroq; dimidio, reliqua idem oporteret indicare: nõ indicant autem, nam duplũ & multiplum non eadem significant.*

XII *Considerandum autem non solùm si iam aliquid accidit impoßibile per positionẽ, sed & si poßibile sit ex suppositione existere. Quemadmodum ijs qui uacuum, & plenũ aëre, idem dicunt esse: nam manifestum quoniam si exeat aër, uacuum quidem non minus, sed magis erit, plenum autem aëre nõ amplius erit: quare supposito aliquo siue uero, siue falso (nihil enim refert) si alterum interimitur, alterum autem non, profectò non idem sunt.*

XIII *Vniuersaliter autem dicendo ex ijs quæ quouis modo de utroque prædicantur, & de quibus hæc prædicantur, considerandũ si alicubi dissonent. Nam quæcunq; de altero prædicantur, & de altero prædicari oportet, & de quibus alterũ prædicatur, & alterũ prædicari*

oport

oportet. Amplius, quia multipliciter idem dicitur, con- XIIII
siderãdum si secundum alium aliquem modum eadem sunt.
Nam specie, uel genere eadem, non necesse est numero ea-
dem esse, consideramus autem utrum sic eadem, an non sic.
Amplius, si potest alterum sine altero esse. Nõ erit enim XV
idem ad idem: igitur loci tot dicuntur.

De eodem definitione, loci alij. CAP. II.

P*Alàm autem ex ijs quæ dicta sunt, quoniã omnes qui* XVI
ad idem sunt destructiui loci, & ad terminum utiles
sunt: quemadmodum prius dictum est. Nam si non idem in-
dicet & nomen, & oratio, manifestum quoniam non erit
definitio, aßignata oratio. Constructiuorum autem lo- XVII
corum nullus utilis ad terminum. Non enim sufficit osten-
dere idem quod sub oratione, & nomine est ad construen-
dum quoniam definitio, sed & alia oportet omnia habere
(quæ præcepta sunt) definitionem: interimere igitur defi-
nitionem sic, & per hæc semper tentandum. Si autem XVIII
construere uolumus, primum quidem scire oportet quo-
niam nullus, uel pauci disputantium, terminum syllogis-
mo colligunt, sed omnes principium quod tale est acci-
piunt. Vt qui circa geometriam, & numeros, & alias hu-
iusmodi disciplinas. Deinde quoniam exactè quidem al- XIX
terius est negotij aßignare, & quid est terminus, & quo-
modo definire oportet: nunc autem quantum sufficit ad
præsentem utilitatem, tantum solum dicendum, quoniam
poßibile fieri definitionis & eius quod quid est, esse syllo-
gismum. Nam si terminus est oratio quæ quid est esse rei
indicat: & oportet ea quæ in termino ponuntur, in eo
quod quid est de re sola prædicari: prædicantur autem so-
la in eo quod quid est, genera, & differentiæ: manifestum
quoniam si quis sumat ea quæ solum de re in eo quod quid

est

est prædicari oportet, quòd hæc habens oratio terminus ex necessitate erit: non enim contingit aliud esse terminum, eo quòd nihil aliud in eo quod quid est de re prædicatur: quòd igitur possibile est ex termino syllogismum fieri,

XX *ri, manifestum.* Ex quibus autem oportet construere, determinatum est quidem in alijs diligentius: ad propositam autem methodum ijdem loci utiles. Inspiciendum enim in contrarijs, & in alijs oppositis, & totas orationes, & secundùm partem consideräti. Nam si opposita oppositæ, &

XXI eam (quæ dicta est) propositi necesse est esse. Quoniam autem contrariorum plures complexiones, sumenda est ex contrarijs qualiscunque maximè apparebit contraria definitio: totas igitur definitiones quemadmodum dictum est, considerandum. Secundùm partem autem hoc pacto: primùm quidem quoniam assignatum genus rectè assi-

XXII gnatum est. Nam si contrarium in contrario, propositum autem non est in eodem, manifestum quoniam in contrario erit, eò quòd necesse est contraria in eodem gene-

XXIII re, uel in contrarijs generibus esse. Et differentias quidem contrarias de contrarijs arbitramur prædicari. Vt de albo & nigro; nam illud quidem disgregatiuum, hoc autem congregatiuum uisus: quare si de contrario contrariæ prædicantur, de proposito quæ assignatæ sunt prædicabuntur: quapropter quia & genus, & differentiæ rectè assignatæ sunt, manifestum quoniam definitio erit,

Dubitatio. quæ assignata est. An non necessarium est de contrarijs differentias prædicari, nisi in eodem genere sint contraria? quorum autem genera sunt contraria, nihil prohibet eandem differentiam de utrisque dici: ut de iustitia & iniustitia: nam illa quidem uirtus, hæc autem uitium animæ: quare id quod est animæ, differentia de utrisque dicitur, eò quòd

Quòd & corporis est uirtus & uitium: sed hoc uerũ quòd contrariorum, aut contrariæ, aut eædem differentiæ sunt: si ergo de contrario contraria prædicantur, de hoc autem non, manifestum quoniam quæ dicta est de hoc prædicabitur. Vniuersaliter autem dicẽdo, si definitio est ex ge- XXIIII
nere & differentijs, si sit contrarij definitio manifesta, & quæ propositi definitio, manifesta erit. Nam quoniam contrarium in eodem genere, uel in contrario, similiter autem & differentiæ aut contrariæ de contrarijs, aut eædem prædicantur: dilucidum quoniam de proposito, aut idem genus prædicabitur quod de contrario, differentiæ autem cõtrariæ, uel omnes, uel aliquæ, reliquæ autem eædem: aut contrà, differentiæ quidem eædem, genera uerò contraria, aut ambo contraria & genera & differentia, nam eadem esse ambo non contingit: si autem secus, definitio eadem contrariorum erit. Amplius, ex casibus, & XXV
coniugatis. Necesse est enim consequi genera generibus, & terminos terminis: ut si obliuio, est scientiæ amißio: & obliuisci, amittere scientiam erit, & oblitum esse, amisisse scientiam: uno igitur quolibet eorum quæ dicta sunt confesso, necesse est & reliqua confiteri. Similiter autem & si corruptio, dissolutio substantiæ, & corrumpere, dissoluere substantiam, & corruptiuè, dissolutiuè: si corruptiuum, dissolutiuum substantiæ, & corruptio, substantiæ dissolutio. Similiter autem & in alijs. Quare uno quouis sumpto, & reliqua omnia confiteatur oportet. Et XXVI
ex similiter se habentibus ad inuicem. Nam si salubre est effectiuum sanitatis, & habile effectiuum bonæ habitudinis erit, & adiutiuum effectiuum boni: nam similiter unumquodque eorum quæ dicta sunt, ad suum finem se habet: quare si unius eorum definitio est effectiuum esse

XXVII *finis:& reliquorum cuiusq;, sic erit definitio. Amplius, ex eo quod est magis & similiter, quod est similiter, quoties contingit construere duas ad duo comparantem. Vt si magis hæc huius quàm ista istius definitio, ista autem quæ minus, definitio est, & hæc quæ magis: & si similiter hæc huius, & ista istius: si altera alterius, & reliqua reliquæ.*
XXVIII *Vna autem definitio ad duo comparata, aut duabus definitionibus ad unum, neutiquam utilis ea, quæ ex magis est consideratio. Nam neque unam duorum, neque duas eiusdem definitiones poßibile est esse. Sunt autem opportunißimi locorum, & qui nunc dicti sunt, & qui ex casibus, & qui ex coniugatis, quocirca & oportet maximè detinere & promptos habere hos. Vtilißimi*
XXIX *enim ad plurima. Aliorum autem ij qui maximè sunt communes. Nam illi maximè reliquorum efficacißimi: ut inspicere in singularibus, & in speciebus considerare, si conueniat definitio, eo quòd uniuoca species est: est autem utilis hic locus ad eos qui ponunt ideas esse, quemadmo-*
XXX *dum prius dictum est. Amplius, si per metaphoram dixit nomen, uel idem de eodem prædicauit ut diuersum: & si quis alius communis & efficax locorum, illo utendum.*

De constructione, & destructione prædicatorum loci. CAP. III.

XXXI *QVoniam autem difficilius construere, quàm destruere terminum: ex ijs quæ posteà dicentur, manifestum. Nam nosse ipsum, & sumere ab interrogantibus huiusmodi propositiones non facilè, ut quod eorum quæ sunt in aßignata oratione hoc quidem genus, illud autem differentia, & quod in eo quod quid est, genus & differentiæ prædicantur. Sine his uerò impoßibile est definitionis syllogismum fieri: nam si quædam & alia in eo quod*

quod quid est de re prædicantur: incertum utrum'ne quæ dicta est, an alia eius definitio est, eo quòd definitio, est oratio quod est indicans. Manifestum autem & etiam ex his, nam facilius unum cõcludere, quàm multa. Interimenti quidem sufficit ad unum disserere. Vnum enim quodcunque sit, destruentes, interempturi sumus terminum: at construenti, omnia necesse est construere quòd insint, quæ in termino sunt. Amplius, construenti quidem uniuersaliter statuẽdum syllogismum, (nam oportet de omni, de quo nomen, prædicari, & terminum, & etiam adhuc conuerti de quo orationem, & nomen, si debeat proprius esse aßignatus terminus) destruenti uerò non necesse ostendere uniuersaliter: sufficit enim ostendere quòd de quopiam eorum, quæ sub nomine sunt oratio non uerificatur: & tametsi uniuersale oporteat destruere, non tamen conuerti necessarium & in destruendo. nam sufficit destruenti uniuersale, ostendere quòd de aliquo eorum, de quibus nomen prædicatur, oratio non prædicatur: at econuerso non necessarium ut ostendatur, quòd de quibus oratio non prædicatur, neque nomen prædicetur. Amplius etiam, si omni ei inest, quod sub nomine est, at non soli, interempta est definitio. Similiter autem & circa proprium, & genus se habet. In utrisque enim destruere quàm cõstruere facilius est: de proprio quidem manifestum, ex ijs quæ dicta sunt: nam ut plurimum in complexione proprium aßignatur: quare destruere quidem est, unum interimenti: construenti autem, omnia ratiocinatione colligere necesse est: penè autem & reliqua omnia quæcunque ad definitionem & ad proprium conueniet dici: nam & omni oportet quod sub nomine est, construenti monstrare, quoniam inest: destruenti autem sufficit ostendere uni non XXXII

inesse: si uerò & omni inest, at non soli, etiam sic destructum sit, perinde ac & in definitione dicebatur. De genere autem, quoniam construere quidem necesse est uno modo, qui omni ostendit inesse, destruenti autem dupliciter: nam siue nulli, siue alicui ostensum sit non inesse, interemptum est quod in principio. Item construenti quidem non sufficit quoniam inest ostendere, sed & quoniam ut genus inest ostendendum: destruenti autem sufficit ostendere non inesse, uel alicui, uel nulli: uidetur autem, quemadmodum in alijs, corrumpere quàm facere facilius:

XXXIII *sic & in his, destruere quàm construere. In accidente uerò uniuersale quidem facilius destruere, quàm construere. Nam construenti quidem ostendendum quoniam omni:*

XXXIIII *destruenti autem sufficit ostendere uni non inesse. Particulare uerò econuerso: nam facilius cōstruere quàm destruere. Construenti enim sat est ostendere alicui inesse: destruenti autem ostendendum quoniam nulli inest. Manifestum autem qua de causa omnium facilimum est terminum destruere. Plurima enim sunt in ipso data multorum dictorum: ex pluribus autem citius fit syllogismus: nam uerisimile in multis, magis quàm in paucis peccatum fieri.*

XXXV *Amplius, ad terminum quidem contingit & per alia argumentari: siue enim non propria sit definitio, siue non genus quod aßignatur, siue non inest aliquod eorum quæ sunt in definitione, interempta fit definitio: ad alia autem neque ea quæ ex terminis, neq; alia contingit omnia argumentari. sola enim ea quæ ad accidens, communia sunt omnibus prædictis: inesse enim oportet unumquodq; eorum quæ dicta sunt: si autem non ut proprium inest genus, nondum interemptum est genus: similiter autem & proprium non necessarium ut genus inesse, neque*

accidens

accidens ut genus,aut proprium,sed inesse tantum: quare non poßibile ex alijs ad alia argumentari, nisi in definitione solum: manifestum igitur quoniam facilimum omnium est,terminum interimere, construere autem difficilimum:nam & illa oportet omnia ratiocinatione colligere,& quòd insunt quæ dicta sunt,& quòd genus quod assignatum est, quodq; propria definitio: & adhuc præter hæc quòd indicat quid est esse oratio: & hæc probè oportet fecisse. Aliorum autem proprium maximè huiusmodi. XXXVI *Nam interimere quidem facilius,eò quòd ex pluribus plerunque fit. Construere autem difficilimum, quoniam multa oportet astruere, & adhuc quoniam soli inest, & quoniam conuersim prædicatur de re. Facilimum autem omnium cõstruere accidens.* XXXVII *Nam in alijs quidem non solum inesse,sed & quoniam sic inest ostendendum:in accidente uerò quoniam inest duntaxat, sufficit ostendere.*

Destruere autem difficilimum est accidens. Quia quàm paucißima in eo data sunt: non enim consignificat in accidente quo modo inest. Quare in alijs quidem dupliciter interimere contingit, uel ostendendo quòd non inest, uel quòd non sic inest: in accidente uerò non contingit interimere nisi ostendendo quòd nõ inest. Loci per quos copiosi erimus ad singula quæque problematum argumentari, ferè sufficienter annumerati sunt. XXXVIII

FINIS.

TOPICORVM ARISTOTELIS

LIB. VIII.

Loci ad instruendum interrogantem. CAP. I.

Primus locus interrogantis.

Post hæc autem de ordine, & quonam pacto oportet interrogare, dicendum. Oportet autem primum quidem, eum qui interrogare debet locũ inuenire, unde sit argumentandum: secundum autem interrogare, & ordinare singula apud seipsum: reliquum uerò, & tertium dicere iam

II eadem ad alterum. Quod autem inueniat locum, similiter philosophi, & dialectici consideratio: subinde uerò illa ordinare, & interrogare, proprium dialectici: ad alterum enim omne quod tale est: philosopho autem, & quærenti per seipsum, nihil curæ est si uera quidem sint, & nota per quæ syllogismus, & nõ ponat ea qui respondet, eo quòd propinqua sint illis quæ sunt ex principio, & præuideat quod subsecutum est: sed fortasse & studiosè aget, quoniam maximè notæ, & propinquæ sunt dignitates, ex illis enim scientifici syllogismi: loci igitur unde oporteat sumere, dicti sunt prius: de ordine autem, & interrogatione dicendum, diuidendo propositiones quæcunque sumendæ sunt ad necessarias, necessariæ autem dicuntur per quas syllogismus fit. Quæ autem ad has sumun

Differentia dialectici, & philosophi.

III tur, quatuor sunt. Aut enim gratia inductionis, ut detur uniuersale: aut ad magnitudinem orationis, aut ad occultationem cõclusionis, aut dilucidior sit oratio: præter has autem nulla est assumenda propositio, sed per has augere, & interrogare tentandum. Sunt autem quæ ad occult

occultationem, certaminis gratia, sed quia omne (quod huiusmodi est) negotium ad alterum est, necesse est & illis uti. Necessarias igitur, per quas fit syllogismus, nō statim praeordinandum, sed abeundum ad suprema. Vt non postulet quis contrariorum eandem disciplinam, si hoc uoluerit sumere, sed oppositorum: posito enim hoc, & quoniam contrariorum eadem disciplina syllogismo colliget, eò quòd ex oppositis, sunt contraria. IIII

Si uerò illam non ponat per inductionem, sumendum proponenti in particularibus contrarijs. Nam aut per syllogismum, aut per inductionem necessarias sumendum, aut has quidem inductione, illas autem syllogismo. V

Quaecunq; autem ualde manifestae sunt, illas quoque oportet praeponere: nam immanifestius est semper in abscessu, & inductione quod secuturum est, & simul ipsas necessarias proponere: & qui non potest illo modo, sumere esse paratum: quae uerò ad has sumptae sunt, accipiendae quidem illarum gratia. Vnaquaeque autem earum hoc modo utendum inducentem quidem à singularibus ad uniuersalia, & à notis ad ignota: nota autem magis quae secundum sensum, uel simpliciter, uel multipliciter, uel multitudini. VI

Occultantem uerò, ratiocinatione praecolligere oportet ea, per quae syllogismus eius quod ex principio est debet fieri: & haec ut plurimum. Erit autem hoc, si quis non solum necessarias, sed & earum (quae ad illas sunt utiles) aliquam syllogizauerit. VII

Amplius, conclusiones non dicere, sed postea ratiocinatione colligere, subitarias. Sic enim longißimè abscedet ab ea, quae ex principio, positione: uniuersaliter autem dicendo sic oportet eum interrogare qui occultè interrogat, ut interrogata omni oratione, & eo dicente conclusionem, quaeratur propter quid: id autem VIII

erit maximè per antè dictum modum: nam sola ultima dicta conclusione, immanifestum quomodo accidit, eò quòd non præuidit respondens, ex quibus accidit, non per membra digestis prioribus syllogismis: minimè autem per membra digeritur syllogismus conclusione, cum non eius sumptiones ponuntur, sed cum illa sumuntur, à quibus syllogismus fit.

IX *Vtile autem & non continua postulata sumere, ex quibus syllogismi, sed uicißim ad aliam & ad aliam conclusionem. Nam positis conuenientibus iuxta se inuicem, magis quod accidit ex ipsis manifestum.*

X *Oportet autem & definitione sumere (in quibus poßibile est) uniuersalem propositionem: non in ipsis, sed in coniugatis. Nam decipiunt falsa ratiocinatione seipsos (quando in coniugato sumitur definitio) si non uniuersale concedunt: ut si oportet sumere quòd qui irascitur appetit pœnam: sumatur autem, ira appetitus esse pœnæ propter apparentem paruipensionem: manifestum autem quoniam hoc sumpto habebimus uniuersale quod præelegimus: at eis qui in ipsis proponunt, sæpe accidit ut abnuat respondens, eo quòd magis se habeat in ea re instantia: ut quòd non omnis qui irascitur appetit pœnam, nam parentibus irascimur quidem, non autem pœnam appetimus. Fortasse autem non uera instantia est: nam à quibusdam sufficiens pœna est, tristari solùm, & facere pœnitere: ueruntamen habet aliquid uerisimile, ut non uideatur irrationabiliter negare propositum: in iræ autem definitione, non similiter facile est instantiam inuenire.*

XI *Prætereà proponere par est, non ut propter idipsum, sed alterius gratia eum qui proponit. Nam deuitant ea quæ ad positionem sunt utilia.*

XII *Simpliciter autem dicendo, quàm maximè facere dubium: utrum quod proponitur, an oppositum sumere uult*

re uult. Nam dubio existente quidnam ad positionem est utile, magis quod sibi uidetur ponunt. Amplius per simili- XIII
tudinem interrogare. Nam & uerisimile, & latet magis uniuersale: ut quod quemadmodum scientia & ignorantia contrariorum eadem, sic & sensus contrariorum idem: aut econuerso. postquam sensus idem contrariorum, & scientia: hoc autem est simile inductioni, non tamen idem: nam ille quidem à singularibus uniuersale sumitur, in similibus autem non est quod sumitur uniuersale, sub quo omnia similia sunt. Oportet autē & ipsum sibimet quan- XIIII
doque instantiam ferre. Nam insuspectè se habent respondentes ad eos, qui uidentur iustè argumentari. Vtile XV
autem dicere quod consuetum, & quod dicitur tale. Nam pigrescunt quod solitum est dimouere, instantiam non habentes: simul aut mc & quia utuntur & ipsi talibus, cauent ea dimouere. Amplius, non sedulè agere, & si o- XVI
mnino utile sit. Nam aduersus sedulè agentes, magis renituntur. Et ut in similitudine proponere, quod propter aliud aliquid proponitur, & non propter seipsum, utile ponent magis. Amplius non id proponere quod opor- XVII
tet sumere: sed cui consequens, id est ex necessitate. Nam & magis concedunt, eo quod non similiter ex hoc manifestum sit, quod consecuturum est, & sumpto hoc, sumptum est & illud. Et id ultimò interrogare, quod ma- XVIII
ximè uult sumere. Nam maximè prima renuunt, eo quòd plurimi interrogantium prima interrogant, circa quæ uel maximè student. Ad quosdam autem prima quæ utilia XIX
sunt proponere. Nam proterui maximè prima admittunt, nisi omnino manifestum sit quod secuturum est, in fine autem proteruiunt: similiter autem & quicunq; arbitrantur acuti esse in respondendo, ponentes enim prima, in fine

recantant, tanquam nihil acciderit ex ijs quæ posita sunt: ponunt autem promptè, confidentes habitui, & arbitrantes nihil se esse passuros.

XX *Amplius, prolongare, & interponere quæ nihil sunt usui ad orationem, quemadmodum pseudographia utentes. Nam cum sint plura, immanifestum in quo falsum sit, quare & occultant quandoque interrogantes, in absconso proponentes ea quæ per se proposita, non ponerentur: ad occultationem igitur, dictis est utendum.*

Pro instructione respondentis loci alij. CAP. II.

XXI Ad ornatum uerò, inductione, & conclusione eorum quæ affinia sunt. Inductio igitur quale quid est, manifestum: diuidere autem huiusmodi, ut scientiam scientia esse meliorem, aut eo quòd exactior est, aut quòd meliorum: & quòd scientiarum aliæ quidem sunt contemplatiuæ, aliæ autem actiuæ, aliæ porrò effectiuæ: nam unumquodque talium coornat quidem orationem, at non necessarium est, ut dicatur ad conclusionem.

XXII *Ad diluciditatem autem exempla, & similitudines afferēdum. Exempla autem accōmodata, & ex quibus scimus qualia* Homerus, *nō qualia*

XXIII *Chœrilus: sic enim clarius erit quod proponitur. Vtendum autem in differendo, syllogismo quidem ad dialecticos magis, quàm ad multitudinem: inductione uerò contra, ad multitudinem magis. Dictum est autem & de his*

XXIIII *& prius. Est autem in aliquibus quidem inducenti possibile interrogare uniuersale, in aliquibus uerò non facile, eo quòd non positum sit similitudinibus nomen, omnibus commune: sed quando oportet uniuersale sumere, sic in omnibus talibus esse dicunt. Id autem determinare difficilimum est, qualia sunt ea quæ proferuntur huiusmodi, & qualia*

qualia non: & propter hoc sæpenumero dißident in disputationibus: alij quidem dicentes, similia esse, quæ non sunt similia: alij uerò dubitantes quæ sunt similia, non esse similia. Quare tentandum in omnibus talibus, ipsum nomina effingere: ut neq; respondenti liceat dubitare quòd non similiter quod infertur, dicitur: neq; interroganti calumniari, ut similiter dicto, eò quòd plura eorum quæ non similiter dicuntur, similiter uidentur dici. Quando autem inducenti in pluribus non dederit uniuersale, tunc iustum est efflagitare instantiam: non dicente autem ipso in aliquibus sic, non iustum est efflagitare, in aliquibus non sic. Oportet enim inducentem prius sic instantiam efflagitare. XXV

Efflagitandum autem instantias non in eo quod proponitur ferre, nisi unum tantum sit huiusmodi: ut dualitas parium numerorum solus primus. Nam oportet & eum qui instat in altero instantiam ferre: aut dicere quod hoc solum tale est. Ad eos autem qui instant uniuersali, non in eodem autem instantiam ferunt, sed in æquiuoco (ut quod habeat aliquis non suum colorem, uel pedem, uel manum, habebit enim pictor non suum colorem, & cocus pedem non suum) diuidendo re uera in talibus interrogãdum est. XXVI XXVII

Nam latente æquiuocatione, bene uiderentur instare propositioni. Si autem non in æquiuoco, sed in eodem instans præpediat interrogationem, oportet auferentem id in quo instantia est, proponere reliquum, uniuersale faciendo, donec sumat quod utile est. Vt in obliuione, & in oblitum esse: non enim concedunt eum qui amisit disciplinam, oblitum esse, eo quòd transeunte re emisit quidem disciplinam, oblitus autem non est. dicendum autem auferenti id in quo instantia est, reliquum: ut si permanente re amisit disciplinam, idcirco oblitum esse. Similiter autem XXVIII

& contra

& contra instantes, quoniam maiori bono, maius opponitur malum: proferunt enim quoniam sanitati minori bono quàm bona habitudo, maius malum opponitur: nam ægritudinem maius esse malum mala habitudine: auferendum igitur & in hoc in quo instantia est: nam ablato, magis ponet: ut quoniam maiori bono maius malum opponitur, nisi cōferat alterum ad alterum: quemadmodum bona habitudo ad sanitatem. Non solùm autem eo instante hoc *faciendum, sed & si sine instantia negat: eo quod præuideat aliquid talium.* Nā *ablato eo, in quo instantia est, com pelletur ponere, eo quòd non præuideat in reliquo, in ali-*

XXIX *quo non sic esse. Si autem non ponat, efflagitatus instantiam, non habebit aßignare. Sunt autem huiusmodi propositionum quæ in aliquo falsæ sunt, in aliquo autem ueræ: in his enim par est auferre: reliquum autem uerum relin-*

XXX *quere. Si autem in multis proponenti non ferat instantiam, postulandum est ponere.* Nam *dialectica est propositio ad quam sic in pluribus se habentem, non est*

XXXI *instantia.* Quando *autem contingit idem & sine impoßibili: & per impoßibile syllogizare, demonstranti quidem & non differenti, nihil refert uel sic, uel illo modo syllogismo colligere: differenti autem non est utendum per impoßibile syllogismo. nam si sine impoßibili quidem syllogismo colligat, minime fiet ut dubitent: at quādo per impoßibile syllogizant (nisi ualde manifestum sit falsum esse) non impoßibile dicunt esse: quare non*

XXXII *fit interrogantibus quod uolunt. Oportet autem proponere quæcunq; in pluribus quidem sic se habent.* Instantia *autem aut omnino non est, aut non in superficie est conspicere: nam qui non possunt conspicere in quibus*

XXXIII *non sic: tanquam uerum quidem sit, ponunt.* Non *oportet*

tet autem conclusionem, interrogationem facere. Alioquin autem, eo renuente non uidetur fieri syllogismus: nam & sæpe cùm non interrogat, sed ut sequens infert, negant: & hoc facientes non uidentur redargui ijs qui non conspiciunt quod accidit ex ijs quæ posita sunt: quando igitur non dicens quidem accidere, interrogabit, ille autem negabit, omnino non uidetur fieri syllogismus. XXXIIII *Non uidetur autem omne uniuersale dialectica propositio esse: ut quid est homo? aut quot modis dicitur bonum? est enim dialectica propositio, ad quam est respondere, sic uel non: ad dictas autem non est, quare non sunt dialecticæ huiusmodi interrogationes, nisi ipse determinans, uel diuidens dicat: ut putas'ne bonum sic uel non sic dicitur? nam ad talia facilis responsio, uel affirmando, uel negando: quapropter tentandum sic proponere huiusmodi propositionum.* XXXV *Simul autem & iustum fortasse ab illo interrogare, quot modis dicitur bonum, quando hoc diuidente & proponente, nullo modo concesserit.* XXXVI *Quisquis autem unam orationem multo tempore interrogat, male interrogat. Nam si respondeat quidem ei interrogato quod interrogatur, manifestum quod multas interrogationes interrogat, aut frequenter easdem: quare aut nugatur, aut non habet syllogismum, nam ex paucis omnis syllogysmus: si uerò non respondeat, quid aut non increpat, aut discedit?*

XXXVII *Est autem argumentari difficile, & sustinere facile ipsas suppositiones. Sunt autem talia, & quæ natura sunt prima, & quæ postrema. Nam prima quidem termino egent, postrema uerò per multa terminantur uolenti continuum sumere à primis, aut sophisticæ uidentur argumentationes: impoßibile enim demõstrare quippiam*

piam est eum qui non incipit à proprijs principijs, & con
nectit usq; ad ultima: definire autem nihili ducunt respon=
dentes, neque si interrogans definierit, aduertunt: atqui
non facto manifesto quidnam est quod propositum est, non
facile est argumentari: maximè autem quod tale est, cir=
ca principia accidit. nam alia quidem per hæc monstran=
tur, ipsa uerò non contingit per alia, sed necesse est defini=
XXXVIII *tione talium, unumquodq; cognoscere. Sunt autem diffi*
cilè argumentabilia, & quæ ualde propinqua sunt princi
pio. Non enim contingit plures ad hæc rationes inuenire,
cum sint pauca media horumq; & principiorum, per quæ
XXXIX *necesse est monstrare ea quæ post illa sunt. Terminorum*
autem difficile argumentabiles ij omnium maximè sunt,
quicunq; utuntur talibus nominibus, quæ primùm quidem
immanifesta sunt, simpliciter'ne dicantur, an multiplici=
ter: adhuc autem quæ neq; nota utrum propriè, an secun=
dùm metaphoram de definito dicantur. Nam quia obscu
ra sunt, non habet argumẽta: quia uerò ignorãtur si absq;
metaphora dicitur quod tale est, non habet quod increpet.
XL *Omnino autem omne problema quando difficile argu=*
mentabile, uel termino indigere arbitrandum est: uel est
eorum quæ multipliciter, uel eorum quæ secundùm meta-
phoram de definito esse dicantur, uel non longè à princi=
pijs: uel quia non manifestum est primùm nobis hoc idem,
secundùm quem dictorum modorũ est quod dubitationem
præstat. Nam cùm est manifestus modus, manifestum
quoniam aut definire oportebit, aut diuidere, aut medias
propositiones inuenire. Nam per hæc monstrantur ultima.
XLI *In multis autem positionibus (non bene aßignata defi=*
nitione) non facile disputare, ac argumẽtari. Vt utrum uni
contrarium, an plura: definitis autem cõtrarijs aliquo mo
do,

do, facile est ostendere utrum contingit plura eidem esse contraria, an non: eodem autem modo et in alijs definitione indigentibus: uidentur autem & in disciplinis quædam ob definitionis defectum, non facilè describi: ut et quoniam quæ ad latus secat planum linea, similiter diuidit & lineam, & locum: definitione autẽ dicta, statim manifestum est quod dicitur. Nam eandem ablationem habent loca, & lineæ: est autem definitio eius orationis hæc. Simpliciter XLII autem prima elementorum, positis quidem definitionibus (ut quid in ea, uel quid circulus) facilimum ostendere: uerùm non multis ad unumquodq; eorum est argumentari, eò quòd non sunt multa media: si autem non ponãtur principiorum definitiones, difficile: fortasse autem omnino impoßibile. Similiter autem his, & in ijs quæ sunt circa XLIII orationes se habet, non igitur latere oportet, quando difficile argumentabilis est positio, quòd passa est aliquid eorum quæ dicta sunt: quando autem erit ad dignitatem, & propositionẽ, maior labor disputare quàm ad positionem.

Dubitare autem poßit quispiam, utrum ponenda sint talia, an non: nam si non ponat, sed poscat, & ad illa disputare, maius præcipiet quàm quod in principio positum est. Si uerò ponat, credet ex minus credibilibus: si igitur oportet non difficilius problema facere ponendum: si autem per notiora syllogizare: non ponendum. An discenti quidem non ponendum, nisi notius sit: exercitato uerò ponendum, si uerum solum uideatur: quare manifestum quoniam non similiter & interroganti & docenti existimandum esse ponendum. Quo pacto igitur interrogare & ordinare oportet, penè sufficiunt quæ dicta sunt. Dubitatio.

Loci pro respondente. CAP. III.

De

XLIIII De responsione autem primùm quidem determinandum: quodnam est opus bene respondentis, quemadmodum bene interrogantis. Est autem interrogantis quidem sic deducere orationem, ut faciat respondentem dicere inopinabiliora quàm ea, quæ propter positionē sunt necessaria: respondentis uerò non propter se apparere, accidere impoßibile, aut quod præter opinionem est, sed propter positionem: nam alterum fortasse peccatum, ponere primum quod non oportet: et positum non seruare aliquo
XLV modo. Quia autem sunt indeterminata ijs qui propter exercitationem & experientiam orationes faciunt (nam non eædem considerationes & discentibus, et docentibus, & concertantibus, neq; his, & ijs qui exercent se inuicem inspectionis gratia: nam discenti quidem ponenda sunt semper ea quæ uidentur. neq; enim conatur falsum ullus docere, concertantium uerò interrogantem quidem uideri aliquid facere oportet omnino, respondentem autem nihil uideri pati) & in dialecticis congreßionibus quæ non concertationis gratia, sed experimenti & inspectionis orationes faciunt, nondum enucleatum est quo pacto oporteat conicctare respondentem, & qualia dare, & qualia non, ad bene aut non, seruandam positionem: quoniam (inquam) nihil habemus traditum ab alijs, ipsi aliquid di-
XLVI cere tentemus. Necesse est autem respondentem sustinere orationem, ponendo aut probabilem, aut improbabilem positionem, aut neutram: & aut simpliciter probabilem, aut improbabilem, aut indeterminatè, ut huic alicui, uel alij. Nihil autem refert quomodocunq; dum ea probabilis, aut improbabilis sit: nam idem modus erit bene respondendi, uel dandi, uel non dandi quod interrogatum est: nam cùm improbabilis est positio, necesse est &

conclu

conclusionem probabilem fieri: cùm uerò probabilis, improbabilem, nam oppositum semper positionis interrogãs concludet: si autem neq; probabile, neq; improbabile quod positum est, & conclusio erit talis. *Quoniam autem bene syllogizans, ex probabilioribus & notioribus propositum demonstrat, manifestum est quòd quando simpliciter est improbabile quod proponitur, non dandum est respondenti, nec quod non uidetur simpliciter, nec quod uidetur quidem, minus autem conclusione uidetur. Nam cum improbabilis est positio, probabilis est conclusio: quare oportet quæ sumuntur, probabilia esse omnia, & magis probabilia quàm quod proponitur, si debet per notiora quod minus notum est concludi: quare si neque tale est quippiam eorum quæ interrogantur, non ponendum est respondenti.* XLVII

Simpliciter autem si est probabilis positio: dilucidum est quoniam conclusio simpliciter improbabilis: ponendum igitur & quæ uidentur omnia, & eorum quæ non uidentur, quæcunque minus sunt improbabilia conclusione. Nam sufficienter sic uidebitur disceptatum esse. XLVIII *Similiter autem erit, & si neque improbabilis, neque probabilis est positio. Nam sic & quæ uidentur omnia dandum, & eorum quæ non uidentur, quæcunque minus sunt improbabilia cõclusione: sic enim probabiliores accidit orationes fieri.* XLIX *Si igitur simpliciter quidẽ probabile, uel improbabile quod ponitur: ad ea quæ uidentur simpliciter, comparatio facienda. Si autem non simpliciter probabile, uel improbabile sit, quod ponitur, sed respondenti: ad seipsum, quod uidetur, & quod non uidetur iudicando, ponendum, uel non ponendum.* L *Si uerò alterius opinionem tutetur respondens, manifestum quoniam ad illius intelligentiam aspiciendo, ponere singula debet, & negare:* LI

re: quare & qui curant extraneas opiniones (ut bonum & malum esse idem, quemadmodum Heraclitus inquit) non dant non adesse simul contraria eidem, non quia non uidentur eis hæc, sed quia secundum Heraclitum sic dicendum. Faciunt hoc autem & qui suscipiunt ab inuicem positiones, coniectant enim ac si is dicat qui ponit: manifestum igitur quæ coniectandum respondenti siue simpli-
LII citer probabile, siue alicui positum est. Quoniam autem est necesse omne quod interrogatur aut probabile, aut improbabile esse, aut neutrum, & ad orationem, aut non ad orationem, attinere quod interrogatur, si sit quidem quod uidetur, & non ad orationem: dandum est dicendo quod uidetur. Non enim interimitur (posito eo)
LIII quod in principio. Si uerò non uidetur, & non ad orationem: dandum quidem, & consignificandum quod non
LIIII uidetur, ad deuitationem absurditatis. Si uerò sit ad orationem, & uideatur, dicendum quoniam uidetur quidem, sed ualde propinquum ei quod in principio est, & interi-
LV mitur (eo posito) quod propositum est. Si autem ad orationem quidem, ualde autem probabile postulatum, dicendum quod accidit hoc posito, at ualde absurdum esse quod
LVI proponitur. Si uerò neque probabile, neq; improbabile, si nihil quidem ad rationem, dandum nihil determinan-
LVII do. Si autem ad orationem, consignificandum quod interimitur (posito eo) quod in principio est. Nam sic & qui respondet nihil uidebitur propter hoc pati: si quidem præuidens singula, posuerit, & qui interrogat assequetur syllogismum positis ab eo omnibus probabilioribus
LVIII cõclusione. Quicunq; uerò non ex probabilioribus conclusione conantur syllogizare, perspicuum quoniam non bene syllogizant: quare cum sic interrogant, nõ ponẽdum.

Simul

Similiter autem & in ijs quæ obscurè,& multipliciter dicuntur, occurrendum est. Nam quia datum est respondenti non discenti, dicere non disco, & multipliciter dictum non ex necessitate confiteri, uel negare, manifestum quoniam primum quidem nisi planum sit quod dicitur,nō cunctandum ut dicat haud intelligo:nam sæpe ex eo quod non clarè interrogantibus dant,occurrit aliquid difficile. LIX

Si autem notum quidem sit, multipliciter autem dictū, si in omnibus quidem uerum uel falsum sit quod dicitur: dandum simpliciter quod dicitur, uel negandum: si uerò in aliquo quidem sit uerum,in aliquo autem falsum,significandum est quod multipliciter dicitur,& quia hoc quidem falsum,illud autem uerum.Nam cùm posterius distinguitur, immanifestum si & in principio ambiguum animaduerterit. Si autem non præuiderit dubium, sed in alterum aspiciens posuerit, dicendum ad eum qui in alterum ducit, quoniam non ad id aspiciens dedi, sed ad alterum eorum. Nam pluribus existentibus quæ sub eodem nomine, uel eadem oratione sunt, facilis est ambiguitas. LX LXI

Si uerò & dilucidū sit,& simplex quod interrogatur, aut sic,aut non, respondendum. Quoniam autem omnis propositio syllogistica,aut earū aliqua est,ex quibus syllogismus,aut propter aliquam illarum, manifestum quòd quandoq; alterius gratia sumetur, ex eo quòd plura similia interrogant.Nam aut per inductionem, aut per similitudinem,plerunq; uniuersale sumunt: singularia igitur omnia ponendum, si sint uera, & probabilia. Ad uniuersale autem tentandū instantiam ferre. Nam sine instantia uel quæ sit, uel quæ uideatur, prohibere orationem,proteruire est:si igitur multis apparentibus,non dederit uniuersale qui non habet instantiam, manifestum est LXII LXIII

LXIIII *quoniam proteruit.* Amplius, si neque contrà argumentari habeat quòd non uerum, multò magis uidebitur proteruire, quamuis nec hoc sufficiat: nam complures orationes opinionibus contrarias habemus, quas difficile est soluere, uelut Zenonis, quòd non contingit moueri, neque stadium pertransire: sed non propter id, quæ sunt opposita his, non ponendum. si igitur qui neque contrà argumentari habet, neque instare, non ponit, dilucidum quoniam proteruit: est enim in disputationibus proteruia, responsio præter dictos modos, syllogismi de-

LXV structiua. Sustinere autem & positionem, & definitionem, ipsum sibi ipsi oportet præargumentando. Nam ex quibus interimunt interrogantes quod proponitur,

LXVI manifestum quoniam ijs aduersandum. Inopinabilem uerò suppositionem cauendum sustinere. Erit autem inopinabilis multipliciter: nam & ea ex qua, absona contingit dicere: ut si omnia dicat aliquis moueri, aut nihil: & quæcunq; peioris moris esse eligenda, & quæ contraria consilijs, ut quòd uoluptas bonum, & iniuriam facere melius quàm iniuriam pati: nam non ut orationis gratia sustinentem, sed ut ea quæ uideantur dicentem oderunt.

LXVII Quæcunq; uerò orationum falsum syllogizant, soluendum interimendo id propter quod fit falsum. Nam non is qui quoduis interimit soluit, ne quidem si falsum est quod interimitur: habere enim potest plura falsa, oratio, ut si quis sumat sedentem scribere, Socratem uerò sedere: accidit enim ex his, Socratem scribere: interempto igitur Socratē sedere, nihil magis soluta est oratio: quamuis falsum sit postulatum, sed non propter id oratio falsa: nam si quis sit sedens, non scribens autem, non amplius in tali, aptè accommodabitur eadem solutio: quare non id interim

interimendum, sed sedentem scribere: non enim omnis qui sedet, scribit. Soluit igitur omnino, qui interimit id, propter quod fit falsum: nouit autem solutionem, qui scit quòd propter id falsa oratio: quemadmodum in ijs quæ falsò describuntur. non enim sufficit instare, ne quidem si falsum sit quod interimitur, sed & id propter quod falsum, aßignandum: sic enim erit manifestum utrum præuidens aliquid, an non, facit instantiam.

Loci communes pro interrogante, & respondente. CAP. IIII.

EST autem orationem prohibere concludi, quadrupliciter. Nam aut interimendo id propter quod fit falsum: aut ad interrogantem instantiam dicendo: sæpe enim non soluit quidem: qui tamen interrogat, non potest longius producere. Tertium autem ad interrogata: accidit enim ex interrogatis quidem non fieri quod uolumus, eò quòd non bene interrogata sint, addito autem aliquo, fieri conclusionem. Si igitur non amplius potest producere interrogans, ad interrogãtem erit instantia: si autem potest, ad interrogata. Quartum autem, peßima est instantiarum quæ est ad tempus: nam quidam talibus instant ad quæ disputare pluris est temporis, quàm præsentis exercitationis: instantiæ igitur, ut dictum est prius, quatuor modis fiunt. Solutio autem est earum quæ dictæ sunt, prima tantum: reliquæ autem prohibitiones quædam & impedimenta conclusionum. LXVIII *Inculpatio uerò orationis, & secundùm ipsam orationem, & quando interrogatur non eadem. Plerunque enim quòd non bene disputatur oratio, is qui interrogatur, est causa eò quòd non concedat ex quibus probè erat disputare ad positionem: nam non est in altero solo, bene absoluere commune* LXIX

LXX *opus. Necessarium igitur quandoq; ad dicentem, & nō ad positionem argumentari, quando is qui respondet, & contraria interroganti obseruat corroborans: proteruientes igitur, altercatorias, & non* Dialecticas *faciunt exercitationes. Amplius autem quia exercitationis & experimenti gratia, & non doctrinæ huiusmodi sunt orationes, perspicuum quoniam non solum uerum syllogizandum, uerùm etiam falsum, nec per uera semper, sed quandoque & per falsa: sæpe enim uero posito, interimere necesse est disputantem, quare proponenda falsa: quandoque autem & falso posito, interimendum per falsa: nihil enim prohibet, alicui uideri quæ non sunt, magis quàm uera: quapropter ex ijs quæ illi uidentur, oratione*

LXXI *facta magis erit suasus quàm adiutus. Oportet autem eum qui bene transfert,* Dialecticè, *& non contentiosè transferre.* Vt *geometram geometricè, siue falsum, siue uerum sit quod concludendum est: quales autem* Dialec-

LXXII *tici syllogismi, dictum est prius.* Quoniam *autem malus participes, qui impedit commune opus, patet quòd & in orationibus: nam commune quippiam quod proponitur & in illis est, præterquam in concertantibus: his autem non est eundem utrisque finem assequi: nam plures uno impossibile est uincere. Differt autem nihil siue in respondendo, siue id interrogando fiat: nā & qui contentiosè interrogat, prauè disputat: & qui in respondendo nō dat quod uidetur, neq; suscipit quicquam quod uult inter-*

LXXIII *rogans interrogare.* Manifestū *igitur ex ijs que dicta, quòd non similiter inculpandū & secundùm seipsam orationem, & interrogantē.* Nam *nihil prohibet orationem quidē prauam esse, interrogantē uerò ut poßibile est optimè contra respondentem disceptare: nam contra proteruos*

uos non poßibile fortasse statim sumere quales quis uult, sed quales fieri poßibile, faciendi syllogismi. Quoniam autem est indeterminatum quando contraria, & quando ea quæ sunt in principio sumunt homines (nam plerunque per seipsos dicentes contraria dicunt: & abnuentes prius, dant posterius, eo quòd interroganti & contraria, & quæ in principio, plerunque obediunt) necesse est prauas fieri disputationes: causa autem est qui respondet hæc quidem non dans, illa autem talia dans: manifestum igitur quoniam non similiter inculpandum & interrogantes, & orationes. Orationis autem secundum seipsas quinque sunt inculpationes. Prima quidem quando ex interrogatis non concluditur, neque quod propositum est, neque omnino quicquam, cum sint uel falsa, uel inopinabilia, aut omnia, aut plurima, in quibus consistere debet conclusio: & neque ablatis quibusdam, neque additis, neque his quidem ablatis, illis uerò additis, fit conclusio. Secundò autem, si ad positionem non fiat syllogismus, & ex talibus, & eo modo quo dictum est prius. Tertia uerò si additis quibusdam fiat syllogismus: hæc autem sint deteriora ijs, quæ interrogantur, & minus probabilia conclusione, etiam si ablatis quibusdam, nam quandoque sumunt plura necessarijs: quare non eo quòd hæc sunt, fit syllogismus. Amplius, si ex inopinabilioribus, & minus credibilibus conclusione, aut si ex ueris, sed maiore opera indigentibus demonstrari, quàm problema: non oportet autem ex omnibus problematis syllogismos existimare similiter probabiles esse, & suasibiles: natura enim statim sunt aliqua quidem faciliora, alia uerò difficiliora eorum quæ interrogantur: quare si ex aliquibus ut fieri potest maximè probabilibus, coniecturam fecerit, dispu-

Inculpationes orationis quinque.

LXXIIII *tatum bene est. Manifestum igitur quoniam orationis non eadem inculpatio, & ad problema, & secundùm se. Nam nihil secundùm se quidem orationem prohibet esse uituperabilem, ad problema autem laudabilem: & rursum ediuerso secundùm se quidem laudabilem, ad problema autem uituperabilem: quando ex pluribus est facile cùm*
LXXV *probabilibus, tum ueris concludere. Erit autem quandoque oratio etiam concludens quàm non concludens deterior, quando illa quidem ex absurdis concludit, cùm non sit tale problema, hæc autem indigeat talibus quæ sunt pro-*
LXXVI *babilia & uera, & nõdum ex assumptis sit oratio. Eos autem qui per falsa uerum concludunt, non iustum est inculpare. Nam falsum quidem semper necesse est per falsa syllogizare: uerum autem est quandoq; per falsa syllogizare, manifestum autem id ex analyticis. Cum autem demonstratio sit alicuius dicta oratio: si aliquid est aliud quod ad conclusionem nullo modo se habet, non erit ex illo syllogismus: si autem appareat, sophisma erit, non demonstratio. Est autem philosophema quidem, syllogismus demonstratiuus: epicherema autem, syllogismus dialecticus: sophisma uerò, syllogismus contentiosus: aporema autem syllogismus dialecticus contradictionis. Si uerò ex utrisque quæ uideantur, aliquid ostendatur, non autem similiter uideantur: nihil prohibet quod ostenditur magis*
LXXVII *altero uideri. Sed si hoc quidem uideatur, illud autem neutra parte: aut si hoc quidem uideatur, illud autem non uideatur: si similiter quidem similiter utique erit, & non:*
LXXVIII *si autem magis alterum, sequetur quod est magis. Est autem quoddam & idem ad syllogismos peccatum, quando ostenditur per longiora quod contingit per breuiora, & quæ orationi assunt. Vt quòd est opinio magis altera, quàm*

quàm altera: si quis petat ipsum quodque maximè esse, esse autem opinabile, ipsum quod uerè est: quare quorundam magis esse ipsum: ad quod autem magis, magis dicitur esse. esse autem & ipsam opinionem ueram: an erit accuratius, quàm par sit exigens quædam? petitum est autem & ipsam opinionem ueram esse, & ipsum quodque maximè esse, ac si ipsa opinio uera, certior sit: sed quæ nequitia maior, quàm quæ facit circa id cuius est oratio, latere causam? oratio autem est manifesta uno quidem modo, & publicißimo, si sit concludens sic, ut nihil oporteat interrogare: uno autem & qui maximè dicitur: cum sumpta quidem sint ex quibus necessarium est conclusionem esse, quæ quidem sint per cōclusiones conclusa, etiam si id omittitur quod ualde probabile est.

Pro opponente & respondente loci communes. CAP. V.

FAlsa autem oratio uocatur quadrupliciter. Vno quidem modo quando apparet concludere quæ non concludit: uocatur autem apparens, litigiosus syllogismus. Alio modo, quando concludit quidem, non tamen ad propositum: quod accidit maximè in ijs quæ ad impoßibile ducunt. Aut ad propositum quidem concludit, non tamen secundùm propriam disciplinam: hoc autem est, si ea quæ nō est medicinalis, uideatur esse medicinalis, aut geometrica quæ non est geometrica, aut dialectica quæ non est dialectica, siue uerum, siue falsum sit quod accidit. Alio autem modo, si per falsa non concludit: huius autem erit quādoq; quidem conclusio falsa, quandoq; autem uera: nam falsum quidem semper per falsa concludit, uerum autem poßibile est & non per uera: ut dictum est prius. Quòd autem falsa sit oratio, dicentis peccatū potius est, quàm orationis: at ne LXXIX

quidem dicentis semper, sed cùm lateat ipsum quòd falsam orationem dixit aliquam: eò quòd ab ipso suscipimus cum pluribus ueris quippiam amplius: si ex ijs quæ maximè uidentur interimit aliquid uerorum (talis enim existēs, uerorum demonstratio est) oportet sanè positorum aliquid non esse omnino, quare erit huius demonstratio. Si autem uerum concludat per falsa, & ualde absurda, compluribus deterior erit quæ falsum syllogizant: erit autem talis, & quæ falsum concludit. Quare manifestum quòd prima quidem consideratio orationis secundùm seipsam est, si concludit: secunda autem, utrum uerum an falsum: tertia uerò, ex qualibus quibusdam. Nam si ex falsis quidem, opinabilibus autem, rationabilis: si autem existentibus quidem, sed inopinabilibus, praua: si uerò & falsa & ualde inopinabilia sint: dilucidum quod praua, aut simpliciter, aut ad rem. Id autem quod in principio & contraria quonam pacto peteret interrogans, secundùm ueritatem quidem in analyticis dictum est, secundum opinionem uerò nunc dicendum

LXXX *est. Petere autem uidētur id quod est in principio quinq; modis. Manifestißimo quidem & primo, si quis idipsum quod monstrari oporteat, petat: hoc autem in eo ipso quidem non facilè latere potest, in synonymis autem, & in quibuscunque nomen & oratio idem significat, magis. Secundo autem, quando quod particulariter oporteat demonstrare uniuersaliter quis petat: ut qui argumentatur quòd contrariorum una disciplina, omnium oppositorum postulauerit unam esse: nam uidetur id quod oportebat secundum se ostendere, cum alijs petere pluribus. Tertiò, si quis quid uniuersaliter est ostendere propositum, particulariter petat: ut si de omnibus contrarijs propositum est, de aliquibus postulet: uidetur enim hic quod cum pluribus*

oport

oportebat ostendere secundùm se, extra petere. Rursus, si quis diuidens, petat problema: ut si oportet ostendere medicinam sani & ægri, extra utrũq; postulet: aut si quis eorum quæ sequuntur se inuicem ex necessitate, alterum petat: ut latus incommensurabile esse diametro: si oporteat ostendere quòd diameter lateri. Aequaliter autem & contraria petunt ei quod ex principio est. Nam primò quidem si quis opposita petat secundùm affirmationem & negationem. Secundò autem contraria secundùm oppositionem: ut bonum & malum idem. Tertiò uerò si quis uniuersaliter postulans, particulariter petierit contradictionem. LXXXII *Vt si quis sumens contrariorum unam disciplinam, sani & ægri alteram esse petat: aut si hoc petens, in uniuersali oppositionem tentet sumere. Rursum, si quis petat contrarium ei quod ex necessitate accidit per ea quæ posita sunt: & si quis ea quidem non sumat quæ opposita, at alia petat duo, ex quibus erit opposita contradictio.* LXXXIII *Differt autem cõtraria sumere tantillum ab eo quod est in principio: quoniam huius quidem est peccatum ad conclusionem (nam ad illam aspicientes, quod in principio est dicimus petere) cõtraria autem sunt in propositionibus, eò quòd ipsæ aliquo modo se habent ad inuicem. Ad gymnasiam autem & exercitationem talium orationum primùm quidem conuertere assuescere oportet orationes. Sic enim & ad id quod dicitur copiosius nos habebimus, & in paucis, plures sciemus orationes: nam conuertere est transsumentẽ conclusionem cũ reliquis interrogationibus interimere unum quippiam eorũ quæ dicta sunt: necesse est enim si conclusio non est, unam aliquam interimere propositionum: siquidem omnibus positis necesse erat conclusionem esse. Ad omnem autem po-*

sitionem

*sitionem & quod sic, & quod non sic argumentum con-
siderandum, & cum inueneris, solutionem statim quæren-
dum. Sic enim simul accidet & ad interrogandum, & ad
respondendum exerceri: & si ad nullum alium habemus,
apud nos ipsos sensim comparanda sunt quæ attinent ad
ipsam positionem argumenta: nam id ad cogendum mul-
tam copiam præbet: & ad redarguendum magnum habet
adiumentum, quãdo quispiam promptus est argumentari,
& quòd sic & quòd nõ sic: nam ad contraria accidit fa-
cere obseruationem, & ad cognitionem, & ea (quæ secun
dum philosophiam est) peritiam posse conspicere, & con-
spexisse quæ ab utraq; accidunt suppositione, nõ paruum
instrumentum: reliquum enim horum, rectè eligere alte-
rum: oportet autem ad id quod tale est, esse bono ingenio:
& hoc est secundum ueritatem bonum ingenium, posse be
ne eligere uerum, & diffugere falsum: quod qui nati sunt
bene, possunt probè facere: nam qui amant, & qui odiunt,*
LXXXIIII *quod profertur facilè discernunt optimum.* Et ad ea
*quæ sæpißime incidunt problemata, scire oportet oratio-
nes, & id maximè de primis positionibus. Nam in his fa-*
LXXXV *stidiunt sæpe qui respondent.* Amplius *terminorum co-
piosos esse oportet, & probabilium, & primorum se ha-*
LXXXVI *bere promptos. Nam per hæc fiunt syllogismi.* Tentan-
*dum autem & ea (in quæ sæpißime incidunt disputatio-
nes) tenere. Nam quemadmodum in geometria antè opus
est circa elementa exercitatum esse, & in numeris circa
capitales promptè se habere, & multum refert ad hoc &
alium numerum cognoscere multiplicatũ. similiter quo-
que & in orationibus promptum esse ad principia, &
propositiones memoria scire oportet: nam perinde ac in
memoriæ sensorio solum, loci positi statim faciunt ipsas*

res

res memorare: & hæc faciunt ad ratiocinandũ promptiorem, eò quòd ad determinatas illas inspiciat secundum numerum. Propositionemq; communem magis quàm positionem in memoria ponendum. Nam principiorum & suppositionũ copiosum esse mediocriter, difficile. Amplius, orationem unam plures facere assuescendum, uelut ij qui occultißime abscõdunt. Tale autẽ erit si quis quàm plurimum abscedat ab affinitate eorũ, de quibus est oratio: erunt autem potiores orationum uniuersales maxime, quæ id pati poßint, ut quoniam non est una plurium disciplina: sic enim & in ijs quæ sunt ad aliquid, & in contrarijs, & coniugatis est. Oportet autem & reminisci uniuersales facere orationes: tametsi fuerit disputans particulariter. Sic enim & plures licebit unã facere: similiter autẽ & apud rhetores in enthymematibus. Eundem autem quàm maxime fugere, contra uniuersale ferre syllogismos. Et semper oportet considerare orationes, si in pluribus cõmunibus disputantur. Nam omnes particulares in uniuersali disputatæ sunt, & inest in particularibus eius quod est uniuersale demonstratio: eò quòd nõ est syllogizare quicquã sine uniuersali. Exercitatio autem facienda: inductiuarum quidem ad rudem, syllogisticarum autem ad expertum. Et tentandum accipere ab ijs quidem qui in syllogismis triti sunt propositiones, ab ijs uerò qui in inductionibus, similitudines: in hoc enim utriq; exercitati sunt. Omnino autẽ exercitationis gratia discentibus tentandum afferre aut syllogismum de aliquo, aut propositionem, aut solutionem, aut instantiam: siue recte quis dicat, siue perperã, uel ipse, uel alter: & ad quippiam uterq;. Ex his enim facultas, exercitatio autem facultatis gratia. Et maximè circa propositiones, & instantias:

LXXXVII LXXXVIII LXXXIX XC XCI XCII XCIII XCIIII

tias: est enim (ut simpliciter dicam) Dialecticus, propositiuus & instantiuus: est autem proponere quidem, unum facere quae sunt plura. Oportet enim unum omnino sumere ad quod est oratio: instare autem quod unum est, facere plura: nam aut diuidit, aut interimit: hoc quidẽ dans, illud
XCV *autem non dans, eorum quae proposita sunt.* Non est autem cum omni disputandum, neque contra quemlibet exercitandum. Nam necesse ad aliquos, paruas fieri orationes: ab eo enim qui omnino tentat apparere, diffugiendũ: iustum autem omnino tentare syllogismo concludere, ueruntamen non pulchrum, eò quòd non oportet aduersus quoslibet facilè consistere: quandoquidem necesse est paruiloquium inde emergere: nam qui exercitati sunt, non possunt abstinere à disputatione, sine altercatione.
XCVI Oportet autem & factas habere orationes ad huiusmodi problemata, in quibus cũ paucissimorum copia eas ad quàm plurima utiles habeamus: illae uerò sunt uniuersales, & ad quas in prõptu quippiam adinuenire difficile est.

Libri Octaui Topicorum Aristotelis
Finis.

ELENCHORVM SOPHISTICORVM ARIST. LIBER PRIMVS.

*

Quid intendit,& aliquem syllogismum, sophisticum esse. CAP. I.

E SOPHISTICIS *autem redargutionibus, & de ijs quæ uidentur redargutiones (sunt autem captiosæ ratiocinationes, at non redargutiones) dicamus oportet, incipientes secundùm naturam à primis. Quòd igitur hi quidem syllogismi, illi autem (cùm non sint) uidentur: manifestum est.* Nam *quemadmodum & in alijs id fit per quandam similitudinem, sic & in orationibus se habet: etenim hi quidem habitum probè habent, illi uerò uidentur, ex tribu tumētes, & componentes seipsos, & pulchri: hi quidem ob pulchritudinem: illi autem uidentur, seipsos fucantes.* Et *in inanimatis quoq; similiter: nam & illorum hæc quidem argentum, ista uerò aurum re uera sunt: illa non sunt quidem, apparent autem secundùm sensum: ut lithargyrina, & stannea, argentea: & felle tincta, aurea: eodem autem modo & syllogismus, & redargutio: hæc quidem est, illa uerò non est, apparet autem propter imperitiam: nam imperiti uelut distantes, à longè speculantur.* Nam *syllogismus quidem ex quibusdam est positis, ut colligamus aliquid aliud ex necessitate ab ijs quæ posita sunt per ea quæ posita sunt: redargutio autem syllogismus est, cum contradictione conclusionis: illi uerò id quidem non faciunt.* Videntur *autem ob multas*

Ἔλεγχος, Latinis redargutio.

Causa una sophisticarum redargutionum.

tas causas, quarum unus locus aptissimus, & publicissimus per nomina. Nam quia fieri non potest ut res ipsas ferentes disputemus, sed nominibus pro rebus, utimur signis: & quod accidit in nominibus, in rebus quoque arbitramur accidere: quemadmodum ijs qui calculis supputant, id autem non est simile: nam nomina quidem finita sunt, & orationum multitudo: res uerò numero infinitæ sunt: necesse est igitur plura eandem orationem, & nomen unum significare: quemadmodum igitur & illic qui non sunt prompti calculos sustinere, à scientibus decipiuntur, eodem quoque modo & in orationibus, qui nominum uirtutis sunt ignari, perfacilè captionibus hallucinantur, & ipsi disputantes, & alios audientes: ob hanc igitur causam, & eas quæ dicendæ sunt, est syllogismus, & redargutio apparens, atque non existens.

De generibus disputationum. CAP. II.

QVoniam autem quibusdam magis operæpretium est uideri esse sapientes, quàm esse & non uideri: (est enim sophisticè, apparens sapientia, non existens autem: & sophista pecuniarum aucupator ab apparente sapientia, & non existente) manifestum profectò est quoniam necessarium est illis & sapientis opus uideri facere magis, quàm facere, & nõ uideri.

Sapientis officia duo.

Est autem (ut unum ad unum dicamus) in unoquoque opus sapientis, non mentiri quidem ipsum de quibus nouit: mentientem autem manifestare posse. Hæc autem sunt, hoc quidem in eo quòd potest dare orationem: illud autem in eo quòd sumere. Necesse est igitur illos qui uolunt sophisticè agere, dictarum orationum genus quærere. Operæ enim pretium est eis, nam huiusmodi potestas faciet uideri sapientes, cuius sunt desiderium habẽtes. Quod autem tale orationum genus est, &

quòd

quòd talem appetunt potestatem, illi quos uocamus sophistas, manifestum est. Quot autem sunt species sophisticarum orationum, & ex quot numero potestas ea constat, & quot partes contingit esse negotij, & de alijs quæ suffragantur ad hanc artem, nunc dicamus. Sunt igitur ad disputandum, orationum genera quatuor: doctrinales, dialecticæ, tentatiuæ, cõtentiosæ. Et doctrinales quidẽ sunt quæ ex proprijs principijs cuiusq; disciplinæ, & nõ ex ijs quæ uidentur respondenti colligunt: nam oportet credere eum qui dicit. Dialecticæ autẽ, quæ ex probabilibus collectiuæ sunt contradictionũ. Tentatiuæ uerò, quæ ex ijs colligunt quæ uidentur respondenti, & quæ necessarium est eum scire qui simulat se habere scientiam, quomodo determinandũ est in alijs. Porrò cõtentiosæ, quæ sunt ex ijs quæ apparent probabilia, apparentes syllogisticè. De demonstratiuis autem in analyticis dictum est: de dialecticis uerò, & tentatiuis, in alijs: de altercatorijs autem & contentiosis nunc dicendum. Genera disputationum.

Fines sophistæ, & loci sophistici in dictione. CAP. III.

PRimũ igitur sumendũ est quod coniectant, qui in orationibus decertant, & coaltercantur. sunt autem hæc quinq; numero: redargutio, falsum, inopinabile, solœcismus: & quintũ, quod est facere nugari eum, qui condisputat: hoc autem est frequẽter cogere idẽ dicere, aut quod nõ est, sed quod apparet quodq; esse horum. Nam maximè uolunt apparere redarguere: secũdum autem, falsum aliquid monstrare: tertium uerò, ad hoc quod est inopinabile ducere: quartum, solœcismo uti facere: hoc autem est facere secundùm locutionem barbarizare ex oratione respondentem. Vltimum autem, idem frequenter dicere. Modi au-

tem redarguendi sunt duo: nam alij quidem sunt propter dictionem: alij uerò extra dictionem. Sunt autem ea quidem quæ propter dictionem faciunt phantasiam sex numero: hæc quidem sunt, æquiuocatio, amphibolia, compositio, diuisio, accentus, & figura dictionis. Huius autem fides, & ea quæ est per inductionem, & syllogismus: & siqua sumatur alia, & quòd totidem modis, si eisdem nominibus, & eisdem orationibus, non idem significamus.

Hoc est, faciūt apparentiam.

Aequiuocatio. Sunt autem propter æquiuocationem huiusmodi orationes: ut quod discunt scientes: nam ea quæ memoriæ prodita sunt, discunt grammatici. Discere enim æquiuocum est, ad intelligere eum qui utitur disciplina: & ad accipere disciplinam. Ea rursus quod mala bona sunt: nam quæ expediunt, bona sunt: mala autem expediunt: duplex enim expediens est: & necessarium, quod accidit plerunq; in malis (est enim quoddam malum, necessarium) & bona quoq; expedientia dicimus esse. Amplius autem eundem sedere, & stare, & ægrotare, & sanum esse: nam qui surgebat stat: & qui sanabatur, sanus est: surgebat autem sedens, & sanabatur ægrotans: ægrotantem enim quilibet facere, aut pati non unum significat, sed quandoq; quidem qui nunc ægrotat, aut sedet, quandoq; autem qui ægrotabat prius: ueruntamen sanabatur quidem ægrotans, cùm ægrotans: sanus est autem nō cùm ægrotans, sed ægrotans non nunc, sed prius.

Amphibolia. Propter autem amphiboliam sunt orationes tales: uelle capere me pugnantes. Et putas'ne quod quis cognoscit, id cognoscit? nam & cognoscentem & cognitum contingit ut cognoscentem significare hac oratione. Et putas quod quis uidet, id uidet? uidet autem columnam: quare columna uidet. Et putas quod tu dicis esse, id tu dicis esse? dicis autem

lapidem esse: quare tu lapis, dicis esse. Et putas est silentia dicere? duplex enim est & id, silentia dicere: hoc quidem eos qui dicunt silere, illud autem, ea quæ dicuntur. Sunt *autem tres modi secundùm æquiuocationem, & amphiboliam: unus quidem quando nomen uel oratio plura significat principaliter: ut aquila, uel canis. Alius autem quando soliti sumus sic dicere. Tertius uerò quando compositũ plura significat, separatum uerò simpliciter, ut scire literas: nam utrunq; fortasse unum quidem significat, & scire, & literæ: ambo autem plura, aut literas ipsas scientiam habere, aut literarum, alium. Amphibolia igitur, & æquiuocatio propter hos modos sunt.* Propter *compositionem uerò huiusmodi sunt: ut possibile est, sedentem ambulare: & non scribentẽ, scribere: non enim idẽ significat si diuidens quis dicat, et componens, quod possibile est sedentẽ ambulare, & non scribentẽ scribere: & hoc idẽtidẽ si quis cõponat nõ scribentẽ scribere, significabit profectò quòd habet potestatem, ut non scribens scribat: si quis autem non componat, quoniã habet potestatẽ quando non scribit, ut scribat. Et discit nunc literas, si quis didicit quas scit. Amplius, quod unum solum potest ferre, plura potest ferre.* Propter *uerò diuisionem quod quinq; sunt duo, & tria: paria, & imparia. Et quod maius, æquale: tantundem enim est maius & adhuc amplius: nam eadem oratio diuisa, & composita non idem semper uidebitur significare. Vt ego posui te seruum, existentem liberum. Et hoc, quinquaginta uirum, centum heros liquit Achilles.* Propter *accentum autem, in ijs quæ sunt sine scriptura, non facile dialecticis facere orationem: in scripturis autem & poëmatibus magis. Vt & poëtam defendunt nonnulli aduersus redarguentes quasi hic absurdè locu-*

Cùm poëtam dicit, Homerũ intelligit, cui' hic Aristoteles carmina citat: uerùm quòd ea nostris accentibus non accommodari queunt, interpres pro illis Vergilij, qui latinorũ est Homerus, carmina posuit.

tum. Nec *gemere aëria cessabit turtur ab ulmo: quòd pentemimeri usus sit, et turture fœminino, soluunt enim id accentu: dicentes quòd aëria accentum finalem longum habet, & non ad turtur, sed ad ulmo, ut epithetũ, debet referri: & id de Niso, & Euryalo cùm Rutulos uino, somnoq; sepultos intellexissent;*

Cætera per terras, omneis animalia somno
Laxabant curas, & corda oblita laborum.

Talia igitur propter accentum sunt. Quæ autem propter figuram dictionis sunt, accidunt quãdo non idem ut idem interpretatur; ut masculinum, fœmininum: uel fœmininum, masculinum; uel quod inter hæc est, alterũ horum: uel rursus quale, quantum: uel quantum, quale: uel faciens, patiens: uel dispositũ, facere: & alia, ceu diuisum est prius. Nam est aliquid, quod non est eorum quæ sunt facere: ut eorum quæ sunt facere, aliquid dictione significare, ut ualere, Similiter figura dictionis dicitur ei quod est secare, uel ædificare, quamuis illud quidem quale quid, & affectum quodam modo significet; hæc uerò facere aliquid: eodem autem modo & in cæteris. propter igitur dictionem redargutiones ex his existunt,

De locis redargutionum sophisticarum extra dictionem. CAP. IIII.

EArum uerò quæ extra dictionem sunt captionum species sunt septem. Vna quidem propter accidens: secunda autem propter id quod simpliciter, uel non simpliciter; sed aliquo modo, aut ubi, aut quando, aut ad aliquid dicitur; tertia autem propter redargutionis ignorantiam; quarta uerò propter consequens; quinta autem propter id quod est in principio sumere; sexta propter id quod non est causa, ut causam ponere: septima uerò

propt

propter plures interrogationes unam facere. Propter *igitur accidens captiones sunt : quando similiter quodcunq; existimabitur rei & accidenti inesse:nã quia multa eidem accidunt, non est necesse omnibus prædicatis & ei de quo prædicantur, illa omnia inesse:nam omnia sic erunt eadem, quemadmodum sophistæ dicunt : ut si Coriscus est alter ab homine, ipse est alter à se, est enim homo : aut si à Socrate alter, Socrates autem homo, ab homine alterum dicunt esse confessum, eò quòd accidit (à quo dixit alterum esse) hunc esse hominem.* Propter id autem quòd *hoc quidem simpliciter, illud autem aliquo modo, & non præcipuè : quando quod in parte dicitur, ut simpliciter dictum sumitur : ut si non ens est opinabile, quod non ens est:non enim est idem esse quiduis, & esse simpliciter.* Aut rursum *quoniam quod est non est, si eorum quæ sunt quippiam non est, ut si non est homo : nam non idem est non esse quiduis, et non esse simpliciter:apparet autem, eo quòd perquàm propinquum est dictione, & parum differat esse quiduis, ab eo quod est esse, & non esse quiduis ab eo quod est non esse.* Similiter autem propter id quod *est aliquo modo, & simpliciter : ut si Indus cum sit totus niger, albus est dentibus, albus igitur & non albus est.* Aut *si ambo aliquo modo, quod simul contraria inerunt : tale autem in quibusdã quidẽ cuilibet facile est considerare.* Vt *si sumens Aethiopem nigrum esse, dentibus dicat quòd albus: si ergo ibi albus, quòd niger, & non niger, putabit disputasse syllogisticè, cum perfecerit interrogationem.* In *quibusdã uerò latet frequenter, in quibuscunq; cùm aliquo modo dicatur, simpliciter uidetur sequi: & in quibuscunq; non facile est cõsiderare utrũ eorum præcipuè sit aßignandum.* Fit autem *tale, in quibuscunq; similiter sunt opposita:*

nam uidentur aut ambo, aut neutrum dandum esse simpliciter prædicari: ut si dimidium quidem album, dimidium uerò nigrum, utrum album, an nigrum? Quæ autem sunt propter id quod non determinatur quid est syllogismus, aut quid redargutio, fiunt propter omißionem orationis: nam redargutio est contradictio unius & eiusdem, nō nominis, sed rei, & nominis non synonymi, sed eiusdem, ex ijs quæ data sunt ex necessitate, non connumerato eo quod erat in principio, secundùm idem, & ad idem, & similiter, & in eodem tempore. Hoc autem modo fieri potest, ut quis falsum dicat de aliquo: quidam autem omittentes aliquid eorum quæ dicta sunt, apparent redarguere: ut quod idem duplum & non duplum: nam duo unius quidem dupla, tria autem non dupla. Aut si eiusdem idem duplum, & non duplum, sed non secundum idem: nam secundùm longitudinem duplum, secundùm latitudinem non duplum. Aut si eiusdem, & secundùm idem, & similiter, sed non simul: quare est apparens redargutio. Trahat autem aliquis hanc & in eas quæ sunt propter dictionem. Quæ autem propter id quod in principio erat sumuntur, fiunt quidem sic & tot modis, quot modis contingit quod in principio est petere: uidentur autem redarguere, eo quòd nō poßit quis inspicere idem, & diuersum. Quæ uerò propter cōsequens est redargutio, ideò est quòd putent conuerti consequentiam: nam si cùm hoc est ex necessitate, illud sit: & cùm illud est, putant & alterū esse ex necessitate: unde & (quæ ob opinionem ex sensu sunt) deceptiones fiunt: nam sæpe esse mel, fel suspicati sunt, eò quòd sequitur flauus color mel. Et quia accidit terram, pluuia madidam fieri, etiam si sit madida, opinãtur pluisse: id autem non necessarium est. In rhetoricis quidem quæ secundùm

Redargutio quid.

dum signum fiunt demonstrationes, ex consequentibus sunt: nam uolentes ostendere quòd adulter, quod consequens est accipiunt, quod comptus, aut quod uidetur noctu errabundus: pluribus autem hæc quidem insunt, prædicatum tamen non inest. Similiter autem & in ratiocinatiuis: ut est Melißi oratio, quod infinitum est uniuersum: sumens autē uniuersum ingeniū (nam ex nihilo nihil fieri) quod autem factum est ex principio fieri: si igitur non factum est, principium non habet uniuersum, quare infinitum: non necesse est autem hoc accidere, non enim si omne quod factum est, principium habet, etiam quicquid principium habet, factum est: quemadmodum neq; si febriens calidus: etiam calidum necesse est febrire. Quæ uerò propter non causam, ut causam: cùm assumitur quod non causa est, tanquam propter illud fiat redargutio: accidit autem tale, ad impoßibile syllogismis: necessarium enim est in his aliquid interimere ex ijs, quæ posita sint: si ergo enumeretur in necessarijs interrogationibus ad id ad quod accidit impoßibile, uidebitur propter id sæpe fieri redargutio, ut quod non est anima, & uita idem: nam si generatio corruptioni est contrarium, & alicui corruptioni erit quædam generatio contrarium: mors autem corruptio quædam, & contrarium uitæ, quare uita generatio, & uiuere generari: hoc autem impoßibile: non ergo idem anima & uita. Nequaquam collectum est, nam accidit (tametsi quispiam non idē dicat uitam & animam) impoßibile: sed solum, contrarium uitam quidē morti, cum sit corruptio, corruptioni autem generationē. Incollectiles igitur simpliciter non sunt huiusmodi orationes, sed ad propositum incollectiles: & latet plerunq; non minus ipsos interrogantes quod tale est. Propter igitur conse-

Plures interrogationes ut una.

quens, & propter non causam orationes huiusmodi sunt. *Quæ autem propter id quod est duas interrogationes unam facere, quando latet plures esse, & perinde ac una sit, aßignatur responsio una. In aliquibus autem facile est uidere quòd plures, & quòd non danda una responsio: ut utrum terra mare est an cœlum? in aliquibus uerò minus, & quasi una sit, aut confitetur (eo quòd nequeunt respondere ad interrogatum) aut redargui uidentur: ut putas hic & hic est homo? quare cum aliquis percusserit hunc & hunc, percutiet hominem & non homines. Aut rursum quorum hæc sunt quidem bona, illa autem nō bona: omnia hæc bona, an non bona? nam utrumuis dixerit, est quidem ut aut redargutionem, aut falsum apparens uideatur facere: nam dicere eorum quæ nō sunt bona aliquid esse bonū, aut eorum quæ bona sunt non bonum, falsum. Quandoq; autem assumptis quibusdam, redargutio etiam fiet uera: ut si quis concedat similiter & unum & plura dici alba, & nuda, & cæca: nam si cæcum est quod non habet uisum, natū tamen habere, & cæca erunt quæ non habent uisum, nata autem habere: quādo igitur hoc quidem habet uisum, illud autem non habet, ambo erunt uel uidentia, uel cæca: quod est impoßibile.*

Omnes sophisticas redargutiones in ignorantiam redargutionis reuocatum iri. CAP. V.

AVt igitur sic diuidendum apparentes syllogismos, & redargutiones: aut omnes reducendum ad redargutionis ignorantiam, ijs qui hanc principium faciunt. fieri enim potest, ut omnes resoluamus dictos modos ad redargutionis definitionem. Primùm quidem si incollectiles fuerint, oportet enim ex ijs quæ posita sunt,

accidere

accidere conclusionem, & (ut ita dicam) ex necessitate, atq; non apparere. Deinde & secundùm partes definitionis: nam earum quæ sunt in dictione, hæ quidem sunt propter duplex, ut æquiuocatio & oratio, & similis figura: consuetum enim id, omnia, ut & illud quippiam significare. Compositio autem, & diuisio, & accentus, eo quòd non eadem est oratio, aut nomen quod differens: oportebat autem & id esse quemadmodum et rem eandem, si debebat redargutio, uel syllogismus esse: ut si tunica, non uestis syllogizetur, sed tunica: nam uerum est et illud, sed non syllogizatum est: sed adhuc interrogatione indiget, quod idem significat ad eum qui quærit propter quid. Quæ uerò secundùm accidens definito syllogismo manifestæ fiunt: nam eandem definitionem oportet syllogismi & redargutionis fieri, attamen & adiungere contradictionem: nam redargutio syllogismus est contradictionis: si igitur non est syllogismus accidētis, non fit redargutio: non enim si cum hæc sint, necesse est illud esse, id autem est album esse propter syllogismum: neq; si triangulus duobus rectis tres angulos habet æquales, & accidit ei figuram esse, uel primum, uel principium, quòd figura, uel primum, uel principium tale est: nam non quatenus figura, uel primum, uel principium, sed quatenus triangulus demonstratio: similiter & in alijs. Quare si redargutio syllogismus quidam, non erit quæ secundùm accidens redargutio. Verum propter hoc & artifices & omnio scientes ab inscijs redarguuntur, nam secundum accidens syllogismos faciunt contra sapientes: qui uerò non possunt diuidere, aut interrogati concedunt, aut cùm non dant, arbitrantur dedisse. Quæ uerò propter id quod áliquo modo, & simpliciter, quoniam non de eodem affirmatio & negatio Hoc est, ijs quæ ignorantiā redargutionis, fūdamētū ponūt omniū redargutionum.

G 5 *est:*

est: nam aliquo modo albi, aliquo modo nō albū: & simpliciter albi, simpliciter non album, negatio est: si igitur cùm datur aliquo modo esse album, quis ut simpliciter dictum accipit, non facit redargutionem: apparet autem propter ignorantiam ipsius, quid est redargutio. Manifestißimæ autem omnium, quæ prius dictæ sunt propter redargutionis definitionem, quare & sic nuncupatæ sunt: nam propter rationis omißionem phantasia fit, & diuisis hoc pacto, commune in omnibus his ponendum est orationis omißio. Quæ uerò propter id quod sumitur, quod erat in principio, & non causa ut causa ponitur, manifestæ sunt per definitionem: nam oportet conclusionē accidere, eo quòd hæc sunt, quòd non erat in non causis: & rursum non connumerato eo quod erat in principio, quod non habent eæ quæ sunt propter petitionem eius quod in principio. Quæ uerò propter consequens particula sunt accidentis: nam consequens accidit: differt autem ab accidente: quoniam accidens quidem est in uno solo sumere, ut idem esse flauum, & mel, & album, & cygnum: quod autem propter consequens, semper in pluribus: nam quæ uni & eidem sunt eadem, & sibi inuicem postulantur esse eadem: propter quod fit ea quæ propter consequens redargutio: est autem non omnino uerum, ut si sit album secundùm accidens: nam & nix & cygnus albo idem: aut rursum in Melißi oratione idem esse accipit factum esse, & principium habere, aut æqualia fieri, & eandem magnitudinem accipere. Quoniam enim principium habet quod factum est, & quod habet principium, factum esse postulat, tanquam ambo eadem sint, eo quòd principium habent factum esse & finitum. Similiter autē & in ijs quæ æqualia facta sunt, si eandem magnitudinem,

Captiōes secūdùm iustitiam redargutionis.

dinem, & unam sumẽtia æqualia fiunt: & quæ æqualia facta sunt, eandem & unam magnitudinem sumunt: quare consequens sumit: quòd igitur propter accidens redargutio, in ignorantia redargutionis est: manifestum, & quòd ea quæ est, est propter consequens: inspiciendum autem est id & aliâs. Quæ uerò propter id quod est plures interrogationes ut unam facere, in eo sunt quòd non enucleamus, siue nõ diuidimus propositionis orationẽ: nã propositio unum de uno est: nã idem terminus unius solius rei, & simpliciter rei: ut hominis, & unius solius hominis: similiter autẽ & in alijs. Si igitur una propositio est, quæ unũ de uno postulat, & simpliciter erit propositio talis, interrogatio. Atqui quoniam syllogismus ex propositionibus est, redargutio autem syllogismus, & redargutio erit ex propositionibus: si igitur propositio unum de uno, manifestum quoniam & hæc in redargutionis ignorantia: nam apparet esse propositio, quæ non est propositio. Si itaq; dedit responsionem ut ad unam interrogationem, erit redargutio: si autem non dederit, sed apparet, apparens redargutio. Quare omnes loci cadunt in redargutionis ignorantiam: qui quidem dicti sunt propter dictionem, quia est apparens contradictio, quod erat proprium redargutionis, alij autem propter syllogismi terminum.

Causæ deceptionum, captionum sophisticarum. CAP. VI.

D*Eceptio autem fit in ijs quidẽ, quæ propter æquiuocationem, & orationem, eo quòd nõ potest quis diuidere id quod multipliciter dicitur: nam quædam non est promptum diuidere: ut unum, & ens, & idem. In ijs autem quæ sunt propter compositionem, & diuisionem,*

Id est, acuta, & grauis: nam acuta intenditur, grauis remittitur.

eo quòd nihil putatur differre composita & diuisa oratio, ceu euenit in plurimis. Similiter autem & in ijs quæ sunt propter accentum: non enim aliud uidetur significare incensa, & remissa oratio in aliquo: aut non in pluribus. Earum uerò quæ sunt propter figuram, ob similitudinem dictionis: difficile est enim diuidere, quæ similiter, & quæ aliter dicuntur: nam ferme qui hoc potest facere in procinctu est, ut uideat uerum: maximè autē sciet innuere, quod omne quod de aliquo prædicatur, arbitramur idipsum aliquid esse, & ut unum intelligimus: nam unum, & substantiam maximè uidetur sequi id, quod est aliquid, & ens. Quare in ijs quæ sunt propter dictionem hic locus ponendus: primùm quidem magis deceptio aggignitur in ijs, qui cum alijs considerant, quàm qui per seipsos: nam ea quæ cum alio est consideratio per orationem est: quæ autem per seipsos, non minus per ipsam rem. Deinde & per seipsos decipi accidit, quando in oratione facit considerationē: præterea deceptio quidem ex similitudine, similitudo autem ex dictione. In ijs autem quæ sunt propter accidens, eo quòd non potest dijudicare idem & diuersum, & unum & multa: neq; quibus prædicatorū omnia hæc & rei accidunt. Similiter autē & in ijs quæ propter consequens sunt: pars enim quædam accidentis, est consequēs. Amplius & in multis apparet, & postulatur hoc pacto: si hoc ab illo non separatur, nec ab altero separatur alterum. In ijs uerò quæ sunt propter omißionem orationis, & in ijs quæ sunt propter id quod aliquo modo & simpliciter, eo quòd propter parum, deceptio est. nam quasi nihil consignificet quid aut aliquo modo, aut simpliciter, aut alicubi, aut nunc, uniuersaliter concedimus. Similiter autem & in ijs quæ quod in principio

cipio

cipio est sumunt, & in non causis, & quæcunq; plures interrogationes ut unam faciunt: in omnibus enim his est deceptio, ob id quod propter parum: nam non exactè discernimus: neq; propositionis, neq; syllogismi terminum, propter prædictam causam.

Ex quibus locis captiones falsi. CAP. VII.

Voniam autem habemus propter quæcunq; fiunt apparentes syllogismi, habemus & propter quæcunq; fiunt sophistici syllogismi, & redargutiones: dico autem sophisticam redargutionem, & syllogismum, non solùm apparentem syllogismum, aut redargutionem non existentem quidem, sed & existentem quidem, at apparenter accommodatam rei. Sunt autem illæ quæ non secundùm rem redarguũt, & quæ monstrant ignorantes, quod quidem erat proprium tentatiuæ. Est autem tentatiua, pars dialecticæ: illa autem potest syllogizare falsum, propter ignorantiam eius qui dat orationẽ. Sophisticæ autẽ redargutiones tametsi colligant contradictionem, non faciunt manifestum, si ignorat: nam & scientẽ impediunt hisce orationibus. Quòd autem illas habeamus, hac uia manifestũ est; nam propter quæcunq; apparet audientibus ut interrogata syllogizare, propter hæc & respondenti utiq; uideatur: quare erunt syllogismi falsi per hæc aut omnia, aut aliqua: nam quod non interrogatus arbitratur dedisse, & interrogatus quoq; ponet. Verùm in quibusdam simul accidit & interrogare quod deest, & apparere falsum: ut in ijs quæ sunt secundum dictionẽ, & solœcismũ. Si ergo syllogismi contradictionis propter apparentem redargutionem sunt, manifestum est quòd propter tot erunt & falsorum syllogismi, propter quot & apparens redargutio: apparens autem propter particulas

Vnde fiunt syllogismi sophistici.

las ueri: nam cum quodcunq; defuerit, apparebit redargutio: ut quod propter non accidens: propter orationem, quæ ad impoßibile: & quæ duas interrogationes ut unam facit, propter propositionem: & pro eo quod per se, quod propter accidens, & huius particula, quod propter consequens. Amplius, non in re, sed in oratione accidere: deinde pro uniuersali contradictione, & secundum idem, et ad idem, & similiter, propter id quod in aliquo, uel propter unumquodq; horum peccat. Amplius, propter id quod est non connumerato eo quod in principio, quod in principio sumere. Quare habemus secūdùm quot fiunt captiosæ ratiocinationes: nam secundùm plura non erunt, secundùm autem ea quæ dicta sunt erunt omnes. Est autem sophistica redargutio non simpliciter redargutio, sed ad aliquem, & syllogismus similiter. Nam si non sumat id quidem quod est propter æquiuocum unum significare, & quod propter similitudinis figuram solum hoc quidem, & in alijs similiter, neq; syllogismi, neq; redargutiones erunt, neque simpliciter, neque ad eum qui intterrogatur: si autem sumant, ad eum qui interrogatur erunt, simpliciter autem non erunt: non enim unum significatum sumpserunt, sed apparens, & apud illum quidem.

De ueris, & falsis redargutionibus. CAP. VIII.

Veræ redargutiones innumeræ.

PRopter quæcunq; autem redarguunt qui redargutionibus utuntur: non oportet tentare sumere, sine omnium quæ sunt scientia: id autem non unius artis, nam infinitæ fortasse sunt scientiæ: quare manifestum quoniam & demonstrationes, redargutiones quidem sunt, & ueræ: nam quæcunq; est demonstrare, est & redarguere eum, qui ponet contradictionem ueri: ut si commensurabilem

bilem diametrum posuerit, redarguet quis demonstratione, quòd incommensurabilis, quare omnium oportebit esse scium: nam aliæ quidem sequuntur propter ea quæ in geometria sunt principia, & eorum conclusiones: aliæ autem propter ea quæ sunt in medicina: aliæ deniq; propter illa quæ sunt aliarum disciplinarum. Sed & falsæ redargutiones similiter infinitæ erunt. Nam secundum unamquanq; artem est falsus syllogismus: ut secundùm geometriam geometricus, & secundùm medicinam medicinalis: dico autem secũdùm artẽ, secundũ illius principia.

Manifestum est igitur quòd non omnium redargutionum, sed earum quæ sunt secundùm dialecticam, sumendi sunt loci. Nam ij communes sunt ad omnem artẽ & potentiam, & eam quidem quæ est secundum unamquanq; disciplinam redargutionem: scientis est considerare siue cùm non est, apparet: siue cùm est, & quare est, eam autem quæ ex communibus est, & sub nulla arte cadens, dialecticorum: nam si habemus ex quibus probabiles syllogismi in quolibet, habebimus ex quibus redargutiones: redargutio nanq; est syllogismus contradictionis, quare aut unus, aut duo syllogismi contradictionis, redargutio est.

Habemus igitur propter quæcunq; omnes huiusmodi sunt: si autem hæc habemus, & solutiones habemus: nam illarum instantiæ, solutiones sunt. Habemus autem propter quæcunq; & apparentes fiunt, apparẽtes autem non cuilibet, sed talibus: infinita enim sunt, si quis consideret illa, secundùm quæcunq; apparent quibuslibet. Quare manifestum est, quoniam dialectici est posse sumere propter quæcunq; fit per comumnia, uel quæ est redargutio, uel quæ apparet redargutio, uel dialectica, uel apparens dialectica, uel tentatiua.

Orat

Orationes ad nomen, & ad intellectum non bene diduci. CAP. IX.

Non est autem differentia orationum quam quidam dicunt esse, has quidem ad nomen, illas uerò ad intellectum. Inconueniens enim est opinari alias quidē esse ad nomen orationes, diuersas uerò ad intellectum, & non easdem. Quid enim est non ad intellectum, nisi quando non utitur nomine (qui putat interrogare) eo, ad quod is qui interrogatus dedit? idem autem id est & ad nomen. Et ad intellectum autem, quando ad quod dedit intelligens. Si autem aliquis (plura significante nomine) unum putet significare, & interrogans, & interrogatus (ut fortè ens & unum plura significat, sed & respondens & interrogans Zeno unum putans esse interrogauit, & est oratio quod unum, omnia) hæc ad nomen est, aut ad intellectum interrogantis disputata. Si uerò aliquis multa putet significare, manifestum quòd oratio illa non est ad intellectum. Primùm igitur circa huiusmodi orationes, est ad nomen, & ad intellectum, quæcunq; plura significant: deinde circa quamlibet est, nam nō in oratione est ad intellectum esse, sed in eo quod respondens se habet aliquo modo ad ea quæ dantur: deinde ad nomē contingit omnes eas esse; nam esse ad nomen, hoc in loco, est esse non ad intellectum: nam si omnes, erunt quædam aliæ quæ neq; ad nomen, neq; ad intellectum; illi uerò dicunt omnes, & diuidunt uel ad nomen, uel ad intellectum esse omnes, alias autem non. Attamen quicunq; sunt syllogismi propter id quod multipliciter: horum aliqui sunt secundùm nomen: nam absurdè dicatur secundùm nomen esse omnes, qui sunt propter dictionem: sed sunt quædam captiones non in eo quòd respondens ad eas se habeat

aliquo

aliquo modo, sed quia talem interrogationem oratio ipsa habeat, quæ plura significet. Et omnino inconueniens est de redargutione disserere, & non prius de syllogismo: nam redargutio syllogismus est, quare oportet & de syllogismo prius, quàm de falsa redargutione: nam talis redargutio, apparens syllogismus contradictionis. Quare aut in syllogismo erit causa, aut in contradictione (nam adiungere oportet contradictionem) quandoque autem in utroq; erit apparens redargutio: est autem de eo quod est silentia dicere, in contradictione, non in syllogismo. De eo autem quod est quod non habet aliquis, dare, in utrisq;: de eo uerò quod est quòd Homeri *poëma est figura, per circulum, in syllogismo: quæ autem in neutro est, uerus est syllogismus. Verùm unde sermo prouenit reuertamur: utrum quæ in disciplinis sunt orationes ad intellectum sint, an non? & si cui uidetur plura significare triangulus, & dedit non ut eam figuram de qua concludebat quoniam duo recti, utrum ad intellectum illius disputauit hic, an non? amplius si plura quidem significat nomen, ille autem non intelligit, neq; putat quo modo is non ad intellectum disputat? aut quomodo oportet interrogare eum, qui non dat diuisionem? siue interroget aliquis si est silentia dicere an non? an est quidem ut non, an est ut sic? si autem dat aliquis nullo modo, ille autem disputat, utrum non ad intellectum disputat, quamuis oratio uideatur earum esse quæ ad nomen sunt? Non igitur est genus aliquod orationum ad intellectum, sed illæ quidem ad nomen sunt: & huiusmodi, non omnes, non quòd redargutiones, sed neque apparentes redargutiones: nam sunt & non propter dictionem apparentes redargutiones, ut quæ propter accidens, & reliquæ. Si autem postulet diui-*

Poëma circulus fortè dicit, quod ab eodē uersu īcipitur, in eundēq; desinit quales sunt intercalares. Verg. Hinc sic ratiocinare, omnis circulus est figura, poëma Homeri est circulus, igitur est figura.

dendum, quòd dico quidem silentia dicere: hæc autem sic, illa uerò non sic, id profectò primùm, absurdum postulare: nam quandoq; non uidetur interrogatum multipliciter se habere, atqui impoßibile est diuidere, qui non putat. Deinde docere: quid aliud erit? manifestum enim faciet quonam pacto se habet, ei, qui neq; considerat, neque scit, neq; opinatur quòd aliter dicitur: quia & in non duplicibus quid prohibet hoc facere: ut putas æquales sunt unitates binarijs, in quaternarijs? sunt autẽ hi binarij quidem inexistentes, illi autem non sic: & putas cõtrariorum una est disciplina, an non? sunt autem contraria hæc quidem nota, illa autem ignota: quare uidetur ignorare qui hoc postulat, quòd aliud est docere quàm disputare: & quòd oportet quidem docentem non interrogare, sed eum manifesta facere, illum autem interrogare.

De interrogatione tentatiuæ: & quid inter contentiosum, sophisticumq; intersit. CAP. X.

AMplius affirmare, uel negare qui postulat, id non monstrantis est, sed experimentum sumentis: nam tentatiua, dialectica quædam est, quapropter de omnibus inspicit, & explorat non scientem, sed ignorantem, atq; simulantem. Qui igitur secundùm rem cõsiderat communia, dialecticus est: qui autem id apparenter facit, sophisticus. Et syllogismus contentiosus, & sophisticus, unus quidem est apparens syllogismus, circa ea de quibus dialectica tentatiua est, quamuis uera sit conclusio: nam eius quod est propter quid, hallucinatorius est: & quæcunque, cum non sint, secundùm cuiusque disciplinam captiosæ ratiocinationes, uidẽtur esse secundùm artem. Nam pseudographiæ non contentiosæ (secundùm enim ea quæ

sub

ſub arte ſunt, captioſæ ſunt ratiocinationes) neq; ſi aliqua eſt pſeudographia circa uerum, ut Hippocratis *quadratura quæ per lunulas, ſed ut* Bryſſo *quadrauit circulum: & tametſi quadraretur circulus, quia tamen nõ ſecundũ rem, ideo ſophiſticus: quare & qui de his quidem apparens ſyllogiſmus, contentioſa eſt oratio, nam apparens eſt ſecundum rem, quare fallax & iniuſta. Quemadmodum enim ea (quæ in certamine eſt) iniuria, quandam ſpeciem habet, & eſt quædam iniuſta pugna, ſic in contradictione, iniuſta pugna contentioſa eſt: nam & illic qui omnino uincere uolunt, omnia tentant: & hic qui contentioſi ſunt.*

Ante Ariſto. tẽpora tres maxi mopere ſudaſſe feruntur ad circuli quadraturã monſtrandã, Antiphon, Hippocrates Chius, & Bryſſon.

Qui igitur uictoriæ ipſius gratia, tales ſunt, cõtentioſi homines, & litium amatores uidentur eſſe: qui autem gloriæ gratia quæ in diuitijs eſt, ſophiſtici ſunt: nam ſophiſtice eſt (ut diximus) pecuniarum quædam aucupatiua ab apparente ſapientia: quapropter demonſtrationem apparentem appetunt. Et in eiſdem orationibus quidem ſunt litium amatores & ſophiſtæ, ſed non propter eadem: & oratio quidem eadem erit ſophiſtica & contentioſa, ſed non propter idem: ſed quatenus quidem eſt ob uictoriam apparentem, contentioſa: quatenus uerò eſt ob ſapiẽtiam, ſophiſtica: nam ſophiſtice eſt quædam apparens ſapientia, non autem exiſtens. Contentioſa uerò eſt quodam modo ſic ſe habens ad dialecticam, ut pſeudographa ad geometricam: nam ex eiſdem contentioſa, diſſerendi modo, captioſè decipit, ut & pſeudographa, geometricè: ſed hæc quidem non contentioſa, quia ex principijs & concluſionibus, quæ ſunt ſub arte pſeudographiam facit: quæ autem ex ijs eſt, quæ ſunt ſub dialectica, circa alia quidem contentioſam eſſe, manifeſtum eſt: ut quadratura quidem quæ per lunulas, non contentioſa: Bryſſonis *autem con-*

tentiosa, & illam quidem non est transferre nisi ad geometriam solùm, eo quòd ex proprijs fit principijs: hanc autem ad plures quicunq; nesciunt quid est poßibile in unoquoque, & quid impoßibile: nam accommodabitur: aut ut Antiphon quadrauit. uel si quis non dicat melius esse post cœnam deambulare per Zenonis rationem, non medicinalis: cõmunis enim est. Si ergo omnino similiter se habeat contentiosa ad dialecticam, ut pseudographa ad geometriam, non ex illis utiq; erit contentiosa.

Orationes dialecticorum, tentatiuorum'que, non esse ad determinatiuum genus. CAP. XI.

Vniuersalis artifex, hoc est, metaphysicus.

N*Vnc autem non est dialecticus circa genus aliquod determinatum, neq; demonstratiuus ullius, neq; talis qualis uniuersalis: nam neq; omnia sunt in uno aliquo genere: neque si sint, poßibile est sub eisdem principijs esse, ea quæ sunt. Quare & nulla ars earum quæ aliquam naturam monstrant, interrogatiua est: nam non poßibile est utramuis partium dare. syllogismus enim non fit ex utrisq;: dialectica autem interrogatiua est (si autem monstraret: quid illud, nisi & omnia?) ueruntamen prima, peculiariaq; principia non interrogat: nam si non daret, non iam haberet, ex quibus amplius disputaret ad instantiam. Talis autem est tentatiua: nam tentatiua non talis est, qualis est geometria: sed qualem utique haberet, non sciens aliquis: fieri enim potest ut periculum sumat, & is qui nescit rem, de eo qui nescit: siquidem & dat non ex quibus scit, neq; ex proprijs, sed ex consequentibus: quæ omnia talia sunt quæ scientem quidem, nihil prohibet nescire artem, nescientem autem necesse est ignorare: quare manifestum quoniam nullius determinati tentatiua disciplina*

plina est, eo quòd de omnibus est: nam omnes artes utuntur quibusdam communibus. Ideoq; *omnes illiterati quodam modo utuntur dialectica, et tentatiua.* Nam *omnes usque ad aliquid conantur dijudicare eos qui pronũtiant: hæc autem sunt communia: nam illa nihil minus sciunt ipsi, quamuis uideantur longè extrà dicere.* Redarguunt *igitur omnes: nam sine arte quidem eo participant, cuius artificialiter est dialectica: & arte syllogistica, tentatiuus, dialecticus.* Quoniam *autem sunt multa quidem hæc & de omnibus, non talia autem ut natura quædam sint, & genus, sed ut negationes: alia autem non talia, sed propria sunt: ex illis de omnibus experimentum posibile est sumere, & artem esse quandam, & non talem esse quales quæ demonstrant, eo quòd contentiosus non est omnino sic se habens, ut pseudographus: nam non erit captiosus ex determinati cuiuspiam generis principijs, sed circa omne genus erit is qui contentiosus.* Loci *igitur sophisticarum redargutionum hi sunt, & quòd dialectici est considerare de his, & res eas posse facere, non difficile uidere: nam quæ circa propositiones est disciplina, omnem habet hanc speculationem: & de redargutionibus quidem apparentibus, dictum est.* Epilogus.

Loci sophistici interrogantium ad falsum, aut inopinabile. CAP. XII.

D*E aliquo est falsum quippiam ostendere, & oratione ad inopinabile ducere.* Hoc *autem fuit secundùm propositum sophisticæ intentionis, primùm quidem ex eo quòd interrogat quodam modo, & per interrogationem accidit maximè: nam id, ad nullum determinatum interrogare propositum, uenatiuum est illorum: temere nanq; dicentes, peccant magis: temere autẽ dicunt, quãdo* Locus, 1

 nihil

II *nihil habent propositum. Et id, interrogare multa*
(quamuis id determinatum sit ad quod disputant) & id,
ea quæ uidentur, dicere se postulare, facit quandam ido=
III *neitatem, ut ad inopinabile ducat, aut falsum. Et si in=*
terrogatus affirmet, aut neget illorum aliquid, ducere ad
ea ad quæ promptus est argumentari: potest tamen nunc
minus nocere per hæc quàm prius, nam repetunt aliquid
IIII *ad id quod in principio. Elementum autem deueniendi*
ad falsum aliquod, aut inopinabile, nullam statim interro=
gare positionem, sed affirmare ob id se interrogare, quod
discere uelit: nam locum argumentationis, cõsideratio fa=
V *cit. Ad falsum autem ostendendum proprius locus so=*
phisticus est, ducere ad talia, ad quæ abundat orationi=
bus: est autem bene, & non bene id facere, quemadmo=
VI *dum dictum est prius. Rursum ut ad inopinabilia du=*
cat, considerare ex quo genere est qui disputat, deinde in=
terrogare quod pluribus illi dicunt inopinabile: est enim
VII *singulis quibusq; aliquid tale. Elemẽtum autem horum*
sumere singulorũq; quorumq; positiones in propositio=
nibus. Solutio uerò & horum competens fertur, ostende=
re quòd non propter orationem accidit inopinabile: sem=
VIII *per autem id quoq; uult qui contendit. Amplius autem*
ex uoluntatibus & manifestis opinionibus: nam nõ eadem
uolunt, & dicunt: sed dicunt quidem decoratißimas ora=
tiones, uolunt autem ea quæ uidentur prodesse: ut bene
mori magis quàm uoluptuosè uiuere dicunt oportere: &
agere iustè magis quàm diuitijs affluere prauè: uolunt au
tem contraria. Eum igitur qui dicit secundùm uolũtates,
ad has manifestas opiniones ducendum: eũ uerò qui dicit
secundùm has, ad absconsas: utrouis enim modo necessa=
rium est inopinabilia dicere: nam aut ad manifestas, aut
imman

immanifestas opiniones dicunt contraria. Plurimus au= IX
tem est locus faciendi inopinabilia dicere, quemadmodum Callicles in Gorgia scriptus est, dicens: & ueteres autem omnes arbitrati sunt accidere propter id qđ secundùm naturam & secundùm legem cõtraria: cõtraria enim esse naturam et legem dicunt: & iustitiam secundùm legem quidem esse bonum, secundùm autem naturã non bonum: oportet igitur ad eum quidem qui dicit secundùm naturam, secundùm legem obuiare: ad eum uerò qui secũdùm legem, ad naturam ducere, nam utroq; modo dicere contingit inopinabilia: erit autem quod secundùm naturã quidem ipsis uerum, secundùm autem legem quod multitudini uidetur: quare manifestum quòd & illi, quemadmodum & qui nunc, aut redarguere, aut inopinabilia dicere respondentem, conabantur efficere. Quædam autem interroga= X
tionum, habent utrinque inopinabilem responsionem: ut utrum sapientibus, an patri oporteat obedire: & expedientia facere, an iusta: & an iniuriam pati eligibilius quàm nocere. Oportet autem ducere ad ea quæ multi= XI
tudini, & sapientibus sunt contraria: nam si dicat aliquis ut ij qui circa orationes, ad ea quæ multitudini: si autem ut multi ad ea quæ ijs qui in oratione. Dicunt enim hi quidem ex necessitate beatum iustum esse: multitudini autem inopinabile est regem infelicem esse. Est autem ad XII
ea quæ sic sunt, inopinabilia ducere: idem ei quod est ad eam quæ est secundùm naturam, & secundùm legem contrarietatem, ducere: nam lex opinio multitudinis, sapientes autem secundùm naturam, & ueritatem dicunt: & inopinabilia quidem, ex his oportet quærere locis.

De captionibus nugationis & soloecismi. CAP. XIII.

DE eo quidem quod est facere nugari, quidnam dicimus nugari, iam monstrauimus: omnes autem tales orationes id uolunt efficere: si nihil referat nomen & orationem dicere: duplum autem, & duplum dimidij idem est: si igitur duplum est, dimidij duplum: erit dimidij, dimidij duplum: & rursum si pro duplo, duplum dimidij ponatur, ter erit dictum dimidij dimidij dimidij duplum. Et putas est concupiscentia delectationis? hæc autem est appetitus delectationis: est igitur concupiscentia appetitus delectationis delectationis. Sunt autem omnes huiusmodi orationum in ijs quæ sunt ad aliquid, quæcunq; non solùm genera, sed & ipsa ad aliquid dicuntur, & ad idem & unum aßignantur: ut appetitus, alicuius appetitus: & concupiscentia, alicuius concupiscentia, & duplum alicuius duplum, & duplum, dimidij, & in quibuscunq; quæ (cum substantia non sint) ad aliquid omnino eorum sunt, quorum sunt habitus, aut affectus, aut aliquid huiusmodi, in oratione ipsorum de illis prædicatorum declaratur: ut impar est numerus medium habẽs, est autem numerus, impar: est igitur numerus, numerus medium habens. Et si simum, cauitas naris est, est autẽ naris sima: erit ergo naris, naris caua. Apparent autem facere non faciẽtes quandoq;, eo quòd non interrogant si significet aliquid per se dictum duplum, an nihil: & si aliquid significat, utrũ idem an diuersum: sed conclusionem dicunt statim, & apparet propter nomen idem, esse idem, & significare. Solœcismus autem quale quid est, dictum est prius: est autem & hoc facere, & non facientem uideri, & facientem non uideri: quemadmodum Leuinus dixit, si Venus masculinum est: nam qui dicit almam, solœcismum quidem facit secundùm illum, non apparet autem alijs: qui autem

Aristo. exẽplũ ponit de Protagora, qui iracũdiam, & galeã masculina ponebat, sed id latinæ locutioni nõ est accõmodatum, quare sumptũ est, hic exẽplũ ex Leuino, qui Venerẽ masculino gen. posuit. Vide Macrob. Satur. li. 1. c. 8.

autem album, apparet autem, sed non facit solœcismum.

Manifestum igitur quoniam & ars quædam hoc potest facere, eo quòd multæ orationes non colligentes, solœcismum uidentur colligere, ut & in redargutionibus. Sunt autem omnes penè apparentes solœcismi propter hoc: & quando casus neque masculinum, neq; fœmininum significat, sed neutrum: nam hic quidem masculinum significat, hæc autem fœmininum, hoc uerò neutrum uult significare: sæpe autem significat & illa utraque, ut quid est hoc? Calliope, lignum, Coriscus. Masculini igitur & fœminini differunt casus omnes, neutri hi quidem, illi autem non: cùm datur igitur hoc: sæpe colligunt quasi dictum sit hūc: similiter autem & alium casum pro alio ponunt. Captiosa autem ratiocinatio fit eo quòd hoc commune sit plurium casuum: nam hoc significat quandoque hic, quandoque autem hūc: oportet autem uicißim significare, cùm est quidem, hic: cùm esse autem, hunc: ut est Coriscus: esse Coriscum: & in fœmininis nominibus similiter, nam in omnibus similiter est, & esse, facient differentiam. Et quodam modo in his similis est solœcismus ijs redargutionibus, quæ propter id quod non similia, aut propter figuram, similiter dicuntur: nam quemadmodum illic in rebus, sic hic in nominibus accidit solœcismum facere: nam homo, & album, & res, & nomen est: manifestum igitur quoniam solœcismum tentandum est ex dictis casibus colligere. Species igitur sunt hæ contentiosarum orationum, & partes specierum, & modi, qui dicti sunt.

De occultatione sophistica, & contra molestè respondentes. CAP. XIIII.

Differt autem non parum si ordinentur quodam modo ea quæ ad interrogationem sunt, ut lateat quemadmodum

modũ in dialecticis:deinceps igitur ex ijs quæ dicta sunt, hæc primùm dicenda. Est *autem ad redarguendum, unum quidem prolixitas: nam difficile simul multa conspicere.* Ad *prolixitatem uerò quæ adducuntur elementis,utendum.* Vnum *quidem festinatio, nam tardiores minus præuident:amplius autem ira & contentio:nam conturbati minus possunt obseruare omnes.* Elementa *autem,iræ.* Manifestum *quoq; eum facere qui uult iustè agere,& circa omnia impudentem esse.* Amplius, *permutatim interrogationes ponere, siue ad idem plures habeat aliquis orationes,siue & quòd sic,& quòd non sic:simul enim accidit aut ad plura, aut ad contraria facere obseruationem.* Omnino *autem omnia, quæ ad occultandum dicta sunt prius, utilia etiam ad contentiosas orationes: nam occultatio latendi gratia est,latere autem deceptionis.* Ad *eos autem qui renuunt quæcunq; opinantur esse ad orationem,ex negatione interrogandum, ceu contrarium uelit, aut etiam ex æquo interrogationem facere: nam cùm dubium est,quòd uult sumere, minus insolescũt.* Et *quando in partibus dederit quispiam singula inducẽti, uniuersale sæpe non interrogandum est, sed ut dato utendum:nam quandoq; putant & ipsi dedisse,& audientibus quoque apparet propter inductionis memoriam, ueluti perinde atq; non interrogauerit uané.* Et *in quibus non nomine significatur uniuersale, similitudine tamen utendum est ad id quod expedit:nã latet similitudo plerunq;.*

Hoc est,regulis, siue præceptis.

Et *ad sumendum propositionem,contrarium: oportet comparando interrogare: ut si debeat sumere quoniam oportet per omnia patri obedire, utrum per omnia oporteat obedire parentibus,an per omnia non obedire? & sæpe id:utrum multa concedendum,an pauca? magis enim si necesse,*

necesse, uidebuntur esse multa? appositis enim iuxta se contrarijs, minora & maiora apparent, & peiora & meliora hominibus. Valde autem & sæpe facit uideri redargui, maximè sophistica calumnia interrogantium, cùm nihil colligentes non interrogationem faciunt id quod est ultimum, sed concludenter dicunt ueluti colligentes, non igitur hoc & hoc. Sophisticum autem est & cùm ponitur inopinabile, quod apparet postulare respondere, proposito eo quod uidetur ex principio, & interrogationem talium sic facere utrum tibi uidetur? nam necesse est si sit interrogatio ex quibus syllogismus, aut redargutionem, aut inopinabile fieri: cùm dat quidem, redargutionem: cùm autem nõ dat, neque dare uidetur, fatetur inopinabile: cùm uerò non dat, uideri autem fatetur: redargutionis simile.

Amplius, quemadmodum in rhetoricis, & in redargutionibus similiter contrarietates considerandum, aut ad eas quæ ab eodem sunt dictæ, aut ad eos quos confitetur bene dicere, aut agere. Amplius, ad eos qui uidentur tales, aut ad similes, aut ad plurimos, aut ad omnes. Quemadmodum autem respondentes sæpe cum redarguuntur faciunt duplex, si debeat accidere redargutio, & interrogantibus utendum quandoq; illo, contra instantes: si sic quidem accidat, sic autem non, quoniam si sumpserit, ut fecit Cleophon in Mandrobulo: oportet etiam absistẽtes ab oratione reliqua argumentorum diuidere, & respondenti (si præsenserit) prius instare, & prædicere. Argumentandum autem quandoq; & ad aliud ab eo quod dictum est, illud sumentibus: si non ad id quod propositum est habeat aliquis argumentari: quod Lycophron fecit dum propositum esset, ex arte lyram commendare. Ad eos autem qui exigunt ad aliquid argumentari, postquàm uidetur

Mãdrobulus, drama est Cleophontis. Fuit aũt Cleophon tragicus Atheniẽsis: similiter & Lycophrou.

tur

tur oportere aßignare causam, dictis autem quibusdam ob seruabilius quod uniuersaliter accidit in redargutionibus, ut dicat contradictionem, ut quod affirmauit negare, aut quod negauit affirmare: sed non quòd contrariorum est eadem disciplina, uel non eadem: non oportet autem conclusionem ut propositionem interrogare, quædam autem neque interrogandum est, sed ut conceßis utendum. Ex *quibus igitur interrogationes, & quomodo interrogandum in concertatorijs exercitationibus, dictum est.*

FINIS.

ELENCHORVM
SOPHISTICORVM
ARISTOTELIS
LIBER II.

De utilitate cognoscendi sophísticas orationes, & apparatu ad eas diluendas. CAP. I.

DE responsione autem, & quomodo oportet soluere, & quid, & ad quam utilitatem orationes huiusmodi prosunt, post hæc dicendum. Vtiles *ergo sunt ad philosophiam propter duo.* Primùm *quidem quia eæ quæ ut plurimum propter dictionem fiunt, melius se habere faciunt ad id, quotupliciter quodq; dicitur, & ea quæ similiter, & quæ aliter in rebus accidunt, & in nominibus.* Secũdùm *autem ad eas quæ per seipsum inquisitiones fiunt: nam qui ab alio facile captiosè fallitur, & id non sentit, & ipse quoque à se id patitur persæpe.* Tertium *uerò, & reliquum adhuc, ad glo*

ad gloriam: eo quòd circa omnia exercitatus esse uidebitur, & in nullo se inexpertè habere: nam si is qui in orationibus est consocius, orationes uituperat, cùm nihil habeat quod determinet de uitiositate earum, dat suspicionem quòd uideri uelit insolescere: non quia uerum sit, sed propter imperitiam. Respondentibus autem, quomodo obsistẽdum sit aduersum huiusmodi orationes, manifestum: si quidem rectè dicimus prius ex quibus sunt captiosæ ratiocinationes, & si (quæ inquirendæ sunt) superabundantias sufficienter diuisimus. Non est autem idem sumentem orationem uidere, & soluere uitiositatem, & interroganti posse occurrere celeriter. Nam quod scimus, sæpe transpositum ignoramus. Amplius autem quemadmodum in alijs, id quod citius & tardius, ex exercitatione fit magis, sic & in orationibus se habet: quare si manifestum quidem sit nobis, immediati autem simus, priuamur opportunitatibus frequenter. Accidit autem quandoque sicut in linearum descriptionibus: nam & illic soluentes quandoque componere uerum non possumus, sic & in redargutionibus: nam scientes propter quid orationem accidit connectere, soluere tamen orationem impotes sumus.

De apparenti solutione respondentis. CAP. II.

Primùm igitur quemadmodum syllogizare dicimus, opinabiliter quandoque magis quàm uerè, eligere oportere: sic et soluendum quandoque magis opinabiliter quàm ad ueritatem: nam omnino aduersus contentiosos est reluctandum, non ut ad eos qui redarguunt, sed qui redarguere apparent: non enim dicimus eos syllogizare: quare ut non uideantur, emendandi sunt: nam si redargutio est

contra

contradictio, non æquiuoca, ex quibusdam: nihil opus est diuidere ad amphibola, & æquiuocationem: non enim facit syllogismum: sed nullius alterius gratia diuidendum est, nisi quia conclusio uidetur redargutioni similis. Non ergo redargui, sed uideri redargui cauendum est, eo quòd interrogat amphibola, & quæ propter æquiuocationem sunt, & quæcunq; aliæ huiusmodi cauillationes quæ & ueram redargutionem adumbrant, & redarguentē atque non redarguentem incertum reddunt: nam (quia licet in fine cùm conclusum fuerit dicere se, non id ipsum quod affirmauit negare, sed æquiuocè aut amphibolicè, quamuis quàm maximè contingit in idem ferat) incertum, si redargutus est: incertum enim, si uera nunc dicit: si uerò diuidens interrogasset æquiuocum, aut amphibolum, non incerta esset redargutio, quoniam requirunt (nunc quidem minus, prius autem magis) contentiosi, sic uel non respondere eum qui interrogatur, fieri potest. Nunc autem quia non bene interrogant inquirentes, necesse est ut respondeat aliquid is qui interrogatus est, emendans uitium interrogationis: quia diuiso sufficienter, uel sic, uel non, necesse est dicere respondentem. Si autem aliquis putet secundùm æquiuocationem redargutionem esse, quodam modo non erit respondentem effugere quin redarguatur: nam in ijs quæ oculis subiecta sunt, necessarium quod affirmauit negare nomen, & quod negauit affirmare. Enimuero ut diluunt quidam, nihil prodest: nam non Coriscum aiunt esse musicum, & non musicum, sed hunc Coriscum musicum, & hunc Coriscum non musicum, eadem nanque erit oratio Coriscum, ei quæ est hunc Coriscum musicum esse, uel non musicum: quod simul affirmant, & negant. Sed fortasse non idem significant: nam nec illic*

*Hoc est in rebus uisibilibus.

nomen,

nomen, quare in aliquo differt. Si autem hoc quidem simpliciter dicendo Coriscum assignet, illi autem addat aliquem, aut hunc, absurdum est. nihil enim magis quàm alterum: utrolibet enim nihil differt. Non sic igitur, sed quia incertus quidem est qui non determinauit ambiguitatem, utrum redargutus est uel non redargutus, datum autem est in orationibus diuidere: manifestum quòd non determinando dare interrogationem, & quidem simpliciter, peccatum est: quoniam & si non ipse, tamen oratio redargutæ similis est. Accidit autem sæpe uidentes amphiboliam torpescere diuidere, eo quòd crebra talia proponantur: ne ad omne uideantur molesti esse: déinde non putantibus propter id fieri orationem, sæpe profectò occurrit inopinabile: quapropter quia datum est, diuidere haud cũctandum, quemadmodum dictum est prius. Si autem duas interrogationes, non unam facit quisquam interrogationem, non propter æquiuocationem, uel amphiboliam fiet captiosa collectio, nónne redargutio an non? quid enim differt interrogare, si Callias & Themistocles musici sint, quàm si ambobus unum nomen esset existentibus diuersis? nam si plura significat quàm unũ, plura interrogauit: si igitur non rectum est ad duas interrogationes unam responsionem censere sumere simpliciter, manifestum quoniam nulli eorum quæ æquiuoca sunt, conuenit respondere simpliciter, nec si de omnibus quidem uerum sit, ueluti cẽsent quidam: nihil enim differt hoc, quàm si interrogasset, Coriscus & Callias utrum domi sint, an non sint domi? siue adsint ambo, siue nõ adsint: utrinq; enim plures propositiones. Non enim si uerum est dicere, interrogatio propter id una: possibile est enim ad decies millenas interrogatas quæstiones, omnes sic uel non, uerum est dicere: attamen non est respond

ſpondẽdum una reſponſione, interimitur enim diſputatio: id autem ſimile ac ſi idem nomen imponatur diuerſis. Si igitur non oportet ad duas interrogationes unam reſponſionem dare, manifeſtum quoniam nec in æquiuocis ſic uel non, dicendum: neque enim qui dixit reſpondet, tametſi dixit: ſed id admittunt quodam modo in diſputationibus, eo quòd lateat quod accidit. Quemadmodum igitur diximus quòd redargutiones quædam uidentur eſſe cùm non ſunt, eodem quoque modo & ſolutiones quædam uidentur eſſe, quæ non ſunt, quas dicimus quandoque operæpretium magis afferre, quàm ueras in contentioſis orationibus, & in ea (quæ ad duplex eſt) occurſione.

Reſpondendum autem in iis quæ uidentur, eſto, dicendo: nam & ſic minime fiet redargutio. Si uerò aliquid quod inopinabile ſit cogatur dicere: hic maxime addendum uideri: ſic enim neq; redargutio, neque inopinabile uidebitur fieri. Quia autem quo pacto petitur quod eſt in principio, manifeſtum putant omnino (ſi ſint propinquæ) interimendum, & non concedenda eſſe ulla, perinde ac ſi quod in principio eſt petat. Et quando aliquid tale poſtulauerit quiſpiam quod neceſſarium quidem eſt accidere ex poſitione, ſit autem falſum uel inopinabile, idem dicendum: nam quæ ex neceſſitate accidunt, eiuſdem uidentur eſſe poſitionis. Amplius, quando uniuerſale non nomine ſumitur, ſed ſimilitudine: dicendum quòd non ſic datum eſt: neque ut propoſuit, ſumit: nam propter id fit ſæpe redargutio: cùm autem prohibetur his, ad id quod non bene oſtenſum eſt redeundum, obſiſtendum autem ſecundùm dictam determinationem. In iis igitur quæ propriè dicuntur nominibus, neceſſe eſt reſpondere, uel ſimpliciter, uel diuidendo. Quæ autem

tem subintelligentes proponimus, ut quæcunq; non planè, sed truncatim interrogantur, propter id accidit redargutio: ut putas'ne quicquid est Atheniēsium, possessio est Atheniensium? sic. similiter autem & in alijs? atqui homo est animalium, sic. possessio igitur animalium, homo. Nam hominem animalium esse dicimus, quia animal est: & Lysandrum Lacedæmoniorum, quia Lacedæmonius est. Manifestum igitur quoniam in quibus obscurum est quod proponitur, non simpliciter concedendum. Quando uerò duobus existentibus cùm hoc quidem est, ex necessitate alterum esse uidetur: cùm uerò alterum est, hoc non ex necessitate: interrogato utroq;, oportet quod minus est dare. Nam difficilius est colligere de pluribus. Si autem argumētetur quod huic quidem est contrariū, illi autē nō est: si oratio uera sit, contrarium esse est dicendum, at nomen alterius positum non esse. Quoniam autem quædam quidem eorum quæ dicuntur plures eum qui non concedit falsum dicere aiunt, quædam autem non: ut quæcunque ambigunt (utrum enim corruptibilis uel immortalis sit anima animalium, nō exploratum est multis) in quibus igitur incertum est utro modo soleat dici quod proponitur? utrū in ijs quæ sunt ut sententiæ? uocant enim sententias, & ueras opiniones, & totas negationes: ut diameter incommensurabilis est. Amplius, de quo uerum dubitatur, transferens quispiam nomina maximè latebit in illis: nam quia incertum est utro modo se habet uerum, nō uidebitur sophisticè agere: propter id autem quod dubium, non uidebitur falsum dicere: nam metaphora faciet orationem sine redargutione uideri. Amplius, quascunq; interrogationum persenserit aliquis, præinstandum est, & prædicendum: nam sic maximè interrogantem prohibebit.

Sententiā ueteres, quod animo sensissent, uocauerunt.

* Hoc est, trāslatitiè loquēs, utensq; metaphora.

De recta solutione loci. CAP. III.

QVoniam autem recta solutio est manifestatio falsi syllogismi, ob quancunque interrogationem accidat falsum (falsus autem syllogismus dicitur dupliciter: nam aut si collectum est falsum: aut si cùm non est syllogismus, uidetur esse syllogismus) erit & quæ nunc dicta est solutio: & apparentis syllogismi, ob quam uidetur esse, interrogationum correctio: quare contingit orationes syllogizantes quidem interimere: apparentes autem diuidẽtem soluere. Rursum autem quoniam syllogizantium orationum, hæ quidem ueram, illæ autem falsam habent conclusionem, eas quidem quæ secundùm conclusionem sunt falsæ, duobus modis contingit soluere: nam & eo quòd interimitur aliquid eorũ quæ interrogata sunt, & eo quòd ostẽditur conclusio, non sic se habere. Eas uerò quæ secundùm propositiones, eo quòd interimitur quiddam solum: nam conclusio uera est. Quare uolentibus soluere orationem, primùm quidem inspiciendum si syllogizat, an nõ syllogizat: deinde utrum uera sit conclusio, an non uera: quatenus uel diuidentes, uel interimentes soluamus: & iterum interimentes hoc modo, uel illo, quemadmodum dictum est prius. Differt autem plurimum & interrogantem, & non, soluere orationem? nam præuidere quidem difficile est: per otium autem temporis, uidere facile: earum igitur quæ propter æquiuocationem, & amphiboliam redargutionem, aliæ quidem habent aliquam interrogationem plura significantem: aliæ autem conclusionem multipliciter dictam: ut in ea quidem quæ est silentia dicere, conclusio est duplex: in ea uerò quæ est non conscire scientem: una interrogationum amphibola est. Et duplex quidem quandoque est ens, quandoque non est

ens,

ens, & quandoq; significat duplex, hoc quidem ens, illud uerò non ens. Quibuscunq; igitur in fine est multiplex, nisi prius sumpserit contradictionem, non fit redargutio, ut in eo quod est cæcum uidere: nam sine contradictione non fit redargutio. Quibuscunq; uerò in interrogationibus, non necesse est prænegare quod duplex est: nam nō ad hoc, sed propter hoc fit oratio. In principio igitur ad duplex & nomē & orationem sic respondendum, quod est ut sic, est autem ut non: ut de eo quod est silentia dicere, quod est ut sic, est autem ut non, & quæ expediunt, agendum: sunt autem quæ sic, sunt autem quæ non: nam expedientia dicuntur multipliciter. Si autem lateat, in fine addendo interrogationi corrigendum: est ne silentia dicere? non tamen eos qui silent. Et in ijs autem quæ se habent quidem multipliciter in propositionibus, similiter non putas consciunt, quod sciunt? sic. sed non sic scientes, non enim est idem, quod non est conscire, atque sic quidem non esse scientes. Et omnino obluctandum est, tametsi simpliciter colligatur, quod non rem quam dixit negauit, sed nomen: quare id non est redargutio. Manifestum autem & eas quæ sunt propter compositionem, & diuisionem, quomodo soluendum: nam si diuisa & composita oratio aliud significat cum concluditur: contrarium dicendum. Sunt autem huiusmodi omnes orationes secundùm compositionem, & diuisionem. Putas'ne quo uidisti tu hunc percussum, illo percussus est hic? & quo percussus est, illo tu uidisti? Habet quidem aliquid etiam dubiarum quæstionum, quamuis sit propter compositionem: nam non est duplex, ob id quod est secundùm diuisionem, non enim eadem oratio fit diuisa, & composita: siquidem ora, & hora secundùm accentum prolata

*Nam h nō litera est, sed spiritus tātùm no ta,

significant aliud, sed in scriptis quidem idem nomen, cùm ex eisdem elementis scriptum sit, & similiter:* & illic autem iam signa faciunt, prolata non eadem, quare non duplex quod propter diuisionem est: manifestum autē quoniam nō omnes redargutiones propter duplex, sicut quidam dicunt. Diuidendum igitur & qui respondet: non idem est enim dicere uidere oculis, percussum: & dicere oculis percussum, uidere. Et Euthydemi oratio. Putas'ne uidisti tu nunc existentes in Pyræo naues, cùm in Sicilia sis? Et rursum, putas'ne malum sutorem bonum esse? sit autem quis bonus sutor, malus: quare sutor malus. Putas'ne quorum scientiæ bonæ, bonas esse disciplinas, mali autem bona disciplina, igitur bona disciplina malum: attamen & malum, & disciplina malum: quare mala disciplina, malum. Putas'ne uerum dicere nunc quoniam tu factus es? factus es ergo nunc. An aliud significat diuisum? uerum enim dicere nunc, quòd tu factus es, sed non, nunc tu factus es. Putas'ne ut potes, & quæ potes, sic & ipsa facies? non citharizans autem habes potestatem citharizandi, citharizabis igitur non citharizans. An non huius habet potestatem, ut non citharizans citharizet? sed cùm nō facit hoc, ut faciat. Soluunt autem quidam id & aliter: nam si dedit ut potest facere, non dicunt accidere non citharizantem citharizare: non enim omnino ut potest facere datum est facere: non idem autem esse ut potest, & omnino ut potest facere. Sed manifestum quoniam non bene soluunt: nam orationum omnium que propter idem, eadem solutio: eadem autem nō accommodabitur ad omnes, neç omnino ad interrogatas, sed est ad interrogantem, & non ad orationem. Propter accentum autem orationes non sunt, neque in ijs quæ scribuntur, neque in ijs quæ

quæ dicuntur, præterquàm si quæ paucæ fiunt. ut hic: putas'ne est quod habitas, domus? sic. nunquid, ne est quod habitas, negatio eius est quod habitas? sic, dicebas autem, ne esse quod habitas domum, negas igitur te habitare domum. Quomodo autem soluendum est, palàm: non enim idem significat grauiter, & acutè prolatum. Manifestum autem & in ijs quæ fiunt propter id quod ut eadem dicuntur ea quæ non sunt eadem, quo pacto obsistendum, eò quòd habemus genera prædicamentorum: nam hic quidem dedit interrogatus non esse aliquid eorum quæ quid est significant: ille uerò, ostendit quidem esse aliquid eorum quæ sunt ad aliquid uel quantitatis. uidentur autem quid est significare propter dictionem, ut in hac oratione. Putas'ne contingit idem simul facere, & fieri? non. at uerò uidere, simul & uideri idem & secundùm idem contingit. Putas'ne est aliquid eorum quæ sunt pati facere? non. non'ne igitur secatur, uritur, operatur similiter dicuntur, & omnia quidem pati significant: rursum autem currere, uidere similiter sibi inuicem dicuntur: ueruntamen uidere, operari aliquid est: quare & pati aliquid, simul etiam & facere. Si autem aliquis illic dans contingere simul idem facere, & pati, uidere, & uideri dicat poßibile, nondum redargutus est, si non dicat uidere facere aliquid, & uideri pati: indiget enim hac interrogatione, sed ab audiente opinatur datum esse, cùm & secare facere aliquid, & secari fieri aliquid dedit, & quæcunq; alia similiter dicuntur: nam reliquum ipse addit qui audit, ueluti similiter dictum: illud autem dicitur quidem non similiter: uidetur autem propter dictionem. Idem autem accidit hic quod in æquiuocationibus: putat enim in æquiuocis inscius orationum, quam dixit negare rem,

Figura dictionis.

Captiones.

non nomen: ideo'que adhuc indiget interrogatione, si ad unum aspiciens dicat æquiuocum: sic enim dante, erit redargutio. Similes autem & hæ orationes illis: si quod quis habens, posteà non habet, amisit: nam unum solum amittens calculum, non habebit decem calculos. An quod non habet quidem, prius habens, amisit? quantum autem habet uel quot, non necesse est tot amittere. Interrogans igitur quod habet, colligit in eo quot: nam decem, aliquot: si igitur dixisset à principio, si quot quis non habet prius habens, putas'ne amisit tot? nullus utique dedisset, sed aut tot, aut horum aliquid. Et quoniam dabit aliquis quod non habet: non enim habet unum solum calculum. An non dedit quod non habuit, sed ut non habuit? nam solum, non quod significat, neque quale, neque quantum, sed ut se habet ad aliquid, ut quod non cum alio. Quemadmodum si dicat, putas'ne quod non aliquis habet dabit? non annuente autem, interroget si dabit quis aliquid citò, qui non habet citò? astruentem autem colligat quòd dabit quis quod non habet, & manifestum quoniam non syllogizauit: nam citò non est quod dare, sed hoc modo dare: quo autem modo non habet, dabit aliquis, ut quod delectabiliter habet, mœstè dabit. Similes autem & huiusmodi orationes. Putas'ne quam non habet, manu percutiet quis? aut quem non habet, oculo uidebit? non enim habet unum solum oculum.

Dilutio antiquorum insufficiens.

Soluunt autem quidam dicentes, & quod habet unum solum oculum, & aliud quidlibet qui plura habet: quidam autem & ut quod habet accepit, dedit enim unum solum hic calculum, & hic habet (dicunt) unum solum ab hoc calculum: accepit enim ab hoc, ergo unum solum habet hic calculum: alij autem statim interrogationem interimentes, quia contingit

quòd

quòd non accipit habere: ut uinum accipientem suaue, si corrumpatur in acceptione, habere acre. Sed quod dictum est prius, hi omnes non ad orationem, sed ad hominem soluunt: nam si esset hæc solutio, dantem oppositum non possibile esset soluere, quemadmodum & in alijs: ut si est quidem quod est, est etiam quod non est solutio, si simpliciter det dici, concludit: si autem non concludit, non erit solutio: in prædictis autem (omnibus datis) non dicimus fieri syllogismum. Amplius autem & hæ sunt ex huiusmodi orationibus. Alıæ captiões figuræ dictionis. *Putas'ne quod scriptum est, scripsit quis? scriptum est autem nunc quòd tu sedes, falsa oratio: erat autem uera cum scribebatur: igitur simul scribebatur falsa, & uera.* Nam *falsam, uel ueram orationem, uel opinionem esse, non quod, sed tale significat: nam eadem ratio, & in opinione.* Et *putas quod discit discens, hoc est quod discit? discit autem aliquis quod est tardè, celeriter.* Non *igitur quod discit, sed ut discit dixit.* Et *putas quod ambulat aliquis, pessundat? ambulat autem totam diem. An non quod ambulat, sed quando ambulat dixit. nec cùm scyphum quis bibat, quod bibit, sed ex quo?* Et *putas quod quis sciuit inueniens, uel discens sciuit? quorum autem hoc quidem inuenit, illud autem didicit, ambo hæc neutrum. An hæc quidem omne, quod autem non omne? Et quoniam est quis tertius homo à se, & ab unoquoque. Nam homo & omne commune, non hoc aliquid, sed quale quid, uel ad aliquid, uel aliquo modo, uel huiusmodi aliquid significat. Similiter autem & in hoc,* Coriscus *&* Coriscus *musicus, utrum idem an alterum? Nam hoc quidem hoc aliquid: illud autem quale quid significat: quare non est idem exponere. Exponere autem non facit tertium hominem, sed idipsum*

quid est concedere: non enim erit hoc aliquid esse id quod Callias, & id quod homo est: neque si quis expositum non id quidem quod hoc aliquid esse dicat, sed idem quod quale, nihil refert: nam erit à multis unum quiddam, ut homo: manifestum ergo quoniam non dandum hoc aliquid esse quid quod communiter prædicatur de omnibus, sed aut quantum, aut quale, aut ad aliquid, aut aliquid talium significare. Omnino autem in quæ propter dictionem sunt orationibus, semper per oppositum erit solutio quàm propter quod est oratio: ut si propter compositionem oratio, solutio diuidendo: si autem propter diuisionem, componendo. Rursum si propter accentum acutum, grauis, erit solutio: si uerò propter grauem, acutus.

Modus uniuersalis diluēdi in dictione.

Si autem propter æquiuocationem est, oportet oppositum nomen dicendo, soluere: ut si animatum accidit dicere, negando non esse, manifestum quod est inanimatum: si uerò inanimatum dixit, hic autem animatum colligat, dicendum quod est inanimatum. Similiter autem & in amphibolia. Si autem secundum similitudinem dictionis, oppositum erit solutio: putas'ne quod non habet, dabit aliquis? An non quod non habet, sed ut non habet? ut unum solum calculum, putas'ne quod scit discens, uel inueniens scit? attamen non quæ scit: & si quod ambulat pessundat, non tamen quando. Similiter autem & in alijs.

De diluendis argutijs accidentis. CAP. IIII.

AD illas uerò, quæ propter accidens, una quidem solutio est ad omnes: nam quia indeterminatum est quando dicendum de re, cùm quippiam accidenti inest: & in quibusdam quidem uidetur, & dicunt, in aliquibus

bus autem non dicunt necessarium esse: dicendum igitur conformantes similiter ad omnes quod non est necessarium: habere autem oportet quo refellat dicendo id perinde est ut. Sunt autem omnes huiusmodi orationes propter accidens: putas'ne id scis, quod debeo te interrogare? Age cognoscis'ne uenientem, aut coopertum? Statua'ne tuum opus est? An tuus canis pater? Sunt ne paucies pauca, pauca? manifestum enim est in omnibus his quoniam non necesse est quod de accidente dicitur, & de re uerum esse: solis enim ijs quæ secundùm substantiam sunt indifferentia, & quæ unum sunt, omnia uidentur eadem inesse: bono autem non idem est bonum esse, & uenturum esse interrogare: neque uenienti, aut coperto, & uenientem esse & Coriscum, quare non si cognosco Coriscum, ignoro autem uenientem, eundem cognosco & ignoro: neque si hoc est meum, est autem opus, meum est opus, sed possessio, uel res, uel aliud quippiam: eodem autem modo & in alijs. Soluunt autem quidam interimentes interrogationem: dicunt enim contingere eandem rem cognoscere, & ignorare, sed non secundùm idem: uenientem igitur non noscentes, Coriscum autem noscentes, eundem quidem cögnoscere, & ignorare dicunt, sed non secundùm idem. Attamen primum quidem (quemadmodum iam diximus) oportet earum quæ propter idem sunt orationum eandem esse solutionem: id autem non erit si [illegible]s non in cognoscere: sed in quod est esse, aut aliquo modo se habere ipsum quod approbant, sumat (ut si hic est pater, est autem tuus) nam tametsi in quibusdam id uerum est, & cõtingit idem cognoscere & ignorare, tamen hic nihil commune habet quod dictum est. Nihil autem prohibet eandem orationem plures uitiositates habere, sed non omnis

Captiones accidentis.

Dilutio antiquorum insufficiens.

Insufficiens solutio.

peccati manifestatio, solutio est. Nam possibile est ostendere quempiam, quòd falsum quidem syllogizauit: propter quod autem non ostendere (ut Zenonis orationem quod non est moueri) quare & si quis conetur colligere ut ad impossibile, peccat, & si millies syllogizet: non enim est hæc solutio, nam erat solutio, manifestatio syllogismi falsi propter quod falsus: si igitur non syllogizauit, quamuis aut uerum, aut falsum conetur colligere, illius manifestatio, solutio est. Fortasse autem & id in quibusdam nihil prohibet accidere, uerùm in his nec hoc uidebitur: nam & Coriscum quòd Coriscus, cognoscit, & uenientem, quòd ueniens. Contingere autem idem cognoscere & non: ut quod album quidem cognoscere, quod autem musicum, nõ cognoscere: sic enim idem cognoscit & non cognoscit, sed non secundùm idem: uenientem autem & Coriscum, & quod ueniens, & quod Coriscus, cognoscit. Similiter autem peccant & qui soluunt quoniam omnis numerus paucus, ut ij quos diximus: utpote qui cum non conclusum est, id omittentes, uerum conclusum esse dicunt: omnia enim esse & multum & paucũ dicentes, peccant. Quidam autem & duplici soluunt syllogismos: ut quoniam tuus est pater, aut filius, aut seruus. Attamen manifestum quoniam si eo quod multipliciter dicitur, apparet redargutio, oportet nomen uel orationem propriè esse plu[illegible]m: hunc autem esse huius filium, nemo dicit propriè, si dominus est filij, sed propter accidens compositio est (putas'ne est hoc tuum? sic. est autem hoc filius, tuus igitur filius) quia accidit esse & tuum, & filium, sed non tuum filium. Et esse aliquid malorum bonum, nam prudentia est disciplina malorum. Hoc autem horum esse non dicitur multipliciter, sed possessio: siquid

siquidem fortasse multipliciter: nam & hominem animalium dicimus esse, sed non possessionem: & si quid ad mala dicitur, ut aliquorum: propter id malorum est, sed non hoc malorum: propter id igitur quod aliquo modo, etiam simpliciter apparet, quanquam contingit fortasse bonum esse aliquid malorum dupliciter, non tamen in oratione hac: sed magis, si quod mancipium, sit bonum mali: fortasse autem neq; sic, non enim si bonum est & huius, bonum huius simul: uerum, neq; hominem dicere animalium esse, dicitur multipliciter: non enim si aliquid significamus auferētes, id dicitur multipliciter: nam & dimidiū dicentes uersus da mihi, Iliada significamus: ut, Iram pande dea.*

*Hoc est, significamus dimidiū uersus Iliados.

De solutione sex ultimorum locorum extra dictionem. CAP. V.

EAs uerò quæ sunt propter id quod præcipuè, illud autem, uel quà, uel ubi, uel aliquo modo, uel ad aliquid dicitur, & non simpliciter soluendum est considerando conclusionem ad contradictionem, si contingit horum aliquid passas esse. Nam *contraria, & opposita, & affirmationem, & negationem: simpliciter quidem impoßibile inesse eidem: quà autem utrunque, uel ad aliquid, uel aliquo modo, uel hoc quidem quà, illud autem simpliciter nihil prohibet: quare si hoc quidem simpliciter, illud autem quà, nondum est redargutio. Hoc autē in conclusione considerandū, ad contradictionem. Sunt autem huiusmodi orationes omnes id habentes: putas'ne contingit quod non est esse? attamen nō est aliquid id quod non est. Similiter autem & quod est non erit: nam nō erit aliquid cùm sunt.* Nunquid *contingit eundem simul bene iurare, & peierare?* Nunquid *poßibile est simul eidē, suadere*

Captiones inexplicabiliũ, quæ & uanè prouuntiata.

dere & dissuadere? An neque esse quid, & esse, idem? quod autem non est, non si est quid, etiam est simpliciter. Neq; si bene iurat id quidem, & quà, necesse est & bene iurare: nam qui iurat se peieraturum, bene iurat peierans hoc solum: at non bene iurat. Neq; qui dissuadet, suadet, sed secundùm quid suadet. Similis autem ratio est & de eo quod est mentiri eundem simul & uerum dicere, sed propter id quod non est facile inspicere utrum quis aßignet simpliciter ueracem esse, uel mendacem: difficile apparet. Prohibet autem eundem nihil simpliciter quidem esse mẽdacem, quà autem ueracem: uel alicuius esse ueracem aliquem, ueracem autem nõ: similiter autem & in ad aliquid, & ubi, & quando: omnes enim huiusmodi orationes propter id accidunt. Putas'ne sanitas, uel diuitiæ bonum? attamen insipienti, & non rectè utenti non bonum: ergo bonum, & non bonũ. Est'ne sanum esse, uel potestatem habere in ciuitate bonũ? ueruntamen est quandoq; non bonum: idem igitur eidem bonum, & non bonum. An nihil prohibet quod simpliciter est bonum: huic non esse bonum? aut huic quidẽ bonum: at non nunc, uel nõ hoc in loco bonum. Putas'ne quod non uult sapiens, malũ? amittere autem non uult bonũ, malum igitur bonũ. Non enim idem est dicere malum est bonũ, & amittere bonum. Similiter autẽ & quæ de fure est oratio: non enim si malum est fur, etiam capere est malum, ergo uult malum, sed potius bonum: nam capere bonũ est. Et ægritudo malum est, sed non amittere ægritudinem malum. Putas'ne iustum iniusto, & quod iustè eo quod iniustè magis eligendum est? sed mori iniustè magis est eligendum. Putas'ne iustum est sua habere quenq;? quæ autem aliquis adiudicabit secundùm opinionem suam & si sit falsa, sua sunt ex lege: idem igitur

iustum

iustum & iniustum. Et *utrum oportet iudicare eum qui iusta dicit, an qui iniusta? at uerò eum qui iniuriam passus est, iustum est abunde dicere quæ passus est: ea autem erant iniusta.* Non *enim etsi pati aliquid iniustè eligendum, id quod est iniustè eligibilius quàm quod iustè, sed simpliciter quidem quod iustè: hoc autem nihil prohibet si iniustè, an iustè? & habere sua quenq; iustum, aliena autem non iustum.* Iudicium *uerò hoc iustum esse nihil prohibet, ut quod sit secundùm opinionem iudicantis: non enim si iustum est hoc modo uel huic, & simpliciter iustum est.* Similiter *autem & quæ iniusta sunt, nihil prohibet dicere ea, iustum esse: non enim si dicere iustum est, necesse est iusta esse: sicut nec si est utile dicere, utilia: similiter autem & in iniustis, quare nō si quæ dicuntur iniusta, qui dicit iniusta conuincitur: dicit enim quæ dicere est iusta, simpliciter autem & quæ pati iniusta.* Iis *autem quæ propter definitionē fiunt redargutiones, quemadmodum dictum est prius, obsistendum considerantibus conclusionem ad contradictionem: ut sit idem, & secundùm idem, & ad idem, & similiter, & in eodem tempore.* Si *uerò in principio interroget, nō confitendum (quoniam impoßibile est idem esse & duplum & nō duplum) sed dicendum: non sic ut fortè sit redarguere confitentem.* Inscitia redargutionis.

Sunt autem omnes hæ orationes propter hoc. Putas *qui nouit, quodq; quod quamq; cognouit rem: & qui ignorat similiter? cognoscens autem quis Coriscum quod Coriscus, ignorabit quod musicus: quare idem cognoscit & ignorat.* Putas *ne quadricubitum tricubito maius? fieri enim potest ex tricubito quadricubitum secundùm longitudinem: maius autem minore maius: idem igitur eodem secundùm idem maius, & minus.* Illa *uerò quæ fiunt*

propter

propter id quod petunt, atque ſumunt quod in principio, ſi interroganti quidem manifeſtum ſit, non dandum, neq; ſi probabile ſit dicentem eſſe ueracem: ſi autem lateant, ignorantiam ob uitioſitatem talium orationum ad interrogantem retorquendum, tanquam non redarguentem: nam redargutio ſine eo eſt, quod eſt in principio: deinde datum eſt, non ut eo uteretur, ſed ut ad illud colligeret contrarium, ut in non ſemotis redargutionibus. Et eas quæ propter conſequens ſunt coniectantes, in ipſa oratione monſtrandum: eſt autem duplex ſequentium conſequentia, aut enim ut particulare ſequitur uniuerſale, ut hominem animal (poſtulant enim ſi hoc cum illo, & illud eſſe cum hoc) aut ſecundùm oppoſitiones: nam ſi huic eſt illud conſequens, & oppoſito oppoſitum: propter quod & Meliſsi oratio, nam ſi genitum eſt, habet principium: ingenitum poſtulat non habere principium, quare ſi ingenitum eſt cœlum, & infinitum: id autem non eſt, econuerſo enim conſequentia. Quæcunq; autem propter id quod additur aliquid colligunt, conſiderandum ſi (eo ſublato) accidit nihil minus impoßibile: deinde id manifeſtandum, & dicendum quòd dedit non tanquam uideretur, ſed ut ad orationem: quo uerò uſus eſt, nihil ad orationem. Ad eas autē quæ plures interrogationes unam faciunt: ſtatim in principio determinandum eſt. Nam interrogatio una eſt, ad quā una reſponſio eſt: quare neq; plura de uno, neq; unum de pluribus: ſed unum de uno affirmandum uel negandum. Sicut autem in æquiuocis quandoq; quidem ambobus, quandoq; neutri ineſt: quare cùm nō ſimplex eſt interrogatio, ſimpliciter reſpōdentibus nihil accidit pati: ſimiliter & in his: quando igitur plura uni, uel unum pluribus ineſt, uel non ineſt: ſimpliciter danti, & hoc peccato

peccanti

peccanti, nihil contrarium accidit. Quandoque autem huic quidem inest, illi autem non, aut plura de pluribus: & est ut insint ambobus, est autem ut non insint rursum: quare id cauendum. Vt in his orationibus, si hoc quidem est bonum, illud autem malum: quod uerum est dicere quoniam hæc bonum, & malum: & rursum, neq; bonum neq; malum, non enim inest utrunque utrique: quare idem bonum & malum, & neque bonum neq; malum. Et si unum quodque ipsum sibi idem est & alijs diuersum, quoniam non alijs eadem sed sibi, & diuersa eisdem: ipsa sibimet diuersa & eadem. Amplius, si bonum quidem malum sit, malum autem bonũ, duo utique fient. Et duorum & inæqualium utrunque ipsum sibi esse æquale: quare æqualia & inæqualia ipsa sibi. Incidunt autem hæ orationes & in alias solutiones: nam ambo & omnia, plura significant: non igitur idem præter nomen accidit affirmare & negare: id autem non erat redargutio, sed manifestum quoniam si non una interrogatio plures fiant, sed unum de uno affirmet aut neget, id non erit impoßibile.

Dilutiones nugationis, & solœcismi. CAP. VI.

IN *illis autem quæ deducunt ad idem frequenter dicere, manifestum quòd non dandum eorum quæ ad aliquid dicuntur significare aliquid separatas per se prædicationes: ut duplum: sine eo quod est dimidij quid inesse apparet: nam & decem in deficientibus uno ad decem, & facere in non facere, & omnino in negatione affirmatio: non tamen si quis dicat hoc non esse album, dicit idem album esse: duplum autem neque significat aliquid fortasse, quemadmodum neq; quod in dimidio: quod si fortè significat, attamen non idem & coniunctum: neque scientia in* Locus pro nugatione.

specie,

ſpecie, ut ſi eſt medicina ſcientia, ipſum quod commune: illud autem erat ſcientia ſcibilis. In ijs autem *quæ per ſe oſtenduntur prædicatis, id dicendum, quòd non idem eſt ſeorſum & in oratione quod oſtenditur: nam cauum communiter quidem idem ſignificat in ſimo & curuo, additum autem, nihil prohibet hoc quidem naſo, illud autẽ cruri ſignificare. & nihil differt dicere, naſus ſimus, & naſus cauus.* Amplius, *non danda eſt dictio ſecundùm rectum: falſum enim eſt, nam non eſt ſimum naſus cauus, ſed naſi hoc ut paßio: quare nihil eſt abſonum, ſi naſus ſimus eſt naſus habens cauitatem naſi.* De *ſolœciſmis autem propter quid apparent accidere: diximus prius: quo modo autem ſoluendum, in ipſis orationibus erit manifeſtum.* Omnes *enim huiuſmodi uolunt conſtruere.* Putas *quod dicis quippiam uerè eſſe, etiam eſt illud uerè? dicis autem quippiam lapidem eſſe, eſt igitur quippiam lapidem.* An *dicere lapidem non eſt dicere quod, ſed quem, non hoc, ſed hunc? ſi igitur dicat aliquis: putas quem uerè dicis eſt iſtum? non uidetur* Romanè *loqui. quemadmodum neque ſi dicat, putas quam dicis eſſe, eſt iſte? lignum autem dicere iſte, uel quæcunque neque maſculinum, neq; fœmininum ſignificant, nihil refert: quare etiam non fit ſolœciſmus, ſi quod dicis eſſe, eſt iſtud: lignum autem dicis eſſe, eſt igitur lignum iſtud: lapis autem & iſte, maſculini habent declinationem.* Quod *ſi quis dicat, putas'ne iſte, illa eſt? déinde rurſum, quid autem non'ne iſte eſt Coriſcus? ita dicat. eſt igitur illa: non collegit ſolœciſmum, ſi Coriſcus etiam non ſignificet idem quod illa: non dat autem qui reſpondet, ſed oportet hoc præinterrogare: ſi autem neq; eſt, neque dat, non colligit, neq; in eo quod eſt eſſe aliquid, neq; ad eum qui interrogatus eſt.* Simuliter *igitur oportet &*

Locus pro ſolœciſmo.

tet & illic lapidem significare iste, si autem neq; est, neq; datur, non dicenda conclusio: apparet autem eo quod dissimilis casus nominis, similis appareat. Putas'ne *uerum est dicere quoniam ista est id quod esse dis eam: esse autem dis aspidem, est igitur ista aspidem. An non necesse est, si non ista, aspidem significat sed aspis, aspidem autem istam: neq; si quem dicis esse istum est iste: dicis autem istum, esse* Cleonem*: est igitur iste* Cleonem*: non enim est iste* Cleonem*: dictum est enim quoniam quem dico istum esse, est iste non istum, neq; enim* Romanè *dicetur quo pacto interrogatio dicta.* Putas, *istud scis? istud autem est lapis, scis igitur lapis. An non idem significat istud in eo quod est putas istud scis, & in hoc, istud autem lapis: sed in primo quidem hunc, in posteriore autem hic.*

Putas'ne *cuius scientiam habes, scis illud? scientiam autem habes lapidis, scis igitur lapidis. An huius quidem lapidis, dicis, hunc autem lapidem? datum est autem cuius scientiam habes illud scis: non illius, sed illud: quare non lapidis, sed lapidem.* Quòd *igitur huiusmodi orationes non colligunt soloecismum, sed apparent, & propter quid apparent, & quomodo est obsistendum illis, est manifestum ex ijs quae dicta sunt.*

De oratione facili, difficili & acuta. CAP. VII.

O*Portet autem intelligere, quoniam omnium orationum aliae quidē sunt faciles conspici, aliae autem difficiliores, propter id quod & in aliquo subdolè decipiunt audientē, cùm frequenter eaedem illis existant: nam eandem orationē oportet uocare, quae propter idem fit, eadem autem oratio alijs quidem propter dictionem, alijs autem propter accidens, alijs uerò propter aliud uidebitur esse:*

quia unumquodq; translatitium non similiter est manifestum. Quemadmodum igitur in ijs quæ sunt propter æquiuocationem (qui modus uidetur esse ineptißimus) captiosarum ratiocinationum: hæc quidē et quibuslibet sunt manifesta (nam & orationes penè ridiculosæ sunt omnes propter dictionem: Vt uir ferebatur curru in scalas, ubi uenit seruus: apud Ceream? Et Boreas purus'ne? non certè. perdit enim pauperem, & ementem. Et utra boum antè pariet? neutra: sed retro ambæ. Putas'ne est Euarchus? non certè: sed Apollonides. eodem autem modo & aliarum ferè quàm plurimæ) illa autem & peritißimos uidentur latere. signum autem horum quoniam contendunt sæpe de nominibus: ut utrū idem significēt de omnibus ens & unum, an aliud: alijs enim uidetur significare ens & unū: alij autē Zenonis orationē, & Parmenidis soluūt, eo quòd multipliciter dicant unū dici, & ens. Similiter autē & propter accidens & aliorum singulum quodq;. aliæ quidem orationes erunt faciles uideri, aliæ uerò difficiliores. & sumere in quo genere, & utrum redargutio, an nō redargutio, nō facile similiter in omnibus est. Est autem acuta oratio, quæ dubitare facit maximè, mordet enim hæc maximè: dubitatio autē est duplex: hæc quidē in syllogizantibus, quā eligat quis interrogationū, illa autē in cō tētiosè sustinētibus, quomodo dicat quis propositū. Quapropter in ijs quæ syllogizant, acutiores orationes inquirere magis faciunt: est autē ea quæ syllogizat quidē, oratio acutißima, si ex quàm maximè apparentibus quàm maximè probabile interimit: nam cū una oratio sit (transposita contradictione) omnes similiter habebit syllogismos: semper enim ex probabilibus similiter probabile interimet, aut construct: quapropter dubitare necessarium est.

Boreas, purus dicitur, quòd sit scopa, & de uerriculū aëris nubes purgās, cœlumq; serenans.

Maximè

Maximè igitur talis acuta, quæ ex æquo conclusionem facit interrogationibus: secunda autem quæ ex omnibus similibus: hæc enim similiter faciet dubitare, quæ interrogationum interimenda est: id autem difficile est? nam interimendū quidē: quid autē interimendum, dubiū. Contentiosarum autem acutißima, quæ primum statim dubia est utrum syllogizat, an non, uel utrum propter falsum, an diuisionem solutio: secunda autem aliarum, quæ manifesta quidem quòd propter diuisionem, uel interemptionem est: non tamen est explorata per cuius interrogationum interemptionem, uel diuisionem, soluenda est, scilicet utrum propter cōclusionem, an propter aliquā interrogationum id est. Quandoq; igitur non syllogizans oratio facilis est, si sint ualde inopinabilia, uel falsa quæ sumuntur: quādoq; autem non digna despici, nam quando deest aliqua talium interrogationū, de qua oratio & propter quam est: & qui non sumit illam, & colligit: inepta est ratiocinatio: quando autem eorum quæ extrinsecus non despicienda ullo modo: sed oratio quidem iusta, interrogans autem non probè interrogauit. Et est sanè soluendum quandoq; quidem ad orationem, quandoq; autē ad interrogantem, & interrogationem, quandoq; uerò ad neutrum horum: similiter & interrogandum & syllogizandum est & ad positionem, & ad respondentem, & ad tempus quando fuerit pluris temporis egens solutio, quàm præsentis temporis (quo disputatur) ad solutionem.

Epilogus octo præcedentium, & duorum præsentium librorum. CAP. VIII.

Ex quot igitur, & ex quibus fiunt ijs qui disputant captiosæ ratiocinationes, & quo modo ostendemus,

 falsum

falsum & inopinabilia dicere faciemus: amplius autem ex quibus accidit syllogismus, & quomodo interrogandum, & quis ordo interrogationum, insuper autem ad quid sunt utiles huiusmodi omnes orationes, & de responsione simpliciter omni, & quo modo soluendum est orationes, & syllogismos, dicta sint de omnibus à nobis hæc: reliquũ autem est de eo quod à principio erat propositum ad memoriam reuocantes, quippiam de ea re sub breuitate dicere, & finem imponere dictis. Præmisimus igitur, inueniendi facultatem quandam ratiocinatiuam de proposito ex ijs quæ sunt quàm probabilißima: id enim opus est dialectices secundùm se, & tentatiuæ. Quia autem præinstruitur quis ab ea propter sophistices uicinitatem, ut non solũ experimentum poßit sumere dialectico more, sed etiam quasi scientifico: propter id non solum dictum negotij officium posuimus orationem posse sumere, sed etiam ut orationem sustinentes tutemur positionem per quam probabilißima simili modo: causam autem diximus huius, quia & propter id Socrates interrogabat: sed non respondebat: confitebatur enim se non scire. Manifestum autem est in prioribus ex quot, & ad quot id erit, & unde idonei erimus horum: adhuc autem quomodo interroganda, uel ordinanda quæstio omnis, & de responsionibus & solutionibus quæ sunt ad syllogismos: patefactum est autem & de alijs quæcunq; huiusce disciplinæ sunt orationes: præter hæc autem & de captiosis ratiocinationibus pertractauimus quemadmodum diximus iam prius: quòd igitur nacta sunt finem sufficienter ea quæ proposuimus, manifestum.*

*In libris Topicorum præsertim in octauo.

Peroratio. CAP. IX.

Operæpretium autem est nos non latere quidnam accidit circa hoc negotium; nam eorum quæ inueniuntur

untur omnium, quæ quidem ab alijs sumpta sunt prius, elaborata paulatim incremẽtum sumunt ab ullis qui postmodum accipiunt: quæ autem ab initio comperiuntur, paruum in primis sumere solent incrementum, attamen utilius multò, eo (quod posteà ab alijs fit) accremento: maximum enim fortasse principium omnium, ut dicitur, quare & difficilimum: quantò enim potestate ualidißimum, tantò mole minimum, difficilimum est uideri: eo autem comperto, facile est adijcere, coaptareq; reliquum. Quod & circa rhetoricas orationes accidit, penè autem & circa alias artes omnes: nam qui principia inuenere, omnino ad exiguum quid perduxerunt: qui autem nunc celebriores habentur, uendicantes à multis, uelut ex succeßione particulatim colligentes, sic auxerunt. Tisias quidem post priores, Thrasymachus uerò post Tisiam. Theodorus autem post hunc, & multi multas coadunauere partes, quapropter nihil mirum, si in amplum quidem creuerit ars. Huius autem negotij non hoc quidem erat exploratum, illud autem non erat, uerùm nihil ipsius prorsus erat: nam eorum qui circa litigiosas orationes erant mercenarij, similis quidem doctrina, Gorgiæ negotio: orationes enim hi quidem rhetoricas, illi autem interrogatiuas docebant ediscere, in quas sæpius incidere solebant alternatim utrorunq; ad inuicem orationes: quapropter uelox quidem, utpote quæ sine arte, erat doctrina discentibus ab illis: non enim artem, sed quæ ab arte sunt dantes, arbitrati sunt loqui eruditè, pèrinde ac si quis disciplinam dicat se tradere ut non doleant pedes, deinde sutoriam quidem non doceat, neq; unde poßint comparari talia, det autem quàm plurima genera omnimodorum calceorum: hic profectò profuit ad usum, ar-

tem autem non tradididit. Et de rhetoricis quidem erant multa & antiqua dicta: de syllogismis autem omnino nihil habuimus prius aliud quicquam quod diceremus, quam mora perquirentes, multo tempore insudauerimus. Si autem uidetur ex considerationibus nostris (ut ex ijs quæ sunt ex principio) hæc habere disciplina sufficienter supra alia negotia quæ ex traditione inducta sunt, reliquum erit omnium uestrum, uel eorum qui audierunt hoc opus, omissa quidem artis, uenia dignari: inuenta autem, multa prosequi gratia.

FINIS.

